LOLA STERE-CHIRACU
CER ÎNSTELAT
Coperta de ADRIAN IONESCU
EDITURA ALBATROS
BUCUREŞTI 1983

CUVÂNT ÎNAINTE

Romanul istoric românesc, şi în general literatura istorică românească, s-a bucurat întotdeauna la noi, îndeosebi din partea tineretului, de o specială atenţie.

Caracterul patriotic al acestei literaturi, reprezentat de poeţi ca: V. Alecsandri, D. Bolintineanu, M. Eminescu – citaţi în ordinea cronologică –, George Coşbuc, O. Goga, Aron Cotruş, Mihai Beniuc, Adrian Păunescu; de dramaturgi ca: V. Alecsandri, B.*P. Haşdeu, Al. Davilla, Barbu Delavrancea, N. Iorga, Zaharia Bârsan, M. Sorbu, Lucian Blaga; de nuvelişti şi romancieri ca: bătrânul C. Negruzzi, Al. Odobescu, M. Sadoveanu, Bucura Dumbravă. Liviu Rebreanu au avut o largă contribuţie în formarea educaţiei naţionale, la pregătirea luptătorilor pentru Unirea Principatelor, pentru cucerirea Independenţei şi-apoi a Unirii tuturor românilor.*

Prin intermediul acestor scriitori s-a valorificat şi menţinut în actualitate o bună parte din temele vechilor noştri cronicari, Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce, ale căror „letopiseţe" şi „cuvinte" au inspirat atâtea din creaţiile noastre epice. O însemnată parte din aceste scrieri au fost consacrate vitejilor noştri voievozi, Mircea cel Bătrân, Vlad Ţepeş, Ştefan cel Mare, Petru Rareş, Mihai Viteazul, marilor răzvrătiţi Horia, Cloşca şi Crişan, Tudor Vladimirescu, Avram Iancu, precum şi a îndârjiţilor militanţi ai clasei muncitoare.

Alături de scriitori au luat, aceeaşi atitudine admirativă pictorii şi sculptorii care au împodobit oraşele ţării cu monumentele marilor eroi, ori compozitorii ce au transpus pe portative zbuciumul şi eroismul veacurilor.

În această direcţie artistico-patriotică s-a relevat într-un mod aparte romancierul Mihail Sadoveanu, ale

cărui romane dedicate Moldovei – Şoimii (*1904*), Vremuri de bejenie (*1907*), Zodia cancerului sau Vremea Ducăi Vodă (*1929*). Nunta domniţei Ruxandra (*1932*), Creanga de aur (*1933*), Fraţii Jderi (*1936 – 1942*), Nicoară Potcoavă (*1952*) – *înfăţişează aproape trei veacuri de istorie românească privită atât prin prisma relaţiilor sociale cât şi a învolburărilor politice şi războinice. Prin limba literară şi prin darul său de evocare şi zugrăvire, M. Sadoveanu a făcut din aceste romane adevărate oglinzi ale istoriei Moldovei, menite a sta mărturie în faţa posterităţii*. Fraţii Jderi, *romanul epocii lui Ştefan cel Mare, constituie o adevărată culme a literaturii romune*.

Prin romanul de faţă având ca eroină pe Simina, fata lui Lupu Voievod, Lola Stere-Chiracu se afundă la rândul ei în istoria Moldovei medievale. Figura dominantă a romanului o reprezintă Vasile Lupu (1634 – 1653), acela despre care cronicarul Miron Costin scria că, prin ambiţiile, măreţia şi dragostea sa de lux, avea „hire mai midi împărătească decât domnească Deşi fără noroc în războaie, Vasile Lupu a lăsat în istoria Moldovei, prin înfăptuirile sale culturale, o urmă luminoasă, principala creaţie arhitectonică a epocii sale, biserica „Trei ierarhi" de la Iaşi, fiind, alături de mănăstirea de la Argeş, una dintre cele mai strălucite lăcaşuri de artă şi cultură românească, şi totodată a întregului răsărit. A dotat Moldova şi cu o înaltă şcoală cu caracter academic, şi cu o tipografie de sub teascurile căreia a ieşit, depăşind tot ceea ce se realizase până la el. prima lucrare monumentală adresată tuturor românilor – Cartea românească de învăţătură – Cazania lui Varlaam (*1643*) – *a cărei prefaţă a fost semnată de însuşi luminatul voievod. Prefaţa „Cazaniei" este un adevărat şi elocvent manifest pentru unitatea naţională...* Io, *Vasile Voievod cu darul lui Dumnezeu ţiitoriu şi biruitoriu* şi *Domn a toată Ţara Moldovei, dar şi mila şi spăsenia a toată semenţia românească, pretutindenea tinde se află pravoslavnici (credincioşi) într-această limbă..." Şi mai departe*: *„Dintru cât s-au îndurat Dumnezeu dintru mila sa de ne-au dăruit,*

dăruim şi noi acest dar limbii româneşti, carte pre limba românească…"

„Cazania", tipărită în decursul timpului în mai multe ediţii, a pătruns atât în Ţara Românească cât şi în Transilvania. Banat. Crişana şi Maramureş.

Introducerea limbii române hi instituţiile de cult a fost o adevărată răscruce culturală, pe urma căreia aveau să apară acele renumite monumente ale limhii noastre din secolul al XVII-lea: Noul Testament de la Alba-Iulia (*1648*), Biblia de la Bucureşti (*1688*) *şi altele*.

Pentru Vasile Lupu, unitatea naţională nuavea însă numai un caracter spiritual, cultural, ci totodată, ca şi pentru Mihai Viteazul, un caracter politic, el crezând cu tărie în posibilitatea şi necesitatea unirii celor trei ţări româneşti. Deşi n-a găsit cele mai indicate soluţii pentru realizarea operei unirii – încercarea de înlăturare din domnie a lui Matei Basarab, care se intitula şi el Voievod al Daciei, fiind, din acest punct de vedere, o incontestabilă eroare – Vasile Lupu a avut-o necontenit în vedere, motiv pentru care a intervenit adeseori în afacerile Transilvaniei. El a impus aici ca mitropolit, datorită relaţiilor sale cu principele Gheorghe Rakoczy I, pe Rie Jorest (1634 – 1644), care s-a împotrivit din răsputeri acţiunii de calvinizare iniţiată de principe. Acţiunea de calvinizare a acestuia a fost combătută energic şi de Vasile Lupu, care, în 1645, a sprijinit la Iaşi tipărirea Răspunsului la Catehismul calvinesc *iniţiat şi redactat de mitropolitul Varlaam pentru a respinge Catehismul introdus în Transilvania de către Ralcoczy I. Din acelaşi punct de vedere Lupu s-a erijat în ctitor al unor lăcaşuri bisericeşti din Transilvania, pe cheltuiala sa edificându-se biserica din şalul Ticuşul Nou (Făgăraş).*

De altfel, Vasile Lupu a fost un generos ocrotitor al întregii ortodoxii, ajutoarele lui venind adeseori în sprijinul Patriarhilor de la Constantinopole şi Ierusalim, ca şi al mănăstirilor de la Sfâniul Munte. N. Iorga îl considera din acest punct de vedere ca un adevărat urmaş al împăraţilor din Bizanţ.

Personalitatea lui s-a impus nu numai pe teritoriul românesc, ci în întregul Orient, unde autoritatea sa era ţinută totdeauna în consideraţie. Strânse legături a avut şi cu regii Poloniei şi ai Lituaniei, cu ţarii Moscovei, cu dogii Veneţiei, cu hanii tătarilor şi cu hatmanii cazacilor, relaţii de pe urma cărora a avut însă şi atâtea decepţii

Rafinamentul de la Curtea lui uimea pe toţi *vizitatorii.*

Principalii sfetnici ai lui Lupu au fost marii oameni de cultură ai timpului, în frunte cu mitropolitul Varlaam şi cu cronicarul Grigore Ureche, cărora li se adăugau vestiţii Cantacuzini.

Timp de douăzeci de ani, având cea mai lungă domnie a Moldovei după Ştefan cel Mare, Vasile Lupu a fost un adevărat prinţ renascentist al Europei de răsărit, un mecenate, un umanist cu bogate înfăptuiri culturale şi artistice.

O anticipare a lui Constantin Brâncoveanu.

Despre Vasile Lupu s-au scris – începând cu Letopiseţul lui Miron Costin – numeroase cronici, evocări studii şi monografii. Lucrări substanţiale au fost cele ale lui A.D. Xenopol, N. Iorga, *Const. C. Giurescu. Unii istorici, ca Ion Sârbu, istoricul lui Mihai Viteazul, i-au studiat politica în legătură cu rivalităţile timpului, îndeosebi cu Matei Basarab. Scriitorul* M. *Sadoveanu i-a consacrat romanul* Nunta domniţei Ruxandra, *scris în stilul său rămas neîntrecut. Au rămas însă multe de spus. asupra vieţii voievodului asupra întinselor sale relaţii, asupra familiei sale, asupra vieţii sociale din vremea sa, şi în general asupra contemporanilor săi din cele patru puncte cardinale ale Moldovei.*

Sarcina de a ni le releva, în parte, şi-a luat-o autoarea acestui roman care de peste patruzeci de ani oficiază cu devoţiune şi talent la vetrele istoriei şi ale literaturii. După ani de profesorat la diferite şcoli din Iaşi şi Bucureşti – a fost profesoară de limbile română, franceză şi filosofie – Lola Stere-Chiracu a debutat editorial în 1944 cu un volum de povestiri pentru copii.

După alte două volume de proză epică, în 1972 a abordat prin Apele negre *genul romanului istoric, pe care îl va sluji în continuare. În 1974 şi 1975 va apărea romanul în două volume* Pribeagul, *dedicat lui Petru Cercel, fratele lui Mihai Viteazul. În ultimii ani, pe lângă un nou roman, intitulat* Heracleea, *şi un nou volum de povestiri din* Ţara Marelui Ştefan, *a lucrat cu nespusă osârdie la romanul de faţă.*

Ceea ce caracterizează romanul istoric al scriitoarei este mai întâi larga sa bază geografică. Aproape că niciun alt roman românesc nu s-a extins până acum pe coordonate mai îndepărtate, cuprinzând în cazul „pribeagului" Petru Cercel lumea Europei, dar şi a Orientului, iai al cărţii de faţă întreg spaţiul dintre Marea Baltică şi Marea Mediterană (cu marile metropole. Cracovia, Varşovia. Constantinopole, Bruna), dintre Paris, Veneţia, Viena şi Munţii Caucazulai, şi totodată, în chip amănunţit, în toate ţinuturile româneşti de pe ambele versante ale Carpaţilor.

*Ariel geografice i s-a adăugat apoi o tot atât de cuprinzăt*oare *bază istorică, în primul rând românească. expunerea prezentului roman îngăduind scriitoarei să purceadă la o amplă evocare a istoriei noastre, începând de la voievozii Litovoi şi Bărbat, secolul al XIII-lea. – urmaţi upoi de bătrânul Basarab, învingătorul de la Posada, de Kicolae Alexandra, Vlad Ţepeş, Mihai Viteazul („leul creştinătăţiv) – evocat în numeroase capitole – şi Matei Basarab, contemporan cu Vasile Lupii, înfăţişat pe drept ca un autentic boier de ţară.* Odată cu *domnii sunt zugrăvite amănunţit şi capitalele lor, Câmpu Lung, Târgovişle, Bucureşti precum şi ctitoriile domneşti şi boiereşti. Transilvania e prezentă în roman prin Iancu de Hunedoara şi Maldaş Crai şi prin dinastia contemporană a Rakoczeştikvr. Moldova, evident, prin toate „ţările" ei de „sus" şi de „jos", prin toate oraşele în frunte cu laşul, prin numeroasele şi minunatele ei lăcaşuri de cultură. Trecutul moldav de la Dragoş Voievod, trecând prin anii de glorie ai lui Ştefan cel Mare, ai lui Rareş, ai Movileştihrr, ctitorii*

Succviţei, şi în altora până la Vasile Lupii, vorbeşte prin mănăstirile (perle ale arhitecturii româneşti*) şi legendele sale, transmise din generaţie în generaţie.*

Atât înfăţişarea locurilor evocate, cât şi a personalităţilor aduse în scenă, sunt făcute cu pana unui artist, care are nu mimai darul povestitorului cât şi pe al portretistului. Memorabil este portretul domnitorului Vasile Lupu, prezentat la târnosirea bisericii Trei Ierarhi. „Înalt, voinic, cu ochi fulgerători, barba neagră, lucitoare, haine ce-şi schimbau culoarea după cum bătea soarele în florile cele de aur şi de fir de argint şi atât bărbaţilor şi mai cu seamă femeilor adunate, domnul le plăcu, căci era falnic, cu privirea vulturească şi buze roşii, mustaţa întunecată"; ori cel al lui Matei Basarab, contemporanul şi adversarul său: „Statura-i uscăţivă îl făcea să nu pară cei şaizeci şi cinci de ani bătuţi pe muchie. Dacă n-ar fi fost chipul tras şi ochii cu privirea îngrijorată, voievodul de la Târgovişte ar fi părut cu zece ani mai tânăr. Dar grijile din griji şi el era cuprins din toate părţile de *ele... Şi de greutăţi nu se putea spune* că *nu avusese parte". Cu multă culoare şi grijă pentru detaliu este descrisă şi mănăstirea Trei Ierarhi, ctitorie de seamă a Iaşului, în evocarea căruia autoarea recurge adesea la fresca literară.*

Viaţa epocii pulsează din plin în realitatea ei istorică dar şi prin analiza făcută moravurilor şi *obiceiurilor, fiind aduse în prim-plan marile familii boiereşti cu aportul pe care îl aduc la progresul societăţii dar şi cu luptele, interesele şi intrigile în care se macină, pentru acapararea puterii. Acestor personaje li se alătură într-o galerie de portrete nemuritoare cărturarii timpului.*

În acest vast cadru geografic, istoric şi social şi cu mijloacele artistice subliniate, scriitoarea Lola Stere-Chiracu – care este totodată *şi un fin psiholog – povesteşte viaţa fiicei mai mari a lui Vasile Lup-u, Simina, care, prin frumuseţea şi destinul ei oferă romancierei posibilitatea de a crea un nou şi limpede roman al lui Vasile Lupu, al familiei sale şi totodată al întregului sud-est european.*

Subiectul e simplu, dar prin erudiţia şi condeiul

romancierei, el dobândeşte proporţii continentale, relaţiile cu Polonia şi cu Imperiul Otoman fiind în prim-plan. Prima parte a cărţii este dominată de complexa personalitate a Anei Movilă, frumoasă, *inteligenta şi in*struită *fiică a lui Ieremia Movilă, care prin căsătorie pătrunsese în societatea marii nobilimi polone. Ana Movileanca era protectoarea tuturor moldovenilor care se abăteau prin Polonia, sub diferite motive. Unul dintre aceştia, tânărul Toderiţă Cehan, care a studiat, ca şi Grigore Ureche, trei ani la Universitatea Jagiełłona din Cracovia, primind misiunea de a duce în Moldova unele scrisori secrete, avea să joace, prin voia destinului, un rol important în viaţa fiicei celei mari a lui Vasile Lupu.*

În drumul spre Iaşi, Toderiţă se întâlnise la mănăstirea Suceviţa cu jupâneasa Marga, sora lui Vasile Lupu, care era însoţită de nepoata şi fina ei Simina, fată de o serafică frumuseţe. Între cei doi tineri se înfiripă o puternică dragoste, tăinuită şi ocrotită de jupâneasa Marga. Dar ca şi Ieremia Movilă, cu trei decenii mai înainte, Lupu nu se gândeşte decât la încuscriri politice – a doua fiică a sa, Marki, avea să fie măritată cu Radziwiłł, ducele Lituaniei, iar a treia, Ruxandra, cu Timuş, hatmanul cazacilor *– aşa încât, îndată ce Simina, datorită prestigiului domnesc, bogăţiei şi frumuseţei ei ajunge la vârsta căsătoriei, este peţită de fiul marelui dragoman al Veneţiei la Constantinopole – Antonio Grillo şi trimisă în capitala sultanilor, unde va deveni* doña *Simona, soţia lui Ambrozie Grillo. La Constantinopol, Simina nu cunoaşte însă nici dragostea şi nici mulţumirea, ci doar rafinamentul şi stilul de viaţă al unei societăţi alese.*

Dar acesta este doar un episod din zbuciumata soartă a Siminei, fiica lui Vasile Lupu, a cărei biografie autoarea o reconstituie cu migală şi afectivă participare.

În jurid destinului nefericitei prinţese moldovene se ţes însă alte şi alte episoade, care fac romanul captivant dându-i şi o puternică viziune epică. Unul dintre cele mai captivante episoade este cel al căsătoriei de-a doua a lui Vasile Lupu – doamna Tudosca murise – în schimbul unor

enorme sume de bani, cu o *cercheză de o impresionantă frumuseţe, solia lui Vasile Lupu din care făcea parte şi Toderiţă, având de înfruntat numeroase peripeţii dramatice, stăpânii locurilor străbătute, printre care şi hanul tătarilor, intenţionând să reţină fermecătoarea mireasă. Aurul rezolvă însă totul, iar cercheză devine doamnă a Moldovei şi marnă a fiului lui Vasile Vodă, care va domni mai târziu sub numele de Ştefăniţă Lupu (1659 – 1661).*

Alte personaje care dau romanului viaţă şi culoare şi care contribuie prin inteligenţa, vitejia şi devotamentul lor pentru voievod la rezolvarea multor situaţii (prin înfruntări eroice ori diplomatice) sunt căpitanul Codruţ, neguţătorul Pan Tadeus, Jupânul Costachi şi alţii.

Evocând viaţa luxuriantă a Orientului, desprinsă parcă din basmele celor 1001 de nopţi, autoarea se lasă furată şi de milenara cultură orientală, presărând acţiunea desfăşurată la Istanbul cu diferite proverbe, alocuţiuni, versete şi poezii arabe şi turceşti.

Este o dovadă în plus că prin stil şi limbă scriitoarea se mişcă în umbra lui M. Sadoveanu.

Prof. dr. VASILE NETEA

Bucureşti. 30 aprilie 1983

Părinţilor mei Maria şi Gheorgho în *memóriám*.

FAKTiiJA lin Tll

CER ÎNSTELAT

1

În Polonia secolului al şaptesprezecelea Cracovia îşi răspândise faima prin puterea, frumuseţea şi vestita Universitate a Iagellonilor.

Către acest oraş îşi îndreptaseră paşii unii dintre feciorii megieşilor boieri moldoveni, care mergând înainte cu pasul vremii, îşi trimiteau urmaşii să-şi îmbogăţească mintea şi cugetul spre a fi mai de folos ţării şi lor înşişi.

Din ţinutul Tutovei, unde la Bârlad îşi avea reşedinţa Vornicul Ţării de Jos, plecase şi Toderiţă Cehan la trimiterea lui tătână-su, şi iată acum cei trei ani trecuseră şi urma a se întoarce în ţară.

Cine nu-l ştia pe vornicul Cehan. cel ce fusese împreună cu Buhuşi şi Vasile Lupu Vodă, pe atunci vistiernicul Lupu Coci, întemniţaţi de către Ilieş Vodă pe care nu-l mai voiau ca domn?

Şi era Todiraş aidoma vornicului Nemira Cehan, subţiratic şi potrivit de înalt, numai că în ochii lui tineri, verzui şi sprâncenaţi, privirea părea ca o necontenită întrebare pusă în faţa a tot ceea ce întâlnea. Era aidoma căutăturii cu care prinsese înţelesul celor trei munţi ce-şi rotunjeau culmile împădurite cu brazi, în faţa văii de la apa Slăniculuі, unde din pricină de viaţă şi de moarte fusese dus la bunicii lui într-o altă împrejurare» năprasnică din viaţa lui tătână-su căruia se pare că nu-i era teamă de a se împotrivi domnilor, când faptele lor nu îi erau pe voie, şi aceasta se întâmplase pe vremea lui Alexandru Ilieş cel turcit.

Poate, din aceste pricini, îşi trimisese feciorul la carte înaltă, atât de departe şi pe aşa de îndelungată vreme, să înţeleagă mai bine rosturile Moldovei asupra căreia turcii aveau puterea de a numi domnitorii, şi tradiţia de a lua tribut.

Tributul nu se cunoştea atâta la marea bogăţie a Moldovei, căci putea fi împlinit numai din venitul celor şaptesprezece iarmaroace ţinute în şaptesprezece târguri ale ţării, dar bunul plac al voievozilor veniţi la cârma ţării putea fi îndrumat spre bine dacă la şcolile cele străine se putea învăţa această ştiinţă.

Legătura cu Polonia era îndrăzneaţă în vremea unui domnitor credincios turcilor, dar Cehan urma drumul Movileştilor şi mai cu seamă pe al lui Ieremia ce-şi căsătorise toate patru fete cu nobili poloni.

Către domniţa Ana Movileanca, măritată de al doilea după cneazul Ion Szedziwoy Czernowski la Cracovia, se îndreptă Toderiţă Cehan. De când curtea Poloniei se mutase la Varşovia, Ana îşi împărţea jumătate din viaţă între capitală şi Cracovia, deoarece fiind mereu în preajma reginei trebuia s-o urmeze unde îşi afla locul.

Această domniţă îi venea rudă din partea mamei şi se

cuvenea la venire, ca şi la plecare, să-i calce pragul spre a o saluta.

Palatul de piatră, reşedinţă a prinţului, cu ferestre înguste şi porţi puternice, arăta epoca de aprigă încrâncenare cu permanenta ei nevoie de apărace. Era ca un uriaş de piatră ce stă de veghe.

Străjerii îi dădură drumul înăuntru, unde Ana Movilă îl primi în iatacul de sus, destinat prietenilor şi rudelor. Frumuseţea vestită a mamei sale, Elizabeta Movilă, fusese moştenită aidoma de către Ana, aşa încât aceasta avea aceeaşi statură falnică, aceeaşi ţinută domnească, iar frumosul ei cap purta eu greu podoaba aurie a părului pieptănat şi împodobit după moda polonă. Pe faţa albă. ochii negri şi mari aveau în privirea lor o asprime ce nu se potrivea' cu micuţul ei chip. Rochia-i lungă şi grea de catifea roşie îşi răsfrângea lumina-i aprinsă pe albul gâtului şi al feţei.

— Mă bucur de a te fi putut vedea înainte de a pleca la Varşovia, îi spuse Ana Movilă după ce el se înclină adânc în faţa-i, şi în acelaşi timp îi făcu semn a lua loc pe un jilţ în apropiere.

— Nu voiam să părăsesc Cracovia şi Polonia înainte de a mai mulţumi o dată pentru sprijinul şi îndrumarea dată în ţară străină. Tatăl meu s-ar fi supărat amarnic.

— Vornicul Cehan a fost de bună credinţă tatălui meu şi bine a făcut când ţi-a îndreptat paşii spre Polonia.

— Spre învăţătura ce pot primi aici.

— Fie şi numai spre învăţătură, deşi aici „sper că ţi-ai făcut într-un fel şi şcoala vieţii.

— Eu credeam că am făcut-o acasă.

— Şi acolo şi aici. Totul se leagă.

— Dar într-un fel totul se desparte la un capăt de

— Şi ai ajuns la acel capăt?

— Cu îngăduinţa Domniei Voastre eu aşa aş crede şi tătuca mai cu seamă, deoarece a socotit că trebuie să mă întorc acum.

— Pentru unii e întoarcere, pentru unii nu.

— Soarta şi-o croieşte omul.

— Aşa ai învăţat la şcoala Iagellonului? Eu cred că omul intră singur în soarta care îi e croită gata ca o cămaşă de zale.

— Asta-i vorba turcului.

— Eşti leit boierului Cehan. Îţi alegi singur soarta cea mai grea.

— Întorcându-mă acasă?

— Şi crezând că te întorci la „mai bine”. Care a fost binele mamei mele şi care a fost sfârşitul ei citad s-a încăpăţânat să se lupte să răni mă acolo?

Toderiţă plecă ruşinat privirea; ştia cum în bătălia dusă ca să-şi puie feciorul în scaun, Elizabeta pierduse, fusese ruşinată de păgân şi dusă la harem, căci frumuseţea nu-i pierise. Toată suflarea povestea cum îşi tăiase minunea aurie a cosiţelor şi o trimisese la mănăstirea Suceviţa unde-i era îngropat bărbatul. Dar asemenea lucruri nu se pomenesc cu glas tare în faţa fetei acelei doamne atât de giecu încercate, ba se şi miră că Ana Movilă amintise de acest fapt demult petrecut. Trebuie că străinătatea îi schimbase firea cu totul de i-a vorbi tocmai lui astfel.

Ana îi privi chipul şi-i citi în suflet, de aceea îşi urmă răspicat firul gândului.

— Te bagi de bunăvoie în gura turcului şi acolo ai să rămâi. Aşteptaţi ceva de la ei? Ia aminte la Gavrilă Movilă care trăieşte pribeag; la Petru Movilă care şi-a aflat scăparea în călugărie ye pământ rusesc: la Moise. şi el pribeag pe aici, tot fiindcă au visat ca tine. Toderiţă. Ştii cum a murit uncheşul Simion, domnul? Otrăvit. Nepotul Miron Barnowski? Cu gâtul tăiat, în Stambul. De ce nu rămâi aici?

— Dar eu nu-s fecior de domn, îs fecior de ţară.

— Şi crezi că-ţi va fi mai bine?

— Nu ştiu decât că aici i-s străin, că-s bărbat şi rostul meu e acasă.

— Şi eu sunt femeie şi mă pot strămuta mai uşor…

— Eşti os domnesc şi parte femeiască; nu ţi-ai putut alege soarta, numai că te-ai smerit în faţa ei. Aşa se vorbea

la noi de Măria Ta.

Ochii Anei Movilă se umplură deodată ca de apuse aduceri aminte şi se trase pentru o vreme ca într-o lume a ei, din care ieşi cu ochii blânzi şi trişti.

— Am mai auzit vorbele astea în tinereţe încă din gura cuiva; asta se întâmpla demult… în Moldova.

Toderiţă se sfii să-i întoarcă răspuns. Rămase numai privind-o cu aceeaşi veşnică întrebare a privirii, ca şi cum ar fi prins o taină ce nu era a lui, ci numai şi numai a vieţii celei cu zeci şi sute de înfăţişări.

Cu mama lui niciodată nu vorbise astfel şi acest îndepărtat neam al ei, această voivodeasă polonă ce numai legea nu şi-o lepădase îi apăru în adâncul sufletului ei singură, cum nu mai întâlnise el încă vreo fiinţă; măcar un prunc să aibă de ce îşi prinde firul vieţii. Dar, fiind fata lui Ieremia Movilă, îşi va înfrânge această singurătate şi o va acoperi cu cine ştie ce fapte şi uneltiri năstruşnice pe măsura firii moştenite de la mama ei. Ecoul vorbelor vornicului Cehan îi răsunau şi acuma în minte, când o văzu pe Ana Movilă privindu-l ţintă, apoi ea se sculă cu mişcări line îndreptându-se spre un sipet pe care-l deschise cu mare băgare de seamă, de unde scoase nişte hrisoave. Le ţinu o clipă în mâinile-i cu degete lungi, de parcă le-ar fi cântărit.

— Când vrei să porneşti la drum?

— Cam peste două zile, ca să apuc sfintele sărbători ale Paştelui între ai mei.

— Mergi însoţit?

— Cu un chervan ce duce marfă pentru târgul de la Iaşi.

— Ce naţie sunt însoţitorii?

— Poleaci.

— E bine să fii cu grijă. Cu cât ai mai puţine lucruri, cu atâta vei străbate mai bine drumurile grele şi lungi ce te despart de Moldova. Trebuie să-i dai vornicului Cehan în mină aceste hrisoave. Are să-i fie de trebuinţă odată şi odată.

— Le-a cerut tatăl meu?

— Nu. I le dăruiesc eu. Sunt câteva scrisori trimise de acel Mihai, care l-a înlocuit pentru o vreme pe voievodul, tatăl meu. Slăvi tul Ieremia a murit, fie-i ţărâna uşoară, clar eu trăiesc. Trăiesc şi nu uit; trăiesc şi nu iert.

— Nu ierţi? Pe cine şi ce?

— Umilirea voievodului din care i s-a tras sfârşitul mai repede decât se cuvenea, tocmai lui căruia atât regele Sigismund al Poloniei cât şi turcii îi întăriseră domnia ţării pe viaţă.

— Dar după câte ştiu, Moldova nu-i închinata Poloniei, aşa că hrisovul lui Sigismund…

— Eşti tare tânăr, Toderiţă I Leit: taică-tu, când l-am cunoscut… Ţară la răscruce de vânturi, de la răscruce ele drumuri… ai să trăieşti cu vremea adevărul vorbelor mele. Polonia e tăria în partea astă de lume. Ia hrisoavele, pan Toderiţă! Ele cuprind căile cotite prin care se poate împlini un vis nebunesc, căci viaţa fără vise e mai searbădă decât o tinereţe fără dragoste. Acolo va vedea tatăl tău cum *a* mers firul gândului şi va putea să-şi ferească mai bine capul de securea călăului. Acuma, stai şi te ospătează cu mine, iar mamei tale, care mi-i vară de al treilea, ai să-i duci din partea mea un inel cu piatră verde, aducătoare de noroc la casele cu feciori.

— Şi pe Măria Sa, soţul domnic-i voastre, voi avea prilejul să-l văd?

— E cu voievodul Cracoviei. Acuma, ia hrisoavele, punct! la loc bun asupra domniei tale şi nu te despărţi de ele nicio clipă.

Toderiţă le luă şi trecu împreună cu Ana Movilă în sala de mese. Făcu cinste ospăţului, ca un tânăr în putere, găsind cu plăcere unele bucate gătite ca la Moldova după care tânjise îndelung. Şi cum masa fu luată în tovărăşia a doua tinere şi a soţilor, cavaleri francezi soli la curtea Poloniei, convorbirea a fost însufleţită, iar o parte purtată în limba latină, grai pe care, pe lângă polonă, Toderiţă Cehan îl învăţase la Universitatea Cracoviei. Aşa încât, tânărul moldovean află că mai departe, în acel apus ce-i părea a fi la fel de plin de taine ca şi Constantinopolul,

despre care se zvoneau atâtea lucruri stranii – în acea ţară îndepărtată a Franţei, regele Ludovic al XIII-lea pusese să se înfiinţeze o înalta academie. Şi Mncil, cu vocea cântătoare, slăveau acest fapt folositor mai cu seamă pentru cei ce trecuseră prin şcolile înalte ale Parisului, mult mai vechi decât cele ale Cracoviei. Mai vorbiră apoi despre marea putere a ţării lor, râzând de sultanul turcilor şi toată curtea lui de barbari asiatici, ceea ce lui Toderiţă îi păru nemaiauzit lucru. Se gândi în sinea sa, că la atâta depărtare le era uşor a nesocoti puterea Islamului.

— Dar, se amestecă cuprins de nelinişte în discuţie – Coranul spune că „fiecare turc este gata întotdeauna de a lua armele şi a merge sub steagul profetului. Iar turcii trebuie să fie un corp de oaste a cărui căpetenie este sultanul”. Cu asemenea învăţăminte, puterea turcească nu numai aici, ci şi mai departe, până în ţara domniilor voastre poate fi o primejdie.

— Pentru ţările mici desigur că-i greu să-i aibă vecini, dar până la noi se va izbi de imperiul romano-gernian al Habsburgilor şi Dumnezeu mi-e martor că acestora nu le-ar strica un război pierdut. Ar mai coborî ceva nasul lor ascuţit ce adulmecă mereu ce mai e de luat – îi răspunse cu aprindere cavalerul de la Rochelle.

— Suntem doar în plin război de douăzeci de ani tocmai pentru a tăia puterea Habsburgului şi mai cu seamă pentru a limpezi drumul noii credinţe.

— Adică al ereziei – interveni Ana Movilă.

— Aşa i se spune aici, erezie? întrebase celălalt cavaler.

— Eu ţin religia părinţilor mei; aşa am auzit vorbindu-se.

— Asta ne linişteşte cu mult. căci fiind în preajma curţii părerea voastră, ilustră doamnă, e de mare preţ.

Şi apoi. au vorbit iar despre acea îndepărtată Francie, şi una dintre doamne a cerut un mic instrument muzical ale cărui coarde ciupindu-le s-a acompaniat intonând un cântec duios de dragoste. Chipurile comesenilor s-au schimbat devenind nostalgice, calde, iar

vinul din cupele de argint se cerea mereu altul. Ochii negri ai francilor, ca fântâniile fără fund, purtau în ei chemarea pământului, totul prinse parcă un alt înţeles în primăvara ce creştea între zidurile Cracoviei şi în aceea a anilor lui fragezi. Viaţa şi lumea îi părură aşa de minunate, încât şi-ar fi deschis braţele văzduhului să-l prindă şi că îmbrăţişeze omenirea şi pomii al căror foşnet pătrundea prin ferestrele întredesemse. Auzea murmurul unei voci lăuntrice şi o blândeţe fără seamăn îi învăluia sufletul.

Şi aşa, se întâlni cu tinereţea izbucnită în el, Toderiţă, feciorul cel mare al lui Nemira Cehan.

Ana Movilă Czernowski îşi întoarse privirile spre depărtările altui timp, când un alt flăcău, aidoma celui din faţă, o aţintise cu aceeaşi minunare ca şi acum parcă în ea ar fi descoperit adevărul tinereţii… dar acela fusese un moldovean din părţile culmei Nemirei, iar soarta sa de fiică domnească o purtase peste voia şi dorinţele ei în ţara Poloniei. Aşa-i vorbise, ca unui băiat voievodul Ieremia, când îi sortise căsnicia întru împlinirea trufiei şi siguranţei casei sale, iar ea, nefericită n-a fost, dar nici fericită nu şi-a putut spune.

Frânca cea oacheşă îşi schimbă cântul duios cu altul mai vesel despre ţinutul îndepărtat al Normandiei şi apoi veni vremea plecării; atunci sosi şi castelanul Ion Czernowski. osos, bălai, cu mustăţi mari; părea a fi tare îndrăgostit de soţia sa, căci ochii i se luminară văzând-o.

Ana Movilă îşi mai păstră oaspeţii câtăva vreme, apoi când aceştia se ridicară să plece nu-i mai opri.

— Rucla aceasta a noastră a sfârşit învăţătura la universitate şi se întoarce în Moldova, spuse ea, bărbatului ei. Cu voia ta, am să-mi îngădui a-i făgădui că dacă vreodată nevoia îl va purta pe alte drumuri, să-şi aducă aminte că la noi poate găsi un adăpost în orice vreme şi orice împrejurare.

— Aşa să fie, cum ai hotărât, domnia ta, Ana. M-am împotrivit eu oare vreodată dorinţelor ce ai avut?

Şi aşa, află Toderiţă cât de puternică e Ana în propria ei casă şi cât de curtenitor poate fi polonul.

2

Venise şi ziua plecării, în faţa hanului lui Boruslav cel Gros, carele negustorului Tadeus aşteptau gata încărcate cu postav de Flandra, brocarturi de Veneţia, mătăsuri şi pânzeturi din Franţa, cojoace şi piei poloneze şi o încărcătură preţioasă de geamuri mici, aduse tocmai din Pomerania şi Silezia, căci acuma se cerea şi în Moldova asemenea marfă fie pentru biserici, fie pentru locuinţele boiereşti. Mai încărcau foarfeci, cuţite, dălţi şi unelte fine pentru cioplit în piatră; duceau şi meseriaşi pricepuţi în construirea de poduri de piatră, aşa cum ceruse hatmanul Gavrilă, fratele domnului.

De aici. porneaţi spre Varşovia chervanele negustorilor din miazăzi, neguţători care răzbiseră dincolo de Imperiul otoman prin Ţara Românească şi Transilvania, purtând cu ei lămâi şi portocale, măsline şi curmale, smochine şi rodii, atât de preţuite de regină şi întreaga curte, care dădea sume grele pentru asemenea trufandale. Aceştia erau negustori iuţi, greci şi aromâni, porniţi de la Salonic sau din Pind, cu puşca în spinare, cu picior sprinten, ochi ager şi nuna deprinsă a ochi fulgerător. Se întovărăşeau în mai multe chervane şi pe poteci, numai de ei ştiute, străbăteau munţii, ajungeau la vaduri nepăzite de turci ale Dunării, pe care o treceau pe poduri plutitoare, învoiţi fiind din vreme cu podarii, cărora le trimiteau veste prin olăcarii locului şi aşa, străbăteau lumea de la un cap la altul sub ochiul adormit al turcului în ceea ce priveşte negoţul.

În mijlocul acestei larme făcută ditcaii ce nechezau, de oamenii care strigau şi câinii ce lătrau. apăru Toderiţă încălecat pe un cal murg, bun de drum lung, cu pistoalele la brâu şi cu sacul de drum legat în spate de-a curmezişul şeii. Ducea cu el o comoară de preţ: cartea de legi a grecului Tarasie Harmenopol, pe care lehii o tălmăciseră pe limba lor şi pentru care plătise preţul a zece cai de rasă, başca o pungă adusă de neguţătorul moldovean. O pusese între Veşmintele ce-i erau de trebuinţă la drumul lung de două săptămâni bune ce despărţea Cracovia de

Iaşi.

Toderiţă se alătură convoiului, ieşind pe poarta mare de la miazăzi. Întoarse de câteva ori capul înapoi, pentru a mai vedea turnurile, zidurile şi înaltele turle ale catedralei. unde dangătul clopotelor vestea liturghia de dimineaţă. Avu o strângere de inimă, că nu se despărţea uşor de un loc în care trăise trei ani încheiaţi şi care-i păruse a fi cel mai frumos oraş pe care-l văzuse. Dar cum praful se înălţa în nor gros stârnit de copitele cailor. Toderiţă o luă spre capul convoiului, pe lângă pan Tadeus ce-şi micşora ochii verzui cercetând zarea.

— Aici e încă bine, glăsui acesta către el, căci e cetatea aproape, mai departe e greul. Prin codri mişună tâlharii, iar la drumul mare cine mai ştie peste ce urgie poţi să dai.

— Când am venit, acu trei ani, nu mi s-a întâmplat nimic.

— Vezi, numai că Dumnezeu nu poate să păzească toate drumurile oamenilor şi de asta mă gândesc pe unde ar fi mai cu rost s-o apucăm.

— Să ţinem şleaul mare să aibă caii mai mult spor. Pe drumul mierii răzbim în Ţara de Sus, dar eu cred că deşi mă întrebi ai şi hotărât singur pe unde e mai prielnic de mers.

— Asta, aşa-i. Vorbeam şi eu… merg veşti proaste prin lume şi cum nu-i fum fără foc, aşa tot zvonul are un temei.

— Dinspre partea Moldovei?

— Nu, pan Toderiţă! Acolo, acum e linişte, cu cazacii.

— Ştiam că păzesc fruntariile Poloniei dinspre partea tătarilor şi tânărul îşi potrivi mersul calului după cel al neguţătorului.

— Da. Aşa-i. Dar de la ostrovul legiuit lor pe Nipru, ele la Trahtamirov, au ieşit după pradă până la Crâm şi Anadol, apoi chiar în părţile Bulgariei s-au năpustit, apropiindu-se de Stambul. Regele a întemeiat cetatea de la Condac, pe primul prag al Niprului, tocmai ca să-i ţie în Mu. Am auzit precum că de unde până acum au avut hrană

slobodă pe apa Niprului şi trai ostăşesc, acuma li s-ar stăvili pescuitul pe Nipru ca să-i silească a merge mai departe de praguri. Şi cazacul oprit de la pescuit nu mai cunoaşte nici lege, nici stăpân. Iar dacă vorbele îs adevărate şi se porneşte răzmeriţa, nimeni nu va mai putea trece cu negus-Loria spre Moldova fără mare primejdie, că atunci îşi dau frâu liber şi tătarii, care atât aşteaptă. Aşa că, bine ai făcut că te-ai grăbit să te întorci acasă, cât încă nu s-a aprins pojarul.

Toderiţă tăcu înţelegând că acel om, pe lângă negustoria lui, ştia mai multe decât trebuia unuia ca ei.

Şi au mers pe drum din ce în ce mai anevoios, desfundat de ploile primăverii pe alocuri, iar pe altele înfundându-se în hăţişurile pădurilor de arini şi goruni din crengile cărora îşi luau zborul speriate cârduri de stăncuţe şi mierle negre, iar ploierii şi cintezoii îşi fluierau din ascunzişuri, cu glasuri subţiri netulburaţi, cântecul lor. Ici şi colo. pâlcuri de teceni mustind de sevă puneau largi pete albe, iar sus

de toi. zburau cârduri de raţe sălbatice şi cocori, venind din locurile în care iernaseră.

Străbătură câmpii întinse pe care arareori se vedea câte un petic de pământ lucrat, semănat parcă numai cu muşuroaie de cârtiţă peste care. aidoma unui văl verzui, prindea să se întindă cuprinsul ierburilor. Din când în când, dădeau peste sate întemeiate. În mijlocul cărora se înălţau turlele bisericilor, iar mai răzleţite, apăreau casele largi ale panilor ţinutului. Mai erau şi hanuri rare la câte o răscruce de drumuri din preajma târgurilor, unde puteau face popas liniştit pe vreme de noapte, dar şi acolo puneau oameni de strajă cu puştile la îndemână. căci niciodată nu se ştia pe cine aduce întunericul. Şi oamenii convoiului dormeau tot iepureşte căci aşa erau vremurile şi locurile acelea. Însemnate încă de spaima năvălirii ciambururilor tătărăşli, care loveau ca trăsnetul când părea totul liniştit şi plin de pace. Uneori, drumul îi purta peste ape repezi pe care le treceau prin vaduri, alteori, pe mari poduri

umblătoare ai căror podari, oameni mătăhăloşi, tăcuţi, îşi primeau plata în zloţii pe care-i priveau cu neîncredere de parcă lot s-ar fi temut să nu fie păcăliţi şi se bucurau mai bine de un cojoc miţos sau de nişte toporişte din părţile Gelan. skului.

Într-o zi, starostele convoiului, pan Tadeo, privi cu luare aminte la mâna stângă a lui Toderiţă, pe inelarul căruia strălucea un inel cu piatră albăstrui verde, dăruit de Ana Movilă înainte de plecare.

— Domnia ta. pane. porţi un tallsman ciudat. Întosrcc taai bine piatra înăuntru, ca să mergi mai liniştit la drum.

Toderiţă îi ascultă sfatul, dar nu se putu stăpâni a-l ruga să-i desluşească înţelesul vorbelor lui.

— Sunt felurite nestemate pe care le poartă oamenii spre a se împodobi. Dar ceea ce porţi domnia ta nu-i podoabă cum crezi, ci-i piatra lunii, vestitoare de primejdii şi apărătoare de ele. În tot cuprinsul ţărilor, cât am cutreierat, neguţătorind de la Viena la Stambul, am văzut numai una şi i-am vândut-o eu pe un preţ de o moşie cât străbaţi călare între răsăritul soarelui şi amiază, cneaghinei Irina, sora mai mică a cneaghinei Ana, rudele domniei tale. Şi dacă ţii să ştii cu tot dinadinsul puterea ei, află că jupâniţa căzuse roabă la tătari, şi că numai datorită puterii pietrei lunii s-a putut întoarce vie, nepmgărită şi nevătămată la bărbatul ei. Dar că ar fi o a doua piatră, cu asemenea putere, n-am ştiut. Poate că francii ce vin la curtea regelui i-ar fi dăruit cneaghinei Ana asemenea giuvaier, iar domnia sa l-o fi trimis mai departe. În ţara unde s-a născut. Se vede că n-o poate uita.

— Să fie pietre vrăjite? N-am auzit, se împotrivi Toderiţă, privind la apele ciudate ale inelului, ce aici bătea în albastru, aici în verde.

— Nu am spus asemenea vorbe pentru care episcopii noştri m-ar pune la grele cazne. Nici domnia ta să nu le mai rosteşti! Numai că, tainele pământului nu le cunoaşte nimeni şi sunt pietre venite din măruntaiele lui, unde fierb puteri necunoscute oamenilor şi arareori într-o viaţă de om are vreunul norocul să-i cadă în stăpânire.

— În stăpânire, spui?

— Da. Căci fereşte şi vesteşte numai pe stăpânul ei.

Toderiţă tăcu, amintindu-şi cum Ana Movilă înainte de a pleca îi spusese că de fapt inelul i se potrivea mai bine lui, aşa că, să-l păstreze, iar pentru jupâneusa Sanhira, mama lui, îi dăruise un şir de mărgăritare puse într-o pungă de preţ de catifea roşie lucrată cu fir.

În noaptea ce urmă, Toderiţă dormi prost şi se trezi, în mijlocul ei, zbuciumat de un vis neobişnuit. Se făcea că era într-o încăpere largă, iar Ana Movilă, cu părul bogat, bălai, strâns după portul moldovenesc în conci, cu cărare la mijloc şi chipul ei mic şi alb, îmbietor şi totodată poruncitor, îmbrăcată într-o rochie cafenie strânsă pe trup, atât de cafenie, încât făcea una cu draperia peretelui de care şedea rezemată, îi făcea semn cu arătătorul de la dreapta să vină spre ea, iar când s-a apropiat l-a prins cu amândouă mâinile trăgându-l cu puteri neobişnuite. Şi pe măsură ce-l trăgea, chipul ei alb se făcea vânăt, apoi cenuşiu, ca de mort înecat. Atunci el şi-a dat seama că nu e ea, ci o strigoaică ce i-a luat înfăţişarea şi, aşa cum povesteau bătrânele de la Nemira că se scapă de strigoi, el. a tras-o cu hotărâre afară din casă şi pe măsură ce ieşea, faţa ei era cea a unei moarte. Ajunşi afară, el a lepădat-o dincolo de peretele casei şi a fugit la calul lui, dar înainte de a încăleca prinse să vadă cum o. pisică pufoasă şi neagră, având numai la mijlocul spatelui un petic de blană albă, a ieşit pe urmele strigoaicei din casă şi s-a topit pe lângă pereţi în întuneric.

Aşa ceva nu mai visase niciodată. Se sculă, se duse la plosca de la oblâncul calului şi bău o gură. Luna îi bătu ¿rept în faţă şi cum ţinea căuşul palmei în sus să-l umple cu apă să-şi deci pe obraz, văzu cum lumina verde a pietrei inelului la mijloc devenise sângerie şi parcă curgea la vale ca o apă. Rămase o clipă împietrit, apoi îşi spălă ochii, privi la inel, acesta sclipea tot sângeriu.

Nu mai putu să adoarmă. Pan Tadeus îl simţi şi sculându-se veni la el.

— Lumina asta vrăjitorească de lună fură somnul

tinerilor, îi spuse. Întinzându-şi mădularele înţepenite.

Toderiţă, fără o vorbă îi arătă piatra inelului în ciudata ei scânteiere, ca a unui ochi roşu.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă starostele fără a părea câtuşi de puţin mirat. Dar de acest fapt Toderiţă avea să-şi dea seama mult mai târziu.

— Pane Tadeus, îl cunoşti bine pe taica. Şi el asemenea pe domnia ta, care-i faci toate vânzările şi-i aduci de ani tot ce are de trebuinţă. Poate că nu eşti numai un staroste de neguţători, poate eşti şi ceea ce nu poţi spune, dar tocmai din aceste pricini îţi povestesc visul meu, pe care nimănui altuia nu l-aş spune.

— Să stăm jos, îl sfătui starostele. Ascult. Aici v mai bine căci numai eu te pot auzi.

Todoriţă îi povesti de-a fir-a-păr privind ţintă la piatra inelului ce-şi revenea încetul cu încetul la culoarea-i verzuie; simţi cum i se liniştiseră bătăile inimii. Luna-i bătea acuma dintr-o parte în obrazul subţiat.

Când sfârşi de povestit, pan Tadeo îi răspunse cu aceeaşi luare-aminte cu care-l ascultase.

— Într-o viaţă de om, nimic nu-i de mirare, căci totul se poate întâmpla. Apoi se opri deodată ca izbit de chipul tânărului. Semeni leit cu marele vornic pe când era în anii domniei tale; abia acum îmi dau seama… Tăcu un răstimp, apoi urmă: Visul e ciudat, dar ciudate şi poate cine ştie… adevărate sunt şi credinţele din popor ce spun că dacă întorci o fiinţă din pragul morţii, fie prin înecare, fie prin boală, dacă întorci acest om din pragul morţii, în clipa când sufletul era gata să-şi ia zborul, sufletul ce a apucat să iasă uneori nu-şi mai nemereşte trupul lui, în care pătrunde un alt suflet rătăcitor, iar cel rămas stingher devine strigoi şi prinde înfăţişare de om numai când întâlneşte ce i-a fost mai drag pe lume, ori un chip ce-i seamănă, dar numai dacă acel muritor îi trece pragul casei. Altfel, nu. Astea-s credinţe din voievodatul Cracoviei, dar ele merg şi până în crestele Carpaţtlor. Eu povestesc ce am auzit, aşa cum domnia ta mirai împărtăşit ce ai visat. Dar s-ar putea ca asemenea arătare năprasnică

să fie şi semn de moarte în preajma domniţei şi nu m-aş mira să aflu că a rămas şi a doua oară văduvă, până în răstimpul cât mă voi întoarce eu la Varşovia cu marfă din ţara Moldovei, unde mi s-a cerut anume să aduc cai iuţi din hergheliile de la munte ale vornicului cel mare, cai renumiţi pentru repeziciunea lor biruindu-i pe cei ai tătarilor. Ar fi oprită scoaterea lor din ţară, dar eu îi aduc marelui vornic feciorul cel învăţat viu şi nevătămat la Iaşi, iar domnia sa, ca un boier cu care am legătură de când nu te născuseşi domnia ta, îmi va face acest hatâr. care ne va aduce bogat câştig amândurora. Domnia ta, pan Toderiţă, ai învăţat pare-mi-se la Cracovia legile şi ştii că atunci când ele încep să fie nesocotite chiar de cei ce le-au pus, nu-i a bine. Şi, dacă se calcă vechea legiuire pusă pentru cazaci, nu va fi bine pentru nimeni, iar panii noştri vor avea nevoie de aii iuţi, moldoveneşti ca să-i întâmpine.

— Răzmeriţă?

— Războiul face din om fiară. La fel se poartă pe toată faţa pământului. Nu-i viaţă liniştită nicăieri. Trebuie mult cumpănit spre a ţine bine cârma ţării. Moldova a purtat război cu Ţara Românească la un an numai după plecarea domniei tale la învăţătură. A fost ca o încercare a puterilor.

— O fi fost poruncă turcească?

— Nu, pane Toderiţă. Înţelegere cu turcu, dacă Măria Sa Vasilie Vodă e omul lui, cu străbuni născuţi sub stăpânirea lui. Dă-i el cap socotit, şi-i cunoaşte bine şi ştie că-i înconjurat de neprieteni, care nu râvnesc altceva decât scaunul lui, aşa cum a fost şi cu vărul domniţii, ruda domniei tale, Ioan. care înţeles cu voievodul Rákóczi îşi şi împărţiseră nu numai bogăţiile ţării, dar chiar averile lui Vodă Vasilie pe din două, făgăduind Ioan Movilă lui Rákóczi nu numai galbeni şi cai, ci darea şi folosinţa de la bogatele mine ale Moldovei. Mai au râvnit apoi acest scaun şi Moise Vodă Movilă, ca şi Aga Neagu Munteanul, cel ce-şi zice a fi os din Neagoe Basarab şi de n-ar fi avut Vasilie Vodă oameni de credinţă, ce ştiu a vedea şi auzi, cum îi acel dragoman al Veneţiei de la Stambul, pe nume Antonio

Crillo să-i dea veste din vrem? de mult ar fi fost plecat din Iaşi spre surghiun. E bine să le ştii pe toate, pane Toderiţă, după o lipsă aşa de îndelungată, ca să cunoşti ce trebuie să vorbeşti şi cum să te mişti în această ţară a Moldovei.

— Mulţumescu-ţi şi de sfat şi de lămurire. Înţeleg că domnia ta eşti nu numai un staroste de negustori cu care tatăl meu chibzuieşte şi potriveşte treburile averii, ci şi un prieten al lui, cu mintea mult mai luminată decât se întâlneşte de obişnuinţă şi cu rosturi în ţara Moldovei ce numai el le poate pricepe.

— Domnia ta eşti ager la minte. Învăţătura vieţii pe care am făcut-o noi cei de seama marelui vornic ne-a dezvăluit mai multe, căci ea este aşa ca şi cum ai vedea toată zarea de pe culmea unui munte înalt. Şi învăţătura cea nouă a şcolilor înalte e bună, dar eu cred că ea te lasă la început să vezi numai cât e trecerea cheilor printre doi munţi. Privi apoi la chipul liniştit acum al lui Toderiţă şi-i spuse: Să ne odihnim acuma, mai sunt două ceasuri bune până despre ziuă.

Şi adormiră liniştiţi. Când s-au trezit şi convoiul a pornit din nou la drum, numai cât au cotit poala dealului şi li s-au înfăţişat ruinele unei cetăţi-castel. Prin ştirbituri mari, se zăreau oase albind în lumina zilei. Ici şi colo, frânturi ruginite de lăncii şi scuturi găurite, căşti înnegrite de vreme, tivde rin jind din care se ridicau cu un croncănit aspru un cârd de corbi şi, pe jumătate arse, trei calici mari de lemn ce începuseră a putrezi.

— Pe aici a trecut ciuma venită din Transilvania şi apoi tătarii, îl lămuri pe Toderiţă pan Tadeus. Din pricina asta am luat drumul pe aici, căci locul e blestemat şi-i ocolit în ultima vreme până şi de iscoadele lui Togai Beg de când, la ultima lor năvală în aceste părţi, au adus cu ei cumplita boleşniţă ce i-a secerat multe vieţi de oameni. Apoi, opri cu străşnicie că ia careva apă din fântâna ce, în ciuda vremii, îşi păstra ciutura întreagă şi şedea acolo ca un braţ uriaş ieşit din adâncuri, ademenind drumeţii.

— Suflete ce nu-şi găsesc odihna rătăcesc pe aici la miezul nopţii – şoptiră caravangiii şi se închinară

înspăimântaţi de a fi înnoptat atât de aproape de acest loc înfiorător.

Toderiţă, în lumina soarelui ce cădea asupra-i, îşi privi piatra inelului în care văzu sclipind aceleaşi ape sângerii ce „— l înfioraseră în toiul nopţii şi înăuntrul lui se clătină a doua oară credinţa dintre ce poate şi nu poate fi, dar nu-i mai veni la îndemână să-i mai spuie ceva lui pan Tadeus. Venea dintr-o lume pe care crezuse că a înţeles-o, dar îşi dădu seama că-i văzuse numai înfăţişarea, nu şi adâncul ei.

Şi iarăşi s-au aşternut drumului mergând cu bine. poposind arareori la ei te un han al cărui stăpân părea a fi bucuros să-l primească pe Tadeus. de la care primea nu numai plata bună, ci şi veşti de ce se mai întâmplă în larga lume spre a şti dacă se urzeşte sau porneşte vreun război ce i-ar putea clinti din rosturile vieţii lor.

Şi tot aşa. din popas în popas, au ajuns la apa Ceretr. uşului mare şi umflată din şuvoaiele primăverii.

Au nemerit la un podar ursuz şi chior care le-a spus că l’iind prea târzie înserarea nu-i poate trece până a doua zi, în zori.

Pan Tadeus nu-i spusese nici da. nici ba. Carele se opriră pentru popas, caii au fost lăsaţi la păscut împiedicaţi, dar starostele, după un scurt răgaz, l-a luat pe Toderiţă cu el şi au făcut o bucată de drum printre hăţişurile din spatele colibei podarului, până ce au dat într-un luminiş de urme de copite şi ceva mai încolo de semne de foc stinse. Au mers cu băgare de seamă cu caii de dârlogi şi la un alt luminiş aflară urmele unui alt foc şi bălegar de cai mulţi. Pan Tadeus dădu îngrijorat din cap.

— Mă aşteptam – murmură ca pentru sine. Iscoade peste lot. Trebuie să pornim neapărat în noaptea asta dincolo, în Moldova, altcum s-ar putea să nu mai ajung; tr. niciodată. Ştii să înoţi?

— Da.

— Tragem podul. Trecem carele şi apoi lăsăm podul la celălalt mal. Punem oamenii mei la vâsle şi în două drumuri suntem dincolo. Altcum nu-i de făcut.

Toderiţă ascultă şi se întoarseră cu băgare de seamă pe acelaşi drum.

Intrară în coliba moşului unde trebuiau să se afle adăpostite lopeţile de la cele două luntri mari care trăgeau podul umblător. Nu le găsiră acolo, iar pe podar parcă îl înghiţise pământul.

— Moşul e gazdă de tâlhari sau şi mai rău. Cazacii sunt puşi pe răscoală şi au nevoie de arme. Trebuie să căutăm vâslele şi să le găsim până nu e prea târziu. Numai afară pot fi ascunse.

Şi în adevăr le găsiră băgate în gluga de coceni pitită lângă hăţişurile dese de mure. Le-au scos şi le-au dus la luntri. Caii au fost aduşi. Înhămaţi la repezeală şi. când primul convoi de cinci căruţe a fost urcat, căruţaşii începură să vâslească.

Tadeus şi Toderiţă păndeau încordaţi orice mişcare dinspre păduri. Nu se simţea nimic neobişnuit, numai ţipătul huhurezilor acoperea clipocitul apei.

Apoi podul s-a întors şi oamenii de la vâsle au fost schimbaţi ca să poată trage mai cu putere şi ultimele şase care au fost înghesuite pe podina mişcătoare, pe care sforăiau neliniştiţi caii. Pădurea în spatele lor părea împietrită în tăcere. Huhurezii îşi încetară chemările. De departe se auzi un schelălăit de vulpe.

— Trageţi cu nădejde să ne depărtăm cât mai repede de ţărm – spuse Tadeus. E semn că neprieteni ascunşi în păduri au pornit-o spre noi. Norocul nostru că-i înnorat şi întuneric, dacă Dumnezeu ţine cu noi poate să înceapă ploaia şi atunci suntem scăpaţi.

Oamenii trăgeau vârtos, şi când se ridică vântul, apele îi purtară mai la vale. Erau cam pe la mijlocul râului, când fulgeră şi la lumină desluşiră în marginea depărtată a pădurii din malul părăsit o ceată de călăreţi. Trăsnetul bubui apoi în copacii din preajma lor, zguduind parcă pământul din adâncuri şi oprindu-i o clipă din goană. Apoi ploaia căzu ca o perdea deasă peste pământ şi ape. Aproape nu se mai desluşea niciun fel de mai. Noroc că, dinspre ţărmul moldovean se auzi slab strigătul

căruţaşilor. Vâsliră, în timp ce împuşcăturile porniră din malul polon bulbucind apa cu mult în urma podului, apoi, tot mai aproape, speriind caii ce smuceau în hamuri gata să tragă carele în valuri. Podul, plutind cotit spre vale, ajunse cu greu la un mal înalt pe care nu ştiau cum vor trage căruţele încărcate; prin ploaia ce-i orbea şi-i uda până la piele trebuiră să vâslească cu greu în susul apei, pe lângă malul înalt, până găsiră vadul cel bun, unde-i aştepta prima parte a caravanei. Aici, erau în siguranţă, se zăreau parcă pâlpâirile de la locul hotărât străjerilor moldoveni pe o înălţime ce priveghea malul. Dar cerul parcă-şi rupsese zăgazurile şi ploaia nu contenea să-i şfichiuiască. Să tragă sub umbra codrilor era primejdie de trăsnet, nu puteau decât să-şi urmeze drumul până la adăpostul străjerilor. Ajunseră acolo între un răgaz de două trăsnete şi pan Tadeus le arătă carte domnească de la marele vornic al Ţării de Sus precum că vin cu mărfuri cerute la Curtea domniei sale Vasilie Vodă, lucruri de mare tolosinţă la un scaun domnesc ce se pregătea de sfinţirea acelei minunate biserici de piatră cum nu se mai afla alia în toată această parte a lumii şi care se cheamă Sfinţii Trei Ierarhi. Pe lângă mărfuri – a mai adăugat pan Tadeus – a mai însoţit până aici pe învăţatul fecior al marelui vornic, pe Toderiţă Cehan, venit din Cracovia. Atunci, dintr-un ungher se desprinse un bărbat voinic îmbrăcat ostăşeşte, cu cheptar din piele groasa de bou peste veşmântu-i roşu, cu ochii vii strălucind sub streaşina groasă a sprâncenelor şi, înaintând, se înclină a cuviinţă şi a bucurie.

— Sunt postelnicul Ilicş căpitan peste pâlcurile marelui vornic Nemira Cehan, şi-s trimis să-i întâmpin feciorul, să dau bineţe domniei talc. pan Tadeus, şi să vă întovărăşesc cu straja domniei sale, care arde de nerăbdare a-şi vedea feciorul.

La auzul acestor cuvinte, inima lui Toderiţă începu să bată cu repeziciune simţind ce dor i-a fost de ai lui şi mai cu seamă de jupâncasa Sanhira, care numai ca să nu-l ruşineze între oameni străini, cu vorbele dragostei şi aşteptării ei de trei ani, lăsase să vie vestea numai din

partea vornicului, de la bărbat la bărbat.

Şi apoi porni drumul prin ţara Moldovei de Sus, drum prin codrii de fagi ce păreau a nu mai avea sfârşit. Din culmile înverzite se ridica un abur lăptos ce odată înălţat se prefăcea în nori călători ce pluteau în înaltul cerului ca nişte fumuri ridicate iarna din hogeag, îngroşând pâcla bolţii. Şi cum mergeau tot spre miazăzi, din ce în ce biruia mai mult mugurul ce sta să se desfacă în frunze, din ce în ce mai dos se auzea ciripitul sprinţar al păsărilor ce zburau de-a dreapta şi de-a stânga drumeagului, ţâşnind ca nişte alcătuiri fermecate ce descriau arabescuri în fumuriul cerului.

Dorul şi graba îi îndemnă c-a dincolo de târgul Cernăuţilor să călătorească o parte din noapte. Norii se trăseseră şi la lumina albăstrie a lunii, totul îi păru lui Toderiţă ireal, ca şi cum copacii ar fi fost desenaţi în culori al îndepe un fundal întunecat ca o zugrăveală ele vechi biserici ale slăvitului Ştefan; dincolo de arborii ce păreau înfrăţiţi şi legaţi unii cu alţii ca nişte ramuri uriaşe ale unei stele de colind, se desluşeau prăpăstiile adânci, văile ascunse în care se simţeau mişunând jivinele, viroagele pline de frunzele uscate din care se înălţau, cu bătăi scurte «te aripi, bufniţe cu ochii licărind ca nişte candele vii ale întunericului.

Postelnicelul părea a şti drumul cu ochii închişi, semn că de multe ori îl străbătuse noaptea.

Şi mirosea pământul reavăn că nu le venea drumeţilor să mai doarmă cu toată oboseala drumului. Aşa au ajuna la o curte veche a postelnicelului unde au făcut popasul de noapte şi s-au ospătat cu hălci mari de vânat proaspăt de mistreţ şi căprioară. Atunci, Toderiţă văzu că acestei căpetenii de polc a lui tătână-su îi lipseşte degetul mic de la mâna stângă; nu era lucru de mirare, totuşi se gândi să-l întrebe de unde şi cum de are această lipsă, dar be înfrână şi tăcu. Omul îi simţi privirea şi zâmbi sub mustaţa-i groasă.

— Aiasta-i amintire din bătălia de la Nenişori, de acu, din toamna asta, când s-a măsurat măria sa Voievodul

Vasilie cu Matei Basarab tocmai în ţara lui, la o apă ce-i zice Ialomiţa.

— A fost şi tata?

— De bună seamă! Nici nu se putea altcum. Pe acolo, pe unde ai fost în ţara leahului, nu a venit veste?

— Zvonuri vin multe, adevărul lor îl prinzi de-absa la faţa locului.

— Atunci fii bun şi ne povesteşte şi nouă – ce-i adevărat şi ce nu – st amestecă în vorbă şi pan Tadeus.

— Ştiu numai că Vasilie Vodă a tocmit oastea de ţară şi a poruncit boierilor Măriei Sale să se pregătească de cele trebuincioase. Aşa că noi, ăştia din Ţara de Sus, ne-am strâns cu taberele întâi la Iaşi, după ce au fost schimbaţi marii vornici şi a fost mutat la Ţara de Sus tatăl domniei tale, boierul Nemira Cehan. Şi ştiţi cum îi tocmeala oştirii noastre, nu-i ca la Ieşi. Doar boierii Măriei Sale de au haine de hier. Aşa, noi cu călăreţii şi grosul oştii pe jos, cu paloşele cu două tăişuri, joimirii cu suliţe, levenţii cu ghioage şi toporişti, alţii cu arcuri şi săgeţi făcute cu pene de corb, mai puţini cu sineţe cum îs călăraşii de margine şi străjerii ori drăganii nemţi, cu puşcoacele cele mari în frunte, am pornit spre Ţara Românească, împreună cu multe ciambururi tătăreşti. Acolo, ne-am oprit la acea apă ce am pomenit mai sus. Ne-am aşezat la câmp deschis corturile, căruţele şi puşcoacele mari, între oastea voievodului de acolo şi noi curgea Ialomiţa; da el era bine păzit, că avea jur în jur păduri şi mlaştini cu vaduri închise. Şi se întâmplă că a plecat călărimea tătară şi dintr-ai noştri după pradă, ca la război. Tocmai atunci au pândit şi au trecut vadul muntenii călare, tot câte doi pe un cal şi cum noi eram şi fără joimiri şi cu puţină tătărime, au dat năvală şi noi câţi eram ne-am luptat cum ştim. Dar ne-au biruit cu numărul până să vină călăreţii noştri în ajutor.

Atunci mi-a rămas, acolo degetul şi m-am ales cu o rană mai grea la frunte şi la ureche, de mă orbise sângele.

Ne-au biruit, după ce, cinci zile întregi fuseseră mari hărţuieli. Aiasta s-a întâmplat în ziua a şasea, cu două ceasuri înainte de a se face ziuă. Dacă nu plecau după

pradă tătarii lui Cantemir Beg, nu era nici înfrângere, nici pagubăşi, nici atâtea zadarnice pierderi de vieţi omeneşti, că însăşi cumnatul Măriei Sale, comisul Nemira nu s-a mai întors.

Din lup la şi osteneala aiasta nimic n-a dobândit Măria Sa, fără numai de pagubă, că voievodul Ţării Româneşti & a-şi lasă paloşul din mină.

— N-a apucat Vasile Vodă să-şi adune oastea şi să se întoarcă asupra-le?

— Nu. Şi aşa ne-am înturnat iară de unde am plecat cu Vasilie Vodă cătrănit, cu pierdere în oaste şi în bunurile domneşti, fără ţara râvnită, ba urmăriţi până la Brăila de Matei Basarafo. Pună. la urmă, n-a avut ce face şi au pus pace.

— Dee Domnul să fie mai îndelungată! gândi cu glas tare Toderiţă. În minte îi sunau lupte-războiş şi simţi cum liniştea vieţii lui rămâne în urmă, închisă între zidurile de piatră ale înaltei şcoli a Iagellonilor, în acea îndepărtată Cracovie, unde cartea îi fusese toată grija Acea Cracovie din care Ana Movileanca îşi făcuse o a doua ţară.

Fericirea se poate întâlni oare, aşa de departe? Aici, în codrii Bucovinei, începea o altă viaţă al cărei fir ducea prin poteci ascunse până la ai lui, şi ai lui întruchipau lanţ lung de strămoşi născuţi şi morţi în pământul Moldovei.

În juru-i se aşternu tăcerea şi fiecare merse la culcare, în timp ce stelele carului mare strălucitoare şi apropiate păreau a se rezema pentru un răstimp peste vârfurile a doi brazi uriaşi de la care Toderiţă nu-şi putu lua ochii.

Departe, hămăiră lung câinti de la stână treziţi dintr-un somn, apoi iarăşi totul în numai tăcere, dar atât de copleşitoare cum poate a fost la începutul lumii, şi o molcomeală adâncă pătrunse sufletul tânărului. când îşi rezemă capul pe palma larg deschisă spre a adormi şi înainte de a întoarce piatra verde a inelului în afară văzu cât de limpede şi egale îi sunt apele; licărea ca o stea, acolo, pe mâna lui.

Vasilie Vodă, cel care pierduse fără niciun folos vremea şi oaste în bătălia de la Nenişori pe apa Ialomiţei, domnea pe atunci cu fală şi strălucire în Iaşi.

El fusese acel boier venit de fel din Ţara Muntenească, ca unul dintre cei trei feciori ai jupânesei Irina, văduvă după căpitanul aromân al lui Mihai Viteazul, Aga Nicolae Coci, cel venit din Arvanitachioi ele lângă Tîrnovo, dar de neam fiind porniţi din Kalavrita Tesaliei;

Cu Radu Mihnea veniseră cei cinci copii ai răposatului Aga Nicolae în Moldova, unde, cel mare, Lupu, se însurase cu Tudosca, fata puternicului boier Bucioc; naş îi fusese voievodul Gaşpar Graţiani. Fusese logofăt, hatman şi pârcălab, apoi mare vornic al Ţării ele Sus, iar jupânesei Irina, mama domniei sale, îi creştea inima văzându-şi feciorii ajunşi capete de seamă ale ţării Moldovei, căci tustrei erau învăţaţi cu carte grecească şi turcească aşa cum se cerea în acele locuri şi la acele vremi, când turcul stăpânea cu puterea armelor părţi largi din lume, iar din partea minţii şi a treburilor cancelăreşti domnea grecul în împărăţia turcească.

Învăţase cum să se strecoare printre primejdii, pe cine să se bizuie şi cum să iasă la lumină. Ţintise sus, ajunsese sus şi se simţea bine căci avea o fire mai mult împărătească decât de mic voievod şi ajuns domn îşi schimbase numele din Coci în Vasile, aşa cum se intitulau vechii împăraţi creştini ce domniseră înaintea turcilor peste imperiul de răsărit al Bizanţului.

Aşa încât, vornicul Lupu izbutise să-şi cucerească scaunul domnesc al Moldovei fără oşti străine şi fără vărsare de sânge. Îşi cucerise puterea prin mintea lui iscusită, Carescăpase de urgia închisorilor îndurate în vremea voievozilor Graţiani şi Moise Movilă.

Învăţase nu numai să se stăpânească pe el însuşi, dar să înfrângă şi soarta potrivnică, încât părea la prima vedere. Lupul cel paşnic din ţara Bogdania, poreclit Vaşilie Voievod, aşa cum îl caracterizase episcopul de Nicopole, Stanislovov.

Scăpase viaţa lui Matei Basarab cu şapte ani în urmă

când acesta fusese închis la Constantinopole, sub învinuirea că ar fi ucis oameni nevinovaţi când a ridicat răscoala împotriva lui Leon Vodă. Nu fusese lucru uşor, căci învinuitorul, Curt Celebi, era vestit de bogat la Stambul, dar Lupul plătise întreit şi chehaia Curt Celebi s-a întâmplat că a murit la timp. Aşa încât, acuma, că năvălise cu învoirea paşei de Silistra peste vecinul său ca să-i ia ţara, i se păruse cel mai firesc fapt; odată îi scăpase viaţa, acuma însă îi trebuia Ţara Muntenească unde zăceau oasele Agăi Nicolae.

Aga Nicolae luptase sub Mihai Viteazul când acesta a intrat stăpânitor în ţara Moldovei unind-o cu Muntenia. Acuma socotea că e rândul lui să facă acelaşi lucru, dar pornind dinspre Moldova, care-i mai mare, mai bogată şi are atâtea cetăţide scamă, cum e Neamţul, Suceava, Tighina, Crăciuna, Hotinul. Mai cu seamă Hotinul, cheie spre Polonia cu zidurile-i puternice de piatră.

Multe se puteau izbândi din această ţară a Moldovei, mai nemerită ca de aici să crească visul lui Mihai Basarab, nu din ţara de la Dunăre, lipsită de cetăţi, netedă, ca o pită scoasă de la foc în care stăpânirea turcească nu avea decât a trece apa, dincolo de care erau cetăţile lor de la Din şi Silistra. Îşi zicea că dacă Mihai ar fi plecat de la Suceava, treaba ar fi fost mult mai bine făcută de nu l-ar mai fi scos nimeni din pământurile ce şi le-ar fi cucerit, mai cu seamă că şi legea şi limba-i aceeaşi.

Îşi dobândise şi boieri de credinţă din Muntenia, pe Catargeşti, prin care aflase numai sfat de folos.

33

Acuma, pierduse o bătălie? Afară de pagubă de vieţi şi bunuri, toate trec mai uşor. Ce nu s-a câştigat azi se poate face şi mâine. În viaţă totul e să ştii să aştepţi şi în acelaşi timp să ştii gândurile ascunse ale turcului, să-i

3 – Cer înstelat câştigi bunăvoinţa pentru planurile tale, făcându-le să treacă aşa ca şi cum ar fi fost ale lui. Şi în acelaşi timp, să te înalţi şi în ochii lor şi în ochii megieşilor, arătând o fire împărătească cu care să aduci foloase ţării tale, să arăţi că ai un cap luminat aşa cum a

făcut când a izbândit fără luptă strămutarea tătarilor din Bugeac; să te strecori între politica polonă şi turcă fără a-ţi isca duşmănii din nicio parte şi să faci să crească, în ţara Moldovei, asemenea lăcaşuri de închinăciune să li se ducă vesti» peste mări şi ţări, ca în Alexandria pe care o citea cu nesaţ pe lângă alte cărţi vechi greceşti.

Va şti să aştepte, deşi sufletul îi e amărât rău căci singurul lui fecior, Ioan, are oasele moi şi piere pe zi ce trece, iar mumă-sa nu mai e tânără şi în afara celor trei fete, ca trei flori de răsură, alt copil n-a mai dobândit şi suferă şi ea de un rău ascuns ce-i curmă uneori răsuflarea, iar alteori i se zbate inima de parcă i-ar bătea o nicovală în piept.

Dinspre partea asta, i se părea viitorul mai întunecat. Pusese să se ridice în apropierea curţii domneşti din Iaşi, ceva mai încolo de biserica sfântul Neculai a slăvitului Ştefan cel Mare, un nou lăcaş de închinăciune, mănăstirea Trei Ierarhi şi aştepta luna mai ca să-i facă sfinţirea. Adusese meşteri din toate colţurile ţării, ba şi de la megieşi şi ciopleau aceştia de patru ani neîntrerupţi piatra cea albă cu cele mai felurite înfloriturі de brâie ce nu semănau unul cu altul. Pusese să le sufle cu aur odată cu acoperişul ce strălucea, de parcă sfântul duh însuşi s-ar fi coborât cu aripile larg desfăşurate asupra-i. I se adusese ouă de struţ din ţările calde şi poruncise să le ferece în legături de aur şi argint atârnându-le de candelabre, iar zugrăveala înăuntru era atât de vie, încât toată învăţătura bibliei o putea vedea şi înţelege tot omul de rând. Vrusese să fie mănăstirea lui altcum decât cele ridicate de înaintaşi şi izbutise.

Acuma, când i se vestise venirea lui pan Tadeus, aştepta cu nerăbdare nu numai stofele de brocart, încălţările şi nestematele ce aveau să-i împodobească pe ai săi la sfinţirea noii mănăstiri, ci şi leacurile apusene pentru braţul cel uscat al feciorului său, veşti despre boierul Ioan Costin, cel rămas din credinţă faţă de Moise Movilă în Polonia, şi mai cu seamă, veşti mai tainice despre gândurile habsburgului asupra Moldovei. Ştia că acesta

umblă de mult să-şi întindă domnia şi dacă n-ar fi fost războiul ficând să se înfrunte papistaşii cu închinătorii la noua credinţă calvină, împăratul Ferdinand al III-lea de mult ar fi trecut peste puterea lui Rákóczi trimiţându-şi ostile asupra lui! Despre vecinul lui, Rákóczi, nu se tulbura prea mult, mai cu seamă de când iscoadele de la Curtea Transilvaniei îi aduseseră copia scrisorii ce i-o trimisese acesta palatinului Esterházy, ca răspuns la îndemnul acestuia de a-l face să renunţe la tronul Transilvaniei.

Râsese auzind cuprinsul care suna cam aşa: „Este de plâns că în minunatul regat al Ungariei a fost investit ca palatin o lepădătură. Noi am ascultat de asemenea cu durere uimirea sa foarte mare şi dacă această închipuire prostească ar fi fost întârziată puţin până după sfintele sărbători ale Crăciunului, am fi socotit că este pricinuită de vreun vis de carnaval, căci ar fi o batjocură în faţa întregii lumi ca noi, care ne tragem din casele şi neamurile cele mai vechi să primim sfaturi de la un astfel de văcar maghiar nerod şi că din pricina unei şovăieli sau de teamă în faţa unei hârtii să renunţăm la acest principat care fără doar şi poate ne-a fost hărăzit chiar de providenţă, cu toate părerile potrivnice, pentru a-l încredinţa poate mâinilor nespălate ale unui sclav spaniol sau ungur. Că am săvârşit prin aceasta o călcare de jurământ sau că ne-am fi lepădat de drumul nostru firesc, consilierul nebun nu ne va putea face să o credem cu adevărat. Poate că aceasta se datorează faptului că botul lui nespălat a fost aşa de îmbăiat de colbul boilor, încât nici Dunărea nu l-ar fi putut spăla până acuma. Pentru aceasta, sfatul nostru binevoitor este să-şi adune minţile care au luat-o razna şi să cârmuiască cu credinţă patria, să nu caute să plece cu sania în zilele călduroase ale lui cuptor, sau să încerce să cosească fân de Crăciun. Noi am păcătuit sau greşit cu ştiinţă faţă de majestatea sa imperială, deci nu avem nevoie de iertare. Deoarece domnul palatin în sminteala lui a făcut pöate mai multe greşeli decât şi-ar putea dezvinui, să aibă grijă ca nu cumva peste scurtă vreme să nu poată dobândi el însuşi iertare câtă îi va trebui. În fine, dacă

persoana noastră este socotită atât de neînsemnată, este poate fiindcă, cum o spune zicătoarea, o baligă de bou nu-i bună de nimic dacă nu păstrează gustul adăpostului său, cu care el, palatinul poate să se îndulcească şi să se miresmeze după cuviinţă sfaturile sale nesărate”.

Gheorghe Rákóczi” Ca ora trecut prin viaţa Ţarigradului, ca bărbat care-i citea cu plăcere pe autorii greci, Vasilie Vodă gândea însă că o asemenea carte nu se scrie, iar faptul că Matei Basarab se aii a se cu el nu-i inspira decât neîncredere, căci simţea cum Rákóczi urmărea nu prietenia, ci înfeudarea Munteniei.

4

Carele lui pan Tadeus scârţâiau cu greu pe drumurile pline de hârţoape când se apropiară de mănăstirea Suceviţa abătându-se de la şleaul cel mare, plătit fiind pentru aceasta domneşte de Ana Movilă, căreia pe nume moldovenesc i se spusese Stana, pentru a duce patru mari candele de aur la mormântul tatălui ei. voievodul Icremia Movilă, cât şi o răcliţă cu nişte moaşte ale sfintei Varvara pe care cu greu le dobândise, daiacuma le închina mănăstire). Suceviţa pentru sufletul mamei sale. cea ajunsă în haremul unui necunoscut paşă turc, moartă printre străini şi păgâni după soarta ei cea nefericită.

Ana Movilă se jura, chiar la zi de mare sărbătoare, că nu mamá ei otrăvise pe Simion Movilă, când acesta a stat să moară şi degeaba spun duşmanii casei lor că sfârşitul ei a însemnat plata păcatelor săvârşite mai cu seamă de a se fi învoit să-şi dea fetele după polaci de altă credinţă. Şi tot ea mai trimisese o raclă ceva mai mărişoară, bătute toate în mărgăritare şi peruzele, ca să-i pună cositele pe care, retezându-le, le trimisese aici doamna Elizabeta. În drumul şi de surghiun spre Stambul.

Toderiţă şi postelnicelul Ilieş i-au întovărăşit, gândind că o zi sau două de popas mai îndelung nu le strică nici lor, nici cailor şi că la Suceviţa vor găsi cai mici moldoveneşti ce ţin bine atât la urcuşuri cât şi la drum lung.

Încă nu se arătaseră zidurile întărite ale mănăstirii, când pan Tadeus îşi alătură roibul de cel al lui Toderiţă.

— Vezi locul acesta, pane Toderiţă? Aici, acum cinci ani erau să mă prade tătarii, care dăduseră năvală până aici coborând din Polonia. Erau nişte răzleţi de ai lui Galga Sultan şi al lui Cantemir Beg ce prădaseră până la Lvvov şi ori că rătăciseră drumul, ori că erau nesătui de jaf. După zidurile mănăstirii mi-am aflat scăparea, cu toată marfa mea; aveam scrisori de seamă către Vasilie Vodă, scrisori ce nu trebuiau cu niciun chip să cadă în mâinile lor, căci multe capete ar fi căzut atunci. Am scăpat numai cu un car pierdut. Aici m-am ascuns eu de năvala tătarilor, dar prin sate au pustiit totul. Atunci s-a supărat rău, Măria Sa şi a cumpănit de a potrivit astfel, încât turcii nu au mai lăsat tătarii să stea în Bugeac şi i-a trimis tocmai la Crâm. Când ai credinţă şi cuvânt la turci, poţi izbândi orice. Voievodul are minte ascuţită şi ştie cum să-şi îndeplinească voile şi grija ţării. Aşa că, paşa Abaza, prietenul Moldovei a pus cuvânt greu şi tătarii au fost goniţi din Bugeac, iar Cantemir Mârza care n-a ascultat de poruncă era să-şi piardă capul. El a fugit, iar bărbaţii din neamul lui, toţi au plătit cu viaţa. Şapte ciambururi tătărăşti au trecut în Crâm şi trei căpetenii tătare cu toţi ai lor au trecut, spre a se creştina, în Polonia.

— S-au creştinat adevărat?

— Poate că au şi ei suflete.

— Ferească Dumnezeu de trecerea sufletelor acestora peste Moldova.

Au călărit mai departe despărţindu-şi drumul, spre nenorocul postelnicelului Ilieş, al cărui roib, speriindu-se de o fiară, se încordă, rupse frâul şi o luă razna printre i-opaci, izbindu-şi rău călăreţul, pe care-l aruncă mai încolo, aşa că, intrară pe poarta mănăstirii având un rănit în căruţă şi calul buiac legat de o loitră asemenea unui vinovat şi prost ce se afla.

Maica stareţă le rândui popasul în nişte chilii vechi, aşezate departe, la loc ferit, căci nu se cădea apune în rând cu călugăriţele ce uitaseră de mult seama vieţii lumeşti. îi ţinea cu străşnicie mai la o parte, cu atât mai

mult, cu cât se afla acolo jupâneasa Marga văduva, sora voievodului Vasilie, împreună cu domniţa Simina, fiica cea mare a domnitorului, care venise aici la întremare după boala din oare abia o scăpase doctorul neamţ trimis de însuşi Codcia Murtaza Paşa.

„Le dăduse cele mai frumoase încăperi din stăreţie, căci upâneasa Marga care venea deseori aici avea mane drag de priveliştea aceasta învălurită spre codrii şi mai cu seamă spre nenumăratele brazde pline de flori, în care maicile erau mari meştere.

Ia cei cincizeci de ani ai săi, Marga, văduva boierului de la Nemira, din jos de la apa Slănicului, era o femeie în putere, cu chip rotund şi priviri blânde. Nu avusese copii şi iubea pe această nepoată mai presus de ceilalţi nepoţi.

Bărbatul îi pierise în lupta de la Nenişori şi amintirea acestei întâmplări – era încă proaspătă şi crudă. P, rintr-o fericită întâmplare, căsnicia ei fusese bună, iar acum. că se sfârşise atât de neaşteptat, în adâncul sufletului nu-i putea ierta lui Vasile aceasta şi că nici măcar nu-i putuseră aduce leşul pentru a-i face datinile după obicei: toţi morţii le rămăseseră în movilă la apa l-ai «miţei.

Cernită, căutase a fi cât mai departe de Iaşi ce acuma îi părea trist şi pustiu. Venise la Sueeviţa găsind aici alinare, încercând să se împace cu soarta. De aceea, faptul de a purta grijă domniţei Simina îi mai dădea un rost în viaţă şi se prinsese de el, ajutând-o să treacă hopul cel greu al duşmăniei faţă de fratele-i mai mic ce-i dusese bărbatul la moarte.

Simina poate că era cea mai puţin frumoasă din cele trei jupâniţe ale doamnei Tudosca, poate că semăna mai bine cu ea, mai mărunţică, cu păr şi ochi castanii, cu nasul mai scurt. Dar lumina chipului, moliciunea mişcărilor, felul de a-i ţine capul, desimea neagră a genelor le avea de la tatăl ei. Copila mergea acuma pe şaisprezece ani şi fusese cam bolnăvicioasă.

După boala aceasta şi leacurile primite, se schimbase prin Zând culoare în obraji şi carne pe trupu-i firav până atunci; se schimbase înfrumuseţindu-se cu fiecare zi

petrecută în liniştea şi aerul pădurilor de aici. Jupâneasa Marga nu se mai simţi nici ea aşa singuratică şi nici atât de pedepsită de soartă. îi era drag să-i audă glasul, să stea cu ea de vorbă şi să-i povestească din vremea când. cu ani în urmă, veniseră toţi cinci în ţara Moldovei, aduşi de mamă domniei sale, jupâneasa Irina. care avea neamuri aici.

Cât îi păruse ei de frumoasă această ţară crescută în valurile blânde ale colinelor sau sumeţindu-se în creste de munţi! Cum alergau fraţii ei mari, la vânătoare, sus, pe dealurile Cetăţuii şi ale Galatei! Apoi, zi.ua emd, împlinind optsprezece ani, i-a venit, rândul să treacă la casa ei şi a plecat tânără măritată t tocmai în ţinutul din jos de târgul Bacăului la curtea cea mare, la socrii ei, pe lângă care a trăit vreo cincisprezece ani, până s-au mutat la casele de la apa Slănicului, unde de pretutindeni o înconjurau munţii şi era un cer albastru ca brânduşele primăverii! Se simţise bine acolo. Apoi, cum i-a chemat fratele Lupu la Iaşi, cu vreo cinci ani în urmă, când l-au făcut domn. Dar ei i-a părut rău pentru tot ce a lăsat în urmă şi părerile astea de rău n-au fost năzăriri, ci prevestire, căci de aici i-a plecat bărbatul fără să se mai întoarcă, din cea luptă fără niciun fel de folos.

Cu părul albit peste noapte, dar la fel de dreapta şi de dârză, îşi purta crucea unei singurătăţi pe care nu şi-o dorise. Şi cum intrarea unui convoi mare de căruţe nu poate trece fără a face vâlvă într-o mănăstire, jupâneasa Marga află cu plăcere că printre cei veniţi maica stareţă Amfilohia îi pomenise şi de feciorul marelui vornic Cehan cei îşi mai zicea şi Nemira, după locul de baştină al familiei lui.

Atunci jupâneasa Marga ceru să i se înfăţişeze acest neam al său din partea bărbatului. Era darnică să vadă această tânără rudă, dornică, în amintirea celui ce-i fusese soţ, să-l ajute.

Socotea apoi că nu-i strică Siminei să mai vadă şi alte chipuri decât cele învălurite în rasele monahale ce, prin adânca lor cucernicie, o îndepărtau de plăcerile vieţii,

care, cu toate necazurile ei, i se părea totuşi mai de preţ decât această moarte vie în care se cuvenea a se reculege o văduvă ce sărise de jumătatea veacului

Şi, în încăperile cele de sus, cu pereţii împodobiţi de icoane, cu divanele aşternute cu scoarţe înflorate şi luminate de mulţimea florilor de siminic din oalele mari aşezate în cerdac, a intrat Toderiţă sfios şi nu prea, căci viaţa în Lehia îl învăţase a fi şi în preajma jupâneselor. A intrat netezindu-şi pletele cârlionţate şi zbârlite de scosul calpacului polonez, pe care nu-l lepădase încă. Purta un contaş verzui tivit cu blană de jder, încheiat în nasturi de argint, pantaloni strânşi pe pulpe şi încălţări de piele ce se urcau până spre genunchi, aşa cum se cuvenea să se înfăţişeze unei jupânese de neam voievodal, îşi întorsese inelul cu piatra în afară şi lumina verde strălucea liniştit. Se înclină cuviincios şi ridicând ochii văzu o femeie în vârstă cu ochi blânzi contrastând cu linia voluntară a bărbiei, pe cap purtând podoaba unui misal[1] fără fluturi, semn al văduviei.

— Am vrut să te văd, aflând că eşti băiatul vornicului Cehan.

— Feciorul cel mare – lămuri Toderiţă, gândind în sinea lui că tot pentru taică-su fusese primit şi de Ana Movilă.

— Şi vii de la învăţătură din Lehia?

— De la Cracovia.

— Iar boierul Cehan se trage de spiţă de lângă apa Stenicului şi are şi numele de Nemira.

— După o aşezare ce au avut-o bunicii.

— Ştiai că mai sunt şi alţi Nemireşti?

— Se poate, neamul e mare.

— Că tatăl tău a avut un văr de al doilea numit Nemira de la Berci, cu numele de botez Ştefan?

— Nu. Aflu de la domnia voastră.

— Atunci nici nu ştii că a pierit în lupta de la Nenişori pe Ialomiţa?

— Multă lume a pierit atunci.

---

1 Misal — maramă.

— Şi că acel Ştefan Nemira a fost bărbatul meu?

— Domnia voastră atunci îmi sunteţi mătuşă?

— Aşa se vede. Acuma ia loc pe laiţa aceea lucrată cu frunze de stejar şi povesteşte-mi de ce te-a trimis vornicul să înveţi în cele străine locuri.

Toderiţă se aşeză cam la neîndemână şi cu ochii spre cerdacul de afară, unde dincolo de oalele mari cu Ciori părea a foşni o vietate, răspunse:

— Să învăţ legile.

— După câte ştiu Moldova are legile pământului de la bătrâni.

— Poate că or mai trebui schimbate.

— Numai pentru asta ai bătut atâta cale?

— Şi să învăţ leşeşte.

— Aici aveai dascăli buni, să faci carte grecească, aşa cum au învăţat fraţii şi nepoţii mei. Apoi întorcându-şi capul spre cerdac spuse: Simina, lasă florile că le-ai grijit destul îşi vino încoace.

Foşnetul încetă şi din colţul cel ferit se înălţă o făptură în veşminte de culoarea brotacului, cu mâini mici ca de copil, în care ţinea un pui de veveriţă, cu care se vede că se hârjonise până atunci de-i fugise coada groasă de pe cap şi se desfăcuse din panglici atârnându-i pe jumătate despletită, pe umărul stâng. Ochii cu sprâncenele îmbinate într-o linie subţire îl priviră drept în faţă.

— Am vrut să prind puiul de veveriţă – spuse ea veselă, dar m-a zgâriat şi cu o mişcare de pisică îşi linse rana de la mâna dreaptă. Am vrut să stea şi el să asculte.

— Dar el nu înţelege nimic.

— Destul că pricep eu. Veveriţa să stea liniştită în poala mea. Iar râse prietenos spre amândoi. aşezându-se cuminte pe un scaun alături de jupâneasa Marga. de unde-l privi puţin dintr-o parte.

— Ţi s-a desfăcut părul, Simina.

— Nu pot să-l strâng. Fuge veveriţa.

Jupâneasa Marga o înfăşură într-o privire caldă, iar Toderiţă înţelese că o iubeşte destul pentru a nu o mustra.

— Şi la ce ţi-ar sluji să ştii graiul leşilor?

— Se vede că aşa trebuie acuma.

— Aşa le înţelegi gândurile şi e bine să ştii gând urile vecinilor, se linişti jupâneasa Marga.

— Apoi am învăţat limba latină.

— Asta-i grai papistăşesc.

— Unii pani polonezi se înţeleg” în limba asta cu solii veniţi din Franţa şi din imperiu.

— E adevărat că acolo jupânesele apar la toate praznicele? Chiar la biserică neînsoţite?

— Adevărate.

— Şi casele lor sunt ea ale noastre?

— Poate. La poporul de rând. Boierii locuiesc mai toţi în castele de piatră cu uşi ferecate din blăni de stejar şi cei mai de seamă mănâncă în blide din argint – spuse el cu gândul la masa din casa Anei Movilă.

— Ai văzut pe vreuna din fetele lui Ieremia Movilă?

— Pe domniţa Ana.

— Aici se aude că ar fi văduvă.

— Are bărbat de al doilea.

— Aşa de repede?

Toderiţă privi la jupâneasa din faţa lui şi nu îndrăzni să-i răspundă nicţcă Ana-i frumoasă, nici că-i încă tânără şi nu pare anii care-i are. Simţi că ochii blânzi ai jupânesei din faţa sa s-ar aspri la auzul unor asemenea vorbe. Dar atunci puiul de veveriţă o zbughi din poala Siminei, iar

Toderiţă se repezi o dată eu ea să-l prindă şi, în drum spre uşa ce da în cerdac, în repezeală cosiţa i se desfăcu şi mai mult, iar din ea se desprinse un miros de brad, atât de proaspăt, atât de înviorător, încât Toderiţă rămase o clipă în prag înainte de a izbuti să facă un saât spre a prinde veveriţa şi totodată o simţi pe Simina alăturată lui. La această atingere, fetei i se înroşiră obrajii; luă vietatea fremătând din mâinile lui şi fără un cuvânt se duse să o închidă în cuşca din capul cerdacului, mângâind-o uşor pe blana-i moale şi cafenie. Şi cum Toderiţă rămăsese în urmă, izbit de frumuseţea grădinii cu straturile mărginite cu piatră albă, închipuind felurite forme, cu fântâna cioplită în marmură lucioasă, cu băncile atât de frumos

arcuite peste micile ridicături din preajma zidului, nici nu o simţi, când, întorcându-se cu paşi uşori ca de pisică, îi strecură în mână panglica aurie ce-i căzuse din păr.

— Ca mulţămită că mi-ai prins veveriţa. Păstreaz-o!

Apoi amândoi intrară în iatac şi Toderiţă îşi începu povestirea despre frământările ce nu dădeau linişte republicii leşeşti şi anume, primejdia unei răscoale a cazacilor.

Pe când vorbea, observă ochii Siminei ¿ţintiţi asupra mâinii lui stângi pe care purta inelul Anei Movilă şi deodată îl întrerupse cu vocea plină de mirare:

— Mătuşă, uite ce piatră de inel: e verde-albastră şi totuşi în ea curg ape roşii, e ca un ochi viu de păun şi sculându-se în picioare cu o mişcare repezită i se desprinse cu totul părul bogat ce i se răspândi pe umeri şi spate ca o spumă castaniu-roşcată; aşa cum şedea în picioare, pe fundalul peretelui acoperit de felurite icoane, lui Toderiţă i se păru a fi din nou în castelul Anei din Cracovia, unde în lumina făcliilor chipul ţesut, în covorul atârnat de-a lungul peretelui, prinsese viaţă fluturându-şi pletele în adierea vântului. Faţa însufleţită a fetei era atât de proaspătă şi atât de gingaşe, încât o duioşie stranie îl cuprinse când se apropie de el, pentru a vedea mai bine licărul ciudat al pietrei lunii. Nicio floare de brânduşe răsărită, în primăvară pe culmi n-ar fi fost mai gingaşe decât ea şi molcomeala ce-l cuprinse, la apropierea acelor paşi mărunţi, îl făcu să-şi ridice ochii spre ai ei, în care privirea mângâietoare îi fu ca o atingere” uşoară pe obraz.

Scoase inelul şi i-l dădu.

— E piatra lunii. Uneori îşi schimbă culoarea.

— La vrersx: de Furtună – completă jupâneasa Marga.

— Nu se vede niciun semn.

— La munte nu-i nevoie de semne. Furtuna vine pe neaşteptate, chiar dacă nu-i luna roşie de-cu seară.

Când a luat inelul înapoi piatra mai clipea din ochiu-i roşu.

— Toderiţă Cehan. îi spuse jupâneasa Marga după un

răstimp de tăcere, inelul ce-l porţi e ca un zodiac.

— Ca un zodiac? Fii bună cinstită j-upâneasă şi-mi lămureşte mai răspicat ce înţelegi prin vorbele astea?

— E un îel de a-ţi arăta soarta cu bucuriile şi necazurile ei. Aşa ne spunea nouă dascălul grec, că cel ce poartă piatra lunii e omul ce-şi cunoaşte soarta dinainte. La fel povestea şi spătarul Ureche, cel ce a fost închis odată cu Măria Sa Lupu, atunci când păgânul de Grai, ani l-a ars la temniţă cu fierul înroşit pe piept, după ce a vrut să-l otrăvească pe boierul Bucioc.

— Aş vrea să-mi poarte noroc, cinstită jupâneasa.

— Dacă ţi l-a dăruit om paşnic se poate, dacă-l ai de la om frământat de patimi şi izbit de soartă, nu se ştie, că piatra asta e ca apa în care se răsfrânge ori nor, ori soare. Ştii ce m-am gândit, Toderiţă Cehan?

— Dacă mi-ţi spune, aş şti.

— Neguţătorul cu care ai sosit aici, nu mi-i necunoscut. Acuma să tot fie şapte, opt ani, a adus pentru doamna fudosca un potir de argint suflat cu aur, pe care l-a dăruit bisericii de lângă târgul Vasluiului. De are, vreau unul la fel să-l dăruiesc Sueeviţei în amintirea răposatului meu Ştefan.

— Aş putea şi eu să-i cer un inel? Vocea Siminei era subţirică atât cât e glasul unui pârâiaş ce se înfiripă, numai ochii-i mari sclipeau ca în aşteptarea unei bucurii.

— Vino mâine şi adu şi răspunsul pentru potir, dar erau să fie tot aşa de frumos ca cel dăruit de Tudosca:

Şi aşa îndrăzni Toderiţă a se înfăţişa jupânesei Marga =. i în a doua zi, dar nu veni singur, ei însoţit de pan Tadeus, are aduse trei potire, nu unul, pentru alegere, şi o besacea1 cu inele lucrate în chip de flori de nu mă uita şi de trandafiri ce luau ochii prin îmbinarea nestematelor, ba şi o cununiţă bătută numai în flori albastre, cu frunze verzi de „smaralde. Jupâniţa Simina răsări pa din pământ, de data asta înveşmântată într-o rochie cu vărgi albastre.

1 Besactea – cutie verzi şi albe, ce o făcea mai înaltă, cu picioarele neobişnuit de mici înălţate în conduri verzi şi cozile cuviincios împletite. Buza de jos mai plină şi mai

mare decât cea de sus îi fremăta uşor, de parcă ar fi vrut să înceapă a vorbi. Se uită la pan Tadeus, apoi la Toderiţă şi răspunse la salut.

Neguţătorul lăsase cutiile cu podoabele pentru domniţă deschise, pe măsuţa joasă încrustată cu lemn de trandafir. Simina se apropie sfioasă de ele; luă ineleje pe rând să le încerce, apoi le puse încet la loc. Se uită la coroniţă, se uită la Toderiţă.

— N-ai vrea să mi-o pui pe cap? Singură nu pot. că aici n-am în ce mă vedea.

Toderiţă luă podoaba şi cu băgare de seamă să nu-i zbârlească vreun fir de păr, îi puse coroniţa atingându-i tâmplele şi creştetul, apoi încheind-o în prinzătoarea de smaralde ce venea înapoia capului, simţi în acelaşi timp mătasea părului castaniu ca o mângâiere sub podul palmelor. Simina-i venea cu capul până la umăr şi şedea a* a. cuminte, ca un pui de ciută.

Şi, în vreme ce jupâneasa Marga şi pan Tadeus alegeau inscripţia cea mai nemerită a fi săpată po potir, Simina, întorcându-şi faţa cu ochii strălucitori, îi spuse lui Toderiţă:

— Vrei să-mi pui şi inelul cel mic, din marginea cutiei, în deget? Mi-e frică să nu-mi cadă coroniţa, dacă îmi plec capul.

Tânărul. cu obrajii puţin rumeniţi, se grăbi să-i împlinească dorinţa şi luându-i mâna cu degete subţiri şi lungi în palma lui, îi puse ineluşul închipuind frunze verzi de stejar pe degetul inelar, apoi îndrăzni a o privi şi fără să se poată stăpâni îi atinse uşor mâna cu inelul şi ochii lui o mângâiară, apoi şi-i lăsă în jos tulburat.

— Mătuşe, rogu-te…

— Hai, spune, mai vrei ceva?

— Nu. Să mă laşi să pun numai o clipită inelul cu zodiac al boierului Toderiţă pe deget.

— Dă-i-l, Toderiţă Cehan! Altfel n-am pace cu ea. Se vede că vrea să-şi afle soarta – şi zâmbi iar îngăduitor. Seamănă la fire mai mult în partea doamnei, nu cere de două ori, dar se frământă de nu-i faci voia. Şi pe urm şi tu,

Toderiţă, îmi vii un fel de nepot numai din alt spiţă de neam, aşa că îi poţi face pe voie fără să te sfieşti

Toderiţă zâmbi şi el de dala asta sub firu-i negru de mustăcioară. Să-i tacă pe voie? Din toată inima! îşi scoase inelul şi cu grijă i-l puse pe degetul arătător al fetei, deşi chiar şi acolo îi era prea larg, iar el îşi dădu seama Cât de fierbinţi îi pot fi mâinile. Fata ridică privirile spre el şi iar simţi cum parcă ochii ei se îneacă într-iii lui, apoi întorcându-şi privirea spre piatra inelului strigă:

— Iar curg ape roşii în adâncul ei. Multe, iuţi şi clipesc spre mine ca nişte licurici. Îşi ridică mâna spre razele soarelui şi piatra sclipi mai departe, schimbându-şi apele, de parcă în adâncu-i fierbea un foc nestins a cărui flacără se răsfrângea pe obrajii Siminei. Apoi, fără a mai privi spre Toderiţă: Vezi că şi mie îmi vorbeşte? Nu numai dumitale. Dar acesta, fără a-şi cere iertare, îl luă cu blândeţe punându-şi-l pe deget.

— Asta-i puterea soarelui, domniţă. Nu te speria – spuse el răspunzând spaimei din sufletul lui. Tocmai atunci însă intră maica stareţă cu faţa tulburată.

— O ceată de joimiri se aţine la poarta cea mare a mănăstirii şi cerc să le deschidem. Se vede că au avut iscoade şi au aflat că adăpostim carele cu mărfuri. Ce facem?

— Câţi sunt? – întrebă pan Tadeus.

— Cam la douăzeci de oameni.

— Cu ce sunt înarmaţi?

— Cu arcuri şi topoare.

— Nu vă temeţi, cucernică maică stareţă. Zidurile îs tari şi înalte. N-au cum veni până aici. Dar, dacă mai stau, am eu leac de cojocul lor. Să aşteptăm înserarea.

Jupâneasa Mă-rga se ridică dreaptă din jilţu-i.

— Îndrăznesc să supere şi lăcaşurile sfinte?

— Îndrăznesc – răspunse stareţa, că-s jumate oşteni, jumate gloată ce pradă şi ţara leahului şi la noi, iar Vasilie Vodă a trebuit să strângă oameni în lefe ca să-i doboare şi când au trecut ultima oară lefegiii domnului pe aici ne-au

lăsat şi nouă un balimej căruia i s-a rupt o roată de nu l-au mai putut trage mai departe, la Baia sau la Siret. Am tot aşteptat să vie să-l ia, dar încă n-au sosit şi mă gândeam, când ajungeţi la Iaşi, să vestiţi pe hatman să trimită după el.

1 Balimej – tun

— Aşa? Şi unde-i? întrebă pan Tadeug.

— La intrare, în dreapta porţii mari.

— Nu l-am văzut.

— E acoperit cu crengi, că-i unealtă de moarte şi n-are ce căta la vedere în lăcaşul domnului.

— Atunci să-mi fie îngăduit mie şi tânărului boier a pleca. Rogu-vă numai ca, în seara asta, toate maicile să stea în chiliile lor, căci voi avea treabă cu bărbaţii ce-s cu mine prin curţi. Şi luându-şi cutia cu podoabe ieşi liniştit.

Aşa văzu Toderiţă, în seara aceea târzie, cum se poate potrivi ţeava tunului, care de fapt nu era un balimej din cele mari, cum se potriveşte în deschizătura zidului şi cum, cu ajutorul numai a trei obuze scoase dintr-o căruţă ce până atunci fusese cu străşnicie păzită, încât nu ştia nimeni ce-i înăuntru, au putut răni, speria şi goni ceata de prădalnici.

Astfel Toderiţă mai află că pan Tadeus, prin înţelegere ascunsă, duce atât arme cât şi armuri Mariei sale; ba mai mult, ştie şi cum să folosească şi născocirile noi cu praf de puşcă ce fac atâta zgomot şi zguduie aşa de rău, încât s-a minunat că nu au sfărâmat zidul.

În vremea asta, postelnicioelul I’ieş se mai înzdrăvenise din căzătura de pe cal şi cu braţul stâng prins între două scândurele bine strânse, în legături de coaje de tei, cu rana de la cap mai închisă în urma oblojelilor cu pânză de păianjen muiată în rouă culeasă în zori, era gata să plece din nou la drum.

Caii erau odihniţi, roţile carelor unse, merindea pentru drum pregătită din ajun, iar maica stareţă primise în dar pentru găzduire şi pentru folosul sfintei mănăstiri, pe lângă o lădiţă ferecată cu smirnă şi tămâie şi o pungă cu arginţi.

Şi tot din ajun, Toderiţă îşi luase rămas bun de la jupâneasa Marga şi de la domniţa Simina, căreia nu se putu stăpâni să nu-i spună:

— Drag mi-ar fi să te mai văd, domniţă.

— Când va fi mătuşa Marga la Iaşi s-ar cuveni să o Vesteşti, când vei vrea să treci spre a-i zice bună ziua. Stau mai mult la domnia sa. Ea mă iubeşte.

— Şi Măria Sa nu?

— Măria Sa poartă numai grija fratelui meu, Ioan, care-i tot beteag.

Caravana plecă, dar în noaptea aceea Simina nu putu să doarmă. Se foi pe divanul tare şi se gândi la copilăria ei. Aflase mai târziu că părinţii nu se bucuraseră de naşterea ei. Amândoi ar fi vrut să fie băiat, căci primul născut, deşi fecior, era tare bolnăvicios.

Numai că Simina nu ştia prin ce spaime trecuse mama sa înainte de a veni atât ea cât şi Ioan pe lume. Spaime cu tatăl ei, boierul Bucioc, pe care umblase să-l otrăvească domnul ţării de atunci; spaime cu bărbatul său pe care tot domnia pusese să-l închidă şi-l arsese cu fierul roşu ca să-l sfarme, căci simţise în el multă tărie şi ambiţie, ba chiar gând de domnie bănuise. Groază când se auzise zvonul că zeci de mii de tătari sub căpetenia lui Salmaşa Mârzac, după ce jefuiseră Lehia, aveau de gând să treacă prin Moldova.

Dar Simina nu avea de unde şti toate acestea. Atâta că, pe măsură ce creştea, prindea puteri în vreme ce frăţiorul ei le pierdea şi din pricina aceasta nu-i plăcea nici să stea între bărbaţi, nici să călărească. Ioan ţinea la Simina şi era tot în preajma-i, încât atunci când a fost să-l deprindă a călări, a trebuit să-i găsească şi ei un trăpaş blând ca să meargă împreună.

Simina îşi iubea tatăl, fără a-l înţelege, dar fericită copilărie nu avusese. De aceea era bună, bucuroasă de câte ori naşa ei, jupâneasa Marga, cerea învoirea doamnei să i-o dea pe Simina să stea la ea.

Acolo, fusese veselie câtă vreme unchiul Ştefan, cu ochi mari albaştri şi glas puternic, umpluse de viaţă

încăperile largi ale casei ce-şi întindea curţile spre valea Păcurarilor, curţi largi cu livezi încărcate de fructe, unde nimeni nu-i ţinea seama chiar dacă se căţăra, ca o veveriţă în pomi şi nu o dojenea că nu se cuvine să se strecoare spre partea viilor şi să se întoarcă cu poala încărcată de poamă, ca ori şi care fată de ţăran. Acolo, putea să hăuie cât îi plăcea, cu glasul ei subţire, cântecele auzite în cămările slujitorilor în care se amestecau fără deosebire doinele Ţării de Jos şi cântece de lume şi tot acolo, parcă ar fi fost ea împărăţiţa păunilor, cea din basmul vechi. împărăţiţă fermecată de zmei, pe care zânele cele ce se drăgosteau cu muritorii au luat-o cu ele în horă de au străbătut largul pământului. Înainte de a o dezlega de vraje.

Uncheşul înalt şi iute în mişcări îi spunea Ina. nu Simina, nume ce ei îi părea lung şi bătrânesc, bun pentru o jupâneasă cu o roată de copii în jur. La curtea Wr, aveţi caiul ei ţintat, mărunt şi blând. care învăţase să o cunoască şi alerga cu el fără să o mai mustre nimeni. Dar nici Doamna Tudosca prinsă cu grija lui Ioan şi cu îndatoririle sale de soaţă a unui voievod fălos şi plin de viaţă, nici Vasilie Vodă ce avea multe iţe de tras la războiul domniei nu prea vedeau când şi cât de mult stă Simina la nănaşa ei.

Simina gândea că sănătatea şi puterea ei venea de la curtea din Păcurari şi se bucura nespus când tatăl ei avea răgazul să-i spună câte un cuvânt. Adormi cu greu, iar a doua zi a fost atât de liniştită, încât comisoaia se întrebă dacă nu cumva e din nou bolnavă.

5

Din ce în ce zarea se limpezea, iar codrii rămăseseră undeva departe, în urma lor. Acuma se apropiau de cetatea domnească şi la primul han ieşit în drum, făcură un popas în care oamenii băură în lege vin vechi chihlimbariu ce curge pe gât, dar la cap nu se urcă. Vin făcut pe dealurile Socolei şi ale Galatei, unde soarele coace boaba şi o ţine dulce-amăruie, ca pe un dar de har al domnului pentru drumeţii însetaţi. A băut şi Toderiţă cu gândul întors în urmă, la Suceviţa, şi mai cu seamă la acel iatac al stareţei

unde îi apăruse o fată cu o veveriţă. Nu se gândea că-i de neam domnesc, nici că soarta domniţelor poate fi alta decât a celorlalte muritoare. Se bucură numai la gândul că avea să o revadă poate cât mai ourând, şi totodată îi era' dor şi de ai lui, care se aflau acolo, unde sclipeau turlele aurite ale bisericii celei noi, iar mai departe învelişul bisericii Sfântul Nicolae şi turnul cel înalt al Goliei.

Băutura celorlalţi era de bucuria încheierii de drum; băutura lui Toderiţă era răgazul unei cumpeni între două vieţi; cea lăsată în urmă şi cea care-l aştepta de-acuma înainte. Deodată, nu mai avu răbdare să stea locului. Plăti şi se despărţi de pan Tadeus, care avea

Să-l ajungă din urmă, şi de postelnicelul Ilieş ce dăduse amarnic de gustul paharului şi cu Mul slobod o luă la vale spre casă. Într-un iureş de tinereţe.

Şi-a îndemnat calul pe uliţele laşului a trecut ca fulgerul pe lângă casele Costineştilor, a Cantaeuzinilor şi ale lui Bucioc, pe lângă curtea domneasca, la porţile căreia [elegii cu şinele lungi la spinare făceau de pază şi cotind la stânga, se întoarse spre drumul Goliei, ca un mânz scăpat din grajd ce întâi zbură dând ocol, înainte de a lua drumul cel bun. La o răscruce, se întâlni cu o ceată de tineri călări. Între care recunoscu pe Gheorghiţă, fiul hatmanului Gavrilă şi pe Vârnov, prietenul nedespărţit al acestuia. Erau veseli şi pare-se grăbiţi, căci dispărură într-un nor de praf spre Podul Roşu, loc unde trăia calicimea laşului.

Toderiţă nu mai avu mult de mers până ce descălecă la poartă ca s-o deschidă, apoi, până să se urce din nou pe cal, un băiat din curte care-l văzuse alergase în goană dând zvon de venirea lui, aşa că, ajungând la treptele casei, îi găsi pe toţi, în pridvor, aşteptându-l.

Trei ani printre străini nu-i puţin lucru! Jupâneasa Sanhira era când roşie, când galbenă, cu ochii în lacrimi de bucurie că i-a venit băiatul cel mare. Spre ea se repezi Toderiţă când a descălecat şi numai când a scăpat din braţele mamei sale s-a dus spre marele vornic, căruia i-a sărutat după datină mâna, iar acesta l-a prins bărbăteşte de umeri, ferindu-şi ochii împăienjeniţi de privir-ţi

celorlalţi, căci nu e puţin lucru să ai tăria să-ţi trimiţi un fecior tocmai în ţara leahului, pe atâta vreme, numai ca să-i rostuieşti un viitor pe scama timpurilor noi, mai cu seamă când n-a fost zi mare de la Dumnezeu în care jupâneasa Sanhira să nu ofteze că i-o trimis băiatul să moară pe acolo, fie de boli necunoscute, fie de atâta pârdalnică, învăţătură ce fură tinereţea şi veselia inimii. Ba îi mai era grozav de frică să nu vie de pe acolo fermecat de vreo polacă.

Acuma, văzându-l teafăr, voinic şi singur, inima – jupânesei se muiase de tot şi îşi frângea mâinile de bucurie, apoi se repezi spre bucătării să vadă ce-i mai potrivit a-i pune dinainte după un drum atât de greu.

Spera să-l vadă aşezat la casa lui, căci acuma îi era vremea, şi să-l aibă mai pe aproape. Cele două surori ale lui Toderiţă făcuseră nunti frumoase şi el nici măcar nu luase parte la ele: una, Agata, plecase la Botoşani, alta la Orhei. îi rămăsese numai prâslea, Grigoriţă, mergând pe doisprezece ani, dar şi de acela îi era inima îndoită nu cumva să-l trimită tătână-su la învăţătură, prin depărtări.

În vremea asta, Toderiţă şi boierul Cehan intraseră în casă: păreau doi fraţi. Se priveau cu bucurie în ochi cu gândul că de-acuma vor rămâne împreună, tocmai când în ţară era vreme de pace. Cearta dintre vecini se sfârşise cu lupta de la Nenişori. Meşteri şi calfe veneau de la Bistriţa, de la Braşov, de la Kiev, pentru a înălţa tot felul de lăcaşe pentru oameni şi pentru Dumnezeu.

— Pan Tadeus vine în urma mea cu bagajele, spuse Toderiţă.

— Kalavriteanul ce şi-a luat numele de Tadeus e un bărbat de mare nădejde.

— Kalavrita nu-i nume grecesc?

— Trăiesc şi pe acolo creştini de ai noştri. De acolo vine şi spiţa lui Vasilie Voievod. Cum crezi că aiavea domnitorul nădejde în el, de nu l-ar şti de obârşie? Un nume schimbat îi uşurează mai mult drumurile spre apus.

— Şi-i ascute urechile.

— Şi ochii la nevoie. E om vechi de al lui Vodă. Are o

minte ca briciul. De douăzeci de ani m-am ajutat cu el, şi bine mi-a prins. Toată viaţa ta, feciorule, numai cu oameni deştepţi să te însoţeşti, că prostul e ca măgarul căruia îi pui ham de armăsar da el tot măgar rămâne.

— Şi mie mi-s urâţi proştii şi răii. da de ei nu te poţi feri.

— Îi poţi ocoli, fiul meu, aşa cum ocoleşti băltoacele să nu te stropească.

Toderiţă îşi aminti deodată de hrisoavele date de Ana Movilă; dezbumbă haina de deasupra şi le căută într-un buzunar ascuns; le scoase de acolo cu grijă.

— Pentru domnia ta.

— Ce-s aiestea?

— Scrisorile lui Mihai Basarab, care a luat odată şi ţara Moldovei.

Marele vornic privi ţintă la el.

— De ce mi le-a trimis?

f» HH „foloseşti la nevojp – Şi?

— M-a primit bine şi mi-a dăruit pentru mama un şir de mărgăritare, iar pentru mine inelul ăsta.

— Cum era în casa fetei lui Ieremia?

— Cu totul altcum decât la noi. Şi purtările şi veşmintele. E aşa de frumoasă, încât parcă schimbă tot ce atinge. A. zis că seamăn cu domnia la.

Faţa marelui vornic se lumină.

— Nu e bine ca o femeie să fie prea deşteaptă, spuse el scurt. Toderiţă, acuma că ai venit acasă, trebuie să te gândeşti şi la însurătoare.

— Pentru treaba asta nu-i nicio grabă, îi răspunse feciorul. Acu sunt ostenit de drum şi mai repede aş dormi pe săturate fără niciun fel de grijă.

— Apoi trebuie să te înfăţişez Măriei Sale.

— Aici o să fie voinţa domniei tale. Prin acele părţi se zvoneşte că avem un domn ce ştie mai mult greceşte decât moldoveneşte şi mai myjt turceşte decât leheşte.

— Fereşte-te de asemenea vorbe! Pot fi cu primejdie.

— Eu, domniei tale, ţi le-am spus.

— Acuma mergi şi fă-i bucuria mamei tale, eu merg

să pun în sipet scrisorile astea vechi.

Toderiţă îl văzu cum iese pe uşă sprinten, cu pletele-i negre cârlionţate mângâindu-i grumazul şi se bucură că l-a regăsit neschimbat. Neschimbată-i păru şi odaia cu masa-i lungă, acoperită cu învelitoare de borangic, băncile lungi cu spătar, peste care mama lui aruncase lăicere de lână înflorite, dulapul negru lucrat la Braşov, şi mai cu seamă prichiciurile largi ale ferestrelor, pe care se înfoiau în oale muşcatele cu mirosul lor amar. Prin uşa întredeschisă pătrundea o adiere în care adulmecă pâinea proaspăt coaptă. Dincolo de ferestre, spre curte, se aflau tufele mari de liliac, iar la picioarele lor un câmp de viorele ce-şi înălţau căpşoarele albăstrii. Se auzi lătratul puternic al unui câine şi larmă de glasuri la fântâna din curte. Atunci, Toderiţă simţi pacea cuprinzându-i toată fiinţa. După ani lungi era din nou acasă. Văzu pe jupânoasa Sanhira în veşmântu-i albastru, ce-i era lui atât de drag şi se gândi că face din întoarcerea lui o sărbătoare, îi puse şiragul de mărgăritare la gât şi se aşează la masă.

Din clipa în caic voinicul Lupu Coci auzise sunându-i firmanul de domnie: „Prea slăvitei domnii neamului ce crede în Iisus, prea ales domn dintre cei mai de frunte din neamul Nazarineanului, tu, domn stăpânitor acuma în Moldova, ajungând la tine porunca noastră, să ştii că noi am auzit şi despre slujba ta credincioasă, după cum am aflat şi de credinţa ta cea nestrămutată faţă de noi, şi drept aceea te socotim vrednic de mila şi îndurarea împărătească, îţi dăm deci domnia şi putere deplină asupra moldovenilor supuşi înălţimii voastre. Poartă-te cu dreptate fată de ei”, din acea clipă se hotărâse a-i rămâne numele pomenit cu cinste în hronicul Moldovei. Aşa că, schimbându-şi numele în Vasile Vodă, s-a hotărât să înalţe o biserică cum nu se mai văzuse în Moldova, spre bucuria sufletelor şi ochilor supuşilor Măriei-Sale.

Acesta a fost primul său gând. atunci, când a venit la domnie în primăvara anului una mie şase sute treizeci şi patru, al doilea a fost de a îngădui fostului domn. Moi. «; Movilă, de a se strămuta cu toată familia şi averile sale

oriunde va vrei spre soare apune, fiind el aprig urmărit de cămătarii din Stambul pentru multe datorii, în cazul în care s-ar fi dus într-acolo.

Şi Moise Movilă îi ascultase sfatul.

Acuma, trecând anii şi fiind gata mănăstirea cea nouă. cu numele de TREI IERARHI, trebuia făcută sfinţirea.

Şi Vasile Vodăhotărâse a fi aceasta făcută în aceeaşi lună de Cireşar, în care fusese uns domn.

Şi au sunat a bucurie clopotele de la biserica lui Petru Rareş din dealul Galatei, şi cele ale sfântului Nicolae, şi ale noii zidiri a răposatului Barnowski Vodă, cel omorât la Edi-Kule şi de ale cărui oseminte Vasilie Vodă se îngrijise a fi aduse şi cinstit înmormântate în ţară, au răsunat clopotele bisericilor de la Aroneanu, sfântul Sava şi Zlataust, în vreme ce alaiul falnic se îndreptă spre Trei Ierarhi, care în rădvane, sau călare, ori pe jos, după cum le era rostul fiecăruia.

Şi s-au adunat acolo Cehan vornicul cu familia lui, Savin hatmanul, Furtună comisul, Grigore Ureche spătarul şi Arhon Gheorghe, cu soţia sa Cheraţa, Roşea vâslierul şi Dumitraşcu Şoldan vornicul. Lupu Prăjescu clucerul.

Pătraşcu Ciogolea pârcălab de Hotin şi Balica cu Vasik: Ştroici hatmani, şi Racoviţă Cehan logofăt, Gavril, Mateiaş şi Toderaşcu vei logofeţi, Iordache vei spătar, Pătraşcu Başotă vei logofăt, Iorga cămăraşul, clucerul Ştefan Boul, şi marele clucer Solomon Bârlădeanu, Pavel Albotă vornicul, adică fruntea Moldovei, ce descălecând sau coborând din rădvane jupânenesele, au aşteptat cuviincios laolaltă cu familiile fraţilor domnitorului Gavrilă şi Gheorghe, a jupâneselor Măricuţa şi Marga, surorile domnitorului.

Curtea cea largă se umpluse de omenire venită nu numai din Iaşi, ci şi din satele din jur şi toţi se minunau în acea zi însorită de mai, de lucrătura nemaipomenită a brâurilor de piatră ce împodobeau biserica pe dinafară de sus şi până jos. Iar tabla aurită cu care era învelit acoperişul lucea de-ţi lua ochii: turlele înalte din tablă albă

străluceau ca şi crucile de deasupra acoperite cu aur. Meşterii polonezi ce o lucraseră îi ciopliseră sub cornişe stele mari de piatră aurite.

La a treia mare toacă, apăru alaiul domnesc având călărimea cu steagul în frunte, apoi urmau călăraşii şi darabanii cu cei doi purtători de tuiuri; Vasile Lupu venea înconjurat de p-aici încinşi cu brâie de argint, cu săbii şi lănci cu vârfurile de argint poleite cu aur. În urmă, de-a dreapta domnului, veneau comisii şi vătăfii slugilor de? curte, de-a stânga venea" postelnicul cel mare. În urma domnitorului, spătarul cu armele domneşti, apoi vistiernicii, ciohodarii şi medelnicerii.

De o parte şi de alta se înşirau câte patru bulugbaşi şi câte patru seimeni. În hainele lor colorate, păşeau după aceştia vătaful de copii cu slugile urmaţi de paharnicei şi stolnicei. Venea apoi sângeacul cel mare cu semilună în vârf având alte două steaguri la dreapta şi la stânga şi la o bucată de drum, în urmă, cânta Tabulhanaua în faţa armaşilor.

Odată ajunşi la Trei Ierarhi, toată călărimea a rămas pe dinafară, iar în curte pedestrimea s-a aşezat pe două rânduri printre care a trecut Vodă călare, pentru a descăleca la scara bisericii uncie era aşteptat de mitropolit înconjurat de diaconi. Acum intră în curte şi rădvanul domnesc cu doamna Tudosca şi cele trei domniţe. Mulţimea adunată a văzut că sub veşmintele-i roşii şi grele de fir de aur, doamna Tudosca părea obosită şi cu faţa trasă, ca după veghe îndelungată.

În timp ce mitoropo Ktul i-a dat lui Vodă Evanghelia să o sărute, ciauşii au strigat de au zguduit zările „Trăiască intru mulţi ani", iar diaconii au intonat în cor „Cuvine-se să te fericim", după care domnitorul a intrat în biserică îi s-a suit în strana sa cea cu trei scări, având amândoi pereţii împodobiţi cu stemă domnească, iar deasupra o coroană suflată în aur. Numai strana coconului domnesc rămăsese goală, ca o rană în inima tatălui. Atunci, la dreapta, i s-a aşezat marele spătar cu topuzul în mână şi spada domnească pe umăr, iar de-a stânga

postelnicul cel mare cu toţi postelniceii cu toiegele în mână.

Doamna Tudosca s-a aşezat în strană cu fetele împrejur. Purta pe cap o căciuliţă rotundă tivită cu blană de sobol şi în chip de cercei două flori mari cu petale din foiţă de aur; tot de aur îi erau nasturii de la veşmântul de dinafară, dar buzele îi erau albe ca după zăcere. Pe cele două domniţe mai mici le ştiau locuitorii laşului deoarece o însoţeau pe mama lor peste tot; erau ca doi boboci învoiţi de trandafir, cu hainele lor în culoarea zorilor, cu buclele negre ieşind de sub căciuliţe, cu ochii mari strălucitori sub linia subţire şi neagră a sprâncenelor, cu obrajii roşii înfierbântaţi. De partea cealaltă a doamnei era domniţa Şi mi» a, pe care ieşenii aproape că n-o ştiau şi era prima oară când se înfăţişa poporului, care se aştepta să-l vadă pe Ioan, coconul, dar acesta era trimis la Brusa pentru a-şi căuta sănătatea. Şi aşa cum şedea Simina, trasă parcă în jos de veşmântu-i greu, cu ochii strălucind ca de un foc lăuntric, lumea o bănuia a fi din neamul Măriei Sale, dar ţinută mai la o parte, poate juruită fiind vrunei sfinte mănăstiri.

Toderiţă când o văzu simţi un fulger trecându-i prin inimă. Şi în toată adunarea aceea, privirea Siminei îl află şi-l cuprinse de parcă l-ar fi mângâiat. Pudică uşor mâna-i spre frunte şi pe deget sclipi inelul cel cu frunze de smarald luat la Suceviţa, apoi zâmbi şi, în aceeaşi clipă, pe faţă, i se răspândi o lumină înfrumuseţind-o într-atât, încât cei care atunci de-abia o zăriră, fericiră în gândul lor pe Vasilie Vodă că are un asemenea odor, iar alţii îl plânseră că în locul fetei nu-i feciorul cel cu oasele betege.

Mulţimea a privit şi la domnitor. Înalt, voinic, cu ochi fulgerători, barba neagră lucitoare, haine ce-şi schimbau culoarea după cum bătea soarele în florile cele de aur şi de fir de argint şi atât bărbaţilor şi mai cu seamă femeilor adunate domnul le plăcu, căci era jalnic, cu privirea vulturească şi buze roşii sub mustaţa întunecată, iar muierile gândiră cu răutate că doamna Tudosca îi stă alături ca o porumbiţă bolnavă şi că de la ea se trage

feciorul cel slăbănog. Alături, într-o parte şi alta, se aflau cei doi mari hatmani, fraţii domnitorului Gheorghe şi Gavrilă.

Strălucea altarul înalt străjuit de trei ferestre lungi înguste ce sfârşeau prin ochiuri rotunde, altar ale cărui arcade erau acoperite cu plăci de aur şi argint. Toţi se uitau minunaţi la marele naos lucrat în întregime din lespezi subţiri de marmură albă, adusă tocmai de aproape de Constantinopol.

Frumos era şi tronul de marmură de la Marmara al domnitorului, minunate stranele de chiparos sculptate, dintre care cu o neîntrecută frumuseţe se înălţa la partea de miazăzi jilţul mitropolitului. Străluceau stelar icoanele lucrate în aur.

Şi slujba urma, iar cupola răsuna de glasurile preoţilor, de corul călugărilor mănăstirii care zguduiau bolţile cu tăria lor. Cei ce nu încăpuseră înăuntru ascultau slujba de afară şi se rugau cu ochii la cele cinci cruci suflate cu aur ce străjuiau această ctitorie a lui Vasile Vodă. Cântarea dinlăuntru ajungea prin uşile deschise şi se răspândea până departe, într-un imn de slavă, într-o rugă aprinsă pentru aceste meleaguri, pentru acest popor al Moldovei cea neferită nici de greşeli omeneşti, nici de patimi, nici de dureri. Se rugau pentru liniştea ţării, pentru binecuvântarea celor de faţă şi pentru domnul lor şi familia lui.

Atunci băgă de seamă Toderiţă o scânteiere de lacrămi înăbuşite în ochii domnului ce-şi înălţă deodată capul ca pentru a înfrunta soarta ori spre a se ruga el însuşi mai tare în adâncul lui, pentru toate durerile ce-i frământau sufletul.

Şi iarăşi prinseră clopotele a zgudui văzduhul cu viersul lor de aramă, ca şi cum culmile dealurilor din jurul laşului ar fi prins glas a răspunde, ca şi cum din adâncul pământului Moldovei alte voci s-ar fi întruchipat în glasurile lor şi adunându-se cu vântul şi apele ar fi crescut spre tăriile în care-şi puneau nădejdile, visele şi soarta urmaşilor.

Văzându-l.pe Vasilie închinându-se. Toderiţă a înţeles un adevăr de al lui, că el crede în adevăr în ceea ce face, că speră un sprijin de ia Cei Puternic şi că nu semeţia l-a făcut să înalţe biserica, ci firească pornire de a dărui ce-i mai frumos, ce-i mai bun, Atotputernicului ce-l apărase şi-l înălţase mai presus de ceilalţi muritori, şi mai mult a priceput Toderiţă, că Vodă va fi un vajnic apărător al vechii credinţe a Moldovei.

Boierii Moldovei au fost prea mulţumiţi, în acea zi de 6 din Cireşar, de această podoabă făurită târgului de scaun şi au privit în aceeaşi vreme cu mirare la ciudat înveşmântatul sol al marelui Duce al Moscovei care, cucernic, luase parte la slujbă.

Dar jupânesele domniilor lor au venit acasă zicând, speriate, că doamnei Tudosca i se făcuse rău în timpul slujbei şi numai de grija mulţimilor de afară şi dinlăuntrul bisez-jicii. şi poate de teama domnitorului se ţinuse, tare până la st arşitul slujbei, care ce-i drept fusese lungă. Totuşi, această ameţeală ce-i vpnise doamnei nu-i semn bun, mai cu seamă că-i tare pierită de la o vreme.

Numai Toderiţă îşi minase buiestraşul, cu mare bucurie, spre casă, deoarece o văzuse pe cinstita jupâncasă Marga şi când îi ajutase să urce în rădvan, fusese poftit a veni să o vadă în săptămâna ce urmează. Şi această poftire fusese făcută tocmai când domniţa Simina trecuse pe lângă nănaşe-sa după ce-i dăduse bineţe.

Dacă, domniile lor, boierii, ar fi ştiut că Măriei Sale fi plac stihurile greceşti ar fi râs în bărbi, dar nu cunoşteau acest lucru numai de Grigore Ureche ştiut.

În spătăria cea mică, Vasilie Vodă avea în faţă cartea lui Stavrinos. tipărită la Veneţia în anul 1638 de către Neofit Ieromonah pe cheltuiala lui Panos Pepanos. I-o adusese pe bani grei pan Tadcus, la porunca anume a Măriei Sale. Singur, Lupu aici şi acuma uita o mică de ceas grijile şi întorcându-se la vremea tinereţii sorbea rândurile cântului întâi care glăsuia astfel:

Poveste neuitată-n veci şi cu frumoase rime, mi-am pus în cuget s-o încep, să scriu cu străvezime Istorila a lui

Mihai, în toate minunatul, războaiele să i le scriu, să-l laud prebărbatut ce unguri şi tătari şi turci şi moldoveni şi şleahtnici i-a înfrânt, la Turda până când străpuns fu de sălbatici şi tristul lui sfârşit ce-avu, cu sârg şi milostenii am să vi-l spun spre a-l jeli voi prieteni şi rudenii… Aici sunt stihuri ce-l ivesc pe Mihai lăudatul, nebiruit până când trupul lui, de cap scurtatul, rămase în pustietate, de sânge pustiit, răpus de fier înciudat şi batjocorit. Lăudat fie-i numele! Pierzării, cine a dat fălosul trunchi al gloriosului bărbat ce-n Turchia şi-a purtat vitejia, el cu sabia şi calul

Moldovia a făcut-o a lui şi Ardealul!

Odată ajuns aproape de sfârşitul cântului al doilea, Vasilie Vodă se opri din citit rămânând cu ochii larg deschişi, de parcă ar fi urmărit o vedenia. Se simţea atras de acest domn ca de nimeni altul: fusese un bărbat de care şi zeii păgâni ar fi fost geloşi.

7

Toderiţă fusese înfăţişat lui Vasilie Vodă care se bucurase de latineasca lui şi de ştiinţa dobândită asupra legilor, având trebuinţă de dascăli pentru a traduce acele legiuiri pe care voia să le împământenească în ţara Moldovei. Şi mai hotărâse domnul, dând poruncă lui Istraţie logofătul, ca toată tălmăcirea pre limba ţării să se facă, lucru pe care auzindu-l Toderiţă îl miră, întâi că cei ce ştiau a citi şi a scrie puteau fi număraţi pe degete, nefiind mai mulţi decât cei ieşiţi din douăzeci de şcoli de slovenie aflate pe lungul şi latul ţării.

Dar una e tinereţea şi alta e treaba aşezată.

Fusese împreună cu jupâneasa Sanhira la sora domnului, chemat fiind pentru a-şi da părerea, ca un fecior învăţat ce era, asupra inscripţiei săpată pe un potir de aur curat, dăruit bisericii Trei Ierarhi, în amintirea răposatului Nemira; poate din pricina asta, poate şi din aceea că-i plăcea jupânesei Marga să mai afle veşti din lume, povestite aşa cum Toderiţă ştia a le spune.

Şi era tare mândră Sanhira jupâneasa ce-l asculta mişcându-şi capul, zornăindu-şi cerceii cei de zile mari, cu

roate de aur bătute n rubine, când îl vedea stând la rând cu feţe vârstnice, cărora le putea ţine piept cu răspunsurile. Se ţinea dreaptă, nerezemată de jilţul cu spătar şi ochii ei frumoşi îl învăluiau cu dragoste amestecată cu un simţământ de sfială, de parcă nu ea i-ar fi dat naştere. De el se bucura mai mult decât de amândouă fetele, deşi cea mare era deşteaptă de scăpăra, numai că trebuise bine strunită ca să nu dovedească această însuşire ce i-ar fi dăunat, înainte de a pune pirostriile pe cap.

La Iaşi Toderiţă o întâlni din nou pe Simina. El căuta prilejuri cuviincioase de a merge pe uliţa Păcurarilor; ba ducând un răsad de floare rară din curtea vornicului, ba o carte de rugăciuni legată în scoarţe de piele scrise cu litere de aur sau acea minunată carte a Alixăndriei, pe care o găsise la pan Tadeus, din care obişnuise a-i ceti jupânesei Marga.

Şi nu era nimic rău în faptul că acestei mari jupânese Vârstnice îi plăcea să audă povestirea vieţii aceluia ce fusese Alexandru Machidon, mai întâi că era sora unui domn cu ştiinţă de carte şi putea face ce voia, apoi că era destul de în vârstă să i se ierte această plăcere, mai cu seamă că povestirea o bucura şi pe Simina.

Şi apoi, cel care-i citea aşa frumos era spiţă de boier mare, îi venea oarecum nepot şi sosise tobă de carte din ţara leşească, dovedind, cu acest prilej, a cunoaşte greaca tot atât de bine ca şi limba leşilor. Că Simina se afla de faţă îi era îngăduit, plăcându-i tare mult întâmplările regelui celui frumos şi plin de vitejie care plecase cu ceata lui de războinici din ţara Macedoniei şi cucerise rând pe rând împărăţiile spre răsăritul lumii.

Fata asculta, cu ochii larg deschişi şi uneori visa aşa trează, privind pletele cârlionţate ale lui Toderiţă pe care ar fi vrut să le mângâie şi clipele acelea erau pentru amândoi atât de blânde şi pline de înţeles! Simpla atingere a mâinii mici pe umăr, a fustei largi de culoarea frunzelor de nuc, era o emoţie pentru amândoi. Se stăpâneau aşa, cuminţi, cu privirile aplecate asupra Alixăndriei şi cu

sufletul plin ca de o comoară. Toderiţă se simţea tulburat; fusese fecior ce nu simţise nevoia femeii până la aceşti ani, fiindu-i plină viaţa cu învăţătură. Acuma. aici. parcă totul îl îndemna la dragoste. Bănuia numai că de o fată de domn trebuie să u apropii cu sfială şi cu măsură, altcum îţi poţi pierde capul.

s:

Jupâneasa Marga îl întrebase într-o zi până a nu sosi Simina.

— Spune nepoate Toderiţă. aşa-i zicea de când începuse a-i citi Alixăndria. Te-a întrebat Ana Movilă despre vornicul Cehan?

— Mai mult, mi-a spus că-i seamăn.

— Aşa! A fost fecior frumos vornicul şi multe jupânite chiar şi fete de domn au oftat după el.

— Şi-a ales-o pe cea mai bună dintre toate ca să-mi fie mamă.

— Ştiu, dar dacă Ana n-ar fi fost fată de domn, fata lui Ieremia Movilă…

— L-a avut drag pe tata?

— Şi încă ce drag! Erau să fugă amândoi în – Ţara Muntenească, de n-ar fi prins voievodul de veste prin iscoadele lui. A fost cu tulburare mare şi cu vărsare de sânge.

— Aşa mult a iubit-o tata?

— Ana lui Ieremia Movilă era cea mai frumoasă fecioară din vremea ei; şi învăţată şi cu alese purtări. Toţi tinerii boieri ar fi dorit să-i fie aleşi.

— Să-l fi iubit cneaghina într-atâta până a-şi pierde capul?

— Ehei feciorule, cum a fost taică-tu mai rar! Tu îi semeni, da ca el nu eşti! Ştii ce era el în bătăliile Moldovei? Trăsnet şi pară! Ştii cum îl temeau duşmanii? El cu Ana făceau o pereche cum nu s-a mai pomenit sub soare şi Ana n-are să-l uite cât va trăi. Numai că ea e piază rea pentru cei ce o iubesc. A venit veste că au început luptele cu cazacii şi Ana şi-a pierdut şi acest soţ.

— Tata cum a scăpat?

— Era din fruntea Moldovei şi mama lui s-a dus la doamna Elizabeta care i-a pus pe toţi ai casei să jure pe biblie că nu vor sufla cuvânt de cele petrecute; l-au surghiunit la paza cetăţii Neamţ.

— Şi mama ştie? – Ceea ce nu cunoşti nu-ţi aduce supărare şi e mal bine aşa. Toate mumele au pizmuit-o pentru norocul ce l-a avut; era stejar de care te poţi rezema şi cart: te poate adăposti pe ori ce vreme.

— Deci tata a cunoscut inelul?

— Ia spune-mi, a plecat a doua zi la vânătoare?

— Nu. A treia zi şi m-a luatcu el.

— Cât aţi stat?

— Vreo cinci zile.

— Şi-a înecat omul tulburarea adusă de vestea şi ivirea ta. Aşa făcea şi răposatul! Acuma, nepoate, cum ai aflat, ai şi uitat.

— Uitat?

— Aşa trebuie. Da, săptămâna ce vine cere învoire din partea mea lui tătână-tu să mă însoţeşti la Bucium, unde am herghelia, că începe a coborî din păduri soiul de cai sălbatici ai tarpanilor şi nepoata asta a mea vrea cu orice preţ să aibă unul, iar eu nu vreau atât cât mai pot să nu-i fac pe voie, că-i fată de os domnesc şi cine ştie mâine ce gând ascuns îi va trece prin cap lui Lupu. Cu asta nu mă împac la el, dă-i domn, iar eu mai multă putere n-am.

Când veni Simina cu coadele fluturându-i peste bluza cu flori verzui, cele povestite de marea jupânească îi răsunau încă în urechi, dar când ea îl întrebă cu tâlc dacă nu cumva are vreo panglică aurie de la vreo fată pentru a-şi lega cosiţa ce i se desprinsese, iar îi veni voia bună spunându-i că panglică are, dar i-o dă numai cu împrumutul căci ţine la ea mai mult ca la ochii din cap. Au râs amândoi destinşi şi fericiţi, numai că la plecare, Simina i-a strecurat în mână a doua fâşie aurie, pereche cu cea dintâi şi a ieşit fluturându-şi pletele pe jumătate desfăcute pe spinare, mai veselă ca oricând.

! S îl!! î:! 1

Frumos e laşul cu albele-i case împrejmuite de curţi

largi, case învelite de meşteri ţiglari aduşi de voievodul Vasilie tocmai de la Bistriţa. Cu uliţele-i curate, deoarece tot Măria Sa adusese meşteri de la Braşov spre a-i face scurgeri de apă pe sub pământ, cu livezile încărcate şi mai cu seamă cele turle de tablă lucitoare ce ies ca nişte căciuli de argint spre cer. Or fierbe prin cele case zavistii, urzeli şi un, că oameni stau acolo, nu sfinţi, da, faţă de linişte a lumii nu-i întreruptă decât de zvoana câinilor. de miorlăitul pisicilor, de trapul cailor ce urcă ori coboară uliţele purtându-şi călăreţii spre cele patru zări, mai cu seamă spre uliţa Tătarilor, acolo unde s-au aşezat acei tătari botezaţi ce s-au tras din Bugeac şi au căutat a se gospodări după datina moldoveană, chiar dacă stau în bordeie de pământ, căci încă se sfiesc a locui în case; iar dacă curtea povârnită e numai a cailor fără de care niciun bărbat tătar nu s-ar socoti a fi în rândul oamenilor, cai al căror bălegar, nevestele şi fetele cele mititele şi îmbrobodite îl usucă şi îl ard după năravul lor cel de acasă, deşi îs pădurile pline de copaci, iar mai încolo întâlneşti codrii neumblaţi în care copacii zac loviţi de trăsnet şi nu au decât a-i încărca în care s-au a-i tăia şi trage cu opintogul agăţat de hamul calului. Acolo, nu cresc în ogrăzi nici flori nici păpuşoi. Oamenii mănâncă mai mult vânat şi dacă merg la treburi, în ajutorul gospodarilor, iau acasă sacul de grâu din care tătarcile fac turte coapte pe plită, căci altfel de a folosi griul n-au învăţat.

De aici, din uliţa Tătăraşilor, îşi luase jupâneasa Marga oameni noi, spre a îngriji de herghelia de la Bucium, care se afla cale de aproape o poştă de Iaşi cum mergi pe drumul Birladului. Şi o vorbă din bătrâni spune: „fericit cel ce poate vedea laşul cât trăieşte”, nu că ar străluci de cetăţi înalte de piatră, nu că ar birui cu palate pline de jilţuri şi mese lucrate în aur şi paturi cu picioare de argint, ori târgoveţii să-ţi ia ochii cu veşmintele topite-n pânze de aur, ci prin meşteşugită şi binecuvântata aşezare, prin minunata alcătuire a pământului, prin felurimea şi mândreţea roadelor gliei şi mai cu seamă prin îmbinarea fericită de deal, ape şi şes, totul sub lumina azurie a unui

cer ce nici nu arde pământul vara. nici nu-l biruie cu năme̦tii iarna. Dar cine vede Buciumul, dealul de straje. acela se poate socoti norocos, numai că oamenii locului învăţaţi cu atâta mândreţe în jur, merg şi se întorc la nevoile şi bucuriile lor fără a-şi da seama, că ceva din fălnicia arţarilor li s-a trecut şi lor în trup, că o parte din mlădierea mestecenilor li s-a transmis în gingăşia fetelor şi muierilor, că din mierea florilor li s-a strecurat în grai. din culoarea florilor de smirnic în obraji, din cea a ţinlaurei în ochi, din liniştea culmilor în purtări, din tăria urşilor în braţe şi din zvâcnetul tarpanilor în fire, atunci când prind a bea şi a năvăli în războaie. Aşa-s oamenii pe acele locuri şi din pricina aceasta jupâneasa Marga a vrut a-şi duce atât nepoata la Bucium, cât şi a lua pe Toderiţă urmaş al lui Nemira să cunoască ţinuturi asemănătoare culmii Nemirii de pe apa Slănicului, dar cu mult mai blânde şi mai străbătute de pas de om. Că s-ar zice din bătrâni că la Bucium năzdrăvanele de zâne, în noaptea de Sânziene s-ar fi iubit cu flăcăi de-ai locului prinzând chip omenesc, apoi şi-ar fi adus odraslele la uşile mumelor flăcăilor spre a le creşte pământeneşte; că din pricina asta îs fetele locului atât de gingaşe şi muierile atât de focoase. Dar legenda asta poate lămuri şi abaterile nepotului Gheorghiţă, fiul fratelui Gavrilă, care unde descalecă, acolo înnoptează.

Şi prin jupâneasa Marga i-a fost dat lui Toderiţă să cunoască şi Culmea Buciumului şi casele răposatului comis. Aici văzu dintâi herghelia de trăpaşi albi ca neaua, negri cum îi pana lăstunului sau ruginii. Şi le sclipeau trupurile în lumina soarelui în toate culorile şi li se înfiorau coamele stufoase pe gât ca valurile, iar gleznele lor subţiri erau aidoma cailor arabi, încât mai frumoase vieţuitoare nu se puteau pomeni pe faţa pământului. Grăjdarii ce-i îngrijeau erau crescuţi din tată în fiu la herghelii „aşa că le ştiau rostul şi de i-ar fi pus la altă treabă ar fi tânjit de dorul cailor, până n-ar mai fi fost oameni. Cei trei tătăraşi noi aduşi îşi făcuseră culcuş chiar în grajd şi erau fericiţi.

La Bucium venise Simina pentru întâia oară şi nu o speriase nici drumul greu prin şleaul de care, nici

întunecimea pădurii. Dar odată ajunsă în culme, când îi apărură caii cei albi ai căror crupe străluceau ca fuiorul de borangic toată lumea a fost a ei. Era asemenea unui pui ce prinzând aripi începe a zbura singur. îi erau dragi toţi cei ce o înconjurau începând cu Toderiţă şi jupâneasa Marga cât şi ţinutul Buciumului ce-i apărea mai frumos decât oricare altul. Simina fusese crescută cu prea multe oprelişti aşa cum se cuvenea după înaltele dregătorii ce avusese Lupu până a fi domn; parcă nu simţise adevărata bucurie de a trăi decât lângă jupâneasa Marga. Dar acuma, aici, era o împlinire a vieţii şi a tinereţii ce se trezea în Simina.

Când jupâneasa Marga a priceput că încep a se iubi, nu s-a speriat; i-a privit cu îngăduinţă şi s-a bucurat de tinereţea şi veselia lor ca de un bun rar ce nu se ştie cât dăinuieşte. Dacă Simina se va împământeni luându-se cu Toderiţă va fi cu atât mai bine pentru toţi, prinzând astfel neamul Lupilor rădăcini şi mai adânci în Moldova.

Venise vremea când apăreau tarpanii cei sălbatici din pădurile nepătrunse şi se apropiau noaptea de hergheliile domestice, pe care căutau a le ademeni către ei. Erau aceşti cai sălbatici de o frumuseţe şi de o tărie nemaipomenită. iar herghelegiii păzeau nopţi în şir să nu le fure iepele.

La miezul nopţii se auzea nechezatul tarpanilor pe culmea dealului. Într-o noapte s-a ivit întreaga herghelie sălbatică pe creastă şi le-a furat trei iepe albe care şi-au rupt piedicile, dar au pierdut în schimb un mânz. Jupâneasa Marga i l-a dăruit Siminei care şi-l dorise de multă vreme. Atunci s-a întâmplat că Toderiţă a îndrăznit a o săruta pentru prima oară, cu sfioşenie şi cu nespus de multă duioşie.

Numai că zilele la Bucium au avut şi ele un sfârşit. Întoarcerea la Iaşi a fost într-o zi neguroasă, rădvanul mai că a fost gata să-şi piardă o roată şi ghearele neliniştii începură a zgâria sufletele tinerilor. Se va învoi Vasilie Vodă a i-o da de soaţă?…

Când sosi acasă află mare fierbere. Se zvonea că

doamna Tudosca e rău bolnavă şi domnul trimisese după doftor chiar la beiul de la Silistra.

Teamă le e că nu se va mai face bine şi asta ar fi mare necaz pentru voievod, că îi era de ajuns un fecior beteag ce-i tocmai în ţara turcului, acuma îi mai veni şi supărarea asta mare cu trei fete şi fără mamă în putere să aibă cine le purta de grijă îşi sora doamnei, jupâneasa Cantacuzinului e tot pe lângă ea şi toată familia lui Bucioc e speriată că nu se va mai face bine. Iar Măria Sa e prins cu treburile că a înfiinţat, pe lângă curtea domnească, fău rării pentru săbierii domneşti şi, ceva mai spre Podul Roşu, dughene pentru silitrarii ce-i fac praful de puşcă şi a mai poruncit să se facă o baie publică pe lângă Trei Ierarhi, că mereu are câte ceva de făcut şi grijit. Acum, în ultima vreme,» a poruncit să se înalţe la dealul Copoului o biserică nouă ce va purta hramul Sfântului Atanasie, pentru care au rămas aici, ca s-o zugrăvească, acei ruşi zugravi trimişi de ţarul Mihail al Moscovei ce au lucrat şi la Trei Ierarhi, meşterii Osipov, Gavrilov, Michitin şi Iacovalev. Se mira chiar vornicul cum de-i poate sta capul voievodului la atâtea treburi deodată, când are atâta necaz în neamul domniei sale. Şi chiar de la Kiev aşteaptă să vină un doftor de-al lui Petru Movilă, odată cu Sofronie Peciopski, fost arhimandrit de Larvă, ca să întemeieze la Iaşi, la Trei Ierarhi, tiparniţă şi o şcoală înaltă în care să se înveţe latineşte şi-greceşte.

— Ehe! oftase jupâneasa Sanhira – dacă ar fi făcut Măria Sa mai de mult şcoala asta, nu ar fi fost nevoie să plece Toderiţă şi mi-ar fi rămas feciorul mai multă vreme lângă mine să mă bucur de el, că mâine poimâine zboară de lângă mine iară.

— Aici rămân – spuse atât de apăsat Toderiţă, încât amândoi priviră cu mirare la el.

— Aşa să fie – întări jupâneasa, luminându-se la faţă – că şi eu am gândurile mele cu tine, ca o mamă ce-ţi sunt. Până acuma a făcut dumnealui vornicul ce a socotit că-i bine cu tine, acu a venit şi rândul meu.

— Şi nu uita rândul lui Vodă.

8

Doamna Tudosca simţea apropierea morţii; avea să se ducă, lăsând în urma ei un fecior beteag şi nefericit, rătăcit tocmai în depărtata Turcie întru căutarea leacului pentru boala ce-i usca trupul şi-i fura toată vlaga. Avu siguranţa că nu are să-l mai vadă niciodată şi totul îi păru zădărnicie şi deşertăciune. Era înspăimântată în adâncul inimii de soarta necunoscută a fiicelor sale, nevârstnice încă, ce nu vor mai avea dragostea şi sprijinul său. De aceea îl chemase pe Lupu la sine dis-de-dimineaţă şi-i spuse:

— Eu ştiu că nu o voi mai duce mult. Mă seacă dorul de Ionuţ, dar n-am nicio putere. Tu rămâi, de aici înainte să ai singur grijă de copii, că pentru ei m-am trudit să fie fericiţi. Când vei mărita fetele, nu te uita la boierie mare, ci la mulţumirea şi împlinirea lor, că-s tinere, cuminţi şi frumoase şi-i păcat să nu înţeleagă nimica din viaţa lor.

— Nu vorbi aşa, Tudoscă, ai să te faci bine – şi o sărutase cu buzele acelea roşii şi după atâţia ani în vreme ce ale ei se veştejiseră de veghea nopţilor nedormite lângă patul lui Ioan, veşnic bolnav.

— Eu simt cum mi se duc puterile, şi or să r amina copiii orfani pe urma mea. Tăria e în tine, Lupule, tu ai să le porţi de grijă sorţii lor. Făgăduieşte-mi că ai să faci totul ca să fie fericite fetele. Simina e cea mai mare. Cu ea o să fie începutul, e simţitoare şi tăcută. Caută să afli ce vrea, să o înţelegi. Aş muri nemângâiată, dacă aş bănui că fetele mele nu se vor duce după alegerea şi a lor, aşa cum am făcut eu la vremea mea.

— Linişteşte-te, Tudoscă, totul va fi bine! O să vie şi doctorul de la Kiev, Tudoscă, şi cel al lui Matei Basarab trebuie să pice dintr-o clipă într-alta. O sărutase încă o dată şi plecase fără a-i făgădui nimica. Făgăduiala ar fi însemnat să recunoască adei resimţirilor ei. Şi Lupu nu voia aceasta, în ruptul capului.

Apoi Tudoscă aţipi; parca îşi v a tinereţea când întâlnise pe micul boier cupar al noului voievod la Iaşi. Doamne! Cât de frumos îi păruse când l-a văzut prima

oară! Avea părul negru şi ochi lungi, codaţi, cu o mustaţă subţire peste buzele-i roşii, cărnoase. L-a iubit de cum l-a văzut. Apoi au mai trecut câteva luni şi într-o bună zi jupâneasa Irina a trimis peţitori la tatăl ei, care la cuvântul pus de Vodă s-a învoit. Şi a fost cea mai fericită mireasă lângă bărbatul ei cu glas şi mâini dezmierdătoare. Apoi bucuriile s-au adunat cu griji şi uneori bărbatul i-a călcat pe alături, alteori au pornit prigoanele domneşti, căci domnii se schimbau atât de des şi multora li se năzărise că Lupu vrea domnia. Dar ea a fost mereu, mereu alături de el şi-l iubeşte ca şi acu optsprezece ani, deşi uneori îi pare nemilos şi de neînţeles. Apoi se pierdu ca într-o ceaţă, iar pe Simina o scoase atunci jupâneasa Cheraţa repede din iatac.

Doamna Tudoscă căzuse iar în neştire, dar limpede şi vie îi apărea o amintire din trecut.

Era în iarna aceea care venise mai repede ca de obicei. Pornise chiar de la sfântul Andrei, căp de iarnă cu fulguiri mari şi invă uitoare ce întâi plutiseră lin prin aer, ape acoporiseră dealurile laşului cu o horbotă de floarea miresei, scânteietoare şi pufoasă. Chiar în spatele curţilor marelui vornic Bucioc, se afla un deal care în luna mai şi iunie se asemăna cu raiul lui Dumnezeu coborât pe pământ

Veneau arăturile până în poalele lui, apoi creşteau tufişurile de răsură gălbuie şi rozalie, învecinate cu cele de lemn câinesc şi soc înflorit de ameţeau cu mireasma lor. Iar dincolo de tufe, creştea o iarbă grasă împestriţată de albăstrele şi ţintaură, de gura leului, garofiţe, poalele ţigăncii, ciocul berzei, piciorul cocoşului, margarete şi ciucurii fecioarei, toate sălbatice, toate viu colorate, că nu ştiai pe ce să-ţi opreşti ochiul şi alegerea. Erau mai cu seamă florile acelea ciudate ce în vârf au ca nişte foiţe de un liliachiu roşcat, iar printre ele şi sub ele flori mici galbene cu pete liliachii, în forma unei pâlnii care îi plăceau tare mult.

Din toate întinsele pământuri ce le avea tătână-su, aici îi era cel mai drag să urce în vremea primăverii. Dincolo de acest deal, era un tăpşan lat ce venise a fi

dreptul de moştenire al văduvei căpitanului răposat Cocea. Aici, la răstimpuri, oamenii coseau finul pe care apcă îl potriveau în căpiţe, ce parte erau încărcate şi duse spre armane, dar dintre care, unele rămâneau pe loc până în primăvară, încât în iernile grele, ciutele şi căpriorii mai aveau de unde apuca o gură de fân.

Ce limpede îi părea totul acum în amintire! împlinise în acea iarnă optsprezece ani şi încă nu era la casa ei, deşi era de neam mare, bogată şi cuminte. Dar ea nici nu se grăbea, nici nu dorea să plece din casa părintească. Nici firea, nici locul ei nu-i dădeau ghes spre măritiş.

Îi veniseră peţitori din partea boierului Stroja, cel pe ale cărui pământuri dinspre Nistru mergeai două zile călare cu buiestru de soi şi tot nu aflai marginea moşiei. Stroja era un boier vechi, din vremea lui Ştefan cel Mare, care-i dăduse, după o bătălie, stăpânire de-a stânga Prutului, iar lui Chiraclu la dreapta, pe locurile pe unde ţinuse piept nogailor.

Nu aveau zor s-o grăbească. Măritată avea să fie, că naşterile îs cu primejdie. la fiinţa firavă, multe pacoste sau văzut. Şi a lăsat-o să se mai deprindă cu gândul vieţii, al despărţirii de ei, al măritişului. Când au venit peţitori din partea Boldurilor, iar a stat pe gânduri.

Tu dosea încă nu iubise şi nu ştia ce dulce poate fi înflorirea pomului, când totul e ca o vrajă de miresme, încât fiecare crenguţă înflorită are o viaţă a ei, iar vântul cu îmbrăţişarea-i molatică”, soarele cu sărutu-i fierbinte ploaia cu picăturile-i dătătoare de viaţă îi sporesc farmocni şi puterea, îi dăruiesc lumina şi frumuseţea şi plenitudinea, iar toate la un loc înseamnă viaţă.

Tudosca nu înflorise, fiindcă nu întâlnise pe nimeni după care sufletul ei să lânjească. Inima-i era rece ca şi mâinile albe cu degete lungi. Nici greul vieţii nu-l ştiuse ca să se poată bucura de răgazurile de „mai bine”. Dar soarta duce omul unde şi când trebuie.

A venit ziua de sfântul Ion, iar după viscolul ce bătuse toată noaptea, dimineaţa era liniştită, soarele răzbise dincolo de talazul norilor şi din curţile boiereşti,

până în tăpşanul din deal, totul era atât de alb, atât de strălucitor, încât Tudosca se îmbrăcase să iasă afară. Îşi pusese scurteica de postav albastru, îmblănită cu vulpi, căciulă de jder, încălţă cizmele leşeşti din piele moale şi fără ştirea nimănui o porni voiniceşte pe cărarea în care i se înfundau paşii. Trecu de tufişurile de răsură ce arătau ca nişte cârtiţe uriaşe cu broboade de promoroacă şi urcă pieptiş spre socul bătrân ce străjuia unde se aflau căpiţele de fân la tufele de lemn câinesc unde se aflau căpiţele de fân la care mâncau căprioarele coborâte din pădurea ce se întindea de-a dreapta dealului.

Se vedea cum dau din capetele lor cafenii, cu urechile aţintite spre cel mai mic zgomot, cu trupurile tremurând uşor de nelinişte. Smulgeau câte o gură de fân din căpiţă şi o rumegau pândind în acelaşi timp cu urechile ciulite. Erau aşa de frumoase, încât Tudosca nu îndrăznise să mai facă un pas să nu le sperie. Atunci văzu, de cealaltă parte a tăpşanului – apărând un bărbat necunoscut ce purta o tolbă de săgeţi şi un arc. Venea cu paşi mari, apropiindu-se. Era îmbrăcat ca boiernaşii, sprâncenat, şi de sub cuşmă-i ieşeau plete lungi, negre. Tudoscă-i îi fusese frică pentru viaţa căprioarelor, dar acestea, ca la un semn o zbughiră toate trei ca un fulger în salturi lungi spre zarea pădurii, iar fata vrând să iasă din ascunzătoare, făcu mai la dreapta doi paşi şi se pomeni căsând într-o groapă adâncă, unde se afundă în zăpadă până la brâu. Se prinsese de tufiş, dar singură nu putu să iasă de acolo şi pe măsură ce se zbătea se cufunda – tot mai mult. De spaimă a strigat de mai multe ori. Necunoscutul s-a uitat întâi mirat, pe urmă i-a văzut capul cu căciuliţa gata să-i cadă şi mâinile şi braţele în caţaveica albastră Venea spre ea, cu paşi mari, sfătuind-o:

— Ţine-te bine de ramuri şi nu te lăsa în jos. Nu te speria că viu acuma.

Alerga sprinten prin zăpada proaspăt aşternută. îi vedea ochii negri strălucind sub linia puţin încovoiată a sprâncenelor şi gura cu buze pline, roşii, sub o mustăcioară mică, neagră. Avea o haină scurtă de oaie şi

botfori lungi, negri, la cuşmă o mică pană de cocor. De îngropată ce era, Tudosca, la început, nici nu-l văzuse bine. Simţise numai cum pârâie crengile tufişului şi ea se scufundă mai mult, până ce simţi ceva moale sub tălpi. îi venea să leşine de groaza fiarei care ar fi putut s-o atace dinlăuntru! acestei gropi, când se simţi prinsă deodată de braţe puternice şi ridicată pe sus la faţa pământului. Era în braţele unui tânăr care râdea ca s-o liniştească. O puse apoi binişor jos, în zăpada afinată.

— Ce-ai căutat aici, jupâniţo?

— Să văd căprioarele, spuse moale, apoi simţi iar că i se întunecă înaintea ochilor.

— Ai căzut într-o capcană de lupi; da' ce faci, jupâniţă? Ia ţine-ţi firea! Şi deodată se aplecă să-i frece obrajii şi mâinile, cu mâinile lui aspre şi calde.

Aşa a fost scris să se cunoască fiica mezină a boierului Bucioc cu feciorul căpitanului de oaste Cocea, în acea iarnă.

Şi cu sufletul întors spre tinereţe a trecut Tudosca vama vieţii.

s'ş s: î? s'ş s'ş! î'ş;

9

În ziua, în care clopotele laşului bătură cu mare tristele ca să vestească moartea doamnei, abia trecuse cu o săptămână de treizeci şi cinci de ani, dar pentru aceea vreme poate că trăise destul.

Abia atunci îşi dădu seama Simina cât o iubise, deodată palatul îi păru golit de tot ce avusese scump. îi lipsea glasul blând ce neînvolburându-se niciodată îi spunea ce se cuvine şi ce nu a face, glasul acela egal cu care îşi înfrunta uneori bărbatul pentru a-i ţine partea, privirea ochilor căprui ce o urmărea de câte ori pleca de acasă spre a merge la comisoaia Marga, chipul acela drag ce se subţia pe zi ce trecea de griji pe care nu le împărtăşea nimănui. Şi acuma – clopotele de la Trei Ierarhi îşi uneau plânsetul cu al ei, fiica cea mai mare, copilul dragostei aceleia ce fusese Tudosca Buc ioc şi soaţa lui Lupu Coci, apoi, doamna Ţării Moldovei. Cu toată vârsta-i

fragedă, Simina se socotea vinovată de a fi stat prea puţin împreună cu mama ei, vinovată de a-i fi ascuns tot ce simţise în ultima vreme. Dar ascunzişurile firii ei îi veneau de la Lupu şi pe astea nici nu şi le putea birui, nici lămuri limpede; simţea numai că alături de el era la adăpost şi nu-i era frică de nimeni. Alături de tatăl ei privise tot în sus, ca şi ciocârlia ce tot spre soare se înălţă. Dar odată cu moartea mamei sale, ceva se rupsese şi o spaimă îi pătrunsese în suflet.

După înmormântare, Simina nu mai vrusese să coboare din iatacurile de sus, nici să meargă în altă parte. Intra plângând în odaia Tudoscăi, veghea să ardă mereu în colţul ei candela la icoana sfintei Varvar-a, se arunca pe divanul acoperit cu scoarţa cea cu trandafiri roşii; plângea acolo înăbuşit şi slăbea văzând cu ochii.

Şi Lupu se învinuia, socotindu-se cu un păcat greu pe suflet.

Tudosca se topise lângă el şi nu-şi dăduse seama cât de apropiat îi e sfârşitul. Zi de zi fără să se plângă se pregătise să treacă vama vieţii ei zbuciumate spre tărâmul liniştii fără întoarcere, iar el fusese orb şi surd la prăpastia ce se căsca înaintea ei, furat de grijile fără număr ale ţării. Nu. Îşi dădea bine seama acuma, furat de râvna lui de a i se întinde puterea peste Ţara Românească. Furat de goana-i nestăvilită după un ţel ce şi-l făurise de anti şi ani şi care îl furase ca o apă ce se revarsă peste maluri, şi nu mai poate fi stăpânită. Război şi zbatere fără folos purtase în vreme ce resemnată, supusă şi tăcută, Tudosca îşi purtase crucea bolii ce nu iart? şi de care nu-şi dăduse seama cât de adânc îi măcinase trupul ca şi sufletul ce nu mai avea raza nădejdii de a i se însănătoşi băiatul.

Doamne, cum putuse fi atât de prins de visu-i ce-l târa în drumul lui, încât, să nu simtă cum moartea dădea târcoale casei sale. Se încrezuse orbeşte în steaua-i bună şi nu simţise trăsnetul ce avea să-i fure fiinţa cea mai apropiată ce o avusese în întreaga lui viaţă, iar inima ei caldă, bună şi plină de dăruire, îngheţase. În singurătate şi amărăciune.

Plecase fără zgomot, aşa cum trăise şi deodată se simţi înăbuşit ca şi cum văzduhul ar fi fost o pâclă grea ce-i împiedica răsuflarea. N-a înţeles-o şi n-a putut s-o ajute, aşa cum se cuvine, în ultimele zile.

Cele pământene îi apăsau greu sufletul şi umerii: comisul Ştefan pierise la apa Ialomiţei, iar Marga în adâncul inimii îl judeca pentru acel război fără noroc. Greşise şi faţă de viaţa ei. Înţelese că undeva are o lipsă pe care odată şi odată o va plăti greu. Dar când şi cum, nu ştia. Era numai o surdă presimţire.

Jupâneasa Marga veni la fratele domniei sale şi îi ceru din nou învoirea de a o lua pe Simina la sine, arătând că surorile ei trecând mai bine peste această grea încercare pot rămâne la palat în grija verci lor, Cheraţa Roşca, dar că Simina e în prag de mare primejdie dacă nu pleacă de acolo, unde totul îi reaminteşte de cea dusă dintre ei.

Aşa că a luat învoirea şi a plecat cu fina la casele sale vechi de la Nemira, tocmai pe apa Slănicului.

Acolo, sus, între culmile munţilor acoperiţi cu fagi şi brazi, acolo, unde crestele merg în trepte către înaltul cerului şi se adună rotund sub stăpânirea domniei sale, iar păsările săgeată văzduhul ca nişte păreri ieşind din codrii de mesteceni şi arţari ai văilor apelor, laşul şi durerile lui se vor stinge.

La Nemira se trăsese domnia sa când îi murise dragostea-i de viaţă odată cu bărbatul şi hotărâse că-i mai înţelept a trăi mai departe între mireni, ocolind calea mănăstirii. Văile din acel ţinut n-aveau flori, ci numai lespezi albe de piatră în carp pâraiele îşi tăiau drumuri adânci pe când coborau din murite măcinând piatra şi curgând lăptoase la vale. Drumurile Nemirei erau numai de stâncă ieşi tă la iveală printre brazii ce tocmai sus îşi desfăceau roadele, ca nişte flori gălbui, ori printre arţarii în vârful cărora cur perii de munte cu flori albe îşi desfăşurau mândreţea. Urcuşurile îi erau pline de zmeură şi de mure la vremea lor, iar veveriţele mişunau ca nişte duhuri ale pădurilor ajungând uneori să privească în

colibele pădurarilor pe care răposatul boier îi statornicise pe pământurile sale.

Învăţase din jumătatea-i de veac de vieţuire jupâneasa Marga, că numai departe de oameni cu vorbele lor. cu faptele lor cele multe şi uneori necugetate, fără a te călugări, munţii cu lăria lor, cu singurătatea lor, pot fi singurii Ce aduc linişte la volbura vieţii.

Iar Vasilie Vodă rămase cu frământările lui de care nu avea să scape în tot restul zilelor, căci datina şi rostul unui cârmuitor de ţară e să fie în mijlocul vârtejurilor vieţii purtându-i înţelepţeşte poverile. Şi poveri avea multe şi în afară şi înăuntrul inimii Măriei Sale. Când, tânăr fiind, se însurase cu Tudosca, s-a bucurat să ia nevastă tânără, sănătoasă şi zdravănă în stare a-i face feciori mulţi şi puternici. Crescut sub îndrumarea tatălui, căpitan de-al lui Mihai Viteazul avea două năzuinţe în viaţă: să semene acelui domn, despre care se plăsmuiseră legende nu numai în Balcani, ci şi în apusul Europei, şi al doilea, să aibă urmaşi de parte bărbătească, iar aceştia să-i ducă rodul ghidului şi faptelor sale mai departe.

În toate îi plăcuse a Ei întâiul, numai că nu lăsase să se priceapă acest lucru, într-o vreme şi o lume ce veşnic uneltea schimbări şi războaie.

Se simţea tânăr încă, în plină putere, fiind în stare, cu mintea lui, să urzească şi să răstoarne toate planurile potrivnice, luptând din umbră pentru atingerea scopurilor vieţii sale.

Prin cumnaţii săi. Iordache şi Toma-Cantacuzino, avea mari legături la poartă şi nu trebuia să şi-i îndepărteze; totuşi, dacă acest fecior îi moare, va trebui să se însoare din nou ca să-şi asigure urmaş.

Îl va sprijini marele vizir Mehmed Buiuc şi Crizar Aga de la Stambul, prietenii greci şi paşa de la Silisira, deci va trebui să cumpănească bine ce are de făcut. Iar trimiterea la mănăstire a boierilor Ghenghea şi Frangulea dovediţi a fi furat ţara prin dregătoriile lor va fi amâmită numai cu o lună, cât să se aşeza pământiâl pe mormântul Tudoscăi, dar lui Ieremia şi Tăutu pentru aceeaşi vină. tot peste o

lună, avea să puie să le taie nasul.

Trebuia să-şi apere domnia despre partea Poloniei, al cărei sol, stăruia mereu să fie schimbat, de când dăduse poruncă a se arde hanul şi casele de la hotare ale şleahtnicului Potccki, de unde tot porneau polcuri leşeşti asupra Ţării de Sus.

Ştia că Matei Basarab cu care încheiase pace, trimisese scrisoare la Curtea de la Viena pentru a cere împăratului Ferdinand pe Mihai, nepotul lui Mihai Viteazul, ca urmaş la tron, deoarece acesta vieţuia acolo împreună cu mama sa, domniţa Ana, văduva lui Pătraşcu Nicolae, fiu al lui Mihai. Prin boierii Catargi, cei ce fugiseră de la curtea din Târgovişte dovediţi a fi oamenii Măriei Sale, aflase întocmai cuvintele scrisorii prin care Matei cerea învoire ca domnita Ana să se întoarcă în ţară numai cu fiica sa Elena, iar feciorul său „îl recomandă Ms: estăţii Sale să-l aibă graţios în vedere, căci numitul voievod neavând copii şi fiind din neamul Basarabilor, nu are pe nimeni rudă mai apropiată, decât pe dânsul, care să-i ţirfă loc de fiu şi urmaş, lăsându-l drept chrzaş de credinţă la curtea Msvtăţii Sr. le şi sub ocrotirea Măriei Sale, iar pe acesta, nu numai voievodul singur, ci şi toată ţara îl doreşte urmaş ca pe fiul patriei”.

Vasile Lupu sfârşise de recitit scrisoarea. Deşi ştia că împăratul de la Viena fiind în greu şi plin război cu apărătorii noii credinţe nu s-ar strica cu turcii trimiţând un nepot de al lui Mihai Viteazul pe scaunul Munteniei, gândi că e mai sigur să înştiinţeze Istanbulul de cererea lui Matei Basarab. Puternicii prieteni ai Cantacuzinilor le vor lupta ca să i se păstreze lui această domnie, la vremea cuvenită.

Toderiţă fusese la jupâneasa Marga şi aflase că-i dusă la stăpânirea sa de la Nemira, la apa Slănicului, că ERA luat fina la dumneaei şi nu-şi mai găsi locul.

Ceru învoire părintelui să plece la drum şi o căpătă. Numai că nu plecă singur, ci însoţit de Codruţ, orfanul de vârsta lui, crescut la curtea vornicului.

Îl găsise călugărul Silvestru, acuma bătrân şi gârbov, în grădina mănăstirii Golia ce se învecina cu ezările

vornicului Cehan. Şi adusese acest călugăr un prunc, înfăşat într-o învelitoare scumpă, purtând la gât o cruciuliţă de aur cu mărgăritar drept la mijloc, dând a se înţelege că-i fecior lepădat de vreo jupâniţă ce din dragoste greşise.

Călugărul s-a înfăţişat cu el iupânesei Sanhira, care milostivă, l-a dat să-l alăpteze uneia dintre femtile sale de la curte. Apoi, fiindu-i drag de el, vornicul l-a ţinut pe lângă sine şi l-a deprins cu meşteşugul armelor.

Crescuse Codruţ înalt şi bălan, iar ochii îi erau în culoarea castanelor. Avea pumni zdraveni, coapse puternice şi călărea fără frâu, numai glasul uşor răguşit îi era mângâios ca de fată mare. Oamenii locului povestiau că faptul de a fi găsit în grădina mănă-ţi îi ridicai de Ion Golâi îi purtase noroc şi-i dăduse puterea neobişnuită, blândeţea purtării, cuviinţa ce o dovedea între oameni şi o dulceaţă, de-ţi era drag să-l tot ai în preajmă. Era dăruit şi cu minte bună, încât vornicul îl avea la raa-e preţ şi încredere. Numai că pe vremea aceea la Iaşi stătuseră vremelnic; rostul era în Ţara de Jos. Acolo crescuse copilul mare şi frumos spre fericirea ochilor fetişcanelor locului.

Cât locuiseră pe acele meleaguri îl ţinuse vornicul de Bacău, printre arcaşii domniei sale, cei cu care venea în faţa domniei alăturându-i-se la vreme de războaie, apoi se gândise a-l pune să înveţe turceşte fiind potrivit a fi printre călăraşii de Ţarigrad, care purtau soliile domnitorului către înalta, Poartă.

Băiatul învăţase binişor limba osmanilor, dar acuma, venindu-i vornicului feciorul şi înţelegând pe unde-l poartă drumurile tinereţii, hotărâse că i se cuvenea un însoţitor deprins cu greul, dedat cu armele, frumos la chip şi ager la minte pentru a-l întovărăşi peste tot, căci drumurile din Ţara Moldovei nu erau lipsite de primejdii. Lui Toderiţă i-a plăcut Codruţ şi au pornit-o amândoi în trap întins, făcând primul popas la un han din Hârlău, unde mai dăinuia încă vechea curte domnească a lui Ştefan cel Mare ce fusese cu drag îngrijită de Petru Rareş. Dar aici, unul din cai şi-a pierdut o potcoavă şi a trebuit să zăbovească lapotcovar,

iar acolo era lume multă, căci mulţi sunt şi drumeţii prin Ţara Moldovei.

Întors la han, Codruţ s-a bucurat şi de ochii strălucitori ai hangiţei ce numai pe lângă el se învârtea şi de tochitura cea grasă pusă în blide frumos smălţuite, dar nici după ulcelele de vin capul nu şi l-a pierdut, că fiind chipeş bărbat era de mult obişnuit cu majorele cele ce i se întâmplau în cole de-i veneau singure în întâmpinare, că ce-i frumos place şi lui Dumnezeu.

— Să plecăm – se grăbi Toderiţă după ce ospăta – că a început să ningă şi nu mai ajungem sus. la Nemira. Locurile îi erau cunoscute chiar dacă s-ar fi aşternut ninsoarea, numai că până acu io, e cale lungă şi trebuiau să poposească peste noapte în tir şui Romanului, unde erau cerarii cei renumiţi, prisăcarii domneşti şi strungarii în lemn.

Ajunseră la Roman chiar pe înnoptate şi twcând dincolo de uliţa Ciubotarilor şi Tălpălarilor, se opriră în răscrucea mare cu uliţa Sâhăidăcădaiilor, cei ce făceau scuturile de piele ale dărăbanţilur, şei Je şi Miele călăreţilor. Aici găsiră loc de hodină la hanul lui „Haralambie şelarul” şi după somn scurt, cum au dat zorile, au şi pornit pe drumul neted & 1 Bacăului.

Au acoperit şi această bucată de drum tot mergând spre miazăzi şi au trecut şi de satele ascunse în păduri ale cărbunarilor ce aveau rostul de a căra cărbunii la curtea domnească cea mai apropiată, unde începuse a se transforma silitra şi a se prelucra metale, munci ce nu se mai făcuseră în aceste ţinuturi, dar Toderiţă nu avea ochi <! ecât pentru fâşia întinsă de cale pe care se aşternuse un strat uşor de zăpadă. Când au poposit la Bacău, târg de ziseamă pentru olarii lui, tot atât de buni ca cei ai Sucevei, trecând dincolo spre uliţa Pietrarilor, au găsit hanul plin ochi, încât n-au avut nici pentru cai loc de popas şi au înnoptat la un bărdaş la care anume om i-a trimis hangiul, cunoscând în Todirită pe fiul fostului vornic de Bacău, la casă gospodărească şi frumoasă şi curată, unde au cinat cu pastramă de oaie şi au băut vin de cel undelemniu. Când s-

au trezit, cocoşii cântaseră de mult. Ningea lin când au ajuns în Valea Slănicului spre a urca la Nemira.

Aici se făceau cele două drumuri: la dreapta, spre casele bunicilor lui Todiriță spre culmea Dobrului, iar la stânga, spre Nemira la pământurile jupânesei Marga.

S…:

Simina era neliniştită de câtăva vreme. Nopţile de la început îi treceau greu, gândindu-se la mama ei. la felul în care ea însăşi se purtase eu doamna Tudosca. pe care o iubise din tot sufletul, dar se învinuia că nu ştiuse nici că-şi arate această dragoste aşa cum s-ar fi cuvenit. Poate şi din pricina firii mamei sale ce se schimbase mult, când turt îi îi omorâseră tatăl, atunci când Lupu fusese închis, când dăduse naştere întâi lui Ioan cel veşnic bolnav. Poate că nu fusese mei în adaicul căsniciei sale fericită, cu un bărbat prea dornic de înălţare şi prea ispitit de multele jupânese focoase ce le aflase în Moldova; dar această fală a vierii Simina nu avea de unde o şti fiind prea tânără. Se mustra singură gândindu-se cu câtă plăcere şi uşurinţă cerea să fie lăsată la naşa ei, Marga, a cărei fire veselă o ademenise intoadeauna; acolo, viaţa-i păruse mai plină de bucurii, ca la o casă unde lipsa pruncilor a mers alăturat cu lipsa necazurilor şi unde stăpânul casei a fost mereu cu dragoste neschimbătoare faţă de soaţa lui, cea care ştiuse să pună piciorul în prag, când simţise o cât de mică schimbare; era doar sora Lupului şi moştenise dârzenia lui Aga Nicolae Coci; soarta o dăruise şi cu un chip ce se înfrumuseţase în plus pe măsura anilorce se adăugau. Ştiuse să ia viaţa aşa cum venise. Şi cum Lupul arareori avusese timp pentru copiii lui, Simina se apropiase în copilărie de boierul Nemira, cel ce îi făcuse toate voile. Mustrările de cuget însă nu sunt nici prea adânci, nici prea primejdioase la vârstă fragedă, dar simţământul adânc al lipsei Tudoscăi doamna dăinuia şi-i rodea zilele. Ştia că, de-acuma, la curtea domnească nimeni nu o va mai aştepta cu aceeaşi dragoste; simţea cum nimeni nu va mai fi, cu aceeaşi blândă, dar nesecată tărie, pavăză între voinţa atât de aprigă a Lupului şi viaţa ei însăşi. Surorile mai mici

aveau altă fire decât a ei: Maria visa şi voia să fie de pe acuma doamnă, ca un drept ce i se cuvenea, iar Ruxandra, cu firea mai domolă, ascultătoare, moştenise mai mult un fel de resemnare a mamei lor. Ioan, de când plecase, era ca şi pierdut în acea Turcie ce nu avea nici început, nici sfârşit. Se mai temea, atât cât prinsese din vorbe răzleţe scăpate în apropierea ei, că s-ar putea ca Domnul să-şi aducă doamnă nouă, căci sunt legi ale firii şi ale domniei peste care nici Ştefan cel Mare nu a trecut. Şi acest gând o i rământa cel mai mult deoarece simţea că n-ar fi putut să îndure a vedea cum altcineva intră şi locuieşte sub acelaşi acoperământ cu ea şi cu tatăl ei, având aceleaşi drepturi ce numai mamei ei i se cuveniseră.

Şi iarna venise, ninsoarea se aşternuse pe culmea Nemirei, acoperise crestele învecinate ale Păltinişului şi Cerbului, brazii se sumeţeau printre fagii şi călinii r-u dulame albe şi strălucitoare, dar Simina n-ai şi vrut în mei un chip să coboare nici spre casele domneşti de la Hârlău, pase ce se spunea că-s blestemate, de când în curtea lor pusese Ştefăniţă Vodă să fie omoriU portarul Sucevei Arbore cu cei doi feciori ai lui ce nu-şi găsiseră odihna şi umblau noaptea strigoi prin încăperile vechi, ba şi prin cele noi făcute de voievodul Petru.

— În sobele mari de la aşezarea din culme, focul duduia sfârâind în jocuri roşietice, asupra cărora Simina rămânea cu ochii aţintiţi străduindu-se uneori a întocmi din flăcări chipul dispărut. Atunci venea jupâneasa Marga să-i schimbe şirul gândului, îndemnând-o să iasă afară, să se mai plimbe puţin cu domnia sa, cu sania ce-i gata pregătită, dar Simina şedea tot aşa, împietrită locului. Slujitoarele se închinau speriate să nu-i ia salamandrele focului minţile că salamandrele spuneau ele sunt zânele focului iscate din lemnul ars al pădurii, că atât mai rămâne din sufletul copacilor, salamandrele cele roşii şi despletite ce se răzbună când cu gândul nu gândeşti şi plăteşte câte un suflet nevinovat pentru toţi tăietorii de lemne ce nu iau pomii după vârsta şi ursita lor stricând fără milă pădurea tânără. Şi aceste salamandre se ascund apoi în desişurile

unde dorm şopârlele cele verzi, şi se arată numai celor ce le hărăzesc o soartă neaşteptată, fie rea, fie bună.

Simina nu credea în vorbele lor, ci numai de strigoii de la Hârlău îi era teamă şi totuşi în acea după amiază târzie, pe când şedea singură în faţa focului din sala cea mare, unde pereţii sunt acoperiţi cu mândre capete de cerb vânate de răposatul comis şi de scuturi mari învelite cu piele de bou, atunci i s-au arătat salamandrele şi ei. Au ţâşnit ca într-o horă din butucul de fag ce arrt-°a Tr vatra cea mare, cu părul ca flacăra despletit, cu chip pe care nu desluşeai decât ochii negri şi linia roşie a gunlo, cu mâini şi picioare subţiri, înveşmântate în văluri străvezii roşii şi galbene, s-au înclinat de două ori în faţa ei, apoi au râs cu gurile larg deschise şi au dispărut în pălălaia focului.

Simina' ştia că nu a dormit, dar n-ar fi putut să jure, numai obrajii înroşiţi deodată şi vuietul stârnit în curte, vuiet bine auzit, au făcut-o să-şi dea seama că e trawă. stând pe blana groasă de urs din faţa focului. Masa cea lungă, cu pl clarele grele, cioplite ca labele de lup, era la locul ei, învelită cu aceiaşi maramă lungă de borangic. Nimic nu se clintise, toporiştile şi arcurile prinse-n piroane, peste pătrate largi din coaje de copac, zăceau nemişcate a locul lor, când au intrat Toderiţă şi Codruţ, iar Simina a crezut că visează a doua oară cu ochii deschişi. Nici nu s-a sculat în timpi n-are, nici n-a clipit, şedea aşa împietrită, ca o mică vietate rănită ce nu are putere să se mişte. În locul ei, jupâneasa Marga a venit să întâmpine călătorii n-aşteptaţi, picaţi în vreme de iarnă. Abia atunci s-a clintit Simina ce părea mai puţintică, în veşmântul albastru închis şi cu obrajii traşi. Lui Toderiţă i se strânse inima şi de drag şi de duioşie. S-ar fi repezit la ea s-o cuprindă în braţe, dar s-a înclinat numai cuviincios şi, cu glasul atât de schimbat, încât nici el nu şi l-a recunoscut, i-a spus părerea lui de rău faţă de tot ce pierduse şi nu se putu stăpâni să nu adauge:

— Află, domniţă, că de vei avea nevoie de mine eu nu voi pregeta, nici cu viaţa, a te sluji.

Şi domniţa cea mititică i-a întins o mână de copil cu

toată încrederea, iar Toderiţă i-a sărutat mâna aşa cum văzuse că făceau cavalerii franci la curtea Anei Movilă. Domniţa a înclinat capul a învoire şi un dor de supunere i-a crescut în piept, apoi fiind prea tulburată a părăsit încăperea, cu paşi iuţi, să nu-i vadă nimeni lacrimile ce o înăbuşeau şi totuşi îi uşurau apăsarea aceea cumplită ce o strângea mereu ca un cleşte, din clipa în care auzise căzând bolovanii de pământ peste sicriul aceleia ce fusese Tudosca doamna.

A priceput şi Codruţ şi jupâneasa Marga tot ceea ce fusese nespus şi nimeni nu s-a mai mirat, când, chiar a treia zi, Simina s-a învoit a merge cu sania şi l-a rugat pe Toderiţă să o însoţească.

Şi-a pus scurteica cea căptuşită tot cu piei de jderi şi căciulă înaltă roşcată peste cosiţe şi a ieşit trecându-şi însoţitoarea, în faţă, lângă vizitiu. S-au bucurat cu toţii văzând-o destul de voinică pentru a dori să iasă la aer, iar jupâneasa Marga gândea, în sinea ei, că numai bunul Dumnezeu îl trimisese pe Toderiţă tocmai acuma când era mai mare nevoie de el; ce va fi şi cum se va descurca domnia sa cu Lupul Voievod, la asta se va gândi mai târziu. Acuma, numai sănătatea Siminei trebui? scoasă din necaz, căci chiar dumneaei începuse a intra ia păreri, deşi nu era un om care să se sperie uşor. Neaua se aşternuse fără răgaz de două zile şi încă nu încetase, când sania cea mică fu trasă la-scară. Vizitiul ţinea strâns armăsarii fumurii, cu hamurile bătute în ţinte lucitoare, iar când s-a urcat

Simina înăuntru cu însoţitoarea, a sărit sprinten, la leagănul din faţă, că Toderiţă îşi luase locul alături de domniţă.

Sunt basme care prind viaţă atunci când ţi se arată salamandrele şi basm i-a părut Siminei şi lui Toderiţă acest drum ce ducea printre straja brazilor şi a călinilor ce-şi scuturau zăpada peste ei la orice atingere, basm, faptul de a fi atât de aproape unul lângă altul, aşezaţi în acelaşi leagăn în care, la cotituri, Simina îşi rezema uşor capul de pieptul lui. Adevăr ori aievea a fost glasul auzit de Toderiţă.

— Dacă ai făcut atâta drum până aici numai ca să mă vezi, nu mă mai simt nici singură, nici stingheră, şi spaima de ziua de mâine s-a mai şters.

A prins-o uşor cu braţul Toderiţă peste şuba mare şi au mers mai departe în goana cailor, iar lui Toderiţă i-a părut că-şi duce mireasa într-o lume numai a lor, în care totul le e îngăduit a spera* că jupâneasa Marga şi Sanhira o vor peţi pentru el şi li se va da încuviinţarea cum se va sfârşi anul de jale.

Priveau amândoi cum pârtia albă li se aşternea în faţă ca un covor în faţa altarului şi în alunecarea lină a saniei, viaţa li se păru limpede şi uşoară. Erau atât de departe de laşul cu frământ ţările lui, de acel Constantinopol de unde poruncile veneau copleşitoare, ca razele aprinse ale unui soare ce topind belşugul zăpezilor avea să prefacă minunea albă în puhoaie, rostogolindu-le apoi până la marea cea mare, unde nimeni nu va şti din ce creste albe şi curate vin.

10

Vorbele răsunau nefiresc în urechile Voievodului.

— Mărite domn, fiul Mariei Tale s-a prăpădit, iar eu i-am adus trupul să-i faci, Măria Ta, pogribanie după datină, aici în ţară, şi să-l îngropi în biserica cea nouă a Mariei Tale. Şi se închinase Gavrilă căpitanul, apoi lăsase pe domn singur lângă trupul feciorului.

Rămăsese Vasilie în sală, poruncise să-i aprindă luminările jur-împrejur, lumină să aibă până ce va trece vămile pământului; măcar de atât să se bucure, căci Dumnezeu fusese aspru cu el de-i chinuise pruncia şi tinereţea şi numai acuma se îndurase de el. Dar de sufletul lui se va îndura oare? De sufletul lui cel chinuit, căci zadarnic înălţase biserici şi altare, dacă le plătise cu vieţi atât de strâns legate de el? Viaţa lui? Din ci te umbre şi dureri fusese oare alcătuită? Cu ce greşise oare de trebuie să plătească atât de scump fiecare pas din înălţarea lui? îl sugruma o durere în coşul pieptului mai puternică decât atunci când călăul lui Graţiani îl arsese eu fierul roşu să mărturisească de a fi hain Moldovei. Moldovei el nu-i

fusese duşman niciodată; iubea Moldova aşa cum înţelegea el; el, boierul de atunci, care pusese să i se adune tot ce se putuse din letopiseţele lui Mihai tocmai spre a-l înţelege mai bine. Acel domn vrusese înălţarea Munteniei într-un anumit chip; la fel o vrea şi el poate pe alte căi, căci şi el, ca şi mama lui Mihai, era cam din aceleaşi părţi şi din acelaşi sânge de aromân. îl arsese cu fierul înroşit, dar ce putuse un fier înroşit când el fusese în plină putere şi acasă îl aştepta un fecior pe care Graţiani nu-l avea; el copilărise şi trăise pe meleagurile ţării pe când Graţiani venise aici numai ca domn. Atunci avea două nădejdi vii. Acuma una îi murise, pe un răstimp lung, odată cu firul acesta firav al vieţii ce se stinsese, înainte de a fi apucat să trăiască, şi ceva se prăbuşea în sufletul lui. Să-i fie soarta atât de potrivnică încât să-i dea prin aceste două morţi un semn că nu mai putea să spere în adevărata bucurie? Să-i fi rupt o parte din el însuşi ca să-i frângă pentru totdeauna puterea de a înfăptui ceva, fără ca să privească în urmă cu îndoială şi jale? Să fie viaţa pe aceste pământuri tot atât de plină de jale, ca şi acele depărtate ţinuturi pe care le părăsise tatăl lui, Aga Coci? Aici suferise, se zbătuse, luase domnia pentru a cinsti Moldova, moartea îl atinsese cu suflu-i îngheţat de două ori. Pedeapsă fiindcă râynise la Muntenia s-o aibă alături de Moldova şi nu izbutise nimica? Singura lui tărie în aceste clipe numai de sus îi va veni, căci Dumnezeu care-l ajutase până acuma îl va întări, să treacă peste aceste ceasuri grele, căci mai avea dragostea şi datoria lui de domn faţă de Moldova, pe care o va păzi şi o va înflori prin toate mijloacele, chiar prin căsătoriile frumoaselor lui fiice.

Cât de trist şi de gol îi pare palatul fără Tudosca şi Ioan mai bine să nu se gândească! Să nu se gândească? Poate oare? Când adevărata duşmană a omului e moartea? Numai ea hâda ia fără întoarcere, îşi rupe dobânzile din inima omului, cum îşi rupe acuma din el. Simţi că înăbuşă dacă nu dă drumul lacrimilor cât e singur şi cu un hohot adânc se rezemă de sicriu. Să fie toată strădania omenească zadarnică? Zădărnicie a zădărniciilor, totul să

fie numai pieire ca fumul? Şi nopţile de dragoste şi rodul lor? Şi lupta pentru viaţă şi putere? O luptă fără preget, care să ducă numai la o părere de bucurie şi mărire? Nu se poate! Ar fi atunci o prea cruntă păcăleală viaţa. Ar fi lipsită de ţel.

Frământările-i scurmau cu gheare ascuţite sufletul. Totul îi păru searbăd şi fără sens. Poate vechii greci, ale căror scrieri le cunoştea, aveau dreptate când arătau omul o jucărie în mâna destinului, şi totul înecat într-un noian de crudă tragedie. Totuşi Trebuie să fie un chip de biruinţă a vieţii asupra morţii. Nemurirea sufletelor nu-i ajungea. Aici, pe pământul Moldovei îi trebuia biruinţa.

Porunci să vie popii şi să citească toată noaptea’s u jbele pe rând. În aceea noapte, Vasilie nu trecu în odăile de dormit. Se aşează în jilţ în iatacul cel mic, iar Vanghele, grămăticul, obişnuit cu veghele Măriei Sale îşi adunase foile cărţii în faţă şi glasul i se auzea răspicat şi neîntrerupt, ca un ticăit de ceas, care de data aceasta căuta mai mult decât să biruie timpul, voia să aducă o alinare.

O săptămână încheiată a stat Toderită la Nemira, în care a îndrăznit s-o roage pe sora Măriei Sale să-l sprijine pe lângă voievod, când părinţii lui vor face cuvnita peţeală. Jupâneasa Marga i-a sfătuit să fie răbdător şi mai cu seamă acuma să plece din preajma Himsnei, căci sufletul unei fiinţe încercate de soartă e mai gingaş şi n-ar vrea să mai sufere şi din dor.

Toderiţă s-a supus şi a coborât, spre apa Sia – aicului, împreună cu Codruţ. Vremea era lot blinda şi pe crestele muntelui Putu* şi pe cel al piciorului Doferului socreli scânteia uşor, punând o diademă ce părea agăţată de cer. În drumul lor, auzeau foşnind copacii printre care se tupilau vulpile roşcate. Mai la vale, au desluşit urme de iepuri, iar dintre crengi i-au privit cu ochi r astâmpăraţi Veveriţele adunate n desişul de ulmi şi f < n:! a-şi cozi1— stufoase i-au împroşcat cu zăpada scuturată e pe crengă lq d’. n apropiere de drum. Era o linişte în pădure de parcă oamenii ar fi încetat să existr şi numai ev –, sălbăticiunile

codrilor, ar fi fost stăpâne şi străjerii lor, pitindu-se ca spiriduşii după copaci, i-ar fi pândit până ce au coborât între satele din vale.

Murise Ioan al lui Vasilie Vodă, aşa cum se aşteptau doftorii ce nu-i putuseră face nimica alta decât să-i aline ultimele ceasuri, iar Măria Sa, cu toată depărtarea şi osteneala, îi adusese trupul neînsufleţit şi-l înmormântase, alături de cel al doamnei Tudosca, la gropniţele domneşti de la Trei Ierarhi.

Şi au tras clopotele iară o zi întreagă şi o noapte: cu glas gros cele de la Sfântul Sava, cu subţire cele de la Aroneanu şi Barnowski, cu glasuri amestecate cele de la Sfântul Nicolae şi Trei Ierarhi, pentru Ioan, cel ce ar fi trebuit să domnească în Ţara Muntenească şi pentru a cărui domnie făcuse Vasilie Vodă două războaie fără folos. Şi l-au adus în sicriu ceruit având de o parte şi de alta oşteni cu steagurile şi puştile întoarse înspre pământ, iar opt feciori de boieri mari i-au purtat năsălia până la biserica celor trei sfinţi: Vaşile, Ioan şi Grigore, când i-au cântat prohodul, punându-i sicriul lângă strana ce i se cuvenea şi pe care nu avea să o mai folosească niciodată. Mitropolitul i-a povestit viaţa scurtă şi fără de prihană din care trecuse spre alte lumi, în care nu mai avea să sufere. Apoi u sărutat toţi cei de faţă crucea, l-au plâns. cum se cuvine şi fiind purtat în partea dinspre intrare a camerei mormintelor, aceiaşi feciori boiereşti au slobozit, cu Jiăfrsmi de mătase roşie, coşciugul în groapă, în timp ce au bătut tunurile şi tobele meterhanelei.

Şi, din această înmormântare domnească, a bănuit Nemira Gehan precum că Vasilie Vodă în niciun chip nu i»? va da biruit în faţa sorţii până nu-şi va dobândi feciori să-i ducă spiţa şi domnia mai departe şi a gândit cu o TPcare nelinişte că, de acuma poate, sub cuca domnească mintea-i fierbe spre alte ţeliiji ce pot duce iar la război şi dacă ochii arşi ai domnului strângeau, în adâncul lor, şuvoiul lacrimilor, o putea face fiindcă avea o tărie şi o nădejde în ceva ce poate că lui îi scapă. Apoi îi trecu prin minte şi gândul că poate Vasi le e bucuros de a fi scăpat de un fiu

nevolnic şi se închină în grabă socotindu-se vinovat de aşa cugetare. Când ridică ochii simţi privirea domnului aţintită asupra lui, de parcă i-ar fi citit gândurile. Iar poporul, înspăimântat de două morţi atât de apropiate, a socotit că niciodată acest lăcaş bisericesc nu-i va purta noroc Măriei Sale, deoarece prea a cerut să-nghită trup domnesc de-abia terminată sfinţirea. Şi au mai bănuit că cele două briié de marmură neagră ce însoţesc betele de piatră cioplite cu vreţi şi frunze necunoscute sunt ca două semne de doliu şi moarte, sau poate că sunt aduse din locuri pângărite. Teamă le era să nu cheme şi alte necazuri pe capul Măriei Sale; numai că Măria Sa nu voia să se dea biruit şi se încăpăţâna a cere vieţii un drept al lui sprijinindu-se întina aceasta pe pronia cerească şi punând să se ridice noi biserici la Iaşi, la Şerbeşti, la Orhei, la Hlincea, ba şi la Calabrita în Grecia. Pentru a înfrunta soarta potrivnică, cu care toată viaţa îi fusese într-un fel de trântă, avea de gând s-aducă moaştele Sfintei Paraschiva presărând cu aur drumul din Turcia până în Moldova. Poate că aştepta prezicerea care va suna astfel: „Domnul Moldovei a dat ţării moaşte, Dumnezeu le va păstra, cât va ţine Moldova, căreia îi vor fi pavăză şi lunecuvântare. Se vor bucura mai cu seamă ieşenii care vor avea cinstea a le păstra la biserica Trei Ierarhi, lângă mormântul blândei doamne Tudosca şi al coconului Ioan, mort nevârstnic.

În acelaşi drum al lui spre tărie prin credinţă, Vasile Vodă, om zbuciumat, care se simţea trăind numai prin fapte, visa asemenea lui Mihai Viteazul o unire a tuturor celor te ei ţări lupăindu-se să păstreze o unire în credinţă, grai şi datini cu cei din Transilvania, de-unde Rákóczi privea cu ochi pofticioşi spre Moldova”.

Îl

Măria Sa, însoţit de marele logofăt Gavrilaş şi un pâlc de oaste cu căpitanii Gorgan şi Sămadrişe, fusese dus să ţină scaun de judecată la târgul Cernăuţilor, apoi la întoarcere se oprise la casa surorii domniei sale, jupâneasa-Măricuţa, soaţa pârcălabului Hâşdău.

Lângă cea mai mică dintre fete se aciuase jupân-aşa

Irina, mama voievodului, căci o simţise mai neajutorată în faţa vieţii – apoi era mai departe de vuietul tău gului domnesc ce cu vârsta începuse a o obosi. De când plecase de la Iaşi, drum întors nu mai făcuse.

— Lupu cu măririle şi eu cu liniştea mea. Nu am nevoie să caute cele mari boieroaice chiondiş la mine. că le-a luat feciorul meu locul râvnit pentru soţii ori cuconii domniilor lor, când el nu-i os de domn nici din a şaptea spiţă. Cât mai am de trăit vreau linişte, că destul mi-a fost viaţa zbuciumată până v-am văzut pe toţi la rosturile voastre.

Aşa că nu fusese nici la nunţi, nici la înmormântări. Se bucura când veneau feciorii şi nurorile să o vadă, dar nu le-o cerea. În ultima vreme, de la moartea lui Ştefan Nemira şi a bătăliei celei fără folos, se simţise mereu mai slăbită, răsuflarea îi era tot mai greoaie, iar picioarele încetul cu încetul începuseră a o lăsa.

Acuma pregeta la drum mai lung, la scări, simţea cu oasele schimbarea vremii. Ar fi stat mai mult întinsă în hodaia domniei sale, cea cu ferestrele largi spre răsărit, de unde vedea mijitul zărilor peste verdele pământului, peste frunzişul curpenilor agăţători, în care cântau felurite păsări după ce treceau din volbura înfloritǎ pe care o ciuguleau sau din măceşii ce-şi mai păstrau boabe din anul trecut. Atât îi rămăsese din tinereţea-i trecută: plăcerea de a privi minunea naturii care-i fermecase şi odihnise întotdeauna sufletul. Văzuse în viaţa-i şi moarte şi războaie, îndurase restriştiile cu tărie, dar acuma se simţea obosită ca un copac căruia încep a i se usca rădăcinile.

Cu moartea se obişnuise, pieirea fără folos în luptă a lui Ştefan Nemira o îndurerase, atât pentru el cât şi pentru Marga care rămâne pustie şi singură la prag de bătrâneţe, dar moartea Tudoscăi şi a lui Ioan i-au părut ca dangăte de clopot ce i-au lovit inima şi auzul ca nişte ciocane ce vestesc noi schimbări între viaţă şi moarte. Neprevăzutul îşi arăta colţii ce apucau fără milă. În curând îi va bate şi ei ceasul de care nu avea să se sperie; şi dacă ar fi avut

curajul, după toată viaţa rămasă în urmă, i-ar fi răspuns popei în ziua de spovedanie, când i-a ariiat blândeţea şi căldura ce-i aşteaptă pe oameni în viaţa viitoare, i-ar fi răspuns:

— N-aş putea muri liniştită, părinte, dacă aş şti sigur că trebuie să o mai iau încă o dată de la început, cu o nouă viaţă în care zilele fără zbucium le pot număra pe degetele mâinilor! Dar tăcuse, închizând în inima sa felul ei de a creae şi a se împăca. Fetelor sale le văzuse norocul; cu băieţii, ajunşi acuma bărbaţi cu mari puteri, ru mai putea ţine pasul! Ce le va aduce viitorul nu ştia, decât numai că undeva o încredere neştirbită în viaţa însăţi începea să se fărâmiţeze, poate din pricină că-i scăzuse puterile. Se bucurase pe măsura firii ei potolite de venirea lui Lupu; nu se mirase când află că are să-şi ia altă femeie. Simţea că ea tot n-avea s-o vadă, îl sfătui numai să-şi mărite fetele cât mai curând, ca să nu aibă apoi neca un în casă, şi-l îndemnă să nu le înstrăineze prea d parte. Singurul lucru ce-l rugă fu să nu uite de mormântul lui Aga Nicolae ce a rămas părăsit şi pustiu, în acea îndepărtată Târgovişte, căci el fiind domn are puterea de a-şi cinsti mai bine părintele răposat tocmai în Valahia, iar ca fecior să nu uite că toată învăţătura bună ce a primit-o pentru vremea bărbăţiei de la tsfăl lui a v nit, căci ea jupâneasa n-a făcut decât să-i ţie pe drumul arătat de Aga Nicolae.

Cu vremea, jupâneasa Irina trăia din ce în ce mai mult cu amintirea trecutului, mai cu seamă clipele *va*: în îi în Moldova îi stăruiau în minte. Simţea cum sfârşitul îi este aproape şi se revedea cu ani în urmă…

Cum răzbunase căpitanul Cocea moartea lui Stroe Buzescu, dar nu scăpase nici el de ascuţiş înven invit de săgeată şi întors la Târgovişte apucase să-şi pună capul pe perna lui şi să-şi dea duhul, sub licărirea blândă a candelei şi ochii lăcrimaţi ai soţiei, jupâneasa Irina. ai fetelor Marga şi Măricuţa şi ai feciorilor Lupu, Qhcorghe şi Gavrilă, care aproape nu puteau pricepe ce se petrece, ca trăsnetul crând asupra casei lor această nenorocire.

Tatăl lor fusese acela care-i urcase întâi pe cal, care-i

dăduse în grija dascălului Ioanichie Grecul de la mănăstirea Dealului ca să-i înveţe rostul slovelor greceşti. Când venea în casă, totul prindea parcă o viaţă puterâiică şi strălucitoare, iar glasul lui răsuna ca o trâmbiţă şi uneori îl auzeau rostind frânturi de cântece într-o limbă necunoscută lor. Pe atunci ea, Irina, era veselă şi sprintenă ca un cintezoi, deşi se afla şi ea străină pe acele locuri, venită fiind tocmai de la Târgul Ieşilor, din alt cap de lume, în cetatea Târgovişiei, unde, orfană fiind, trăia pe lângă o mătuşă ce se măritase în Ţara Muntenească.

Apoi, întoarcerea-n Moldova... Şi drumul lung, pe care-l Străbătuse rădvanul, cu fecioraşii cuminţi alături şi fetele toropite de somn, jupâneasa Irina îşi aducea aminte de prezicerea bătrânei Voica venită în două rânduri să taie moţul primilor copii. Amândoi, parcă s-ar fi înţeles, au tras la betele cu ciucuri roşii ce însemnau drumeţie «şi zbucium la viaţa lor. Şi au mai tras şi la paftaua cu cap de bour, iar al treilea fecior, care împlinea un an la sfârşitul lunii Cireşarilor, s-a speriat rău când din zbor a căzut, peste preşul unde se afla el în curte, un porumbel însângerat scăpat ca prin minune din ghearele eretelui, iar picurii de sânge i-au stropit mâinile şi faţa. Voica trăise mult, văzuse multe şi i-a tălmăcit în felul ei. Betele înseamnă cale lungă; ciucurii roşii sunt semnul că vor fi oşteni în multe războaie; capul de bour arată că-şi vor petrece viaţa dincolo de fruntariile acestui ţinut, iar sângele ce l-a stropit pe Gavrilă că aceste locuri care le-a dat viaţa, chiar de le vor părăsi, nu le vor uita şi de se vor întoarce de dorul lor înapoi, de aici li se va trage moartea. Dar câte amintiri şi gânduri nu vin omului când nu are nimic a face ore întregi!

De drumuri lungi, răstălmăcite pentru feciorii ei, nu se minunase jupâneasa Irina. Oare socrul ci, după cum i se povestise, nu venise tocmai din depărtările greceşti până ajunsese la satul acela de pe malul drept al Dunării? Bărbatul ei nu se aciuase la cetatea de scaun a Munteniei şi se ostăşise pe unde-l purtas*» voia şi porunca domnească? Ea însăşi se întorcea la locurile unde

copilărise, după ce vânduse totul la Târgovişteа d „care, în afara mormântului răposatului, nu o mai le\ i nimic, ba chiar o gonise spaima şi n-ar fi ştiut să-şi spună de ce. Singura mângâiere în atâta necaz fusese vestea neaşteptată, precum că, prăpădindu-se uncheşul despre mamă fără nevastă şi fără copii, pământurile şi casa lui din Iaşi i le lăsase cu hrisov în regulă, cu o singură poruncă numai: aceea de a veni să locuiască în Ţara Mo io. a e; a lu' um dania căc ea numai asupra acelui copil al ei care ar veni să se aşeze pe locurile strămoşeşti. Şi erau vii la Socola şi pământ din Gala ta până în apele din vale, iar casa avea grădini largi pline de pomet, în mijlocul Păcurarilor.

Jupâneasa Irina era femeie deşteaptă, o durea cum nu se mai poate moartea bărbatului, căci femeia singură e ca pomul căruia i se smulge jumătate din rădăcini şi nu-i a mirare dacă-i păleşte coroana. Dar ea fusese şi mamă de cinci copii aşa că trebuise să ţină seama de vieţile lor fragede ce-i erau încredinţate numai domniei sale de aici înainte; era cinstită şi cuminte treabă a le şti viaţa mai ferită de grijile cele multe ce-s aduse de sărăcie. Aşa că a plâns tinereţele ei umbrite de aici înainte, a plâns podoaba de bărbat pe care o înghiţise pământul când era încă în plină putere şi apoi a dat un acatist pentru mulţămită de vestea cea bună. Şi, după ce a făcut praznicul de patruzeci de zile pentru bărbat şi unchi, după ce a împărţit toate pomenile, înzestrând două slujnice de credinţă ce cam trecuseră de vârsta măritişului, însoţită de oameni de nădejde ce ştiau-a mânui şi flinta şi sabia, alăturându-se chervanelor unor negustori ce plecau cu marfă de la Bucureşti la Iaşi, de unde voiau să cumpere cai iuţi moldoveneşti, a purces la drum cu inima strânsă, dar voinică, având fără a-şixia seama, în adâncul fiinţei sale, o chemare către locurile unde văzuse lumina zilei şi un dor tăinuit după oameni mai blânzi, mai molcomi, potriviţi cu firea ei.

Copiii şedeau alături, de parcă tot ar fi mers prinţ r-un nor de ploaie. Straiele cernite ale mamei, chipul

subţiat, amintirea şi dorul după omul sprinten şi vesel care le fusese tată, schimbarea locului, depărtările ce rămâneau în urmă, casa humuită şi livada largă de nuci pe care nu aveau s-o mai vadă, totul le păruse de neînţeles şi le strânsese inima ca într-un cleşte. Se vânduseră până şi caii pe care învăţaseră ei să se ţină în şa. Dintre oamenii Curţii numai cinci îi însoţeau ia drum. Trăsura era închiriată de la negustorii pe care-i întovărăşeau şi copiii se simţeau pribegi aruncaţi pe o cărare al cărei sfârşit nu-l puteau vedea. Ochii lor negri aveau mici fulgere mute ca tot atâtea întrebări rămase fără răspuns, întrebări copilăreşti puse poate vieţii, când către mama lor nu mai îndrăzneau a le îndrepta. Se revedea jupâneasa Irina subţiată de hainele întunecate, subţiat chipul, subţiate buzele; ca un fruct ce începând a se coace, fusese deodată pălit de un vânt aspru, venii din stepele necuprinse.

Mergea spre Ţara Moldovei jupineasa Irina, însoţ ” tă de cei cinci copii, cu teamă, dar şi cu nădejde în suflet. Cu băieţii avea să răzbească mai uşor. erau încă. mici şi mai aveau timp înaintea lor. dar cu fetele îi era mai greu. Marga, cea mai mare, se apropia de vârsta măritişului, era o copilă frumoasă, cu păr bogat, albastru de negru ce era, cu sprâncene drepte sub caic luminau doi ochi pe lângă care nu se putea trece fără a-i vedea. Subţire şi înaltă, cu firea deschisă şi aprinsă, o ajutase mult să treacă peste durerea văduviei şi greul casei. Atât că era tare încăpăţânată, dar arareori nu avea dreptate şi purta de grijă fraţilor mai mici pe care-i învăţase a-i şti de cuvânt. Măricuţa în schimb, molcută şi cu glas cântat, adusese în familie, de la cine ştie ce străbuni din partea jupânesei Trina, o pereche de ochi albaştri, piele albă. dar şi un fel sfios de a fi ce-o alipea de casă ca pe un pui de cuib. Cu greu îşi va desfăşura aripile ca să zboare singură şi totuşi trebuia şi ea pornită spre un rost al ei. Pentru ea trebuia ţinută bruma de lucruri mai de preţ ce rămăsese. Jupâneasa Irina le privise pe amândouă cu ochi cercetători: Neînţelese sunt faptele şi făpturile – îşi spuse, apoi se întărise în adâncul sufletului cu o nemărturisită

bucurie de a se întoarce între ai săi, pe locuri cunoscute, unde chiar dacă belşugul nu-i va bate la uşă, totuşi va avea cui să-şi i deschidă inima la vreun necaz, că, doamne, mult mai avusese de tras în acea Târgovişte de care, într-un fel, era acuma bucuroasă că se desparte, lăsând în urmă curtea pustie cu casa veche arsă când cu năvala turcească şi luptele Viteazului în acele părţi. Ducea cu ea şi o-duşmănie surdă faţă de orice luptă, căci într-una din ele îi pierise bărbatul, iar ei acesta îi fusese nu numai drag. ci şi spiiin puternic într-o vreme când oamenii nu-şi mai aflau astâmpărul cu războaiele şi nestatorniciile lumeşti.

În juru-le, căruţaşii pocneau din bice şi chiuiau către caii ce târau cu greu chervanele acoperite cu coviltire groase, căruţele în frunte şi după ele călăreau oamenii înarmaţi, căci drumul nu era fără primejdie prin aceste locuri, deşi se aflau pe şleaul cel mare. Copiii, cât au mers pe câmp întins, pustiu şi bolovănos, peste care ogoarele cu grâne făceau mari petice verzi, punctate ici şi colo de cumpenele rarelor fântâni, n-au avut de ce se teme. Numai” – md au ajuns în geana pădurilor, au priceput, după felul în care erau îndemna, i caii, după umplerea flintelor „i pregătirea pistoalelor, că i-ar putea paşte o primejdie. Şi aceasta s-a ivit în chipul unor oameni bărboşi şi negri ce au apărut din întunecimi la un cot de codru bătrân, unde drumul era mai strâmt şi mai desfundat. Numai că „străinii erau înarmaţi cu ciomege şi bâte, iar paznicii convoiului cu arme de foc şi după o scurtă încăierare aceştia se pierduseră în desişul cel mare, lăsând în urma lor largi pète de sânge, peste pământul gloduros.

La primul popas, făcut la un han acoperit cu paie, căruţaşii făcură de pază cu rândul, de frică să nu li se fure caii şi să fie jefuiţi.

— Îs oameni fugiţi din oaste, ori din cei ce şi-au rupt învoielile şi legătura cu stăpânul – îi spusese un negustor voinic ce făcuse de mai multe ori drumul acesta.

Conducătorul convoiului adăugase:

— Nu de ei mi-e teamă, ci de pâlcuri de cazaci, ori de ciambururi tătăreşti pornite în pradă de peste Nistru. Vin

când nu gândeşti, se reped ca ulii şi de ei nu mai e scăpare. De aceea, pe măsură ce înaintăm spre Ţara de Sus, stingeţi toate focurile şi risipiţi urmele de foc şi cenuşă ca să nu putem fi urmăriţi. Tătânu fecioraşilor ăstora m-a îndatorat odată, la un drum lung şi greu, luându-mă cu carele alături de pâlcul lui de oşteni, pe când străbăteam drumul de cealaltă parte a munţilor, prin Transilvania, şi de nu era el, nu mai vedeam astăzi lumina zilei. Mergea să se bată cu han tătar spre părţile Braşovului şi de la el am învăţat eu multe. Poate şi copiii lui s-or face oşteni să-i semene.

Numai că voinicii erau doar nişte copilandri care adormiseră de mult, afară de cel mai mare, Lupii, care-i auzi vorbele ca prin somn şi nu a ştiut a doua zi de a fost adevărat sau numai a visat că negustorul cel înalt l-ar fi cunoscut pe tatăl său.

Iar jupâneasa Irina avusese în acea noapte un vis ciudat ce nu-i pierise din minte întreaga viaţă. Se făcea că era de mult la Iaşi şi în zi de sfântă sărbătoare fiind, mergea cu copiii să se închine la biserica Sfântul Nicolae, ctitoria lui Ştefan cel Mare, cYj lângă curţile domneşti. Acolo, în a doua despărţitură, sunt zugrăvite chipurile voievodului şi a doua din soţiile sale. Şi odată, Ştefan cel Mare a prins viaţă şi dându-se jos din perete în faţa mulţimii împietrite, l-a luat pe Vasile de mină, l-a mângâiat pe frunte şi scoţându-şi coroana de pe cap i-a pus-o copilului şi luând-o înapoi i-a spus cu blândeţe:

— Eşti încă mic, ai să mai creşti şi atunci să vii s-o iei de la mine, da din sfatul meu să nu ieşi că altcum neamul tău prin tine va pieri.

Şi odată a dispărut, iar pe locul unde se aflau copiii ei au apărut trei băltoace de sânge muindu-le tălpile goale.

Se trezise în sudori jupâneasa şi a juruit cum ajunge la Iaşi să plătească trei slujbe de noroc şi ieşire din blestem pentru copiii ei şi să aprindă şase luminări în amintirea răposatului voievod şi a seminţiei sale, mai cu seamă pentru sufletul cel neodihnit al lui Ştefăniţă Vodă despre care povesteau bătrânii că ar fi plecat pe cealaltă

lume cu grele păcate, pe care nici după şapte vieţi de ispăşiri amare nu i se pot ierta.

Şi după ce-i veni acest gând, a priceput că rădăcinile ei din Moldova nu i le-a putut smulge nici via; a, nici căsătoria făcută în cealaltă ţară. Pe măsură ce şleaul urca spre Ţara de Sus, parcă un început de liniştese cuibărea în inima ei amărâtă. Atunci parcă i se limpeziră şi minţile înţelegând mai bine de ce bărbatul ei s-a ales a fi oştean din toate meseriile pe care viaţa le îngăduie unui om. Ce gând ascuns, pe care nici el însuşi nu şi l-a desluşit, l-a urmat de partea stângă a Dunării într-o vreme când aprigul voievod Mihai” în loc să stea liniştit că turcii îl îngăduiau şi-i pricepeau voinici a, în loc să stea liniştit şi-a pe iâtat şi sfârşit viaţa numai în primejdii şi lupte, lărgind cuprinsul domniei peste trei ţări. Se vede că acelaşi glas al sângelui vorbise şi bărbatului ei, năzuind după un ţel ce poate-i întrecea înţelegerea, dar numai în împlinirea căruia îşi aflase rostul. Om cu inima deschisă şi întotdeauna acelaşi îşi găsise drumul, lui şi mersese pe el fără a se înspăimânta până la moarte.

Lupu îi semăna şi nu prea; avea ascunzişuri, avea tăceri, avea viclenii. Se aruncase în partea socrului şi toată greutatea secolelor trăite sub stăpânire străină se vădea ţâşnind în acest fecior mai mare ce părer. a nu avea încredere în oameni încă de mie, dar frumos, lipicios, iute de minte şi cu aplecare spre cărturărie; poate va ajunge cu vremea vreun cărturar pe lângă vreo t lântă mănăstire, aşa cum îl visase călugărul Ioanichie. Numai tatăl lui râsese auzind aceste vorbe şi spusese:

— Molănelul ăsta al tău, Irino. & vezi tu la mănăstire? Poate când ai să fii tu Sfânta Filofteia! E leit bunicul de la Arvantchioi – vorba, miere; mintea, junghiere.

Ţara de Sus se aşternea în faţa ochilor din ce în ce mai felurită, din ce în ce mai frumoasă. Dealurile creşteau ca nişte sâni îmbelşugaţi ai pământ ului-mamă şi copaci de toate soiurile îşi foşneau frunzele ca un cântec abia îngânat. Iarba era din ce în ce mai deasă şi mai înaltă, iar

peste pajiştile întinse, turmele de oi făceau pete mari alburii, întrerupte ici-colo de altele mai întunecate ale măgăruşilor. Apoi. au întâlnit cirezi de vite cu boi înalţi şi laţi în coapse, de vaci fătătoare ce umpleau doniţele cu lapte. Şi herghelii de cai mărunţi şi iuţi, eu mari coame aspre fluturând în vânt, încât le venea feciorilor să sară din rădvan şi să alerge până la ei.

Au început a se înmulţi casele, în curtea cărora prisăcile bâzâiau de albine: odată cu ele se înălţau turlele de biserici, iar clopotele se auzeau bătând rar şi limpede ca în ajun de sărbătoare şi sunetul lor se răsfrângea până în dealurile apropiate, pierzându-se printre copacii deşi.

Atunci au înţeles că se apropie de târgul Iaşilor când dealurile Cetăţuia şi Gal ăla şi-au înălţat frunţile parcă drept asupra drumului carelor.

Înconjurată de dealuri, apăruse curtea domnească a Moldovei, mutată aici de Alexandru Lăpuşneanu. cel ce, la poruncă turcească, începuse a slăbi zidurile de apărare ale cetăţii Sucevei; se vede că remu. şcările nu-i dădeau pace de a fi stricat el, acolo unde întărise cel ce fusese inimă şi scut Moldovei. Ştefan cel Mare şi mulase aici casa Domniei, iar după sine se luaseră marii boieri. Dar, de cum ajungeai la dealuri, cerul era mai luminos, vântul adia mai prielnic şi aerul părea mai tare venind de la pădurile ce-l înconjurau. Poate albastrul curat al înălţimii, verdele crud al grădinilor şi belşugul viilor să fi înfrumuseţat târgul, deoarece nu erau nici palate semeţe, nici turle atirite de biserici, nici puternice turnuri de piatră. Era un lârg. amintire tot din timpul măritului Ştefan, în vremea căruia luase numele de Iaşi. de la un morar ce locuind acolo nu pregetase a-şi pune viaţa la bătaie în numeroasele războaie prin care Moldova îşi apărase fiinţa şi neamul. E drept că străluceau lângă porţile curţii domneşti turlele bisericii Sfântul Nicolae, ctitorită de Ştefan cel Mare, dar curţile se înşirau ca un pătrat de săli albe peste care creşteau numai un rând de iatacuri luminoase, şi împodobite cu ceramică smălţuită şi stemele ce înfăţişau capete de bouri. Zidurile înalte, păzite cu străşnicie,

ocoleau rotund, întrerupte de două, trei porţi cu u. şi ferecate din blâni de stejar.

Din faţa intrării principale, se desfăşura o uliţă largă şi prăfuită, de-a dreapta şi de-a stânga căreia apăreau îngrădirile curţilor boiereşti acoperite de gard viu şi de lemn câinesc ce-şi risipea mireasma florilor albe peste acoperişurile de olane smălţuite.

Liota de ei mi se pornea a lătra la fiecare zgomot ce tulbura acea parte a laşului, pe unde se pare că nu fiecărui om îi era dat a trece, ci numai domniilor sale basiboierii cei mari. Dar înconjurând prin spatele grădinilor o altă bucâiţă răzbea la turnul cel vechi şi la biserica ce fusese întemeiată pe vremuri de cei din neamul Golia, dintre care unul, pe nume Simion al lui Golăi, luptase alături de Mihai Viteazul.

Pe aici, ocolise rădvanul şi urcase în sus, până la o piaţă, unde se aţineau mulţime de ulicioare ducând toate, în acea parte a târgului, unde se aflau breslele şi negustorimea, fiecare hudiţă purtând numele breslei sale. Aici larma era multă, mai cu seamă în dreptul fierăriilor şi a rotariilor, unde localnici şi străini mai neguţau, mai şedeau de vorbă, iar caii nechezau aşteptându-şi rândul la potcovit.

Mai sus, la o altă răscruce, se arătase un han cu porţile larg deschise, dincolo de care poposeau căruţe, rădvane şi călăreţi veniţi din toate părţile Ţării de Sus. Aici se auzise cântec de scripcă şi murmur de cobză. Trecuseră mai departe, unde casele se resfirau mărunte sub umbra nucilor şi liniştea crescuse din nou printre mulţimea pomilor roditori ce umpleau curţile acestor fundacuri. Apoi, o cotiseră ocolind uliţa Lăpuşneanului şi pătrunseră în Păcurari, unde rădvanul se oprise în dreptul unor porţi vechi. Când le-au deschis, au văzut că înăuntru se întindea o curte mare cu gard de frasini crescuţi pe stânga şi hăţiş de zmeuriş în dreapta. De aici, drumul urca pieptiş până la tufe de liliac şi trandafiri săi bai le;

sub care se arătau două cruci albe şi cioplite. Erau mormintele neamurilor ce-i lăsaseră casă, dar în adâncul

mi –, mii nu îi plăcuse să aibă duhurile morţilor în preajma or – piilor. Apoi caii au mers pe tăpşan drept până la casa ce se înălţa în fundul curţii.

Cuprinsese dintr-o privire casa mare, mai mult lungă, înălţată peste bucătării şi pivniţe. Se vedea că, pe vremuri, uliţa până la capăt ţinuse de acelaşi stăpân care cine ştie din ce pricini, ori că pierduseră locul, ori că le fusese luat prin judecăţi, acuma se fărâmiţase în bucăţi peste care apăruseră cu vremea căscioare ce păreau a fi locuite de meşteri. Clădirea arăta a fi veche, dar zdravănă şi singura în acest fel pe toată uliţa Păcurarilor. Vecinătăţile nu se potriveau cu ea; calul de dar nu se caută la dinţi şi jupâneasa Irina mulţumise încă o dată lui Dumnezeu întâi pentru a putea avea un rost din care să-şi crească copiii fără a fi la mila nimănui, al doilea că se întorsese de unde a plecat nemaifiind printre străini alinându-şi pe cât se putea durerea de a-şi fi pierdut bărbatul

În pragul casei îi întâmpinase o pereche de oameni vârstnici, rămaşi să-i slujească şi intraţi în diata casei: Nechifor şi Avdotia.

Ajunsă cu amintirile aici, trecu jupâneasa Irina hotarul vieţii.

12

În ziua aceea de neuitat pentru Toderiia, Măria Sa îi poruncise să vină însoţit de marele vornic la palat. Cu inima bătând şi cu gândul întors la dragostea lui, înveşmântă feciorul în straie de catifele spre a fi cât mai fălos în faţa aceluia pe care în adâncul inimii îl socotea a-i fi socru în scurtă vreme. Spusese şi acasă precum că şi Simina acelaşi lucru doreşte, dar fusese sfătuit cu tărie să aştepte îifcă o vreme, până ce colbul îşi va mai aştern uitarea peste cele două lespezi atât de proaspete de la Trei Ierarhi. Chemarea aceasta a lui Vodă îi neliniştise pe Toderiţă, dar păşea cu pasul rar, alături de marele vornic şi CU: faţa tulburată. Cine i-ar fi va: – ut aigtun ar fi spus: „Mândrii-s bărbaţii în Ţara Moldovei şi fără vârst în fălnicia lor”; şi adevărul e că nu ştiai care e mai arătos: tata ori feciorul? Şi să unul lângă altul au trecut prin prima

curte a palatului, curte păzită de un şir neîntrerupt de puşcaşi, să fi fost câteva sute, apoi au trecut în a doua, mai mică, unde şedeau de strajă o sută de dărăbani, cu haine roşii şi scuturi de piele şi au trecut şi dincolo de aceste ziduri unde, într-o curte interioară, erau înşiraţi drepţi ca luminarea şi tot deopotrivă ca mărime cam peste două sute de stegari în haine albastre şi pantaloni negri şi de-abia dincolo de ei au pătruns în palatul forfotind de boieri. Căpitanii i-au dus la Măria Sa, care se afla împreună cu boierii Catargi şi cumnatul său Iordachi Cantacuzino. Vasile Lupu purta strai închis la culoare şi. În frumoasa lui barbă neagră începuseră a se ivi fire albe, dar ochii îşi păstrau aceeaşi privire pătrunzătoare, iar sub mustaţă buzele îi erau la fel de roşii.

— A venit vremea, mare vornice, ca fiul tău să-şi dovedească bărbăţia şi credinţa faţă de voievodul său.

— Asta vrea şi el să dovedească: supunere şi credinţă faţă de Măria Ta – răspunse cu grabă marele vornic, iar una din frumoasele lui sprâncene, trase spre tâmpler se ridică puţin, semn că e în mare încordare. Feciorul meu este cu trup şi suflet al Mariei Tale.

— Aşa trebuie să fie cel ce vrea să se bucure de mila şi dragostea neprecupeţită a domnului său. Leg: ialul Eustraţie mi-a spus că a tradus limpede din latineşte acele legi aduse de el din Polonia. Îmi plac tinerii mei boieri care ştiu carte multă şi aleasă. Dar acuma e vorba de cu totul altceva.

Inima lui Toderiţă făcu numai un salt şi faţa i se îngălbeni uşor de emoţie.

— Porunceşte, Măria Ta, şi mă supun, răspunse el.

— Dumnezeu, în încercările lui cele ascunse, a vrut să-mi ia soaţa şi fiul am trecut cu mare mâbnire poate ele – vorbi Vasile Lupu cu ochii către Iordachi Cantacuzino cel ce ţinea pe sora mai mare a doamnei Tudo-ca.

Dar datina ţării cere o doamnă şi moştenitor la curtea Moldovei. Şi ne-am gândit, ca să nu iscăm zavistii şi supărări între atâţia boieri de frunte ai ţării, alegând pe o anume jupâniţă, să ne luăm soaţa din ţara Circazicnilor.

Cap soliei va fi postelnicul Enachi Catargi, iar Toader

Cehan, împreună cu acel Codruţ fost călăraş de Ţarigrad, cunoscut nouă prin mintea Lui isteaţă, îl vor însoţi pe acele drumuri spre a-mi aduce mireasă la Iaşi. În totul veţi fi zece, spre a răzbi mai uşor nevătămaţi pe acele ţinuturi, unde tătarii sau cazacii vă vor putea stânjeni la drum.

Cum se va desprimăvăra bine, veţi porni. Până atunci, Toadere, vei tălmăci din hrisoavele polone ce le-ai adus, căci vreau să pricep şi eu cum şi-a dus domnia acel domn atât de viteaz ce a fost Mihai Basarab.

Cât despre domnia ta. mare vornice, nu va trece mult şi va trebui să mergi spre miazănoapte când voi pleca şi eu să ţin judeţ de judecată la Cernăuţi, şi-mi vei fi de mare folos casei mele cu acest drum.

— Aştept cu nerăbdare ceasul când voi putea fi cât mai cu temei şi pe toată viaţa de folos casei Mariei Tale, dacă Măria Ta va vrea să-mi facă o mare cinste şi totodată o mare bucurie – spuse cu tâlc vornicul Cehan.

Privirea lui Vasilie Voievod trecu fugară asupra feciorului spre a se opri mai îndelung asupra tatălui, de parcă şi-ar fi adunat nişte gânduri; o clipă i se zăriră dinţii albi într-un râs scurt, bărbătesc, apoi iarăşi chipul i se închise.

— Vom vedea, mare vornice; vom vedea.

Toderiţă nu pricepu cam ce a înţeles Măria Sa, care apoi începu a vorbi greceşte cu Enachi Catargi atât de curgător şi cu atâta uşurinţă, atât de ales, încât lui Toderiţă îi păru un om cu multă învăţătură, dar care. Într-un fel, se ferea să arate acest lucru.

Trecură iar prin încăperea cea mare cu pereţii acoperiţi, de sus până jos, cu mari covoare ţesute cu fir de aur şi mătase şi odată ajunşi dincolo de cele trei curţi. Toderiţă îşi arătă frământarea ce-l rodea. Unde avea să plece, pentru câtă vreme şi mai cu seamă ce se va întâmpla cu Simina până la întoarcerea lui?

Ar fi bine ca Măria Sa, mai înainte de a se sfârşi vremea de cernire a casei sale, să ştie că el, Toderiţă al

vornicului Cehan, îndrăznea a cere de soţie pe Simina. ca nu cumva să-i ia altul înainte.

— Nu de peţitori moldoveni să te temi – îi răspunse tatăl său ridicând puţin sprânceana dreaptă – nu de ei, ci de cei streini care vor a se înrudi, cu spiţă domnească, ori de cei de care însuşi voievodul poate că are trebuinţă.

Atât numai că fala fiind mereu lipsă de la curte şi nu la vedere, iar cele mai mici fiind frumoase coz, s-ar putea să li se oprească ochii întâi asupra lor.

Şi a trecut acea iarnă în care fapt de seamă a fost înfiinţarea unei şcoli înalte, asemenea celei din Kiev, în care se învăţa greaca şi latina, iar tiparniţa de la Trei Ierarhi înlocuia rând pe rând cărţile în limba slavă cu cele româneşti; mitropolitul Varlaam, acela ce fusese înainte mireanul moldovean Vasile Moţoc, îşi dădea toată silinţa să sprijine nu numai întărirea credinţei ortodoxe, ci şi tipărirea acelor cărţi în limba românească.

Dar zăpezile se trăgeau, şuvoaiele începură să curgă din munte, apa Prutului începu a creşte, pregătirile de drum erau gata, când jupâneasa Sanhira, cu ochii în lacrimi, îşi petrecu feciorul dincolo de poartă. Pe o parte, mândră de alegerea domnului, pe alta, învinuindu-l că-şi trimite boierii pe unde a înţărcat dracul copiii, de nu mai ştia nimeni când pleacă şi când se va întoarce; rămăsese să-şi aline dorul cu cel mic, dar trimisese veste fetelor domniei sale, cele măritate înspre Ţara de Jos, să vină să petreacă sfintele sărbători ale Paştelui împreună, că i-a rămas inima de mamă pustie şi pofteşte a le avea pentru o vreme în jur ui. Jup ineasa Marga aflând toate acestea şi înţelegându-i supărarea o chemă a mai veni la curţile cele mari din Păcurari. Şi astfel Codruţ şi Toderiţă lăsară laşul ce se pregătea de sărbători, când breslele brutarilor, măcelarilor, ciubotarilor, şepcarilor şi croitorilor erau în zorul cel mai mare, şi încălecând pe cai, împreună cu Enachi Catargi şi slujitorii lui s-au pierdut în zarea cea dinspre miazăzi, pentru a ajunge dincolo de ţara tătărască, spre Cerchezia de unde avea să aducă mireasă necunoscută voievodului ţării. Şi au plecat de aici spre

ţinutul Tutovei, la Bârlad, unde vornicul de Ţara de Jos mai avea să le dea încă nişie oşteni ce ştiau bine graiul cerchezilor, iar de aici drept spre Nistru. de unde aveau să coboare la Nipru.

Au trecut Prutul şi au ajuns pe un drum glodos, plin de băltoace cu apă gălbuie, la mănăstirea Căprina. Aceasta afla pe valea râului Işnovăţ, într-un codru înconjurat de culmi împădurite; se înălţa pe un tăpşan în adâncul codrului, în faţa unui lac. La călugării de aici făceau popas soliile spre răsărit ale voievozilor moldoveni, fiind înălţat acest lăcaş de închinăciune din porunca lui Ştefan al Moldovei, care biruise, dincolo de aceste locuri, tătarii ce trecuseră Nistru. Iar aici, în plin codru, au înconjurat o căprioară care văzându-se fără scăpare, a îngenuncheat aşteptând săgeata ce-i va curma firul vieţii. Iar Ştefan cel Mare bănuind în aceasta un semn ceresc după biruinţă a hotărât să pună sa de zideascâ o mănăstire căreia i s-a spus Caprina, iar el şi urmaşul său Petru Rareş i-au dăruit moşii bogate în ţinutul Tighinei.

Aici, a poposit solia, şi au luat mult de trebuinţă drumului lung ce aveau înaintea lor.

De aici, aveau să coboare pe apa Nistrului până la cetatea Oceacovului, de unde trecând prin ţinutul primejdios al tătarilor Nogai vor poposi la hanul de la Crâm spre a-i cere învoire pentru îndeplinirea soliei or, apoi, mai departe, de-a lungul Mării Negre, până vor coborî în ţinuturile de miazăzi ale Caucazului. Acolo vor sta şi vor căuta îndelung o mireasă tânără şi neasemuit dr în: mea A, căci din acest ţinut îşi luau nevestele-sultane atât marii viziri, cât şi hanii temuţi ai Crimeii, iar Măria Sa V iii.

— Vodă dorea să facă aidoma lor ca un mare domnitor al-Bogdaniei.

Solia lui Vasile Lupu ajunsese în Caucazia, în ţinutul ţJratru, cel ce a fost izvorul popoarelor caucaz; era. Au + ot mers printr-o ţară bogată în păduri, prin care drumurile erau greu de străbătut, dar oamenii unui aul le-au dat o călăuză care n-a vrut nimic altceva plată dprit unul dintre

armăsarii ţintaţi în frunte, rod al împerecherii unei iepe domesticite cu un roib sălbatic.

Călăuza tânără şi focoasă îşi pierduse aproape canul pentru roibu.1 cel ţintat; era dintre georgienii mabt mediii! care în afară de Allah şi cai nu părea a ţine la n mie pe lume, sau numai la o băutură", ce se asemăna cu ţuica noastră, dar căreia îi ziceau „buza" şi o beau numai la prilejurile sărbătorilor şi cununiilor, la care poit? ic pe toţi cei întâlniţi pe drum. Au luat şi ei parte la e că – 4 orie, în care mireasa-era ascunsă vederilor de vălurile n-ri ce o acopereau; numai mirele, cu caftanul, ri-nnel «v tichia brodată, cu ochi strălucitori, asculta în rândul bărbaţilor vorbele Coranului, pe care le spunea un popă. Apoi mireasa s-a retras în altă încăpere împreună cu femeile ca să mănânce, după ce ea cu neamurile ei, cât şi mirele cu rudele sale şi-au primit darurile. Laolaltă au primit bărbaţii şi au băut „buza" cea tare. Flăcăii apoi au jucat dgijito-ca. joad bărbaţilor, în timp ce un lăutar le cânta pe un fel de mandolină. Numai seara, târziu, s-a făcut un joc de fete şi feciori; aşezaţi pe două şuri faţă în faţă au cântat bătând din palme. Apoi eu făcut o horă, iar o t?; u *j*, din care se vedeau numai ochii, nasul gura, împreună cu un dnghit au venit în mijloc şi au începu a mur a'n cântec uneori vioi, alteori tărăgănat, pe care nuntaşii îi repetau pe stihuri, ca şi cum ar fi îndeplinit o datină.

Codruţ a înţeles tâlcul şi i l-a povestit lui Enachi Catargi pentru ca nimeni din «câte să nu facă greşească se apropie de fetele din he. a, şi l-a sfătuit să p1: înainte ca nuntaşii să bea prea mult. S-au ridicat cuviin; O? dar hotărâţi de la masă, pe care au lăsat în dar în jungher cu teacă de argint pentru mire. O pereche de cercei cu olmuzuri partea miresei, iar pen* u bătrâna căpetenie, tatăl mirelui, o cingătoare lucrată în ţinte aurite având catarame mari stropite cu aur.

Călăuza nemulţumită că-i ruptă din toiul petrecerii, dar ispitită mai presus de calul cel auriu, a pornit la drum însoţit de încă doi circazieni prin poteci numai de ei ştiute, înarmaţi cu suliţi lungi de kurdiştan.

Aşa au mers două zile şi două nopţi şi încă trei zile lungi de drum prin pădurea ce foşnea ciudat, până au dat în a şasea zi într-o pădure înconjurată jur-împrejur de culmi înalte. La marginea ei, era un şanţ plin cu apă pe care cu greu l-au trecut. Au tot mers înspre răsărit, până au dat de un arbore pe care erau agăţate arme. Aici au oprt cele trei călăuae şi-au prins în arin fieeere câte o armă şi după un scurt popas au plecat mai departe. Pe drum, i-au lămurit că r şa nu ei o datină, ca în fiecare an la sfârşitul vei fi după ce fac un târg mare, bărbaţii să vină aici să-ţi pună în ramus de arţarului armele cele mai bune, care rămân aed o până ruginesc, deşi ei le curăţă de fiecare dată când revin.

Au trecut apoi peste un aH şanţ plin cu apă şi acolo călăuzele i-au părăsit în marginea satelor mari având. case de lemn, după ce le-au spus s-o ţină tot spre soare răsare până dau de mlaştini, unde casele sunt urcate pe grinzi înalte. Acolo or să ia alte călăuze.

Aşa au ajuns la „râul lacrimilor” la poporul iafe tizilor, unde după un scurt popas şi alte daruri împărţite au plecat pe singura cărare pe pământ bătătorit, peste mlaştinile în care au dispărut al, îţi drumeţi. S-au mirat cum şi unde îşi ţin acei iafetizi vitele, deoarece leghe întregi nu au zărit decât întinderi înşelătoare şi ierburi.

După două luni de drum, cu popasuri în care postelnicul a tot căutat mireasă, au ajuns şi în Caucaz, în valea Kovsan ce tăia munţii abrupţi, în mare parte alcătuiţi din stânci roşietice, având pe viri un zăpadă, iar pe coaste carpeni, în fundul văii, curgea o apă spumoasă ce şerpuia argintie mai departe. Mergeau pe marginea unei prăpăstii adânci, dincolo de care se înălţau creste albăstrui întretăiate de nesfârşite văgăuni pline cu zăpadă, apoi o luară pe un drumeag printre lespezi de stânci golaşe şi pline de întuneric. Nori uşori pluteau sub ei, pe coaste, iar pe vârful muntelui din faţă creştea o pâclă cenuşie şi ameninţătoare. Au trebuit să se adăpostească într-o colibă a primului sat aflat pe acele locuri pustii. Circazienii i-au primit cu greutate şi a fost nevoie să scoată daruri pentru

ca ploaia care se dezlănţuise să nu-i ude până la piele. Au intrat cu toţii într-o încăpere joasă, unde ardea în mijloc, chiar pe pământul bătătorit, un foc puternic. Când s-au mai obişnuit cu fumul au văzut o întreagă familie de cerchezi adunată acolo. Au împărţit merindele cu ei şi dimineaţa, cum an dat zorile, au pornit mai departe pe drumul ducând printre prăpăstii. Mergeau spre muntele Gora. Caii înaintau cu greu, aerul părea că se rărise în această cale ce nu mai sfârşea de urcat. Cum au ajuns spre creastă, au ştiut că drumul li se apropie de ţintă. Aveau de coborât acuma în valea plină de negură, dar până acolo mai erau viroage de trecut, păduri de străbătut. La coborâş, caii se poticneau, unii alunecau şi mare minune că n-au ajuns în funduri de prăpastie, căci drumul se îngusta mereu printre lespezi stâncoase.

Primejdia cea mare la acea înălţime erau rămăşiţele troienelor de zăpadă netopite ce puteau în orice clipă să alunece să se luând cu ele cal şi călăreţ. Norii păreau a coborî odată cu ei însoţindu-i împreună cu vântul ce urla fioros în prăpăstii. Spre vale începură a se zări satele cercheze şi mari herghelii de cai.

Aulele păreau a se întinde peste povârnişurile munţilor în scări, dar casele erau împrăştiate ca prin satele din dealurile şi munţii Ţării de Sus. Apropiindu-se, au văzut că erau tot case de piatră cu acoperişuri drepte din lespezi mari şi cu ochiuri mici pentru lumină. Coborând munţii, pe valea fluviului Aragva, au ajuns în valea râului Cura, la o aşezare mare, la poalele muntelui Mtazminda numită Tiblisi, unde au dat de izvoare calde, ceea ce i-a minunat foarte tare.

Aici, trecând prin uliţe înguste şi întortocheate, pe laturile cărora se înşirau căscioare cu acoperişuri drepte, au ajuns la o răscruce. Un localnic i-a îndreptat spre hanul cel mai apropiat, aşezat în apropierea unei biserici creştine, veche de zece secole. Acolo au aflat că în acele părţi ar i-i mulţime de cerchezi creştinaţi, care au într-adevăr fecioare frumoase cum nu se mai găsesc în toată lumea. Că aceşti cerchezi creştinaţi şi-ar lăsa fetele văzute

de către un peţitor înarmat cu pungi de aur sunător, ba mai mult, că fiind oameni mândri şi socotindu-se după marea frumuseţe a femeilor tribului demni de cele mai înalte încuscriri, când va afla că e vorba să fie nu numai doamna unui înalt principe, ci şi singura soţie în patul bărbatului ei, se vor învoi mai uşor. Şi se mai făleau că până şi sultanul de la Constantinopole caută întâi şi întâi aici sultană pentru seraiul lui, şi că la înscăunarea lui Ibrahim Padişah, treizeci din cele mai tinere şi chipeşe fecioare au fost duse de către marele eunuc spre Bosfor.

Boierul Enachi, bănuind a se fi apropiat de ţintă, a făcut un popas mai lung la hanul lui Afişier, singurul loc unde puteau trage călători gliiauri.

13

Ambrozie, fiul nobilului Antonio Grillo. dragomanul bailului Veneţiei, petrecea în marele oraş al Stambulului, într-o casă ştiută, într-un loc mai ferit al Perei. Era un tânăr cu înfăţişare plăcută, numai ochii verzi înfundaţi şi urechile ascuţite îi erau neobişnuite. Altfel slab şi iute, putea ţine la un chef câte trei nopţi fără să doarmă. Familia lui se trăgea din vechea nobilime a Genovei, iar la anul 1308, unul dintre străbunii lui fusese atât de iscusit, încât putuse fi trimis ca sol al Genovei pe lângă hanul tătarilor, unde-şi împlinise solia cu bine. Iar mai târziu, un alt strămoş de al lui, călugărindu-se în ordinul benedictin, întemeiase Academia Umoriştilor. Deci fuseseră între ai lui şi bărbaţi cu alese calităţi ostăşeşti şi spirituale la car tatăl lui adăugase şi un simţ al realităţilor politice ale vremii, numai că fiului nu i se transmiseseră prea multe din aceste calităţi.

În mahalaua corăbierilor din nordul Perei, era petrecere mare. Sultanul îi lăsa pe creştini şi pe turci deopotrivă să se dezlănţuie, îndeplinindu-şi poftele. În mahalaua portului vinul şi tutunul ţiu mai fuseseră oprite şi corăbierii veniţi din călătorii găseau, în casele locuite de femei pricepute, bucurii, călcând sau nu preceptele Coranului.

Oştenii scăpaţi cu viaţă după ce luptaseră la Marea

Neagră cucerind cetate-a Azovului, unde cazacii făcuseră dese ieşiri în larg, lovind şi jefuind navele ce veneau de la Constantinopol, fuseseră răsplătiţi din belşug de către Ibrahim Sultan; acum căutau ceva din raiul lui Mahomed pe acest tărâm al Cornului de Aur, mulţumindu-se cu hurii mai puţin sfinte, pe măsura vieţii pământeşti. Aici era un fel de fericire a lor înainte de a trece în împăraţi – făgăduită de Mahomed.

În marginea dinspre mare a portului se afla casa sirianei Marta, care la şaptesprezece ani era văduvă a doua oară.

Femeie de o rară frumuseţe, deşteaptă, primise în casa tatălui ei, om bogat şi puternic, pe jumătate grec, o creştere îngrijită de la dascăli greci, care pe lângă cântecul de harfă şi alese dansuri ca la Efes şi Eleusis, pe lângă stihurile vechi o deprinseseră cu tot ceea ce putea face o femeie de lume.

Atâta că sângele-i fierbinte şi clocotitor o purtase cu totul pe alte ifai. Fusese crescută în Siria, la hotarele Palestinei cea plină de legende, o Sirie unde moravurile % împleteau cu frământări-şi pasiuni foarte timpuriu pornite şi la fel de timpuriu satisfăcute.

Marta nu ieşise cu mult din anii copilăriei, când fusese măritată în Alexandria, unde sub perdelele bine trase ale gineceurilor, femeile şi chiar fetele petreceau fără de oprelişte.

Văduvă în scurtă vreme, fusese nărăvită de viaţa din Egipt, unde legenda reginei Cleopatra dăinuia mereu, înfrumuseţată şi înfierbânta încă multe capete.

Prin a doua căsătorie Marta ajunsese la Istanbul. Aici. În Pera, văzuse şi înţelesese cât de felurite în nefericire put. fi căile vieţii. Aici i se citise despre descătuşarea prin dragoste din cartea grecească ce se chema „Banchetul”.

Marta şi-a limpezit gândurile înţelegând chemările ce ţâşneau din trupul ei îmbir tor.

Când s-au întâmplat acestea, era văduvă a doua oară şi avea numai şaptesprezece ani. A zvârlit orice oprelişte şi

şi-a închinat tinereţea zeiţei păgâne a dragostei.

În Egipt auzise zicala: viaţa e un vis scurt, să-l facem să fie frumos.

Şi felul MarM siriană de a înţelege frumosul era păgân, dând trupului întâietate, căci tinereţea e scurtă? *i* până să vină moartea adevărată apare bătrâneţea, de – i mai rea decât însăşi moartea, fiind o alcătuire de renunţări şi beteşuguri, o jalnică sfărâmare bucată cu bucată a tot ce odinioară făcuse fala şi bucuria omului.

Frumoasă ca o statuie vie, cu părul auriu atingându-i genunchii, cu ochii verzi ca veninul, cu sânge fierbinte, dar alese purtări, ştiind să asculte, dar şi să întoarcă un cuvânt, Marta era huria marilor căpitani de corăbii, crăiasa plăcerilor şi mai cu seamă visul spre care se îndreptau tinerii Stambulului.

Şi totuşi, în taina sufletului ei, era îndrăgostită de marele giuvaiergiu al sultanului, un evreu pe numele de David, care o cucerise cu frumuseţea-i întunecată, luminată de ochi diamantini la fel de strălucitori ca şi neînchipuitele bijuterii cu care o împodobise ca pe un idol păgân.

Numai că Ambrozio Grillo voia să se însoare cu Marta siriană, cea pe care o cunoşteau atât de bine bărbaţii ajunai la Cornul de Aur şi cum planul lui nu a fost ţinut în taină, vestea neplăcută nu întârzie să ajungă la urechile dragomanului Veneţiei, tatăl înflăearatului şi risipitorului tânăr. Antonio Grillo s-a mohorât peste măsură, mai cu seamă că soţia lui, donna Lucreţia, se îmbolnăvise de grijă.

A stat, a chibzuit atunci cu toată înţelepciunea şi a hotărât ca prin oameni de mare credinţă să-i dee Martei îngrozitorul microb al leprei, boală ce nu are iertare, dacă după ce va vorbi cu ea şi-i va spune că-şi dezmoşteneşte fiul dacă nu va renunţa la el. Marta l-a ascultat şi a râs spunându-i că nici prin gând nu-i trece să se mărite a treia oară. I-a făgăduit să ţie uşa închisă pentru aprinsul veneţian şi l-a sfătuit să-l însoare cât mai iute.

Şi aşa, despărţindu-se în bună înţelegere, ea va pleca

pentru o vreme la casa de la Izmir a lui David.

Antonio Grillo. s-a ţinut de cuvânt şi a căutat cu gândul mireasă pentru Ambrozie, fată de neam, bogată, tânără, cu creştere aleasă şi. mai cu seamă fecioară frumoasă. I-au sunat în minte cuvintele lui Slavuş: „Beiul de aur de la Bogdania are» trei fete frumoase ca răsăritul zorilor şi ce folos dacă nu s-a putut bucura de singurul lui fecior! AII ah nu i-a dat tot!”

Vasile Lupu aflând vestea se gândi că nu i-ar strica să-şi mărite una din fete înainte de a primi doamnă nouă şi tânără la palat. Pentru Vasile Lupu înrudirea era onorabilă, căci ei. Griiio, erau de neam vechi şi bun din Genova, apoi prin ei va putea afla tot ce se petrece la Stambul şi mai cu seamă tot ce se poate urzi în contra lui de către boierii pământeni, care fie că-i râvnesc domnia, fie că îl ţin drept un străin pus peste capul lor.

Drept dovadă de credinţă, Antonio Grillo se gândi să trimită voievodului o copie după scrisoarea capuchehaiei Moldovei la Stambul, boierul Mihalache, ce mâncând aici pâinea şi banii domnului său uneltea pentru revenirea în ţară ca domn a lui Moise Movilă.

Se potrivea bine faptul că acuma era la Constantinopol acel neguţător ce-şi zicea când Tadeus, când Teodoris, om de încredere al lui Vasile Lupu. îi va da să înţeleagă că-l poate sprijini în împlinirea visului de a lua şi Valahia unind-o astfel cu Bogdania. Va chema pe vicleana capuchehaie a Moldovei la el şi o va trimite plocon la Iaşi, ca mijlocitor din parte-i.

Dar de cuifunie îi va trimite pe lângă firman cu îngăduinţă de a nu dărâma cetatea Hstinului, ce-i putea sluii oricând de apărare, zece sirepi albi pentru a trage rădvanul miresei, o sută de nasturi de diamant, două îmbrăcăminţi de aur lucrate în Veneţia pentru bibliile de la Trei Ierarhi şi copii după scrisorile pornite din Valahia către împăratul german.

14

Simina, cu greu adormise abia după ce clopotele de la mănăstire au bătut pentru slujba de la douăsprezece

noaptea. Acuma, cuprinsă de vise, se zbătea într-un soruri plin de vedenii: se afla parcă în iatacul ei împreună cu surorile Maria şi Ruxandra. când deodată se pomeni singură în miez de noapte, iar afară, pe geamul deschis, se auzeau ţipând huhurezii şi în jurul ei se făcea din ce în ce mai întuneric, când, în colţul odăii, rezemată de soba crescu o arătare drăcovenească, despre care ştiu sigur că e moartea şi locul pe care şedea se lumină în chip ciudat. Avea două coarne roşii, urechi ascuţite, veşminte scurte străine, iar în mâna stângă ţinea o coasă mică de argint şi e privea ţintă.

— Ai venit să mă iei? Mai lasă-mă puţin – se ruga de moarte, ce fără să răspundă o privea ţintă.

— Apăraţi-mă, surioarelor! se rugase ea. dar surioarele nu veneau.

— Apăraţi-mă, străjeri! şi nici străjerii nu veneau.

— Nu mă apără nimeni? ţipase îngrozită de privirea roşie şi îngheţată, care-i dădea fiori.

Atunci s-au ivit caii de la Bucium şi s-au repezit spre colţul casei, dar cum înaintau, cădeau jos morţi.

— Tată! – a strigat iar cu glasul înăbuşit de groază şi în locul lui a prins a creşte un om necunoscut şi o femeie răpitor de frumoasă care, la un semn făcut de diavol, au luat-o cu ei, gata să iasă prin perete, apoi s-au făcut fum şi din el a ieşit chipul trist al mamei împiedicată neputincios de giulgiul cel greu şi, numai atunci, arătarea i-a întors spatele, iar Simina s-a trezit înspăimântată în odaia în care abia acuma pătrunsese o slabă lumină de lună.

Aşa a venit la curte Ifdotia lui Caramon, femeie voinică şi călcând mai greu cu stângul, îmbrăcata în rochie vişinie. Apucase Ifdotia, de când locuia în curtea bisericii Slintul Nicolae, domniile lui Ieremia, Simion, Mihail şi Constantin Moghilă, apoi pe cea a lui Ştefan Tomşa, Radu Mihnea, Gaşpar Grâţiani, Alexandru Ilieş şi Alexandru Coconul, a lui Moise Moghilă şi a lui Miron Barnowski şi acuma, după patruzeci de ani de clopotărie a lui Necula Caramon, prindea şi pe ai treisprezecelea domnitor, Vasile Lupu.

Sigură pe sine a pătruns Ifdotia în curtea domnească, încât pricepeai că nu vine aici pentru prima oară. Avea basma colorată legată frumos peste conci şi o linişte în toate mişcările ei. A intrat în iatacul domniţei, a priceput tot ce a înspăimânta i-o, apoi a stat câtăva vreme tăcută.

— Domniţa mea, a spus într-un târziu, cu aceeaşi privire ţintă spre colţul unde i se spusese că ar fi apărut vedenia, încotro vine drumul ce duce către Dunăre?

Simina i-a arătat la întâmplare, dar Lftodia s-a mirat cu ochii ei albaştri şi cu degetitl a răspuns spre colţul cu soba.

— Se vede treaba că aşa trebuie să fie. Unde-i soarta nu-i scăpare! Şi nici îndurare nu-i. Iartă, domniţa mea, dacă voi greşi în cele ce voi tălmăci. Poate să greşesc, dar dacă ai nevoie să te liniştească, eu am să încerc. Domnia Ta eşti tare singură în inimă. Visul rău ţi-a venit din pustiul ăsta. Tânjeşti, domniţa mea. Câţi cai au sărit să te apere?

— Şapte, cum ai spus.

— Şi cu cine ai privit la cai, domniţă?

— Cu… mătuşa Marga.

Ifdotia se făcu a nu lua în seamă întreruperea.

— Şi unde au fost? La curte?

— La Bucium, la jupâneasa Marga.

— Sora domnului şi vădana boierului N emir a? Cei ce-i neam cu marele vornic Cehan?

— Le ştii mai bine ca mine.

— Cine nu ştie cine-i jupâneasa Marga, că n-avem două în târgul Ieşilor! Da. da. Sau marele vornic al cărui băiat a învăţat carte la Ieşi. Privi uşor dintr-o parte la Simina şi o văzu schimbându-şi culoarea.

— Apăi, domniţa mea, o fată de domn, cum II Maria sa, acu pe al şaptelea an de domnie, poate trece prin multe schimbări în viaţă, în care nimeni nu te poate ajuta.

— Am să mor?

— Ferească Dumnezeu!

— Moare cineva apropiat mie?

— În primejdie o fi, dar de murit, nu moare, dar nici ce-aştepţi n-are să se întâmple! Dracul e piedică în calea

năzuinţelor, domniţă! Coasa morţii ţi-a secerat neamul şi te-ai chinuit mult de durere; dacă diacul a plecat cu coasa în mină, peste neamul domniei tale pluteşte nu blestem, domniţă, pe care niciun popă nu-l poate dezlega, dacă chiar Tudosca doamna, adusă de spaima-ţi din mormânt, nu a putut lupta şi s-a făcut fum prin perete trecător. Dar tot ea te va apăra de moarte crâncenă. Surorile n-au sosit să te apere?

— Nu.

— Veţi fi risipite fiecare pe alt hotar în restul vieţii.

— Ai strigat la Măria Sa?

— Da.

— Dacă n-a venit înseamnă că vei fi departe de el în restul vieţii, chiar dacă mai domneşte ani lungi.

— Nu!

— Glasul Siminei era tot o împotrivire.

— Ba da, domniţa mea, n-ai soarta aici. Şapte cai au murit şi nu te-au putut apăra de ea: şapte oameni puternici vor vrea să-ţi dea o altă soartă şi nu vor putea. Peste şapte luni se vor împlini vorbele mele.

— Nuuu vreau!

— Cu soarta trebuie să te împaci. Şapte ursitoare ţi-an tors fuioiul vieţii şi nu-l mai pot întoarce. Vei pleca pe drum lung spre miazăzi şi sufletul mamei doamne te va urmări ca fumul să nu te lase singură printre străini. Te va apăra de femeia cea frumoasă care poate că arată o nouă doamnă adusă Moldovei, poate că nu.

— Măria Sa domnul se va însura curând. Poate că cele şapte luni arată când va fi nunta domnească. Până atunci jelim pe Ioan.

— Aşa-i. Dar se pot face nunţi pripite şi când jeleşti. Şi pare-se că dracul arătat în vis, în miez de noapte, arată şi altceva mult mai rău.

— Ce anume?

— Peste de două ori şapte ani, din neamul domnesc, vor fi şapte morţi şi atunci nu va mai fi chiar niciun bărbat din viţa domniei tale să te mai apere, domniţă! în loc de trei ursitoare care să se înţeleagă bine între ele, ai avut

domniţă la naştere şapte, trei bune şi patru rele, da’ nu te speria, că de treci de hopul ăsia. unul mai ai şi ai scăpat cu bine.

Ifdotia se sculă cu greutate şi privi la domniţa cea cu mâini şi picioare de copil; aşa cum şedea în rochia-i largă, fumurie, cu obrazul tras. puteai s-o zugrăveşti pe un perete de biserică, apoi se sperie de gând ca de o prevestire rea şi primi cu sfială şalul tătărăsc învârstat din mâna Şi minei.

Pe scurtul drum ce despărţea palatul domnesc de curtea bisericii lui Ştefan Voievod, Ifdotia se gândi cum cu zeci de ani în urmă, venise aici să tălmăcească visul domniţei lui Ieremia Movilă, acea Stana cu pielea ca lloarea de piersic, cu părul aidoma mierii. I-a vestit trei văduvii şi multă străinătate în jur. Domniţa a râs şi nu a crezut-o, era în floarea vârstei şi strălucea ca luceafărul de zi, prevestind a se face chiar mai frumoasă decât mama ei, doamna Elizabeta. Şi iată, cum călugărul venit din Polonia acum vreo două săptămâni i-a adeverit vorbele precum că domniţa lui Ieremia, care acuma se numeşte Ana, e a doua oară văduvă în ţara Lehiei. dar că fiind aşa de frumoasă urmează a-şi sărbători a treia nuntă înainte de a se sfârşi anul de jale şi trimisese prin el candelă lucrată în argint la sfânta biserică unde se cununase prima oară, ca sfinţii ortodocşi să-i poarte de grijă şi c-e aci înainte. Şi domniţa Ana Moghilă vrusese mire moldovan, pe Cehan şi nu avusese parte de el, voia domnitorului fiind cu totul alta. Şi de la Ana avusese tot un tartan tătărăsc, ca şi de la Simina.

1 =)

Solia trimisă de Vasilie Vodă găsise în ţara cerchezilor, într-un târg pierdut, suit pe aripa stâncoasă a unui munte, în casa de piatră a unui cârmuitor al acelui ţinut, o fecioară ce abia împlinise şaisprezece ani, dar a cărei înfăţişare era aidoma întruchipării unui vis: potrivit de înaltă, subţire şi mlădioasă, cu pielea albă ca petalele crinului, cu ochi ca de porumbiţă umbriţi de sprâncene negre, cu obrajii ca două jumătăţi de rodii, cu gura mică şi purpurie, cu sânii ca cioj pui de caprioara, cu p cozi groase. Multe femei şi Joc Enachi Catargi în viaţa lui, căci

nici Valahia, nici MOMO\ şi nu duceau lipsă, dar ca aceasta nu-i păruse niciuna! Se spunea că nu avea pereche în acea parte de ţară; nurn. u sora ei care era acuma în haremul marelui vizir mai fusese la fel de frumoasă. Când unei căpetenii a unui pământ, cât s-2 află în jurul Rară ului, i se cere fata de soţie legitimă a domnului Moldovei şi i se mai dă pe deasupra un dar de mie de galbeni, iar mamei acesteia încă o pungă cu cir «i şut" îl" bucăţi de aur. fetei un sultanan 1 ele pus în jurul girului cu pat – u lânduri de mahmudele, orice tată înţelept nu mai re niciun fel de împotriviri. – Şi aşa Bebai, „u feciorii săi Bigvoi şi Zotu au dat cu bună înţelegere fecioara pentru Vasile Lupu, iar fata crescută aşa încât să nu iasă din cuvântul pâr iniilor, s-a socotit mulţumită de înalta cinste ce o aşteaptă.

Din clipa în care tatăl ei şi-a dat învoirea. Ecatee Tnă şi-a stnns câteva lucruri trebuitoare drumului lung o avea să-l facă şi însoţită ele o coală de războinici cerchezi capitala tătarilor din Grini ei a. unde trebuiau să tvar.! învoirea hanului Gemir şi să-i deie din partea lui Vasile Lupu o pungă cu o mie de galbeni atât ca dar, cât şi 11 recunoaştere a faptului că Gemir han fiind stăpânitor al ţării cerchezilor, în acest chip i se cerea şi lui învoiala atât fecioara cercheză cât şi pentru însoţitoarele ei ce aveau să treacă în ţară creştină de sub oblăduire turcească.

În Bahcisaraiul aflat pe malul Mării Negre, una din puţinele aşezări lătărăşti, ce avea case şi mici palate înălia felul turcesc, era *g*

ţaţe r adunase comori de covoare ce o împodobeau pe jos în întregime şi pietre scumpe, cu ajutorul cărora se scriseseră verseturi din Coran cât ţinea lăţimea zidurilor pe dinlăuntru, iar treptele ce urcau la turnul de unde muezinul spunea cele cinci rugăciuni erau din marmură de preţ albă şi roz adusă de la mari depărtări. Aici avuseseră poruncă să vină şi hanii din Buceag.

Din seraiul lui Gemir se putea vedea tot largul mării şi mai cu seamă se puteau păzi aici de năvălirile cazacilor care se puteau ivi pe neaşteptate, neţinând seamă nici de ceaţă, nici de furtună; soseau pe mal ca fulgerul, năvăleau,

jefuiau şi dispăreau cu corăbiile apăraţi parcă de ape şi de vânt.

Din turnul de pază, înaintat pe o limbă de pământ în mare, se vestea când apăreau convoaie e? 7 ăeeşti. Din pricina acestor năvăliri neaşteptate Bahcisaraiul era plin de călăreţi tătari războinici, oameni cu trăsături aspre, cu ochi traşi spre tâmple, feţe late, purtând sabie încovoiat puşcă, alţii arcuri, dar cu toţii scuturi şi cuţite lungi.

Solia a trecut spre malul mării în partea de răsărit. Aici l-au întâlnit pe bătrânul tătar Uzun, strămutat din Buceag pe vremea când Vasilie Vodă îşi mai liberele fruntariile ţării de tătărime. Uzun le povesti legenda fruaaoes o fântâni din Bahcisarai făcută de acel han îndrăgostit de o tânără poloneză de care nu avusese parte. Totodată! sfătui să ţină cât mai ascunsă pe fecioara cercheză ca tinereţea şi frumuseţea ei să nu treze, în că poftele ni-i ale hanilor, nici ale paşilor turce, li şi dacă se poate să ţină n. îi la vedere, frumos împodobită, pe vreuna dintre însoţite rple ei. Sfatul i-a fost urmat întocmai. Dar ca să poată e. ea intrare la han solia a trebuit, să dea daruri atât căpetenei religioase a tătarilor cât şi lui Cazi-aşcher, judecător al pricinilor în lipsa hanului, ba şi marii căpetenii a gra durilor. Deşi. În Bahcisarai se aflau şi case, unii demnitari, neputându-se obişnui cu ele, locuiau încă în corturi încăpătoare din piei, frumos împodobite pe dinăuntru cu mătăsuri în felurite culori. Frumos cu adevărat era micul palat al hanului şi fântâna înălţată în amintirea unui suflet chinuit de tătar ce fusese îndrăgostit de o creştină. În depărtare se vedea muntele Ahuna, cel cu creste albe şi povârnişuri bogat împădurite, încât într-un fel aici vremea parcă stătuse în loc şi toate cruzimile pieriseră, la acest mal de mare cu cer senin şi climă blândă. Dar a venit şi vremea plecării când Gemir han le dădu însoţitor tătar care să-i poarte fără ciocniri şi pagube prin tot largul Crâmului. În a patra noapte ieşiră de sub stăpânirea lătărască. Au hotărât ca de aci înainte să călătorească atât cât ţine luna plină, iar ziua să poposească în locuri ferite sprs a sosi cu bine în Moldova.

Drum lung, popasuri lungi, atât că în Sultana cercheza, însoţitoarea miresei, ce avea numai optsprezece ani 5 era văduvă de câtăva vreme fierbea sângele. Cât şedea ea de retrasă, pusese totuşi ochii pe Codruţ, care nici el nu fusese orb şi o văzuse în toată frumuseţea ei la Bahcisarai, atunci când o puseseră să ţină locul Ecaterinei, căci o femeie împodobită câştigă ochiul de două ori pe atât.

Sultana trecuse la haine mai simple, dar acestea nu-i ascunseseră nici zvelteţea corpului, nici subţirimea miiiocului, nici strălucirea ochilor sau podoaba pletelor negre cârlionţate. Şedea ea în căruţa femeilor, dar privirea îi zbura în afara coviltirului, către călăreţul bălai cum ea nu mai întâlnise. Şi cum nici Codruţ nu era tăiat din piatră, drumul i-a adunat. Se vede că venise şi vremea lui Codruţ a-şi afla bucuria sufletului. Tinerii au căutat şi au aflat toate prilejurile ca să le fie bine şi bine le-a fost pe furate, pe apucate, dar erau singurii din convoi pentru care vremea fugea ca vântul şi calea le părea prea scurtă.

Norocul lor, că şi Ecaterina cu minunaţii ei ochi codaţi cu gene lungi şi întoarse, cu privirea ca o apă neagră şi lină, trecea peste toată solia fără a vedea pe nimeni, nici tinereţea înfocată a lui Toderiţă, nici bărbăţia luminoasă şi falnică a lui Codruţ, nici zvelteţea şi sălbatica frumuseţe a cerchezilor ce o însoţeau. Gura ei mică şi trandafirie ca a unui pisoi siamez se deschidea numai pentru a vorbi cu cele două însoţitoare. Obrajii netezi ca marmura de Carara nu-şi schimbau culoarea, ºC hii nu-şi schimbau expresia, ci rămânea mereu aceeaşi, ca o imagine vie a unei întruchipări a perfecţiunii pe care nimic nu. O atinge. Cum nu ştia moldoveneşte nu pricepea ce sporovăiesc între ei însoţitorii; cu Enachi Catargi vorbea turceşte şi s-a bucurat când a aflat că viitorul ei mire are trei fete cam de vârsta ei, căci va avea cu cine să-şi petreacă vremea după obiceiul cerchez; care face ca femeile să aibă încăperi separate şi să stea împreună când lipsesc bărbaţii casei.

După ce au trecut de Orkapu, au călătorit prin ţinutul

tătarilor Nogai, ale căror iscoade le vedeau uneori răsărind ca din pământ şi dacă nu ar fi fost însemnul dat de han ce se putea desluşi de la depărtare purtat de solul hanului, poate că nu ar fi ajuns cu bine pe malul Niprului, de unde au trecut apoi la cetatea Oceacov. Aici s-a petrecut însă o întâmplare ce era gata să le schimbe tot cursul călătoriei. Pe corabia ce i-a trecut fluviul se afla şi un turc, pe nume Izmir, un bei mai mic dintre oamenii lui Rusnomeghi, noul paşă de Silistra.

Cum vântul bătea puternic înlesnind astfel trecerea barcazului pe malul drept, Ecaterina ieşise din căruţă spre a se răcori de zăpuşeala acelei zile deosebii de călduroase. Purta un veşmânt lung, gălbui deschis, din mătase subţire, iar pe deasupra altul fără mâneci din stofă de Veneţia, galbenă ca şofranul. larg la poale şi strâns bine la mijloc, printr-un brâu argintat încheiat în faţă cu paftale de argint bătute în peruzele, iar pe cap o tichie ce avea jur-împrejur mici bani de aur şi argint; peste piept o salbă mică din două rânduri de mahmudele. Şi cum bătea soarele asupra ei şi îşi lăsase jos vălul în care se ascundea privirilor străine, era atât de dumnezeiesc de frumoasă, încât turcul rămăsese împietrit locului, negăsindu-i asemănare cu nimeni şi nimic din tot ce văzuse în viaţa lui. A rămas aşa pe gânduri şi întrebând din om în om cine sunt străinii, a aflat că necunoscuta circaziană trebuie să ajungă în ţară creştină spre a lua de soţ un necredincios.

S-a dus drept la Rusnomeghi paşa, sprijinitorul lui Matei Basarab şi i-a povestit tot re-a fir-a-păr, stăruind asupra frumuseţii tinerei circaziene şi prin aceasta stârnindu-i curiozitatea şi poftele. Drept care. solia a fost oprită, Enachi Catargi împreună cu solul hanului Gem în Beg şi Ecaterina au fost poftiţi la paşa de Silistra. Şi turcul, fără vorbă multă. Întâi a privit la fată şi i-a plăcut, apoi a hotărât, cu toată împotrivirea solului lui Gemir Beg, că nu poate fi trimisă în Moldova chiar dacă ei pun pricină că nu-i musulmană, ci creştină. Şi spre a dovedi mai temeinic puterea lui. băgă solia moldoveană la închisoare, dar nu înainte ca aceasta să nu apuce să trimită pe Codruţ cu

veste despre cele întâmplate la Vasile Vodă. Cum nu putea tace la fel cu Gemir Beg. căci îi era teamă de Gâafer Han, l-a lăsat pe sol să meargă înapoi la han spre a-i aduce învoirea scrisă a acestuia pentru căsătoria cercheze! cu Vasile Vodă. Între timp. Rusnomeghi paşa voia să o treacă din nou pe Ecaterina la credinţa musulmană, pentru a avea un puternic motiv să o ia în haremul său. Aşa că Ecaterina şi Sultana, amândouă creştine, au fost găzduite în casa bătrânului hoge al cetăţii Oceacov. Numai că niciuna dintre ele nu voia a se lăsa lămurită şi pentru a-l speria şi supăra pe hoge înfăptuiau cea mai mare abatere de la preceptele Coranului cerând şi mâncând zilnic numai carne de porc. fapt socotit spurcat de Coran. Se vede că mica şi frumoasa cercheză avusese învăţătură bună de la tatăl ei când a plecat de acasă, deoarece într-o zi, când muftiul venise să o întoarcă spre religia musulmană, aţintindu-şi frumoşii ei ochi negri asupra lui l-a întrebat cu cel mai firesc glas:

— Ştie sau nu, înţelepciunea ta, că tatăl meu are o carte a hanilor din Georgia?

— Şi ce legătură are cartea lui cu păcatul de moarte pe care eşti gata să-l faci măritându-te cu un ghiaur?

— Are, fiindcă tatăl meu mi-a citit din ea înainte de a pleca şi scrie acolo precum că neamul lui se trage din David, regele Iudeilor, fiindcă nepotul lui, fiul lui Solornon, a părăsit Iucieia şi plecând cu o ceată de tineri de seama lui a ajuns în ţinuturile noastre, unde a întemeiat o mare împărăţie pe care au închinat-o st întului Gheorghe.

De la început toţi au fost creştini şi cu vremea s-au mai împuţinat, de când marele sultan a cerut bărbaţi să treacă la legea lui Allah. Dar tatăl meu nu uită, e neam de han vechi, atât că s-a strămutat în partea Cercheziei şi ei se închină lui Iisus, iar marele han tătar îl cunoaşte şi chiar prin el a fost peţită sora mea, care pe numele ei creştin se numeşte Varvara, pentru marele vizir.

— Nu poate să existe o asemenea carte – i-a răspuns bătrânul hoge pufăind supărat pe nări.

— Să întrebe, înţelepciunea ta, pe paşa de la Silistra,

că o fi auzit şi el dacă ţine aşa de mult să supere şi pe banul-latăl meu şi pe vizirul credincios sultanului. Şi în acea carte rară se mai spune că o creştină luată cu forţa poate să deoache numai cu simpla privire pe toate femeile haremului să nu mai nască niciuna feciori. Ce bucuros va fi paşa de un asemenea noroc!

— Taci, (copilă rătăcită! Cum am să te pot aduce pe calea cea bună?

— Poate înţelepciunea ta va găsi un drum: Să mă lase în pace. Tatăl m-a făgăduit beiului de la Bogdania şi eu mor, dar din cuvântul lui nu ies – şi ochii de căprioara îşi schimbară privirile în doi tăciuni dogoritori de mânie.

Hogea s-a supărat şi n-a mai vrut să ştie de două cercheze ce se spurcă nu numai pe ele, ci şi casa lui şi le-a trimis la o rudă de a sa.

Paşa de la Oceacov nu înţelegea de ce trebuie să al poarte cu atâta îndurare faţă de solia moldoveano-cercheză, când amândouă ţinuturile erau la puterea şi bunul plac al padişahului.

Aşa, dintr-o inspecţie militară se vedea amestecat într-o încurcătură neplăcută cu hanul din Crâm care se putea oricând răzbuna asupra-i, Oceacovul fiindu-i cea mai la îndemână cetate. Oare ce-l făcea pe Gemir han să ţie cu necredincioşii?

Veneau zvonuri multe dinspre Baheisarai şi poate unele or fi adevărate, poate că rătăcitorii ăştia leagă de cuvântul dragoste cu toi i! alt înţeles decât el şi băn. -şi ce fă ima lui şi totuşi pârjol şi jaf ca sub Gniga \Suli). n şi Selmaşa Mârzac, atunci când prădaseră Polonia aproape că nici el nu nu-i în llnise. Totuşi, dacă se gândea, ghisurul cel mai vârstnic care vorbea bine turci Le peri. ni se precum că domnul fiu s-ar bucura de prii Lenia lui în – med Tabai Buiuc mare vizir: i-a lui Cirjar Aga, ba chiar şi de a paşei de la Dur urc, Nasuf Iâusein, oameni primejdioşi pe care nu era bine să-i supere.

Aşa că, după ce chibzui bine, porunci ca circazienele pentru care i se stricase lui liniştea să fie găzduite în imediata apropiere a haremului său, sub buna îngrijire a

doua roabe mai vârstnice, dintre care uns luat chiar din Caucaz, ca să le poată înţelege graiul şi a Icda tot e le doreşte inima, fie şi carne de porc, dacă aţa li-i voia. Până la urmă va scăpa de ele şi de acest nebun pe – a de Silistra, stăpân peste Dobrogea de la coasta de miazănoapte a Mării Negre până la gurile Niprului şi pe Dunăre până la Porţile de Fier.

16

Doamna Ana, văduva lui Nicolae Fătraşcu, fiul răposatului Mihai, se afla la acea vreme la Viena, împreună cu fiul său Mihai şi fiica sa domniţa Elena. Îşi cumpărase o casă frumoasă în partea de miazănoapte a capitalei, habsburgice aşezată între două braţe ale Dunării, în afara împrejmuirii şi bastioanelor ce înconjurau oraşul, cu pământ mult şi vie în jur, dar cum izbucnise războiul de treizeci de ani, în care catolicii se luptau cu reformaţii, iar Casa de Au «tria era o înfocată sprijinitoare a catolicismului, pentru mai multă siguranţă se mutase înăuntru zidurilor, pe uliţa Grecească chiar în apropierea bisericii unde-şi creştea cu modestie copiii, cu sufli tul amărât de moartea lui Nicolae Pătraşcu, la numai 43 de ani. cel pentru care tatăl lui avusese atât de mari visuri şi care trăise destul cât să apuce prăbuşirea Unirii făurită d Mihai, să apuce moartea prin asasinare în plin câmp de luptă a tatălui său, călugărirea mamei sale, doamna Stanca, la mănăstirea Ostrovului, să audă de credinţa lui Stroe Buzescu, care nu primise domnia ţării cum vruseseră boierii valahi şi să afle şi de moartea cumplită a generalului Basta, cel ce din invidie provocase uciderea tatălui său.

Pribeag şi fără putere, urât de turci, care nu-i iertau răzvrătirea părintelui, cu o altă fire decât a lui Mihai tatăl, primise învoirea împăratului habsburg de a locui pe pământurile sale, în vreme ce sora lui, Florica, mai norocoasă, rămăsese în Ţara Muntenească, măritată fiind cu boier Preda. Aici, la Viena, se întâlnise cu vărul său Marco, fiul lui Petru Cercel, oştean şi el de al împăratului german, în slujba căruia dacă-şi aflase un rost, nu-şi găsise

în schimb nici liniştea, nici mulţumirea şi aşa stingher, neîmpăcat cu soarta, venea din când în când la Pătraşcu să mai audă rostindu-se o vorbă muntenească, să se bucure de tihna unei familii şi să mai vorbească despre trecut, căci îşi iubise unchiul acela mai tânăr cu 13 ani decât tatăl lui, şi îşi făcea mari mustrări sieşi de a fi luptat mai apoi sub comanda generalului Basta, atâta vreme cât nu aflase de uneltirile împotriva lui Mihai.

Dacă Pătraşcu Nicolae nu semăna la înfăţişare cu tatăl lui, fiind croit după chipul doamnei Stanca, cu faţa rotundă şi nas drept, Marcu era chipul leit al lui Petru Cercel, având aceiaşi ochi prelungi, vineţii, acelaşi păr întunecat şi înălţime a staturii, îi lipsea numai dulceaţa chipului tatălui său, glasul adânc şi-pătrunzător, fiinţa celor mai felurite limbi. Avea în schimb asprimea omului de arme şi uneori sclipire crudă în priviri. Totuşi viaţa lui fusese la fel de plină de peripeţii şi dacă nu avea acuma o familie întemeiată era din cauza firii lui ciudate ce nu-şi afla locul nicăieri, de parcă l-ar fi urmărit un blestem să rătăcească prin toate războaiele şi glonţ să nu-l atingă, spadă să nu-l străpungă, să-şi poarte un dor nelămurit şi o aspră singurătate pretutindeni, liră răgaz, fără pace.

Doamna An cu ta spunea că aceasta-l partea lui. (E lume fiindcă luptase sub Gheorghe Basta şi după uciderea lui Mihai, iar Marula, fiică nelegitimă şi soră a lui Pătraşcu, măritată în ţară după Socol Cornăţeanu, îi trimisese veste printr-un negustor a nu-l primi în casă fiind bărbat primejdios, dar la ce se mai puteau ei aştepta, nişte pribegi în ţară străină? Erau totuşi de acelaşi sânge şi bun sau rău alt neam apropiat nu aveau. Aflase despre Marco că ar fi cerut atât tronul Munteniei cât şi al Moldovei, dar împăratul nu l-a sprijinit, şi în vremea cât a trăit în Transilvania i-a dat câte o sută de florini pe lună, deci ceva mai puţin cât îi clădea lui Nicolae Pătraşcu acuma, în schimb îi dăruise pentru slujbele lui satele Ideciul de Jos şi Ideeiul Românesc ca şi cetatea Desna din Zarand. Marco le stăpânise câtă vreme fusese însurat cu Drusiana Bogaţi, apoi le vânduse la moartea nevestei şi vtMiise la Viena. De

la Marco au aflat că celălalt frate al lui numai după tată, Radu, se călugărise luând numele de ieromonahul Partenie şi scrisese la mănăstire o gramatica grecească, o carte despre domnie şi domnitor, iar mai apoi o culegere despre datina câşlegilor. Marco era încă în putere, Marco era încă chipeş, numai nelinişstea ce nu-i dădea pace pusese stăpânire pe faţa lui. Doamna Ana bănuia că s-ar fi aflat la Cluj atunci când nobilimea oraşului pusese la fript pe grătare uriaşe în mijlocul târgului pe căpitanii lui Mihai, Baba Novae şi Popa Şapcă, îi chinuiseră sub învinuirea că ar fi vrut să vândă turcilor cetăţile Lugoj şi Caransebeş, de fapt ca să se răzbune pe ei pentru faptul de a-l fi slujit pe Mihai şi apoi i-au scos lângă coasta Săbiilor de lângă Feleac şi au împlântat în frigări uriaşe trupurile lor, ca să vadă tot poporul ce păţesc aceia ce cutează a-i înfrunta. Doamna Ana ghicise o parte din adevăr numai; a doua era aceea că Marco primise o veste şi despre al doilea frate al lui, Iohăş, care cerând adăpost la nişte castelani prusaci era închis pe viaţă într-o cetăţuie din partea de miazănoapte a imperiului habsburgic, unde nimeni nu avea voie să-l vadă, iar Francisk Kendi care-i purtase o vreme de grijă murise şi soarta lui Ionaş, ultimul fiu al lui Petru Cercel, era astfel pecetluită. Ungurii pe de o parte, nemţii de cealaltă, nu îngăduiau bărbaţilor din neamul lui Mihai să ridice capul şi-dacă-i păreau mai îndrăzneţi, cum fusese mezinul, le pecetluiau soarta pe viaţă.

Într-o bună zi a dispărut şi Marco şi nu I-au mai vfizut niciodată. Poate că se întorsese să moară în Transilvania; poate că îndrăznise a-şi cere drepturile din nou şi pierise

De aceea, când Nicolae Pătraşcu află de scrisorile trimise de Matei Basarab către împăratul Ferdinand. Înţelese că habsburgul nu va primi niciodată să-i dea tronul fiului lui, pentru a nu stârni pe turci, acuma când se afla în piin război cu Franţa şi Suedia. Putuse să-l numească Matei Basarab ca urmaş, să-l considere ca fiu lăsat sub înalta grijă a împăratului, toate acestea nu aveau să ducă la nimic, ci poate numai să-i primejduiască viaţa sa şi a familiei. Încrederea în cuvântul împăratului îl pierduse

odată cu moartea tatălui său. apoi mai aflase că Lupul e omul turcilor venit din împărăţia lor, ridicat în boierie din treaptă îndreaptă, cunoscând toată cererea şi mişcarea de la Stambul. Ce încredere vor putea avea turcii în fiul lui născut şi trăit în părţile de apus ale lumii? Şi în felul acesta apucă să-i răspundă inimosului domn al Valahiei, înainte de a muri de o boală nouă ce pătrunsese în Viena pe urmele războiului.

Doamna Ana, văduvă acum. rămăsese să trăiască mai departe în Viena ce-i cunoscuse şi bucuriile şi durerile. În Viena devenită o cetate din pricina războaielor ce se ţineau lanţ, din pricina ameninţării turceşti. Oraşul împăratului era acum împrejmuit cu ziduri înalte şi groase, întărite la rândul lor cu bastioane puternice, alternând cu platforme triunghiulare aflate în preajma porţilor oraşului.

Vechiul lagăr roman al Vindobonei, ridicat pfe malul Dunării, păzit de înălţimile şi pădurile de la miazănoapte, reînviase în acest nesfârşit război ce avea să dureze treizeci de ani. Ca o adevărată cetate, avea în jurul zidurilor şanţul adânc şi greu de trecut, dincolo de care se afla o fâşie largă de pământ gol, atât cât cuprindea drumul glonţului de puşcă şi apoi se întindeau pretutindeni sătele şi mahalalele Vienei ce se pierdeau până în pădurea dinspre culmea lui Leopold şi spre Kahlenberg sau spre Niissdorf. Şi oraşul dinlăuntru al împăratului creştea mereu în interiorul acestui brâu de ziduri întărit cu turnuri şi. bastioane, dar creştea numai în înălţime strălucindu-şi geamurile şi acoperişurile în lumina soarelui. Catedrala sfântului Ştefan îşi înălţ. a ca o săgeată argintie din dantelă de piatră înaltul turn spre ceruri.

Hofburgul, reşedinţa împăratului şi a curţii, îşi adăuga mereu noi clădiri mărindu-şi faima şi întinzându-şi puterea în aşteptarea clipei, când stăpânirea babsburgicăse va lua la întrecere cu cea a sultanului. Comorile se adunau în pivniţele adânci şi zidurile se împodobeau cu tablourile marilor pictori ai lumii. Vestea frumuseţii şi bogăţiilor Hoiburgului se răspândise departe, încă din vremea când împăratul Rudolf primise aici pe

Mihai Viteazul cu domniţa Flori ca însăşi doamna Ana fusese chemată de împărătească, care îi dăruise după moartea lui Nicolae I atraşcu o casă cu vie sus, spre miazănoapte în satul Nrissdorf. Dar în acele încăperi înalte ale Iiofburgului cu pereţii acoperiţi cu tablouri ce înfăţişau chipurile cu figuri prelungi şi domniţe bălaie ale habsburgilor sau imaginile sfinte ale Fecioarei Maria aşa cum şi-o imaginaseră pictorii italieni şi germani, Ana se simţise mai singură, mai strivită de viaţă, mai nesigură pe sine şi pe ziua de mâine ca niciodată. Îşi? odihnise ochii numai pe portretul reginei Isabela, singura cu păr castaniu şi ochi nerri, franţuzoaică, lata Caterinci de Medicis şi nefericita soţie a lui Filip al II-lea al Spaniei. Isabela cea care murise numai la douăzeci şi trei de ani. Şi deodată limba germană îi păruse. greoaie, iar mintea-i obosită nu mai voia să-i primească înţelesurile.

Ieşise de la împărătească mai nefericită de cum intrase, cu tot darul primit şi în drum se oprime la catedrala Sfântul Ştefan să încerce să se roage. Dar şi aici, chipurile de piatră de pe tablele mortuare prinse în ziduri, inscripţiile cu nume şi locuri necunoscute şi lipsite de semnificaţie pentru ea o copleşiseră. Aşa cum copleşitoare i se păreau bolţile fără sfârşit ale bisericii, nenumăratele altare cu chipuri şi statui de sfinţi peste care se strecura lumina colorată a viir al. fler, dându-le o viaţă ciudată; pe unele răsfrângând pete sângerii, pe altele vineţii-albăstrii ca peste chipurile morţilor neîmbălsămat L Mirosul florilor o ameţea şi sta aşa pierdută, în rândul lung de bănci din dreptul anvonului pustiu, ca pierdută într-o pădure străină. Pe scara ce ducea la tainiţele cu cripte regeşti apărură doi călugări purtând luminări lungi pe care le aprinseseră în dreptul Sfântului Ştefan.

Doamna Ana rămăsese ca împietrită locului neputând nici să se roage, nici să plece. Era ora liturghiei de amiază şi catedrala se umplea încet, încet de lume, femei mai multe, bărbaţii tineri fiind plecaţi în războiul împăratului, oameni în vârstă, tinere, copii, toţi acasă la ei, toţi adunaţi pentru a-şi linişti sufletele. Ana îşi aţinti ochii spre fresca

înfăţişând peripeţiile turnului de la Babilon şi atunci începu orga să cânte, iar de sus, din balconul corului, voci pătrunzătoare îşi înălţară chemările către cel etern.

Doamna Ana începu să plângă uşor şi în minte îi veni gândul că se află într-o împărăţie asemănătoare Babilonului bibhe, în care ea. străină, nu mai are nici loc, nici legături, îl stingheră, străină va muri aici dacă vreo minune nu o va’s. cate, acolo, în Valahia sau măcar la fruntarii1 Transilvaniei. îi fu dor de bisericile mici şi joase ale vremilor copilăriei, în care popi aproape neştiutori de carte, dar care învăţaseră de la părinţi rostul slujbelor < rugau pentru oameni.

Un dor sfâşietor o cuprinse după biserica lui Tvlihai Vodă. cea înălţată de socrul ei, Mihai Basarab, pe malurile nămoloase şi pline de sălcii ale Dâmboviţei, de cetatea aceea de scaun unei se cuvenea a fi locuinţa copiilor ei, dor de oamenii aceia n «gricioşi şi iuţi peste care se revărsaseră toate vânturile sorţii şi totuşi erau acasă la ei, săraci, oropsiţi poate, închinaţi puterilor venite cu vânturile Ali ei, dar având tăria de a trăi şi muri alături de ai lor, pe când ea şi cu copiii ei erau prizonierii împăratului şi ai acelei împărătesc ce-i dăduse de pomană o casă dincolo de mahalalele Vienei. Femeie şi văduvă, iar în acelaşi timp fiică de domn, soaţa fiului lui Mihai Viteazul despre care se spunea că ar scrie până şi în îndepărtata Spanie. Şi iarăşi îşi aminti de portretul nefericitei îsabela ce trebuise să moară în ţară străină. Până şi pe Marco, pe care nu-l iubise şi nu-l stimase niciodată, l-ar fi vrut în preajmă, să o ajute să fugă, să alungă la acel Matei Basarab, pe care nu-l cunoştea, dar care era bun faţă de feciorul ei.

Iaşi din catedrală, când încă nu se sfârşise slujba şi o luă, prin piaţa mare luminată de soare, înspre casă. Parii îi erau grei, avea peste treizeci de ani şi era o femeie *e.* u viaţa sfârşită, cu viitorul întunecat de parcă un blestem ar fi urmărit tot neamul. În jurul ei. casele îşi aliniau zidurţie închise şi mute; de aici putea privi departe, peste Viena rânduită în terase ce se întindeau până în şarpele lucitor al

Dunării, dincolo de zid, de turnuri, de bastioane, de porţi, de valul de pământ de apărare şi de şanţul ce-i dădea ocol, ocrotind, dar în acelaşi timp înehH zând Viena, aşa cum închisă îi era şi viaţa ei printre străini.

— Simina are obrajii traşi. Îmi eşti frate, Măria Ta, şi trebuie să o ştii. Nu-ţi cunoşti copilele, deşi le eşti taţi… Simina a iubit-o prea mult pe Tudosca ca să poată trăi în preajma altei doamne. Are s-o urască, îţi spun eu, şi ai să ai alte supărări. Glasul jupânesei Marga se ascuţise. Îşi privea fratele eu ochi aspri, iar Vasile Lupu şedea mai departe liniştit în jilţul lui.

— Are să se obişnuiască.

— Ba n-are să se obişnuiască deloc! Şi nici turcoaica sau caucaziana n-are să se bucure când va da peste trei fete în casa bărbatului, cât o fi el de domn. Trei fele din care două sunt bune de măritat şi nu m-aş mira să fie cam de-o vârstă cu ele.

— O fi şi de-abia se va simţi mai bine lângă ele.

— Dar ar fi şi mai bucuroasă dacă va găsi aici casa mai goală. Pe Simina eu aş gândi că e mai bine s-o măriţi.

— Nu e încă anul de când s-a prăpădit Tudosca.

— Se vede că numai pentru ea, nu pentru toată lumea…

— E fată de domn. îi trebuie un peţitor de soi.

— Are şi Moldova destui boieri mari, cu feciori pe potriva ei.

— Şi clacă eu vreau mai mult?

— Ştiu că n-ai trimis la peţit la sora sultanului, aşa că…

— Margo, de nu mi-ai fi soră…

— De nu ţi-aş fi soră şi aşa cum sunt, Măria-Ta, n-ai avea pe cineva de credinţă să-ţi spună adevărul în legătură cu casa şi familia Mariei Tale, că Gheorghe tace ca să-şi mai acopere necazurile ce i le fac feciorii, iar Gavrilă habar n-are ce e în sufletul nepoatelor lui pe cart? le vede de Crăciun şi de înălţare, iar Măricuţa nu-şi ved «decât de casa ei. Asta-i. Simina ar fi fericită aici.

— Nu cumva ştii şi peţitorul.

— Dacă ai să spui da. s-ar putea să-l ştiu.

— E grăbit să ajungă ginere ele domn?

— O iubeşte.

— N-o să îndrăzneşti să-mi spui că-l iubeşte şi tăcuta mea Simina?

— Măria Ta, ai avut o căsnicie fără dragoste şi ai văzut cum a fost!

— Niciodată nu ţi-ai măsurat cuvintele.

— Şi Măria Ta, doamne şi frate, niciodată nu ţi-ai ascultat inima, ci numai capul şi de asta ai multe, clar n-ai tot.

— Întocmai. Dar copiii mei vor asculta deporunca

— Şi între poruncile Mariei Tale. n-ar intra şi primirea peţitorilor de aici?

— Şi anume?

— Om frumos, învăţat şi de neam mare.

— Învăţat? Mă laşi să ghicesc?

— Şi dacă ar fi neam cu mine din partea răposatului?

— Racoviţeştii, Cehanii, Nemirii, Chiraclu?

— Nemirii, Măria Ta.

— De băiatul Marelui Vornic vorbeşti?

— Da – de el. E tânăr plin de bună-cuviinţă şi-i place fala.

— Unde a întâlnit-o? La tine?

— La mine.

— Era cu taică-su o poveste în vremea lui Ieremia Movilă.

Eu, una, n-o ştiu.

— Te faci că n-o ştii.

— Ţi i-ai câştiga pe viaţă, mai ales acuma după ce şi Chenghea şi Frangulea ţi-s duşmani.

— De ce? Că i-am pedepsit cu tăierea nasurilor? Au furat ţara mai rău ca tâlharii şi aşa a hotărât divanul.

— În frunte cu Măria Ta. Dar, rogu-le, spune-mi răspicat, le dai sau nu învoire să vină?

— După câte ştiu eu, Toader al lor e trimis de mine. În solia mea de petit, tocmai în Caucaz. Să aşteptăm să se întoarcă. Nu e nicio grabă, mai cu seamă că de la Stambul

mi-a venit poruncă să trimit, în locul lui Ioan, oslatecă pe una din copile. Va sta la sultana-mamă şi va învăţa şi ea cum se trăieşte în altă lume.

— Doamne fereşte! Nu cumva vrei să spui că va pleca Simina?

— Ea, ori una din surorile ei. De una trebuie să mă despart.

— Şi ce o să facă sărăcuţa singură printre pagini? Doamne, ăsta-i blestem, nu veste. Întotdeauna m-au îngrozit oamenii aceia. Întotdeauna m-am întrebat cum ai putut să-ţi faci prieteni printre ei, să răzbeşti printre ei, să ai legături cu ei.

— Se poate trăi între orice fel de oameni când îţi pui în gând. Oameni şi ei, nici mai buni, nici mai răi ca ceilalţi. Atât că au altă limbă şi altă credinţă.

— Au o credinţă cu care umblă să ne fure credinţa noastră.

— Greşeşti, soră!

— Umblă să ne fure sufletele, Vasile, şi asta-i cel mai cumplit. Sunt lacomi şi cer mereu mai mult. Sunt puternici şi poruncesc mereu lucruri mai grele de îndeplinit. Sunt muieratici şi învaţă la rău şi pe alţii. N-au stat oare la Stambul băieţii lui Gheorghe şi de-acolo au venit cu cele purtări? Sunt cruzi.

— Margo, astea au fost gândurile şi învăţăturile de la răposatul comis. Am bănuit eu că nu mi-a fost credincios.

— Gândurile omului câtă vreme nu-s trecute în fapte de necredinţă, nu le poţi pedepsi, numai că el a ţinut şi la mine şi la Moldova şi a văzut ceea ce un bărbat dornic de putere nu mai vede. Şi tu, Lupule, ţi-ai schimbat sufletul mai de mult. Nici n-ai băgat de seamă când. Fereşte-te să nu te trezeşti odată singur!

— Te îndoieşti de mine, Margo?

— Eşti cu zece ani mai tânăr. Te-am ţinut în braţe când erai mic şi te învineţeai de plâns când doreai ceva şi nu ţi se dădea. Mama, fire blândă, ţi-a îngăduit multe. Eu te cunosc cel mai bine. Întotdeauna ai vrut mai mult decât ai putut, întotdeauna ai pus o pavăză de putere ori avere

între tine şi oamenii în care nu crezi. Învălând să te aperi de cei răi ţi-ai ales un drum şi mai greu. Cunoşti multe, ştii carte, ştii cum să vorbe, ti, dar nici străina or o aduci în casă, nici toată turcimea nu cred să-ţi aducă mulţumirea şi eu asta voiam pentru Simina.

— Tocmai, fiindcă cei zece ani ce ne despart şi te-au făcut s-o ajuţi deseori pe mama îţi dau dreptul să vorbeşti aşa, în faţa mea, te-am ascultat. Dar ţine mine un lucru: mi-s prieteni cei care mă sprijină şi trebuie să văd în ei şi punţile ce-i leagă de mine, ştiind prea bine că oamenii sunt schimbători şi n-au teamă uneori nici de Dumnezeu, nici de drac. Iar cu fetele de domn, jupânească Marga, nu uita cum le-a măritat Ieremia Movilă pe ale lui, fiecare ginere i-a fost un sprijin.

— Şi tot n-a ţinut domnia, decât cât i-a fost sorocul.

— Fiindcă a murit.

— Fiindcă afară de rastere şi de moarte, nimic nu-i sigur. Adu-ţi aminte vorbele bietei mame. Eu mai multă putere n-am, decât să-ţi spun că fata ţi-ar fi fericită dacă ai de-o după Toader Cehan. Soarta ei e în mâinile tale şi acuma, fiindcă plec la Bucium, lasă-mă s-o iau pe Şimina cu mine. Poate acolo se va simţi mai bine decât la Iaşi, mai cu seamă dacă alegerea ia se va hotărî asupra ei pentru Stambul, să mai aibă câteva zile senine. Şi jupâneasa Marga ieşi cu ochii înlăcrimaţi într-o fluturare de veşmânt cafeniu.

Vasile Lupu, rămas singur, trecu la grijile lui de domnie, printre care două de atunci nu-i dădeau pace: Una, că mitropolitul Varlaam îi făcuse înştiinţare că bisericile catolice din ţară se înmulţiseră: la Iaşi, Cotnari, Hârlău, Baia, Neamţ, Piatra Neamţ, Bacău, Faraoni, Trotuş, Roman, Săbăoani, Huşi, Hotin, iar la Bacău se înălţase chiar o mănăstire franciscană. Asupra acestui fapt chiar un turc îi vorbise, căci se ştia că atât împăratul nemţesc, cât şi leşii caută să se întindă în acest părţi prin orice mijloace. Dar în acelaşi timp se ivea o altă primejdie, a religiei reformate, ce se răspândea în Transilvania, unde episcopul calvin Geleji se lupta să câştige populaţia

română.

Frământări şi buluc peste ele, amintirile. Se întoarse pe nesimţite cu gândul când era numai Lupu Coci:

Erau de mult în Moldova. Zburaseia anii în înaltul vremii fără ca nimeni să le ia seama. St ejarii gemeni din spatele casei jupânesei Irina se înălţau mai falnici, iar în umbra lor, trei feciori călare. Oacheşi, subţirei, înfipţi bine în şa: erau Lupu, Gheorghe şi Gavrilă. Doi flăcăi în toată legea, al treilea abia dându-i tuleile sub nas.

Îmbrăcaţi cuviincios, iară a fi strălucitori, aveau în ei un fel de hotărâre mută. ce-i făcea să pară mai vârstnici de cum erau.

Au coborât poteca fluierând uşor şi au ieşit pe poarta largă unul câte unul, ea odată ajunşi în drum să se alăture. Se duceau ca de obicei spre casa negustorului armean Agop, cu al cărui băiat învăţaseră carte la dascălul grec, Ioachim, cel ce slujea la mănăstirea Galatei. Haras era de o vârstă cu Lupu şi avea o soră, Tecla, cea sprâncenată şi cu cozile groase ce-i băteau spinarea.

De Tecla se îndrăgostise Lupu pe nesimţite, căci în –, tâmplarea făcuse să o vadă deseori în cursul anilor. Nu-i spusese fetei nimica, căci nu îndrăznise. Era cu vreo patru ani mai mică decât el şi deşi fusese crescută mai îndrăzneaţă decât jupâniţele moldovence, avea un fel de oprelişte în privire când simţea că i s-ar fi spus mai mult decât se cuvenea şi peste oprelişţea asta nu trecuse. îi era drag să-i vădii obrazul rotund, gura ca o inimioară şi cârlionţii – împodobindu-i fruntea. Negustorul nu o ţinea ferită de ei. îi iubea pe toţi trei ca pe nişte feciori fără tată ce se aflau şi de când ajunsese omul de încredere al jupânesei, care prin el îşi făcea vânzările de vin şi roada încărcată a nucilor din livezi, învăţase a-i cunoaşte bine, cu firile şi gândurile lor felurite. Ca om necăjit ce fusese şi el la vremea lui, ştia ce-i greul şi cântărise cu luare aminte zbuciumul jupânesei de a veni în Moldova şi de a-şi creşte singură copiii. Mai înţelesese că băieţii aveau ca parte de moştenire o fire ce nu avea să se mulţumească nici cu puţinul pe care-l aveau acuma, nici cu ce lasă viaţa să pice

din mâinile ei zgârcite.

Aşa” cum răposatul lor tată nu-şi aflase liniştea până nu murise, alergând pe urma unui gând, nici feciorii lui. odată ieşiţi din vârsta copilăriei, nu aveau să se oprească aici, în starea de coconi mai sărăcuţi şi fără sprijin. Îşi vor căuta un drum” în viaţă spre neamul mamei lor, ca să ajungă cât el sau să-l depăşească. Nu erau din plămada ce se mulţumeşte a creşte puţin şi a fi fericiţi. Fata lui nu era pentru niciunul. Simţise că ochii lui Lupu se opreau adesea pe ea. când era în preajmă, dar era mai bine pentru amândoi ca să nu se lege unul de altul. Aşa că, fără a spune nimănui niciun cuvânt, în ziua când fata împlini cincisprezece ani, o trimise la Suceava, la o soră de a lui măritată cu un zaraf armean. Acolo avea să-i facă logodna cu băiatul unui boier din partea locului, răspunzând astfel cum se cuvine faptului că acesta îi trimisese în trei rânc un peţitori. Agop văzuse băiatul, îl cântărise şi-i plăcuse. Era om pe pământurile lui şi mulţumit cu ce are. Aşa încât, la zi de sărbătoare, când fraţii Coci aveau să vină la ei, fata era plecată de o săptămână, vederea se făcuse şi logodna avea să se sărbătorească.

Veneau veseli şi fluierau uşor cei trei fraţi, dar la Agop se pomeniseră în faţa porţilor închise. Omul de strajă le spuse numai că stăpânii sunt plecaţi la neamuri spre miazănoapte la o cumetrie şi nu ştie când se vor întoarce, că jupânita şi fratele ei vor zăbovi acolo mai mult, fiindcă pe urma boierului au plecat vreo trei cher vane încărcate eu lipscanii luate la ultimul târg al sfintei Mării.

La ce neamuri au plecat? Nu ştie, că stăpânul are? fraţi şi veri până în hotarele Lehiei răspândiţi, şi lor nu le-a dat în grijă decât casa şi curţile, iar dacă jupâneasa înna are numaidecât nevoie de el, să trimită după km Panait, care îi va îndeplini întocmai vierile şi nevoile

Omul care le spusese acestea era voinic, cu mustaţa groasă şi părul tuns rotund pe frunte. Lupul avea să-i ţie minte toată viaţa. Privirea lui albastră lucise a veselie sub spuneenile groase. Ştia, se vede treaba, mai mult decât spunea, dar o fi avut astfel poruncă să le stăvilească

drumul.

Prin poarta înaltă, dată în lături, se vedea urcând un drum pietruit spre case. Alături de ei, un dud alb îşi scuturase belşugul roadelor. Jos, în vale, sclipea apa râului străbătut de un pod.

Şi priveliştea aceasta Lupu nu avea să o uite toată viaţa. De încordare i se roşiseră obrajii şi gâtul, apoi simţi cum tot sângele se trage din el, încât avea mâinile şi picioarele reci, de parcă ar fi fost iarnă. Că să-şi încălzească mâinile şi le trecuse prin părul des şi apoi îşi pusese din nou cuşma. Simţise ca şi cum cineva i-ar fi furat un bun al lui, or l-ar fi lăsat gol în vânt. Prin minte îi trecuse un gând amar.

— Dumnezeu nu e drept cu mine. Mi-a luat tatăl, acuma mi-o fură pe Tecla. Mi-o fură după ce am trecut fără să ericnim prin greu şi sărăcie. După ce mama trage greu la jugul vieţii, fără să-ţi fi greşit şi ea cu nimic, ca şi mine. Pedepsele lui Iov, toate trebuie să vie pe capul nostru? Toate încercările. Mult o să mai rătăcim aşa la marginea vieţii adevărate? Căci nu asta poate să fie viaţa; numai muncă fără folos şi lipsă, iar când ţi-e drag ceva să nu ai parte.

O ţinuse tot într-un galop până sus, la Socola, unde îşi aveau via. Parcă auzea şi acum pocănitul potcoavelor pe pământul uscat. Nori de praf rămâneau în urma lor şi cei trei fraţi goneau sub privirile mirate ale trecătorilor, care îi bănuiau a fi vestitori ai curţii domneşti pentru vreo solie ce nu suferă amânare.

Solia era nevoia de singurătate a unui suflet tânăr îndurerat şi rănit, căci nu era de vârsta să înţeleagă nici înţelepciunea durerii, nici rostul rănilor la anii tineri.

Tânărul căutase osteneala trupului, care să-i împiedice arsura din minte şi inimă; căuta singurătatea deoarece era prea mândru ca să-şi arate suferinţa faţă de ceilalţi. Fraţii îi stăteau în preajmă fără întrebări şi fără mânie. Ei erau trei şi aşa aveau să rămână toată viaţa orice s-ar întâmpla, dar se vede că dragostea asta e mare belea pe capul omului de-l sălbăticeşte a. ş>a, deodată, şi-l

amuţeşte pe cel vesel ca şi pe cel trist.

De atunci şi-a luat el din viaţă o învăţătură, pe care nu avea să o uite niciodată. Şi fata lui trebuia să fie ferită de vise şi durerile iubirii.

18

Locul unde se afla ostatecă solia lui Vasilie Vodă era în acea parte a cetăţii Oceacov unde pe vremuri se aflase un castel întărit al unui cneaz ce murise în ştreang pentru ciudate fărădelegi, pierind fără iertarea bisericii; localnicii povesteau că s-ar fi schimbat după moarte în strigoi. Din pietrele vechiului fort se înălţase mai apoi o parte din zidul de lângă „Fântâna Şarpelui”.

De când îi adusese aici, somnul lui Toderiţă nu mai era somn, vise urâte îl trezeau când cânta cocoşul de miezul nopţii şi piatra inelului schimba ape roşii ca sângele.

Încăperile pentru moldoveni dădeau spre malul Niprului, ale cărui ape se auzeau bătând în zidul cetăţii, şi cât vedeau cu ochii, din curtea cea strâmtă de lângă fântână, era numai câmpie oablă, acoperită de iarbă, ce se unduia sub pala vântului. Noaptea, de undeva din adâncul pământului, răzbeau până la ei gemete înfundate însoţite de strigăte înăbuşite, amestecate cu sunete de daira şi de cobză, şi cu cât era lumina de lună mai puternică, cu atâta zgomotele ciudate îşi măreau tăria. Dacă ceilalţi puteau dormi oricum şi oriunde, cu Toderiţă nu era acelaşi lucru. Într-o bună noapte, simţi cum ceva îi dă târcoale şi o mână rece îl atinge pe g>t; deschise ochii şi văzu un cavaler în haine de mătase purpurii, cu mai multe colane de preţ atârrăindu-i pe piept, cu cizme lungi roşii, cu vârfurile întoarse şi împodobite cu pinteni de aur, cu o faţă nefiresc de albă, cu bărbi fă neagră, privindu-l cu ochi strălucitori cu lumini roşiatice, lumini ca în ochii bufniţelor. Era asemenea unui mare şleahtnic polonez. Fără să vrea, ridică mâna pe care purta inelul cu piatra lunii către el, şi atunci omul dispăru ca o umbră în peretele din faţă. Toderiţă se sculă, se duse până în dreptul unde pierise, pipăi locul; nu era nicio uşă ascunsă, niciun semn. Nici zgomotele din

adâncul pământului nu se mai auzeau. Doar bătăile inimii lui şi răsuflarea potolită a celor ce dormeau alături de el. Îşi zise că are năluciri şi până nu au dat zorii nu a mai închis ochii. Nu a povestit nimănui nimic, clar a doua noapte a căutat să stea treaz şi arătarea nu s-a mai ivit. Peste două nopţi însă, când luna era plină şi lumina ei albastră zvârlea panglici late peste culcuşul lui, simţi acelaşi aer rece de parcă s-ar fi deschis o uşă şi, dezmeticindu-se, văzu acelaşi chip, de data asta galben şi pierit, cu gulerul hainei desfăcut şi purtând pe gât urmele unei răni proaspete ce sângera picurând stropi peste veşmântul de mătase strălucitoare. La mijloc, avea numai brâul aurit de care atârna o teacă goală împodobită strălucitor cu nestemate. Ochii aveau o privire crudă şi rătăcită, iar gura-i murmura cuvinte ce-i păreau a fi poloneze, clar un dialect vechi cum se vorbea cu o sută sau două sute de ani în urmă. Părul bălan era încâlcit de sudoare. Se afla lângă patul unui tânăr cerchez, izbitor de frumos. Instinctiv Toderiţă sări din culcuş şi piatra inelului aruncă, aidoma unei torţe, o lumină pe faţa străinului care îşi duse mâna la gât şi pieri iar în adâncimea zidului netencuit.

— Turcii ne dau băutură cu sămânţă de cânepă să ne înnebunească, băn ui Toderiţă. Paşa de Silişti a s-a învoit cu paznicii noştri, fără să ştie paşa de Oceacov, ca să ne înnebunească şi să fure fata, ori hogea vrea să se răzbune pe noi că îndrăznim să luăm o cercheză ceea ce după legea lui. Allah se pedepseşte. Dar de ce îi e frică să se apropie de mine? De ce scânteiază aşa de viu acest inel dăruit de Ana Moghileanea? Să fie adevărat că sunt nestemate ce au în ele un fel de iarbă a fiarelor ce apără pe cel ce le poartă de moarte? Şi în acelaşi timp îi arată ceea ce nu văd ceilalţi? Şi iar a tăcut din gură să nu se facă de râs în faţa lui Enachi Catargi.

Dar, peste trei zile, tânărul cerchez a murit şi a trebuit să-l îngroape în micul cimitir, unde, nemailiind niciun creştin şi neputând să-i puie cruce la cap, i-au pus un talisman chiar în coşciug sub privirile groparului care

se nemerise a fi un rob din părţile de sus ale Bugeacului, rob ce ştia moldoveneşte.

Înainte de plecare, s-a alăturat lui Toderiţă şoptindu-i: „Dacă mă puteţi scăpa de robie vă spun o taină dătătoare de viaţă”.

Toderiţă nu se întrebă de ce tocmai lui îi vorbise, se gândea numai cum să facă pentru a-l asculta.

— Cum şi când? îl întrebase.

— Rămâi. boierule. În urmă şi intră în bordeiul meu. Ai un talisman văd şi e bine.

Şi Toderiţă rămase în urmă intrând apoi la gropar.

— Măria ta, ai dormit cu mortul în aceeaşi încăpere.

— După ce cunoşti?

— Eşti mai galben decât ceilalţi şi mai nedormit. Dacă vrei să nu-ţi vină rândul. să nu-ţi lepezi inelul niciodată.

— Nici nu l-am scos.

— Măria ta, n-ai avut vedenii de când eşti aici?

— Să zicem că a Şi fi avut. Ce-i cu ele?

— Un boier tânăr îmbrăcat în veşminte strălucitoare leşeşti?

Toderiţă tăcu, număr ochii lui spuneau da.

— Să ceri Domnia Ta un ciocan greu şi o daltă. Sapă în peretele dinspre Nipru. Ai să dai acolo de o uşă zidită. Ia o torţă bună şi doi oameni. Veţi coborî o seară ce duce la piciorul cetăţii înălţată pe gropniţa cetăţii vechi. Luaţi doi, trei saci şi elte (seminţe veţi găsi să nu vă înfricoşaţi. Le băgaţi în saci şi eu viu cu căruţa să le iau, să le îngrop…

— Pe ce temei vorbeşti?

— Acum treizeci de ani, eu am fost printre robii care au lucrat la astupatul uşii. Ceilalţi au murit. Eu am zăcut de holeră şi le-a fost frică să se apropie de mine. Când m-am făcut bine, au zis că-i semn de la AII ah şi n-au îndrăznit să treacă peste voia lui, chiar dacă am zidit intrarea spre gropniţa strigoiului.

— Nu cred.

— Să crezi. Măria Ta, că bătrânii cunosc viaţa din păţite. Şi-i păcat de tinereţile Mariei Taie, că te-o fi

aşteptând mama ori soaţa, acolo, în Moldova, şi măcar de una să mai ai parte i

— Cum măcar de una?

— Cel ce a avut vedenia strigoiului îşi pierde dacă nu viaţa, dar ceva sau pe cineva la care ţine ca la ochii din cap.

— Astea îs alte născociri.

— Nu, Măria Ta! Strigoiul lui pan Ceapliński până nu va fi îngropat – i străpuns cu ţăruşul în dreptul inimii, nu se va lăsa de a face răutăţi.

— Pan Ceapliński?

— Da, Măria Ta. Pan Ceapliński, cel care a stăpânit la gurile Niprului, înainte de a le cuceri turcii. Nu cunoşti blestemul lui.

— Nu, moşule. Povesteşte-mi, spune-mi şi numele tău.

— Eu îs Dragotă, Măria Ta. Dragotă răzăşul, născut, crescut în părţile Moldovei şi căzut în robie acu treizeci şi mai bine de ani. Prin voia celui de sus, am izbutit să intru în al şaizecilea an al vieţii mele. L-am apucat pe Măria Sa Mihai al Ţării Româneşti, când a intrat în Iaşi ca domn, am apucat şi. pe cei doi domni Movileşti şi până aici a fost sorocul vieţii mele, că de atunci şi până acuma robie şi altceva n-am ştiut. Nu te uita că-s alb coliliu, asta e al robiei şi dacă nu era holera cea mare eram de mult mort, dar păgânii mi-au zis de atunci Iusuf şi au trimis hogea la mine. Eu n-am zis nici da, nici nu. Ei mi-au dat fes şi şalvari. Iar n-am zis nimic. Acu vorbesc după treizeci de ani. M-or fi crezut mut.

— Am să te iau cu mine. Grăieşte-mi tot ce ştii, şi Toderiţă se aşează pe patul de scându. îi din bordei.

— Aşa, Măria Ta! Să asculţi şi să crezi, că hogea nu degeaba a cerut să vă adăpostească în acea parte de cetate, unde se schingiuiau şi se omorau prinşii în războaie. Acolo-i gropniţa polonilor de seamă, acolo e pentru hatmanii cazaci prinşi de ei. Ce nu răzbesc ei cu chinurile, răzbeşte strigoiul cu poftele.

— Moş Dragotă, nu cred în strigoi.

— Aşa-i cu domnii mari, nu cred în datinile celor mici, dar pan Ceaplinsl. I. cel tirăr a trăit pe aceste locuri pe vremea când se povesteşte că ar fi fost„Lupta între – trei şi moldoveni, pe vremea lui Ioan Vodă Armcanvi. Şi – mai spune că muma lui s-ar fi tras din neamul Drâeuleştilor, *cine* o fi aceea: Un cazac că ar a/ca aci în suta de ori mi-a povestit că tăi”: în l-a apucat în viaţă pe strigoi. Era un bărbat sub? al şi r-u e – şi petrecea tot tă vremea la vântroare. Şi când se plictisea de vânătoare asmuţea doi câini sălbatici pe oamenii ele pe ţarinii? lui; dx! clini pe care-i stăpânea numai cu biciul cu capete de plumb. îi lăsa să flămânzească, apoi îi asmuţea pe ciob; ni. pe turme, pe plugari şi pe boii lor; hoiturile celor sfârt – caţi 1° acunci acolo, în fpa ” V sub zidul de azi al cetăţii. Mai târziu, a învăţat boivrl Ceaplincki un năravurât ce se obişnuieşte printre ostenii armiei turceşti. Copilandrii prinşi, după ce erau jocul şi batjocura răutăţii ckăceşti a boierului, erau omorî ţi şi aruncaţi în aceeaşi gropniţă a palatului său. N-eţi auzit noaptea gemete şi

— Ba da.

— Sunt ei, cei mor «în chinuri şi nelegiuiri, îngropaţi acolo fără slujbe, fără popă. f/ni suflete chinuite co ruşi ifâg odihna, Măria Ta. N-aţi auzit noaptea cântece de felurite *cohy*. *e* şi dairale?

— De unde ştii?

— Funde l le-am auzit şi eu cât am lucrat să astup intrarea la gropnilă.

— Nu se poate!

— Se poate, Măria Ta, că acolo a fost năravdrăcesc şi fapte nelegiuite s-au petrecut, înainte ca flăcăiandrii fie omorâţi ca să nu pev-ta – ca prin rai; ce se peirecee la palatul blestemat. AU ta că oamenii locului speriaţi că 1 – cu pierit copiii s-au plâns popilor şi aceştia au început după un timp cercetările.

— Şi?

— Şi cneazul a dat vina pe seklaţu care b râuiau prin ţinut şi în acelaşi timp dăruia bisericilor aur cu amândouă mâinile, că vezi Măria Ta, el credea şi în sfânta biserică.

— Şi atunci?

— O fi fost nebun; că unul dintre copilandrii scăpat cu viaţă a prins a se mărturisi înainte de moarte şi a spus cum că şi cu ei cheltui.se cât nu se poate spune, blestematul, că-i îmbrăca numai în haine de mătăsuri

— De unde ştii culoarea ve. şmântului?

— Aşa umblă povestea. De atunci niciun păgân nu mai doarme în acele părţi.

— Şi ne-a trimis pe noi. Dar o fi adevărat ce spui sau născocire?

— Adevărul. Se spune, mai departe, că atunci când s-a strâns laţul cu pârile în jurul lui, l-au adulmecat şi cea care l-a dat pe mâna bisericii a fost nevasta lui, o femeie aprigă şi părăsită de el într-un n alt palat îndepărtat. Ea s-a plâns vlădichii de la Alexandrov şi de la Kerson.

După zece ani, l-au prins în mijlocul blestemăţiilor, când se închisese aici. cu ai lui.

— După câţi ani?

— După zece, ori cincisprezece şi toţi părinţii i-au cerut moartea.

— L-au spânzurat?

— Ca pe un om de rând. De acolo are rana la gât şi niciun popă n-a vrut să-i dea iertarea De atunci zace neîngropat, aruncat în – groapa de la marginea apei. Şi nici apa n-a săpat drum să ia hoiturile de acolo. Era blestem şi nelegiuire, iar apa e curată de o poţi bea. Înfăţişează-te după ce-i găsi groapa strigoiului la paşa de la Oceacov fără să ştie nimeni altcineva şi spune-i să vă mute de acolo. Ochii albaştri ai lui Dragotă groparul priviră apoi cu o nesfârşită rugăminte spre el – şi roagă-l pe paşă să mă deie rob Mariei Tale; n-o să ceară mult, dar mare bine mi-ai face de aş muri pe locurile unde m-am născut că nu-i mai mare blestem decât să trăieşti singur, să-ţi zacă oasele în ţintirim necunoscut.

— Moş Dragotă, dacă nu visez acuma, aşa treaz cum sunt, voi face întocmai cum ai spus. Şi află că Vasilie Vodă, care-i domn acuma în ţara Moldovei, nu numai că-i tare bogat, clar e bine cu turcii, apoi mai este bărbat ambiţios.

Dacă suntem în viaţă şi dacă vom mai trăi o să ieşim de aici şi o să te luăm cu noi. Numai să nu fii şi tu o nălucire ca toate cele ce văd aici, unde ne dau mereu o băutură amară şi neagră din seminţele unui arbore ce se cheamă ket.

— Nu-s năluciri, Măria Ta! Numai că pe pământurile astea multe s-au întâmplat şi dacă ai avea prilej să stai de vorbă cu cazacii cei bătrâni, ai mai afla, Măria Ta, multe altele de care trebuie să te păzeşti şi să ţii seamă. Dar de băutura aceea să vă feriţi, aruncaţi-o căci înnebuneşte omul care o ia mai multă vreme.

Toderiţă plecă cu simţământul că se află la un hotar între viaţă şi nălucire. Totuşi, voia să spargă zidul să vadă, cu ochii lui, câtă parte de adevăr şi închipuire se află în povestirea groparului. Şi a doua zi, cu târnăcoape grele, au desfăcut zidul şi au dat de uşa de stejar. A coborât împreună cu doi tineri şi au găsit gropniţa plină de oseminte, deasupra cărora se afla leşul unui leali, cam între două vârste, îmbrăcat în veşminte de atlas roşu încheiate în nasturi de argint, bri «de piele aurit pe care era scris numele Ceapliński cu data 1540. La gât se cunoştea că a avut o rană adâncă, făcută de ştreangul putrezit alături. Nu mai era nicio îndoială că trebuia să meargă la paşa Oceacovului. Când i s-a înfăţişat i-a povestit visul şi descoperirea; turcul nu a părut mirat decât de faptul că au fost trimişi să stea în alt loc decât cel hotărât de el. Le-a dat învoirea să se mute şi a îngăduit a fi scoase şi oasele din groapă şi aduse la cimitirul vechi, unde fusese îngropat cerchezul. Le-a spus apoi că primise veste de la hanul din Crâm precum că fecioara e plecată, cu învoirea lui, să fie mireasă la ţara Bogdaniei şi că beiul de Bogdania. ca şi solia lui să nu fie supărată cu nimic; altcum, el, marele han, poate întoarce ceambururile lângă cazacii de la Nipru şi n-ar fi tocmai bine. Apoi, Toderiţă s-a îmbolnăvit şi a zăcut o vreme.

Însănătoşirea lui Toderiţă bucură toată solia moldoveană, dar o şi minună, căci o vreme nimeni nu se mai aştepta ca el să scape din puterea nălucirilor ce-l

stăpâniseră şi care-l supseseră atât de mult. Încât era de nerecunoscut, cu obrajii supţi şi ochii cu privirea înfrigurată, tulbure, cu hainele atârnându-i pe el de slăbiciune. Vie în înfăţişarea-i părea numai piatra verde a inelului, în care tremurau clipind ape roşii, ca un ochi înlăcrimat. Enachi Catargi se luase de gându. îi că nu va mai ajunge cu el teafăr în Moldova. După strămutarea soliei. Toderiţă se înzdrăveni ca prin minune; poate unde era tânăr, poate unde aruncase, fără a-l mai bea, vinul acela amărui şi des ca un untdelemn, în care se vedeau plutind boabe ale copacului ket folosit de dervişii turci, în vremea postului ramazanului, fiind dătător de puteri.

Când s-a însănătoşit, şi-a dat seama că se schimbase locul de aşteptare a soliei chiar în apropierea paşei de Oceacov, care le-a mai dat ca pază şi supraveghere nişte akingii plini de credinţă faţă de el. Robul gropar şi-a făcut datoria şi i-a povestit lui Toderiţă cum înfigând parul în inima cavalerului polon, întâi a curs sânge negru şi apoi, din mort, nu a mai rămas decât oasele şi îmbrăcămintea. Între timp, paşa Oceacovului pusese pază întărită pentru siguranţa tinerelor cercheze. Grijă de a veghea asupra soliei aveau patru arabi care ascultau numai de poruncile paşei de la Oceacov. Crescuţi de mici sub îngrijirea lui şi având ca şef pe Mulai Abu-el-Haâind sau sclavul lui Dumnezeu. Toţi erau fii de calzi omorâţi de turci în desele lor hărţuieli şi războaie. Făceau slujbă aici tocmai pentru a fi mai departe de orice ispită de a părăsi armata sultanului de la Stambul pentru a. trece de partea piraţilor ce erau de acelaşi sânge cu ei.

Se dăduse adăpost soliei moldovene într-o lături a cetăţii, nu departe de o casă ce purta o inscripţie: „Khazin el kebrit alaniat el djihad 1 adică „depozitul de material pentru războiul sfânt”. Şi aşa mare spaimă insufla populaţiei aceste cuvinte scrise acolo, încât oamenii se apropiau de departe în vârful picioarelor, pe ascuns, apoi se retrăgeau înspăimântaţi ca şi cum un cutremur ar fi deschis pământul în faţa lor. Aşa încât, Enachi Catargi şi cei rămaşi sub aceste două paze puteau sta liniştiţi; toţi,

afară de Toader pe care-l fierbea dorul aşa cum fierbe mustul toamna. Şi unde-i dor e şi nelinişte. El avea curajul să se apropie de casa ciudată, o altă rămăşiţă a unei alte vremi şi a zărit din când în când nu numai pe bătrânul paznic, ci şi o femeie învăluită în mantie lungă. Cei din cetate bănuiau a fi lăsată să trăiască acolo din mila sau pedeapsa paşei celui bătrân. Şi într-o seară, când îl însoţea pe Mulai Abu-el Hafid, văzu cu mirare că necunoscuta le face semn să vină în curte; ea însăşi le-a deschis poarta cu mâna-i tremurândă. Vorbea arabă curgător şi-i îndemnă să vină după ea.

— Eu am să mor în curând, îi spuse lui Mulai. Părinţii mei au fost arabi şi vouă vreau să vă împărtăşesc taina locului. Înăuntru se află o comoară. Paşa cel tânăr ţi-a deschis o uşă, n-a intrat niciodată în această locuinţă.

Dar eu presimt că am să mor. Hafid, care-i cu mine aici, n-are să vorbească nici d'acă-l ameninţi, nici dacă-i plăteşti. Dar dincolo de această uşă ale cărei zăvoare şi a cărei broască a ruginit, căci de patruzeci de ani nimeni n-a mai deschis-o, dincolo de ea sunt lăzi cu aur şi cine are aur are putere. Voi sunteţi tineri. Toate veţi încropi o corabie să puteţi ajunge în ţar-a părinţilor voştri şi-i veţi da drumul necredinciosului care te însoţeşte şi pe fruntea căruia văd că-i scris a fi mereu pe drumuri, mereu cu dorul în suflet şi îşi va câştiga înţelepciunea prin multă suferinţă. Spune-i. Sidi, că ele nu va avea de ce să se prindă în viaţă, când ajunge la capătul drumului ăstuia să se gândească la păsările cerului, care vieţuiesc libere şi fără doruri. Pe mine m-au vândut piraţii haremului marelui padişah acum patruzeci de ani, m-a furat de la el un bei şi m-a adus aici. Pe el l-au prins ori l-au omorât în lupte că nu l-am mai văzut de atunci. Dar am avut din ce trăi şi paznic milos lângă mrrie. Acu e şi el pe ducă. În ursita mea e scris să mor tocmai când voi îi liberă aşa cum sunt rândunolele.

Glasul îi era slab, dar» limpede, ochii negri înceţoşaţi aveau privirea plină de prevestiri, faţa mică şi plină de creţuri purta încă urmele unui chip frumos, iar cearşaful albastru ce o învăluia punea umbre de înserare peste el. A

luat o cheie dintr-o casetă şi i-a dat lui Mulai să deschidă uşa zăvorâtă. A izbutit cu greu; înăuntru era întuneric şi miros de mucegai; pe lângă pereţi stive de lăzi pline cu dubloni. Au numărat treizeci de lăzi bine stivuite. Au plecat amândoi şi arabul a povestit paşei întâmplarea. I-au dat cheia. Pe drum. Mulai i-a tălmăcit lui Toader cuvintele bătrânei. Au îngropat-o a treia zi. Murise aşa cum a prevestit.

Dar Mustafa, paşă de Ocoacov, nu era un om obişnuit. Cu mama veneţiană şi tata bosniac turcit, războinic bun, deştept, ambiţios, dorea şi cerea mai mult vieţii decât o slujbă de căpitănie a unei cetăţi pierdute pe malul abrupt al Niprului. Mic de statură, puţin cocoşat de un umăr, nu uita că mama lui, înainte de a fi răpită de piraţi şi vândută pe bani grei, fusese una din nobilele Veneţiei, neam cu dogele şi logodită cu ducele de Foscara. Dar se vede că unirea forţată cu bosniacul cel aspru şi fără alese purtări, păros şi crud, îi scârbise într-atât sufletul, încât dăduse naştere acestui prunc schilav; crezuse că-l va ţaerue, atu era de urav. Cu începutul însă, se înzdrăvenise şi ajunse oştean aşa cum îl hărăzise paşa Iusuf, dar nu un oştean oarecare, ci unul îndrăgostit de meseria morţii pe care şi-o luase. Din pricina aceasta ţâşnise ca o rândunică pe cerul războaielor şi acolo unde lupta el era întotdeauna biruinţă. Şi cu toată marea lui vitejie, cu toată faima lui, era ţinut în umbră. Aşa că sosirea paşei de Silistra, de care trebuia să asculte, îi scosese din răbdări cu poruncile nepotrivite, cu îngâmfarea ce i-o dădea marea-i putere atât asupra armiei de la malul mării, cât şi asupra celei dintre Nistru şi Nipru. Ori dregători a aceasta Mustafa Paşa credea că i se cuvenea lui pe bună dreptate, dar cum dreptatea e o pasăre măiastră care nu zboară în toate împărăţiile, el era la o margine de răbdare, dincolo de care curge râul răzvrătirii.

Acuma, când Mulai îi descoperise comoara în plină cotate, avea cu ce să-şi împlinească dreptatea lui pe care Stambulul şi padişahul nu i-o făcuse, dar mai întâi să scape de oaspetele nepoftit, de toţi oaspeţii nepoftiţi. Aşa că va

dărui paşei de Silistra ca din partea lui Vasilie Vodă, despre care se ştie că e fălos şi bogat, patru mii de galbeni numai să plece cât mai curând la castelul de la Tulcea. Va avea el grijă să şi-i ia înapoi de la beiul din Iaşi. Totodată îi va trimite şi solul lui Giafer Han, care porunceşte să fie lăsată cercheza să ajungă vie şi nevătămată în Bogdania şi, odată cu ea, va scăpa şi de solia căreia îi va alătura robul cerut de boierul cel tânăr de la Moldova; asta să fie darul lui pentru oprirea fără voie ce le-a făcut-o aici. Apoi, liber ca vântul, fără ochi să-l iscodească, fără urechi să audă „el şi cei patru tineri arabi, dacă sultanul nu-i va da armia de la Dunăre şi marea pe mână, vor trece cu toate averile în slujba veneţienilor, fie ce-o fi.

19

Sultanul Ibrahim. padişah al marelui Imperiu otoman, se afla în acest timp în cetatea Kerbela pe ţărmul Eufratului, la miazănoapte de Bassora şi de pustia Nefod.

Se vedeau de departe vârfurile verzi ale curmalilor, plopilor şi sălciilor printre cupolele scânteind sub strălucirea smalţurilor, a minaretelor cu acoperişuri aurite, a celor două gigantice moschee ale imamului Hussein şi ale imamului Abbas.

Cetatea Kerbela avea o istorie tristă ce pornea din vremea lui Mohamed şi a familiei lui, când Hussein, un nepot al profetului, şeful familiei preoţeşti a Alizilor în lupta ce se dădea atunci între puterea temporală a califilor şi cea permanentă şi spirituală a imamilor descendenţi din Ali, marele preot Hussein luptase pentru puterea imamilor. În urma acestor certuri, Hussein plecase din Medina cu toată familia lui şi partizanii săi spre oraşul Kufa, unde dorea să întemeieze un centru al spiritualităţii mahomedanismului care să nu se supună nici unui calif.

Dar la Kerbela, caravana im clinului Hussein a fost împresurată de o armie duşmană venită din Kufa şi oamenii convoiului preoţesc, câţi nu au murit de foame şi de sete după zece zile de asediu, au fost omorâţi împreună cu optsprezece membri ai familiei lui Mohamed şi au fost înmormânraţi pe înălţimea de la Kerbela. Vestea s-a dus ca

fulgerul prin ţară, iar Djiber, unul dintre tovarăşii de credinţă ai lui Mohamed, a venit să aducă morţilor cinstirea cuvenită la patruzeci de zile, deoarece însuşi profetul îi spusese odată: „nepotul meu Hussein va fi omorât şi înmormântat la Kerbela şi acolo va începe pelerinajul după patruzeci de zile.

Cum „Kerbela" în limba turcă înseamnă „locul dragostei", credincioşii sectei lui Ali i-au îndreptăţit cu prisosinţă numirea şi a devenit centrul sectei şiiţilor. cei mai fanatici şi mai aprigi apărători ai vechii credinţe, unde niciodată vreun necredincios nu avea voie să vină: o cetate mai tainică şi mai straşnic apărată chiar decât Meca, unde fiecare sultan trebuie să treacă să se închine odată pe an, la o zi anumită, dacă nu vrea să aibă răscoală printre oşteni.

Aici vin credincioşi din Caucaz, Persia şi India, iar hagialâcul nu se întrerupe decât în lunile când căldura este în cuhnea ei.

Moscheea ridicată peste mormântul imamului Hussein» cu zidurile lucrate în mozaic, cu firidele din stalactite acoperite de oglinzi, cu ogivele închise în dantelărie de piatră, coloane zvelte din lemn care sprijină bolţile peristilului, răsună zilnic de zgomotul mulţimilor înveşmântate în alb ce vin aicea spre a se ruga pe mormânt.

Aici intrase padişahul Ibrahim, trecând de curtea interioară, pătrunsese în adâncul moscheii, unde sub un baldachin format dintr-un covor persan, după un grilaj din bronz, se afla racla sfântă din lemn pictat şi sculptat.

Era în luna uciderii lui Hussein, lună a marilor pocăinţe. Printre femeile învăluite în cearşafuri din cap până în picioare, bărbaţii cu feţele descoperite şi turbane albe îşi strigau cu glas tare bucuria de a fi ajuns la capătul călătoriei lor. În acelaşi timp, de afară se auzeau cântecele rugăciunilor de îngropăciune pentru rămăşiţele celora ce fuseseră anume aduşi la Kerbela pentru a fi Lnmormântaţi în marele cimitir de la poalele cetăţii, unde, după credinţa lor, aveau să se bucure sufletele celor ce zăceau în preajma

mormântului mântuitorului lor.

Sultanul venise pentru sărbătoarea sacrificiilor, aşa cum îi ceruse marele muftiu. Era nevoie de acest ritual atât pentru întărirea credinţei oştenilor, cât şi pentru biruinţa sigură în războiul ce avea de gând să-l pornească. Pentru aceasta erau aleşi credincioşi fanatici, gata a-şi da viaţa. Aleşii, cu cea mai mare parte a capului rasă, pentru ca părul să nu-i apere de lovituri, înveşmântaţi în lungi anterie albe, cu o sabie goală în mână, erau îndreptaţi către curtea cea mare a moscheii, plină de pelerini căţăraţi până şi pe creasta zidului şi atât de deasă era mulţimea, încât sultanul şi-ar fi putut face din ea un mare corp de oştire.

Sultanul şi Curtea sa se aflau pe terasa cea de sus. Atunci a apărut o ceată de călăraşi cu mantale ca neaua, încălecaţi pe armăsari albi; odată cu ivirea lor, pocăiţii adunaţi sub privegherea acestora pătrund într-o împrejmuire mai mică, anume pentru ei, şi odată intraţi acolo, cavalerii albi rămân în afară, iar cei aleşi pentru sacrificiu alcătuiesc o semilună şi aşteaptă semnalul, care este psalmodierea de către un imam a unui verset din Coran. Atunci toţi încep a se izbi cu săbiile, ca şi cum ar fi cuprinşi de o nebunie furioasă, aţâţaţi de cântecele rugăciunilor, apoi pornesc a face înconjurul oraşului sub privegherea călăreţilor. În tot drumul lor, ei se lovesc şi îşi fac tăieturi adânci cu sabia, în timp ce mulţimea pelerinilor cântă rugăciuni. Şi aşa, ca nişte victime a propriei lor credinţe, plini de răni din care sângele le curge şiroaie, cu hainele înroşite, merg înainte clătinându-se fiecare sub mulţimea tăieturilor, trecând pe lângă steagurile albe înălţate în calea lor şi încep a cădea morţi rând pe rând, semănând drumul cu zeci de trupuri; printre cântece, se aude pocnitura pistoalelor slobozite în cinstea acestora, intraţi astfel în rândul sfinţilor.

Cortegiul oprit o clipă, hagiii cei mai apropiaţi îi ating pentru a dobândi noroc, negustorii de sicrie îi ridică din drum, îi învelesc în halatele însângerale, îi pun în racle; mulţimea nu mai are nici frâu, mei stavilă, alergând

să vadă pe cei care încă mai trăiesc şi ajung astfel înapoi, în curtea moscheii, unde moare şi ultimul supravieţuitor din ceata de sacrificiu, până când înălţarea steagului verde al profetului pune capăt acestui măcel de bunăvoie, făcut în amintirea celuilalt înfăptuit astipra lui Hussein, în anul 61 al 1 legii ei, adică cu o mie patruzeci de ani în urmă.

Ibrahim „padişah, n-a clintit în tot timpul săvârşirii sacrificiului: sub ochii lui sunt adunaţi cincizeci de mii de credincioşi; îl pândesc cu ochii lor întunecaţi şi însângersti. Ei vor un sultan tare ca stânca. ager ca pantera, înţelept ca şarpele, tot atât de fanatic ca şi ei, în ura şi împoh ochea raţă de cei ce nu-s drept-credincioşi. Ei urăsc pe toţi cei ce în afara hotarelor au o altă credinţă. îi dispreţuiesc pe mahomedanii îngăduitori, cum ai fi sunniţii şi din pricina aceasta, sultanul acum era în mijlocul lor; altcum o răzmeriţă ar fi putut izbucni; mulţimea sângeroasă ajungea numai în această zi la cifra de cincizeci de mii de oameni.

Or Ibrahim voia puterea.

Frământată era în cugetu-i jupâneasa Marga şi avea destulă pricină. Întâi când se gândea la Simina, apoi la fratele ei, Lupu.

Nu fusese de faţă la naşterea fetei, dar nu ştia pentru ce pricină tatăl ei o ţinuse întotdeauna departe de sufletul lui: altcum nici nu s-ar fi învoit cu plecările ei dese la curtea lui Ştefan Nemira şi nici doamna Tudosca n-ar fi putut-o învoi cu atâta uşurinţă, de parcă ar fi vrut să o scoată de sub ochii tatălui ei. Copila simţise o răceală a părinţilor de cum se ridicase bine în picioare. Norocul ei fusese cu Ştefan Nemira care, neavând eonii, şi-o apropiase ca pe un fiică a sa.

O mirase pe Marga jupâneasa, ca şi pe toţi ai curţii domneşti, faptul că în pisania de la mănăstirea Trei Ierarhi erau pomeniţi toţi copiii, afară de Simina, căci fusese săpat în piatră că „întemeietori sunt Vasilie Vodă cu doamna Tudosca. fiul lor Ioan şi fetele Maria şi Huxandra”. Văzuse bine cum se îngălbenise mai tare chipul doamnei când citise. Dar cum ştiau a desluşi slavona foarte puţini, s-au

gândit jă poate o fi fost o scăpare a călugărului când a citit. Şi în felul acesta, gurile clevetitoare s-au liniştit şi ochii fermecaţi de pictura făcută în aur şi lazur a zugravilor Nicolae şi Ştefan, minunaţi de nemaipomenita frumuseţe a uşilor din pronaos ce aveau canaturile lucrate în sidef curat, cu fire şi solzi de argint, cu chipuri de argint în relief şi înfloriturі negre, n-au mai gândit la pisanie.

Marga a venit din nou la biserică şi a poftit pe unul dintre ieromonahi să i-o citească încă o dată şi a văzut astfel că nu se înşelase. Numele Simânei nu era trecut nicăieri. Pentru clopotniţă ar fi avut un teniei să nu-i fictrecut numele, nefiind niciuna dintre fete pomenite, ci numai feciorul Ioan.

Făcuse oare Lupu vreo juruinţă să-şi închine această fată vreunei sfinte mănăstiri, aşa precum Lăpuşneanu o călugărise la Socola, mănăstire de maici de el înfiinţată, pe fiica lui cea mai mare, pe Sultana, ajunsă apoi stanţă, în acel afund de codru de la marginea Iaşilor? Nu era în firea Lupului călugărirea odraslelor sale, iar Hlincea şi Trei Ierarhi pe care le ridicase erau mănăstiri de bărbaţi.

Totuşi, dacă se gândea mai bine, preotul de spovedanie al Tudosca i din vremea tinereţii fusese călugărit şi trimis la mănăstirea Secu, departe de târgul Iaşilor şi aiasta se întâmplase după ce luase fratele ei domnia. Umblase un zvon atunci, care zvon pornise de la doftoroaia care o moşise pe Tudosca, precum că aceasta ar fi născut un făt mort şi că de groaza supărării lui Lupu, care tocmai trebuia să se întoarcă de la Stambul, ar fi schimbat copilul ei cu fetiţa vie a unei vere bune ce se întâmplase a se greşi de fată mare eu unul dintre fraţii Lupului şi că astfel ar fi izbind it cu bine şi să-i arate bărbatului prunc la întoarcere. Şi tot Chirila ce o îngrijise ia naştere ar fi făcut schimbarea, căci ei îi fusese frică de mânia nestăvilită a Lupului care ar fi fost în stare s-o puie la biciuit pentru fătul mort şi, având ea o bucată de pământ lângă mitropolie, a îngropat acolo pruncul la un loc ştiut numai de ea şi de bărbatul ei, ţinând mare taină, căci ar fi fost cu primejdie asupra lor de s-ar fi aflat. Iar pe

locul unde a fost îngropat băiatul s-ar fi ridicat acuma biserica Trei Ierarhi. Mai umblase în.: a un zvon, căci Tudosca fusese neobişnuit de mare la această a doua sarcină, că ar fi născut gemeni, dintre care murind băiatul, ar fi rămas numai fata; că Lupu ar fi aflat şi din pricina asta nu ar vedea-o cu ochi buni şi că băiatul, tot pe locul doftoroaiei ar fi fost băgat în pământ. Aşa, ori altcum, locul Trei Ierarhilor era peste un mormânt, ceea ce nu avea să poarte noroc celora ce o înălţase.»

Niciodată Marga nu-l întrebase pe fratele ei nimic şi nici pe Tudosca, ştia că „gura lumii numai pământul o astupă" şi faptul că ieşiseră zvonuri se puteau datora celor pe care pizma faţă de grabnica înălţare în dregătorii a Lupului îi făcea să scornească prin gura jupâneselor tot felul de întâmplări, iar oamenii cei mărunţi, odată auzite, le iau de bune şi le duc mai departe.

Şi totuşi, numele Siminei lipsea de pe pisanie, dar poate că aceasta fusese ticluită pe vremea când fata fusese rău bolnavă, încât nu mai ştiau dacă va mai scăpa şi atunci poate se gândiseră că ar fi cu primejdie a o pomeni între vii. Ştefan Nemira râsese de asemenea scorneli şi spusese că lumea Iaşilor vede năluci, dar uite că el pierise ca o nălucă şi nu avea să-i mai vadă niciodată marii lui ochi albaştri cu privirea mângâietoare, nici gura aceea cu buze pline nu-i va mai rosti cuvânt şi pasul lui sprinten nu va mai răsuna în preajma-i. Era un pustiu în juru-i pe care numai Simina îl umplea cu gingăşia ei, cu neputinţa-i de a se împotrivi voinţei părinteşti.

Murise Chirila şi bărbatul ei, adevărul nu-l va afla nimeni, dar când s-a săpat temelia bisericii au găsit oamenii un mormânt de prunc cu resturi de veşminte scumpe. Dar mare-i laşul, multe-s păcatele şi doftoroaie cum era Chirila mai rar!

Îşi mai amintea Marga de o prezicere pe care i-o făcuse o călugăriţă de la Suceviţa, pe vremea când încă nu se înălţaseră cu slujbele niciunul dintre fraţii ei. Se spunea despre maica Amfilonia că ar avea vedenii, deoarece copilărise la poalele Galatei unde era izvorul cel mai

limpede şi cu puteri nemaiîntâlnite în toată Ţara de Sus; apa lui îi dăduse o tărie şi harul de a prevedea peste ani.

Amfilonia se oprise lângă ea după o slujbă de la miezul nopţii, o privise lung şi-i spusese:

— Jupâneasă Marga, bucură-te de viaţă cât îţi mai este dat. Nu-ţi mai pierde nopţile cu slujbele noastre. Domnul nu are ce să-ţi ierte, ai sufletul curat, dar şi sufletele curate au o vreme când îşi plătesc nevinovatele bucurii şi îşi poartă crucea. Şi domnia ta ai s-o porţi când nu vei gândi. dar numai puţină vreme căci vei fi ferită de a trage la povara grea ce o va purta tot neamul tău până la stingerea lui. Apoi, din înceţoşată, privirea călugăriţei se limpezise atât de puternic, încât simţi cum din ea ţâşnise ca o săgeată şi ceva necunoscut o făcu a se supune voinţei acesteia părăsind a doua zi mănăstirea spre a se întoarce lângă Ştefan Nemira, căruia i-a Spus prezicerea, dar el a zâmbit a neîncredere şi a mângâiat-o pe creştet, ca pe un copil înspăimântat de întuneric. Îi dădură lacrimile jupânesei gândind că întunericul l-a cuprins pe el întâi, apoi pe Tudosca, pe Ioan şi cine ştie al cui rând va veni acuma, când Lupul a trimis peţitori peste mări şi ţări. Se vor întoarce cu toţii? Adormi după ce luna îşi trase lumina spre colţul odăii.

Nici Măria Sa, Vasile Vodă nu avu parte de somn mai liniştit în acea vreme. Venise la el neamul său dinspre partea moldovenească a stirpei mamei sale, răposata jupâneasă Irina şi acest pitar Buzul cu jupâneasa lui Buzoaia l-au rugat a le face cinstea să fie nănaş la nunta fiicei lor, Ilinca, cu feciorul lui Isac Balica. Şi cu toate că în sufletul lui încă sângera după moartea feciorului, care trăise şi pierise ca o umbră, primise să le facă pe plac, atât din acel spirit de familie care-i era adânc intrat în obicei, cât şi din dorinţa de a-şi arăta obârşia lui moldoveană. Ştia că se spunea despre el că ar fi albanez, fapt ce nici nu-l supăra, nici nu-l măgulea. Şi dacă cineva s-ar fi îndeletnicit mai cu luare aminte, aplecându-se asupra numelui de Coci purtat de tatăl lui, s-ar fi gândit că vine de la românescul Constantin, mângâiere şi prescurtare, şi nu de la cuvântul

albanez coci ce înseamnă roşu pe grai moldovenesc, dar nu venise încă vremea, se vede, ca toate aceste lucruri să fie lămurite. Şi ar mai fi putut gândi că numele de Vasile şi-l luase după cel al macedoneanului Vasile ce fusese împărat al grecilor. Aşa că, nelămurind nimic, nu zicea nici da, nici nu, când unii îi socoteau a fi neam cu Radu Mihnea, iar alţii că ar fi ceva obârşie de la Aron Vodă. Lăsa pe fiecare a crede ce vrea acuma, când neamul lui era mare şi puternic prinzând rădăcini adânci. prin căsătorii în această ţară a Moldovei, care-i dăduse bucurii, dar şi mari frământări amestecate cu primejdii, dintre care o amintire nu şi-o putea smulge din minte, Aceea a socrului său, marele vornic Bucioc, tras de turci în ţeapă, bănuit fiind de necredinţă faţă de ei şi de înţelegere cu leşii. Priveliştea aceea cumplită a stâlpului sfârtecând omul viu, gemetele şi urletele lui le mai auzea noaptea prin vis şi uneori, când tot ce gândise izbutise a înfăptui, ca din senin îi sfârteca liniştea urletul lui Bucioc. Aşa încât, înţelesese că nu era înţelept lucru a fi omul jumătăţilor de măsură şi căutase a limpezi cât se putea mai mult sprijinul despre partea turcească.

Ceea ce însă nu putuse izgoni din calea vieţii lui fusese zdruncinul pe care-l avusese Tudosca, ce era atunci în preajma celei de a doua naşteri şi din pricina aceasta se îndoise cumplit că această copilă ar fi fost în stare să se nască vie, după o asemenea grozăvie, şi deşi nu o spusese niciodată, pentru a nu-şi năpăstui soţia, de care de fapt îi era nespus de milă. bănuise întotdeauna că cineva, foarte apropiat Tudoscăi, făcuse totul cu putinţă ca mama să nu sufere şi ori că-i adusese un prunc străin, ori că se făcuse ceva, ce e mai bine să nu ştie el. Aşa că nu mustrase pe nimeni şi se făcuse ca şi cum totul ar fi fost aşa cum se cuvenea. Dar în inima lui intrase îndoiala pe care n-o limpezise decât la săparea pisaniei de la noua ctitorie. Şi totuşi, simţea cum copila ţine la el deşi nu-i i de ea, aşa ea şi de celelalte

20

Gihanghir paşă de Din citea scrisoarea lui Vasile

Lupu. acel domn ăl Bogdaniei. pe care-l ştia din drumurile lui la Stambul şi care-i plăcuse am prin dârzema lui, cât şi prin felul învăluit de a-şi ajunge planurile într-o împărăţie în care a vorbi prea mult. prea tare st prea pe fată te putea duce mai degrabă să slujeşti hrană peştilor în Bosfor. Întâi, un bărbat trebuie să ştie ce vrea, or străinul acesta îşi alesese un drum de la care de vece ani nu se abătuse o clipă. Faptul că se născuse în Valahia. că trăise de tânăr în Bogdania îi înlesnise mult să se împământenească de nădejde acolo. Unii boieri nu l-au vrut. ca domn, zicând în arzurile lor că-i ar va nil. dar ce fel de albanez să fie el, când nu a fost în stare să câştige o biată bătălie împotriva lui Matei Bfcarab. care-i mai bătrân ca el? Albanezii din oastea lui rint bărbaţi războinici, dar buni războinici, nu ca el când e vorba de lupta.

Vizirul cârmuise pe vremuri ţinuturile muntoase din Balac, Rodop şi R'da şi-i suna în urechi graiul lor asemănător cu al lui Lupu, la fel cu cel al multor locuitori dintre apa Vidinului şi a Timocului, din linului Câmpenilor, al Pădurenilor şi al Vălenilor de pe malul dre Dt al Dunării. Voievodul Bogdaniei cu bisericile şi amestecurile lui la patriarhia din Stambul mai repede părea a se trage dintre aceştia. În fine. avea să-i încerce a-i ghici adevărul gândurilor din desfăşurarea scrisorii deschise în faţa-i.

a putut \ lui Graţi strălucita poartă a prea puternicului împărat edea credinţa mea adevărată încă de pe vremea Graţiani, domnul Moldovei, când, făcându-se legătura cu leşii împotriva prea puternicii împărăţii turceşti, n-am voit să mă unesc cu el şi ceilalţi boieri şi de aceea am fost ars cu fierul roşu pe piept. De către Moise, cel fugar în ţara leşească, am fost întâi închis şi abia am scăpat cu viaţă."…deci până aici omul e împotriva polonilor deşi sunt închinători la Iisus… să vedem mai departe. „Şi pentru că am trimis în mâinile împărăteşti pe Barnowski, duşman jurat al împărăţiei turceşti, chemându-l din Ţara Leşească şi apoi pentru moartea lui căutat ca să fiu dat morţii abia am scăpat – dar au simţit că vrea tronul, iar al treilea a venit drept la tăiere ca mielu…" Nu degeaba

i-au zis Lupu! mă întreb cită i-o fi partea de credinţă faţă de noi şi câtă de dorinţa lui nemăsurată de domnie?! dar să vedem mai departe… „Şi în sfârşit cu voia lui Dumnezeu şi cu mila prea ocrotitorului sultan Murad am fost numit domn al Moldovei. În care dregătorie cât am fost de cu credinţă şi din aceea se vede că fără vreo pagubă, dar cu mai mare pagubă a leşilor am împăcat pe sultanul Murad şi pe vizirul său Murteza cu leşii…” şi asta-i drept că are o nfânte ascuţită acest domn care aici a ştiut a ocoli războiul… Aşa, mai departe…

„Acuma am făcut cheltuieli mari ca muscalii şi cazacii să dea înapoi Azovul fără război şi am căpătat pe muscali prieteni ai împăratului iar leşilor duşman. Deşi prea puternicul împărat n-a vrut să dea fratelui sau fiului meu domnia munteană…”

Aici paşa se opri din citit răzimându-şi gânditor capul în podul mâinii stângi, repetă ca pentru sine… domnia munteană… a cerut-o de mai multe ori prin toate mijloacele, aşa cum prin toate mijloacele şi-a dobândit-o pe a lui. A recunoscut deci în aceste rânduri trimise mie, că datorită sfatului său, Barnowski a venit la Stambul şi, tot datorită lui, se zvoneşte că s-au adus cu mare alai rămăşiţele acestuia în Moldova. Cu o mână omoară, cu alta mângâie… Trebuie să fiu cu luare aminte cu el, cu luare aminte, sultanul nu vrea tulburări aici, iar Lupului dorinţa domniei Valahiei n-are să-i iasă din cap. O vrea să repete domnia lui Radu Mihnea? întru multe face aidoma lui. Pare-se că pacea asta acum între cei doi e numai untdelemnul aruncat pe faţa apei, cât să ajungă corabia la ţărm şi mai departe?… „voi fi călăuz în ţara leşească oştirii împărăteşti, voi aţâţa pe cazaci să dea ajutor muscalilor împotriva leşilor şi astfel leşii vor avea război pe de o parte de către muscali şi cazaci din două părţi, şi despre tătari, moldoveni şi turci, de dincoace. Cu privire la Ardeal, e uşoară treaba: cunosc foarte bine căile pe care poate fi lovit din Moldova şi Ţara Românească: de acolo, paşa de Timişoara, de aici turcii, tătarii, moldovenii şi muntenii. Să se adauge că în Ardeal mai mult de o treime sunt români

cărora făgăduindu-le slobozie, îndată îi vom aţi ţa asupra ungurilor…” Peste o treime români – şopti din nou paşa, dar tot aşa se spunea şi acum peste patruzeci, de ani, în vremea lui Şeitan Oglu. Mihai. E un temei, e şi un butoi cu praf de puşcă… Facă Allah să ne fie cu adevărat credincios, căci voievodul Lupu are un cap de grec. Ţinteşte sus şi vrea mai mult, gândi mai departe paşa de la Vidin – dar care dintre noi nu face la fel? Şi doar Lupu e crescut prin părţile astea. Şi eu aş dori să fiu în locul paşei de la Silistra comandant suprem al tuturor oştilor de pe malul drept al Dunării. Nu e nimica rău. Lupu e un domn bogat şi cu nună largă, Stambulul se bucură de darurile lui pe care le trimite mereu. îi dăduseră învoire de acum cinci ani să cuprindă şi Valahia şi apoi i-au reînnoit-o. Chiar dacă face o unire între cele două raiale, nu-i nicio primejdie, cât timp aceasta e sub şi cu învoirea noastră. Şi Lupul nu e omul care să stea în două luntri deodată, în Lehia, sunt Movileştii şi de acolo nu-i poate veni decât pagubă şi supărare. Ceilalţi ghiauri se luptă încercându-şi puterile, măcinându-şi supuşii, numai pentru nişte deşarte credinţe. Singura putere adevărată este armata, dar ei au mai mult bande organizate. Poate că acest lucru l-a înţeles vicleanul domn, e sigur de partea noastră şi darurile lui de bairam nu le întrece nimeni. Nu cu braţul şi-a cucerit el puterea, ci cu capul şi avem nevoie de capete ca ale lui printre supuşii noştri. Apoi e şi un bărbat care ştie să trăiască. Am să-l sprijin şi de aici înainte. I-a trecut prin minte să-şi aducă femeie pe tron dintre cercheze. Ce măgulire mai mare poate fi pentru sora sultanului Hatidgenurvalide al cărei bărbat Mehmed Paşa e însuşi cerchez? Şi cine are mai multă trecere la înaltul padişah dintre neamuri? Hatidgenur; aşa că voi face cunoscut marelui vizir credinţa şi înţelepciunea faptelor voievodului de la Bogdania, voi da mai departe ceva din minunatele lui daruri şi el îşi poate vedea în linişte de planurile lui.

Cu aceste gânduri încheiate, paşa ieşi să-şi facă cercetarea lui călare pe noul sirep trimis de Lupu tocmai din codrii Moldovei, lin armăsar negru focos ce îşi înţelese

noul stăpân de la primul încălecat”.

La picioarele lor, Dunărea curgea lină în apele ei albăstrii lângă malul înalt, pe care nişte tufe răzleţe de cătină îşi tremurau în vânt florile rozalii, iar scaieţii învoiţi îşi înălţau trufaşi pufurile liliachii. Dincolo, pe malul românesc. se vedeau aşezările satelor pitite sub pomii stufoşi, printre care numai turla bisericii se înălţa purtându-şi crucea, semn al îngăduinţei turceşti de a nu tulbura credinţa supuşilor, chiar dacă în adâncul inimii şi pe faţă o dispreţuiau socotind-o erezie de la dreptul drum al lui Allah.

Ochii rotunzi ai paşei a cărui mamă fusese o roabă creştină din Bosnia trecură peste privelişte fără să-i dea vreo însemnătate: privirea lui se odihnea mulţumită asupra armăsarului şi el zâmbi satisfăcut.

21

Pan Tadeus sosise de la Constantinopol cu scrisorile şi mai cu seamă cu greaua sarcină a peţitului pentru fata cea mare a lui Vasilie Vodă, şi pentru că nu se ştia care va fi răspunsul, mirele, care nici măcar nu auzise până atunci de Simina şi nici nu ştia cum arată la faţă, supus voinţei dragomanului Veneţiei, se oprise la hanul misiunii catolice de la Bacău. Faptul că pornise la drum însemna că peste voinţa ilustrului Antonio Grillo nu se putea trece; faptul că venise împodobit ca un senior dovedea că această veche familie genoveză îşi socotea cetatea şi obârşia pe potriva marilor puteri apusene şi că marele dragoman în sinea lui era sigur că domnitorul Bogdaniei nu se va împotrivi, ci numai va lăsa să se creadă că se lasă greu aşa cum se cuvine, când prea de curând i s-a stins feciorul şi soaţa, dar nu se putea să nu cântărească foloasele ce le putea avea pe urma acestei însoţiri. Nu degeaba trimisese el însuşi în ţara cerchezilor după mireasă, când ştiut este ce căutate sunt femeile locului pentru haremurile marilor demnitari. Lupul era un bărbat căruia cu un sprijin ca al lui Grillo, la Înalta Poartă, nimeni nu-i va mai putea lua domnia, caei dacă era vorba de descurcat firul înnodat al intrigilor constantinopolitane, nimeni nu era mai priceput

decât el. Şi mai ştii, poate că această dorinţă veche a Lupului de a cuprinde şi Valahia se putea îndeplini mai repede şi poate chiar ginerele şi fata lui să se bucure de acest vis împlinit. Apoi învoirea domniţei nu ţine de ea, ci de domn care o va înzestra regeşte, aşa cum îi plăcea să trăiască.

În sala cea mică de taină, pan Tadeus, pe numele lui drept Manolis, era singur cu Măria Sa. Şi, fiindcă de la Siambul venise neguţătorul, 51 salută pe Vasile Lupu cu înalta urare turcească: „Hac teala Padisahumuze vebei efendimuze cioc ilar umurler virsum devlet de cioc iasă", ceea ce însemna pe moldoveneşte: „dreptul şi prea înaltul Dumnezeu să dea împăratului nostru şi voievodului domnului nostru viaţă îndelungată şi să trăiască mulţi ani fericiţi".

După folosirea acestei formmfe de bună-cuviinia, domnul înţelese că Manolis este purtătorul unei solii deosebite, îndepărtase boierii de sfat şi citea singur scrisorile trimise de Antonio Grillo.

Intii Manolis i-a înmânat scrisoarea ce vestea marea bucurie ce ar avea-o marele dragoman dacă s-ar înfăptui o însoţire între copiii lor, crezând domnia sa că e mai bine ca Lupul să judece această propunere liniştit şi cu capul limpede, cu atât mai mult, cu cât în acea vreme puterea Veneţiei la Înalta Poartă crescuse în chip deosebit, aiinyând-o aproape pe aceea a franţujilor. Ştia el bine că arareori domniile se pot ţine pe bună dreptate sau pe destoinicie; Manolis socotea precum că vremelnicele cârmuiri, chiar dacă sunt rodul unor mari străduinţe ori ale norocului orb, dacă nu le întăreşti clipă de clipă cu noi şi puternice prietenii, pe care le plăteşti cum poţi, dar neapărat crăieşte, se pot prăbuşi ca pomii ce neavând rădăcini adânci sunt luaţi de furtună. Mai gândea el că faptele cele mari se fac şi se desfac sus de tot şi cum omul de rând care şi-a dus aşa cum a apucat mica lui viaţă, nici nu poate, nici nu ştie cum să se apere în această încâlceala de fire urzite la Constantinopol.

Aştepta să termine Lupul de citit şi să-l anunţe că a

poposit la Bacău feciorul dragomanului cu daruri de mare preţ.

Voievodul arăta voinic şi în putere, cu părul lui bogat abia stăpânit de greutatea cu cei domneşti. Acuma, că sfârşise de citit se uita drept spre el.

— Ştii cu ce solie te-a trimis?

— Cum să nu, Măria Ta! Şi eu, în sinea mea, am gândit că aduc veşti bune ce pot deschide drumuri noi. mai cu seamă că în curând Măria Ta vei avea o altă doamnă, tânără, străină, poate că e mai bine să nu găsească ghmeceul prea plin cu domniţe.

— De unde a mers vestea atât de iute?

— Măria Ta, nu crezi că ai iscoade chiar la curtea domnească?

— Iscoade sunt peste tot. L-ai văzut pe feciorul lui Grillo? Poţi să mi-l descrii?

— Măria Ta, nu numai că l-am văzut, dar a şi venii, cu mine până la Bacău.

— Asta înseamnă că marefe dragoman e sigur de înrudire.

— Se pare că ţine cu tot dinadinsul. E un neam vechi şi puternic în Genova. Măria Ta. De peste trei sute de ani a dat tot bărbaţi de ispravă. Când am fost pe acolo cu negoţul meu, unul din bătrânii Grillo era în sfatul de zece al dogelui; avea şi măreţie şi cuvânt în treburile oraşului.

— Atunci de ce nu-şi ia o noră dintre veneţiene?

— Veneţia-i departe, şi mică, deşi puternică. Moldova e mai în cuprinsul vederilor sale, nu-i mai aproape, dar e mai mare, apoi se vede că te preţuieşte mult, Măria Ta.

— Eu nu am neamuri să le ştiu spiţa cu trei sute de ani în urmă.

— Fiecare avem un lanţ de strămoşi în urma noastră, numai că nu-l ştim şi asta nu-i o piedică.

— Cum e feciorul lui?

— Când îl vezi, îţi place, Măria Ta! Are un chip mai mult prelung de om crescut în altă lume decât aceea pe care o cunoaştem noi. Poartă o barbă mică şi mustăcioară subţire, neagră. Are şi plete. E subţire ca un peşte de nisip

şi vorbeşte repede cât un stol de – vrăbii. îmbrăcat tot altcum decât pe aici, cu pantaloni de catifele ce-i vin numai peste genunchi, cu cizme răsfrânte din piele vişinie împodobite cu pinteni de argint şi cătărămi la fel.

— Cum o să se înfăţişeze aşa la curtea mea?

— Am adus cu mine de la Cracovia nişte veşminte de mare preţ pe care le-am lăsat aici, la Iaşi, la omul ştiut de Curte, şi de la Stambul manta de preţ ca pentru cucon domnesc. Marele dragoman, dacă Măria Ta îngăduie, a trimis, pentru domniţa pe care vei vrea s-o măriţi, o manta albă cusută toată în flori de mărgăritare cu inime din rubine şi frunze de smarald, şi un văl din fir de aur prins în coroniţă ce întruchipează un vrej cu frunze de trandafir având o cruce în faţă din safire şi opale. Iar pentru alaiul de nuntă a trimis zece cai albi.

— Agem dilberi, borden bargiri meş hurdir – răspunse zâmbind Vodă Lupu.

— Ştiu şi eu proverbul că „un tânăr persan şi un cal moldovenesc sunt mai slăviţi decât toţi ceilalţi”, dar nici armăsarii ce i-am adus n-au pereche.

— În ce grai te-ai înţeles cu tânărul?

— Turceşte, Măria Ta, dar tare vorbeşte repede.

— Ce face el la Stambul?

— Ajută pe marele dragoman.

— Ce se zvoneşte despre el?

— Ca orice tânăr, sărit de vârsta însurătorii de câţiva ani, a mai petrecut şi el ca toţi cei de seama lui, a mai jucat cărţi, a mai avut datorii…

— Şi marele dragoman vrea să-l aşeze la rostul lui…

— Când va vedea domniţa se va aşeza el singur.

— Nu pune mâna în foc!

— Pentru spiţa asta a noastră mai păcătoasă nu pun, dar îmi zic şi eu, „ce nu se cunoaşte, nu face supărare”, aşa că unde-i un dram de minte poate să fie şi o viaţă liniştită.

— Aduci cumva mustrări spiţei bărbăteşti, Manolis?

— Nici asta, căci felurit e sângele ce curge în vinele

fiecăruia şi fiecare îşi ia dreptul de care se crede în stare în faţa vieţii, numai că mă gândeam şi la învăţătura scripturii şi la pravilele ce vrei a pune, Măria Ta.

— Da’ de viaţă te-ai bucurat? Aşa-i?

— Eu, Măria Ta, sunt văduv şi asta-i altă treabă.

— Da. Asta-i altă treabă pentru noi, că de unde vii tu…

— De unde viu eu e altă lege şi alt Dumnezeu.

— Ai întrebat şi pe la seraiul sultanei cum e văzut acolo marele dragoman?

— Da. Măria Ta, şi toate-s bune acuma. Numai dacă soarta o ascunde vreo năpastă. Mai departe nu pot şti! Dar cu ce zestre îi vei da. Măria Ta, toate se vor rostui.

— Adică?

— Poate domnie în Ţara Muntenească! Cine cunoaşte oare ce aduce ziua de mâine? Ca dovadă a credinţei sale, marele dragoman mi-a alăturat şi aceste scrisori ale capuchehaei Mariei Tale.

— Manolachi?

— L-am lăsat şi pe el la Bacău. Aşa îl vei avea, Măria Ta, mai la îndemână!

9 < – Nu s-o fi hainit?

— De călăva vreme. N-a apucat a face rău. că a oprit Grillo toate drumurile lui şi ţi l-a trimis peşcheş, mai bine să-i tai capul la Bacău decât aici.

— Niciodată nu fac două trebi diferite deodată. Dă-mi numai scrisorile şi aşteaptă. Lupul îşi scoase căciula ce deodată parcă-i strângea capul. Se sculă îndreptându-se spre fereastră de unde venea lumină mai bună şi citi la repezeală slova cu înfloriturі ce ar i-i trebuit una să ajungă la Ieşi, alta la germani. Pe măsură ce citea, vâna de pe frunte i se îngroşa mai tare şi chipul i se întuneca.

— Aşa, aşa.

— Măria Ta, ai încălzit un şarpe la sân!

— Nu şarpe, viperă, Manolis. El n-a simţit nimic?

— Nimic, afară de cinstea de a însoţi în Moldova, la vânătoare de mistreţi, pe fiul marelui dragoman.

— Vânătoare de mistreţi zici? Ei bine, chiar avem să

facem una ca să nu amestec treburile domniei cu plăcerile mele. Auzi, Manolis? Peste opt zile va fi mare vânătoare la care vei pofti şi pe feciorul lui Grillo şi pe însoţitorul lui. Mistreţii îs mare primejdie. Dacă nu le opreşti înmulţirea din timp, umplu, pădurile, Manolis sau pan Tadeus cum te-ai botezat tu singur. Am s-o chem şi pe Marga cu Simină de la Nemira.

— Pe domniţa Simina vrei s-o măriţi. Măria Ta?

— E cea mai mare. Da' de ce te uiţi aşa la mine?

— JN-o întrebaţi şi pe ea?

— Nu e nevoie.

— Cum crezi, Măria Ta, eu, dacă ar fi fiica mea, a§ întreba-o.

— Fecioarele se dau după bărbaţii lor.

— După elte înţeleg eu. Măria Ta, vrei s-o păstrezi cu capul limpede, dar iartă-mă doamne, Toderiţă Cehan, cel cu înaltă învăţătură, unde-i acuma?

— Ce-ţi veni? Îmi aduce mireasă din Caucaz. E cu Catargeştii şi mă tot întreb la ce întârzie atât!

— Or să sosească. Măria Ta. or să sosească! Mă gândeam. aflând că vrei să trimiţi solie la mitropolitul Kievului, că eşti ar – i cel mai potrivit a-l înfăţişa cu toate cererile pe domnul Moldovei.

Vasile Lupu îl privi ţintă, cu alt gând fierbându-i în minte.

— Hei Manolis, Manolis! Multe ai mai învăţat la cu vârsta şi drumurile. Am să mă mai gândesc, că-i prea tânăr.

— Tinereţea e chezăşie de putere la drum lung şi la răzbatere, doamne. Drumurile sunt cei mai buni învăţăcei la şcoala vieţii. Cu ele se trec şi firmanele şi tâlhişurile.

N – Feciorul lui Grillo călăreşte bine?

— Ca orice fiu de mare dregător. Şi sabia ştie. să o mânuiască.

— S-a luptat pe lângă turci?

— Nu. Dar se ştie cu cine a învăţat meseria armelor. Aici a ţinut morţiş marele dragoman să nu-i iasă din cuvânt.

— Altcum mai da pe delături?

— Mai. Dar vrei Măria Ta să-ţi faci un duşman din dragoman? Şi Ilieş şi Moise Movilă atâta aşteaptă!

— Nu, Manolis. Dragomanul trebuie să-mi fie rudă pentru a-mi rămâne prieten. O asemenea înrudire nu se poate nici ocoli, nici să nu-i dea toată greutatea cuvenită, căci nu numai că i se dă lui sprijin şi cinstire, dar Sirnina lui va trăi într-un serai creştin de marmură şi lemn de chiparos, într-un ţinut unde gerul nu-i aşa puternic, nămeţii nu covârşesc drumurile, crivăţul ocoleşte la miazănoapte, iar pentru sănătatea ei cam gingaşă va fi cel mai bun leac.

* 14 a

O vânătoare domnească nu e lucru ce se face în toate zilele, mai cu seamă că Vasile Lupu de la o vreme se lăsase de asemenea îndeletniciri. În vremea tinereţii, cutreierase mulţi codri, dar acuma, parcă şi-ar fi trăit zilele după un catastif anume întocmit, din tipicul căruia nu ieşise cu o iotă, de parcă nu i-ar fi ajuns timpul ce-i sta în faţă pentru cele ce avea în minte. Şi doar pădurile colcăiau de vânat. Iar mistreţii şi cerbii erau atât de mulţi, că te mirai că nu intrau iarna prin ocoalele oamenilor, aşa cum făceau lupii când îi răzbea uneori foamea. Şi pe dealurile din jurul laşului se afla puzderie de sălbăticiuni, dar mai vestite erau cele din ţinutul Cârligăturii, cam la opt ore călare de la Iaşi înspre Suceava”.

Aşa că, după ce Ambrozio Grillo a urcat la Iaşi şi domnul ţării l-a primit cu cinstea cuvenită ca pe un fiu al celui mai de seamă dregător al Veneţiei la Stambul, oaspeţii au fost poftiţi masă în odaia divanului celui mic. Acolo, Ambrozio Grillo a văzut prima oară ceremonialul domnesc al curţii moldovene şi nici nu s-a minunat peste măsură, nici cuvinte nelalocul lor n-a rostit, iar Măria Sa a stat de vorbă cu multă luare aminte cu tânărul ce se vedea a fi călătorit mult spre soare apune, cunoscând nu numai Veneţia, ci şi Roma, ba ajungând până în capitala Franciei, unde domnea cu mai mare putere biserica decât regele. Măria Sa.l-a iscodit cu anumite întrebări spre a şti ce are

de gând a face de aici înainte, iar tânărul i-a răspuns că tatăl lui l-a pregătit spre a-l avea lângă sine pentru multe trebi ce Veneţia le avea cu răsăritul lumii şi mai cu seamă trebuind a-i ţine deschise căile negoţului spre soare răsare, pentru care e de neapărată trebuinţă prietenia cu turcul.

La o altă întrebare mai învăluită a lui Vasilie Vodă, el a răspuns că viaţa femeilor în Veneţia e mult mai slobodă decât cea care-i pare a fi în Moldova şi că acolo sunt mult mai preţuite decât în Turcia, nu numai când sunt tinere pentru frumuseţea lor, ci şi mai târziu pentru alesele lor purtări şi o an umilă înţelepciune ce o capătă ca nişte doamne ce au învăţat din şcoala vieţii, căci acolo ele nu trăiesc ţinute cu totul la o parte de bărbaţi.

Măria Sa a grăit apoi cu multă bunăvoinţă şi cu capuchelia ia Domniei Sale întrebându-l de câte mai făcuse acolo, la Stambul, pentru binele şi liniştea Moldovei, apoi se bucură aflând că totul a fost spre folosul slujbei Măriei Sale şi-l pofti să ia parte la vânătoarea de mistreţi ce va avea loc peste două zile.

Apoi trâmbiţele au sunat, tobele au răpăit, semn că stolniceii puteau aduce bucatele, după ce Vodă sfârşise de vorbit cu oaspetele.

Au apărut în şir stolniceii cu vătaful lor în frunte, fiecare ducând câte o tavă, pe care rând pe rând le treceau stolnicului al doilea, acesta stolnicului cel mare, care singurul avea dreptul a le pune pe masa domnească. Medelnicerul cel mare i-a dat domnului apă de spălat, apoi s-au aşezat la masă, întâi Vasilie Vodă şi oaspetele, apoi cei poftiţi, fiecare după boieria sa. Stolnicul cel mare a gustat bucatele domneşti şi după aceea s-a început masa şi după ce paharnicul cel mare i-a îmbiat domnului vinul credinţei într-o cupă anumită, muzica moldovenească a început a cânta după o perdea şi toţi au închinat pentru viaţă lungă şi belşugul domniei lui Vodă Lupu. Abia atunci s-au aşezat jos armaşii cu buzdugane ce străjuiesc pe domn.

Şi a văzut atunci voievodul că Ambrozie Grillo ştie să ţie bine la băutura Vinurilor de Cotnari şi Odobeşti, a căror

tărie culcase la pământ nu de puţine ori pe cei ce le înfruntaseră. A înţeles că-i obişnuit şi cu petreceri şi cu primiri în acest fel.

Ambrozie, în costumul lui albastru cu mâneci şi cingătoare aurie, cu pantalonii lui de mătase strălucitoare, cu mantie albă scurtă, căptuşită cu atlas albastru, părea neobişnuit la această masă, unde toţi purtau caftane lungi, bărbi stufoase şi cu toată tihna clipei, îi simţeai gata de a încăleca la un semn spre a întâmpina o primejdie ce se putea ivi de oriunde. Deasupra mustăcioarei lui subţiri, nasul lung parcă adulmeca ceva nedesluşit, care-l neliniştea. Totul părea aici pus pe tihnă îndelungată şi totuşi undeva, în aer, în veşmintele oamenilor, în chipurile lor, acel ceva cu care el nu era obişnuit, îi dădea târcoale. Să fi fost el, străinul, pricina? Sau viaţa aceasta a oamenilor de aici? Poate că era mai greu de trăit aici decât la Stambul, sau tocmai pentru că într-un fel ţineau de Stambul aici era greutatea? Şi dacă nu-i înţelege pe ei, pe fiica acestui voievod o va putea înţelege vreodată oare? Poate că se va bucura să iasă dintr-un târg de la marginea lumii, unde frumoase nu sunt decât bisericile. Şi totuşi ce cai şi ce vinuri au aceşti oameni de neînţeles pentru el!

Deoarece vechea lege a ţării cerea ca vânătorile să fie aşezate cât mai aproape de marele post ce avea să vină, şi cum se apropia sărbătoarea sfântul ui Petru şi Pavel, când domnitorul hotărâse a face nunta Siminei eu feciorul lui Grillo, pentru a o trimite apoi la noile ei rosturi înainte de a-i veni lui mireasă, Vasile Vodă socotise că totul fiind aşa cum se cuvine, au pornit vânătoarea după ce au ajuns şi au făcut bun popas în pădurile de la Cârligătura. Apoi, în dimineaţa ce a urmat, oştenii ce l-au însoţit au pătruns în codru şi cu chiot mare au gonit vânatul spre margini unde se aţineau vânătorii cu câini şi jjusli. Se ştia de multă vreme că în acest ţinut se pripăşise o turmă de mistreţi ce făceau multe pagube, dar pe care ţăranii din partea locului nu îndrăzniseră să mai încerce a-i prinde din cauza ferocităţii lor şi mai cu seamă din pricină că în nenumărate rânduri toţi cei care se rătăciseră pe acolo fuseseră găsiţi

sfârtecaţi. Or, se ştie că mistreţii nu se dau la om decât dacă-i întărită. Un băietan care îndrăznise a intra în pădure cu porcii se întorsese într-o zi ca hăituit de vedenii şi spusese cum. dacă n-ar fi apucat să se caţere într-un stejar apropiat l-ar fi făcut fărâme nu numai mistreţul cel bătrân, cu colţii ca două cleşte întoarse, ci şi un lup neobişnuit ele mare, cât o viţică, cu ochi roşii şi cu bale curgându-i din gură. care a apărut după urma lor, a înşfăcat cea mai grasă scroafă şi a pierit în adâncul pădurii. Oamenii au înţeles atunci că dihania ce se năpustea asupra celor rătăciţi în codri nu putea fi decât un lup turbat, ori mistreţul cel bătrân ce se înrăise rău. Şi au vestit pârcălabul locului, dar nici acesta cu oamenii lui nu izbândiseră nimica.

Se bucuraseră cu toţii aflând că Măria Sa pornise vânătoarea în acele locuri, încredinţaţi că ele data aceasta va fi omorâtă fiara ce făcuse atâta rău satelor din împrejurimi. Şi toţi locuitorii lor s-au dus să ia parte la marea goană a vânatului, dar spre bună pază fiecare s-a înarmat cu furci sau topoare, unii cu ţăpoaie, ca nu cumva să se pomenească încolţiţi fără veste. Şi hăituiala a pornit din zorii zilei, într-o larmă ce ar fi sculat şi morţii din mormânt, căci numai astfel putea fi zădărâtă turma mistreţului cu colţii de fier şi adusă în bătaia puştilor şi mai cu seamă acel lup înfricoşător.

Bătrâna pădure fremăta toată ca şi cum un duh ar fi străbătut-o din adâncuri spre margini, apoi au pornit crengile a foşni, şi ramuri a se rupe sub picioarele hăitaşilor şi ale fiarelor ce fugeau de chiotele mulţimii. Râşii, miţele sălbatice, săreau din creangă în creangă, de la un copac la altul, din ce în ce mai neliniştite; vulpile cu puii părăseau vizuinile, când grosul larmei ajungea în dreptul lor, lupii adunaţi în haită goneau înainte cu sărituri lungi şi mârâituri ciudate ieşeau din gâtlejurile lor ţepene, nici nu se uitau la iepurii ce fugeau în acelaşi timp cu ei, oprindu-se câte o clipă pentru a-şi ciuli urechile, apoi minaţi ca din urmă de zarva tălăngilor, din caic băteau hăitaşii, înnebuniţi, o tuleau încotro le părea a fi linişte.

Păsările îşi încetaseră şi ele ciripitul, ridicându-se în stoluri lungi ce-şi luau zborul.

La marginea codrului aşteptau boierii voievodului Vasilie împreună cu oaspetele de la Stambul. iar ceva mai departe, spre unghiul ce îl făcea pădurea, către marginea râului, se afla boier Mihalache, capuehehaia domnească, bun bucuros de aşa vânătoare la care nu mai luase parte de doi ani, de când fusese trimis la Constantinopol.

Să fi fost spre prânzişorul cel mic şi soarele de o suliţă pe cei1, când nu apărut mistreţii în bătaia puştilor. Atunci pădurea s-a cutremurat de atâtea împuşcături, dar şi primejdia vânătorilor a crescut, căci mistreţul rănit e turbat la supărare şi se repede cu colţii asupra celui ce-i iese în cale, străpungindu-l ca pe o turtă de ceară. „Vânatul mărunt era lăsat să le scape, totul era turma de animale încolţite, însângerate şi grohăitoare ce le venea în bătaia puştilor, cele asupra cărora se repezeau elinii din care unii rămâneau sfâşiaţi hi tufişuri.

Atunci s-a vestit că a apărut şi fiara care băgase groaza în oameni; a fost văzută bine, părea a fi lup, dar era cu mult mai mare, hibele ei puternice lăsau urme ca de urs pe unde trecea.

S-a îndreptat spre apa râului, uncie se vede că îşi avea ascunzişul. A gonit aşa. cu ochii roşii, cu botul căscat, din care-i curgeau bale, drept spre pilcul de copaci unde se afla capuehehaia Măriei Sale şi până a prins acesta a împuşca odată nemerindu-l numai în picior, fiara a şi sării, asupra-l prânzindu-l de gât cu colţii ei puternici; cei din jur au auzit trosnitura oaselor înainte de a slobozi glonţurile în capul fiarei şi în trupul ei, căci la asemenea arătare neobişnuită nimeni n-a mai gândit la omul care zăcea sub ea, ci numai la vieţile lor ce le erau în mare primejdie. Cu şapte împuşcături în el, neobişnuitul animal tot mai respira şi au trebuit să-şi dea mare osteneală oştenii, din acel cap de pădure, ca să-i desprindă din gură gâtul sfârtecat al boierului Mihalache, căruia se vede că-i fusese sortit un fel vechi de judecată a pământului, care lasă întâi vinovatului o portiţă de scăpare, predându-l judecăţii celui de sus,

printr-o anume întâmplare.

De cealaltă parte a pădurii, Măria Sa şi viitorul său ginere doborâseră mistreţul cel bătrân şi se bucurau foarte, mai cu seamă Ambrozie ce era minunat de bogăţia şi frumuseţea vânatului din pădurile Moldovei. Câinii au pornit să caute urmele mistreţilor răniţi, ce se trăseseră să moară în adâncimile întunecate ale codrilor; au dat apoi glas mare şi pădurarii domneşti au mers pe urmele lor cu toporişti, sineţe şi plase trebuincioase târâtului vânatului până la locul hotărât adunării.

De cele întâmplate la cotul râului a luat seama numai vătaful de armaşi, care, nevrând să strice plăcerea domnească a celui ce mai bine de un an nu ieşise la vânătoare, hotărâse armăşei anume ce aveau să ia în primire mortul spre a-l purta la casele lui de la Târgul Frumos, unde trăia sora domniei sale.

Iar vânătorii domneşti, după ce s-au bucurat de mulţimea mistreţilor, după o scurtă gustare, au pornit în trap spre târgul laşului, unde-i aştepta cina domnească şi paturi cu pilote de puf.

În căruţe anume pregătite, paicii au urcat cele mai frumoase animale pornindu. -le spre bucătăria Curţii lui Vodă, apoi spre cele ale boierilor ce au luat parte la vânătoare, cât şi ale dregătorilor locului.

Paicii şi-au împărţit între ei cei câţiva lupi şi vulpi, din ale căror blăni aveau a-şi croi şube pentru vifor. Singurul râs ce fusese doborât Măria Sa l-a dăruit tânărului Grillo, ca un oaspete de seamă ce se afla, iar hoitul fiarei cumplite, sătenii locului l-au îngropat adânc în pământ să nu-l poată dezgropa nicio vietate; erau fericiţi că au scăpat de groaza lui, dar neliniştiţi la gândul că pădurile lor pot avea ascunse altele la fel.

INIumai bătrânii locului erau abătuţi, iar unul dintre ei, pe jumătate orb şi surd, atunci când i se dădu în dar un iepure dintre cei căzuţi, nu primi, ci cu glasul lui obosit şi hârâit, cu o mină ţinându-se în ciomag, cu alta apărându-se ca de o vedenie ce venea dinspre adâncurile de dincolo de sat, de dincolo de ape, prevesti ca în faţa unor năluci pe

care doar el le vedea, acolo, în vatra satului, unde cei ce luaseră parte la vânătoare îşi împărţeau vânatul lăsat lor.

— Nu, oameni buni. din animalul care a zărit dihania cea ca din apocalipsă eu nu sorb zeamă. Asemenea arătare nu-i lucru bun şi prin ea se vestesc jeluiri, pojaruri şi năvale peste moşia noastră.

— Nu te speria, uncheşule, degeaba; Măria Sa a pus de mult pace şi acuma, măcar că-i arnăut de moartea doamnei şi a cuconului domnesc, se aude vorbă că şi-ar lua altă nevastă şi iar va fi bine şi veselie.

— Moartea doamnei nu-i nimica pe lângă ce va veni. Moartea cuconului domnesc, zici? Unul piere, altul se naşte în loc. Numai că venirea dihăniei ăşt-a aici vesteşte necazuri cumplite şi, doamne fereşte, poate" pieirea unui întreg neam de oameni, jalnică şi cumplită pieire şi mulţimi care blastămă şi ţipă.

— pierit boierul Mihalache de la Târgul Frumos de colţii fiarei şi iată că ţi s-a împlinit zisa. Ia iepurele să ţi-l fiarbă nepoata!

— Nu. Nu-l ating. Numai de aş muri înainte de a trăi ce va să vină.

Şi moşul plecă lăsând lumea înfiorată de cuvintele lui.

23

La cetatea Oceacovului Toderiţă aştepta cu nerăbdare întoarcerea solului de la curtea domnească. Ştia că-i drum lung şi greu, dar totul se biruie cu voinicie şi curaj în viaţă. Mai aştepta cu nerăbdare şi veşti de la ai lui şi de la Simina. Acuma era aproape gata cu vremea doliului şi poate că tatăl lui trimisese peţitori la Vodă, după ce jupâneasa Marga îi cercetase mai întâi bunăvoinţa. Poate că.

Ha întoarcere, de bucurie că i-au împlinit cum se cuvine porunca şi dorinţa, Măria Sa văzând cât de frumoasă e tânăra cerchează îi va îngădui fetei lui a-şi alege şi ea mirele după inima ei. Se gândea şi la bucuria jupânesei Sanhira şi la dragostea cu care o va înconjura pe Simina. Aici, în locurile astea necunoscute şi ciudate, după

călătoria ce-l purtase spre oameni cum nu mai întjinise niciodată, după ce văzuse în ţinuturile lor pe tătari, fără a fi nici în lupte cu ei şi nici robul lor, viaţa îi părea atât de neaşteptată şi, o dorinţă, de a cunoaşte şi a vedea mai mult, creştea pe nesimţite. Nu-şi dădea bine seama clacă aceasta era o latură nouă a firii lui sau o rămăşiţă a bonlei ce-l prinsese în urma băuturii celei negre, cu care se pare că turcii erau obişnuiţi. dar care pe el îl purtase, în lumea nălucilor ducându-l până aproape de pragul fără întoarcere. Avusese noroc cu doftorul evreu, pe care i-l trimisese paşa de la Occacov. Acesta, om păţit care» trăise şi văzuse multe în viaţa lui, fusese prins de tătari şi după" o robie de un an, spre norocul lui, trecuse în mâinile unui negustor chinez, ce străbătea drumul mătăsii venind spre Europa din adâncul Asiei, Chinezul îl cumpărase de la tătar, în schimbul unui corn cu praf de puşcă şi al unei puşti, şi după ce pricepuse că e doctor îl ţinuse pe lângă sine timp de doi ani cât îşi sfârşise treburile în oraşele de la malul Mării Adriático, în care timp, Rubin îi învăţase graiul şi se împăcase bine cu noul lui stăpân de la care prinsese multe taine ale acelui necunoscut imperiu de la soare răsare. deja Liu-Chan-Wu deprinsese felul de a îngriji al chinezilor ce foloseau oase de tigru pisate pentru a da putere celor slăbiţi de boli; de la el învăţase să folosească veninul năpârcii fiert în rachiu de orez pentru îndepărtarea neputinţei şi a răcelilor cumplite; de la el ştia că există o anumită piatră verde, căreia chinezii îi spuneau piatra lunii sau „ochiul lui Buda", care scoasă din munte într-o anumită vreme din an, când stâncile au o căldură neobişnuită şi mai cu seamă din acei munţi unde au fost odinioară guri vechi prin care pământul şi-a scuipat focul, acele pietre rare ce au în fiinţa lor fărâme din acel foc viu ce nu s-a stins şi care îşi arată viaţa prin apele roşii ce le fac; acele pietre feresc pe purtătorul lor de nenorociri şi moarte, fiind nu numai un tal isman, ci o părticică din inima neatinsă a pământului.

Numai tăria necunoscută ce poartă în că l-a scăpat de furiile nebuniei aduse de primejdioasa băutura a frunzelor

arborelui ket, care amestecată cu sămânţa pisată de cânepă crudă şi de mac alb, dă acea otravă înceată cu care chitaii îşi trimiteau mai repede duşmanii în întâmpinarea strămoşilor. De ce i-o fi dat lui şi tânărului cerchez asemenea băutură? Poate fiindcă tinereţea şi frumuseţea lor ieşind din obişnuit o fi stârnit gelozia nebunului de paşă al Siiistrei, care, venind de scurtă vreme la această dregătorie şi nefiind prieten cu beiul de la Iaşi, a pus om anume pentru a-i nimici. Dar piatra aceasta care are uneori în curgerea apelor roşii ca nişte firişoare de aur, ei da, acele firişoare l-au păzit de nu i s-au rătăcit minţile, sau să-i desprindă muşchii de pe oase, aşa cum a păţit cerchezul. Apoi el, doftorul Rubin, l-a hrănit cu supă de oase de tigru, cel mai bun leac în contra slăbiciunii şi i-a dat rachiu în care a fost fiert venin de năpârcă să-i ia nălucirile.

Sigur, acel cavaler blestemat existase, făcuse tot felul de nelegiuiri şi acolo era hruba, dar strigoiul a fost nălucirea lui. S-a găsit un tânăr neputrezit dincolo de perete, cu inscripţii vechi pe brâu, dar asta e o taină ce n-o ştie dezlega. El, Rubin, e la paşa de la Oceacov numai de trei luni, adus de un arab, căci chinezul a fost să se întoarcă în ţara lui tot pe drumul mătăsii şi i-a dat drumul. A fost un bărbat nemaipomenit acest chinez, mărunţel, cu chip rotund ca luna, cu tot creştetul ras şi numai cu o coadă neagră ca femeile pe spinare. Ştia italiana ciudatul chitai, care şi-a vândut valurile de mătase cum n-a mai pomenit el şi a luat în schimb mărfuri de pe toată coasta mării spre a le duce în ţara lui. A vândut şi statuete din fildeş şi din jad, nemaipomenit de migălos lucrate. Mai cu seamă copacii plini de flori şi păsări ciopliţi din lapis-lazzuli ori din colţi de elefant nu-l putea uita doftorul. I-a dat şi lui una în dar la plecare; în schimbul ei va ajunge din nou în Lehia de unde l-au prins tătarii. O va dărui paşei şi cu vreo solie va pleca şi el la familia lui, dacă cumva mai trăieşte, şi se vor muta la Cracovia care-i mai apărată. În patru ani, multe se pot întâmpla!

Va cere paşei învoirea să plece cu solia moldoveană,

acum e om liber doar. Nu-i plac locurile pustii de dincolo de cetate, nici oştenii aspri, nici frigul de aici. Liu-Chen-Wu i-a dat o lâdiţă de lac negru acoperită cu desenele unei fiori necunoscute, căreia el îi zicea lotus. Lădiţa plină cu leacuri din China. Cu aceasta Rubin este mai bogat decât dacă ar fi plină cu nestemate.

Doftorului Rubin îi plăcea să vorbească şi să-i împărtăşească lui Toderiţă din cele trăite şi, mai cu seamă, gândurile ce-l frământau; şi, cum amândoi ştiau limba leahă. bolnavul se în tremă cu totul şi ieşi dintr-un fel de muţenie, dar undeva în făptura lui stăruia ceva aşa cum e neliniştea ce bântuie animalele unei turme înainte de furtună.

Într-o bună zi Rubin îi spuse:

— Pane Todiraş, boala din afară ţi-am scos-o eu. Boala dinăuntru rămâne să oscoţi singur. Acuma, nu mai e nici băutura turcului, nici miasmele locului. Şi paşa cetăţii şi eu te-am ferit de ele. Dar domnia ta ai o otravă pe dinăuntru. Până n-o scoţi singur şi de bunăvoie, nu faci nimic. Peste suflet, numai rabinul sau popa au putere. Eu nu sunt niciunul, nici altul, dar văd şi înţeleg că ai o grijă şi mai eşti croit ca păsările cerului care simt când vine furtuna sau ploaia. Cu soarta nu te poţi lupta. Asta să-ţi fie pruna înţelepciune. Eu nu-s Solomon, dar a doua înţelepciune e „cinsteşte pe doctor cu cinstea ce i se cuvine, căci şi pe el l-a făcut Domnul”, asta ospun ca să ai încredere în ne chiar dacă nu suntem de o lege şi de un neam. Numai inima omului schimbă faţa-i spre bune ori spre rele. Tnin: de omniei tale. pan Toderiţă, e întunecată ori de dor. ori de grijă. O fi dor de acasă, o fi dor de ce nu eşti sigur şi nu ţ-i în putere încă. Nu ştiu. Gândeşte-te numai că puteai fi mort şi îngropat, dar mila lui Iehova te-a scăpat şi acumtrăi şti. Cu timpul trece, şi vest., din Moldova va veni odată cu nouasolie. Că părinţii te aşteaptă şi dacă ai să-i sprijini la bătrâneţe, nu-imâhni fa tinereţe. Şi dragostea de ar fi la mijloc, nu. uita că în mâna Domnului sunt toate, iar noi r-u avem decât a neînfrâna nerăbdarea.

Toderiţă a înţeles ce fel de dofterie voia să-i dea

acuma-Rubin, care era un om mic şi subţire cu tâmplele argintii, privind puţin saşiu cu ochiul drept; a priceput că aşa firav şi pirpiriu, tăria lui i-a fost cartea legilor de la care nu s-a abătut în cugetul lui nicio clipă şi că alături de ea, slujba ce singur şi-a luat-o de a tămădui oamenii vine de la aceea că are în el un har prin care înţelege şi cele spuse şi cele nerostite. Şi a mai priceput că nu-i primul din neamul lui în slujba asta, de are răbdarea de a citi în om, ca în carte. Dar încă nu era hotărât a-şi deschide sufletul în faţa lui, numai că i-a făgăduit că va merge cu el la Enachi Calargi spre a-i cere acestuia, ca unul mai mare al snliei «e se afla. Îngăduinţa de a-l lua cu ei în ţara Moldovei, de unde lesne putea trece la ai lui în Polonia. Kubin a plecat uşor capul şi – n-a mai stăruit. Era obişnuit ca oamenii să i se destăinuie cu greu. căci fiecare are tainele lui şi cu crt sirrl mai de neîmplinit, cu atât nu sunt pomenite, apoi mai era un şir de datini şi o lege ce-i despărţea.

24

În urma poruncii grabnice de a veni la Iaşi, jupâneasa Murga şi nepoata Simina se aflau acum la curtea domnească.

Şi cum, pe de o parte, Vasilie Vodă nu voia să-şi supere sora aceasta mai mare, ştiind-o că ţine mult la fată, iar pe de altă parte socotea că-i mai cuminte ca Simina să ştie din gura naşei sale ceea ce s-ar fi cuvenit a-i spune doamna Tudosca, dacă ar fi fost în viaţă – aşa încât, atunci când Măria Sa avea să-i vestească soarta ce i-o hotărâse, să nu vadă nici lacrimi, să nu audă nici cuvinte nepotrivite ce l-ar putea mâhni sau supăra – lăsase această grijă să cadă pe umerii văduvei lui Ştefan Nemira. Lucru ce aceasta avea să-l facă plină de amărăciune şi cu inima grea, pentru că nu fusese dornică de măriri necunoscute, ci umblase în viaţa sa după chemarea inimii şi tihnă. Mai mult, se alipise cu trup şi suflet de această ţară a Moldovei în care, atât cât poate fi un om supus vremii şi neaşteptatelor întâmplări, fusese fericită.

Purtarea retrasă şi înţeleaptă a jupânesei Marga.

soaţă de mare comis şi soră de domn, le era tuturor a plăcută, ea trecând drept o femeie cu mult bun simţ şi mai eu seamă cu adâncă măsură în toate. De aceea şi Vasilie Vodă îşi lăsase fără grijă fata să stea cu ea. El nu avusese aproape niciodată nici răgazul, nici pricepere «de a-şi îndruma fetele. Aşa că acuma, după ce hotărâse soarta Siminei tot Marga avea să fie aceea care să-l ajute omeneşte, ea o soră.

Îi pomenise ea de Toderiţă Cehan că o iubea pe Simina şi că nu îndrăznise să tulbure doliul domnesc prin poţi tul lui? Se poate. Dar doamna, ca o rudă atât de apropiată ce îi e, trebuie să cunoască faptul că fetele domnilor nu pot alerga după fericirea lor. ca nişte simple fete de boier. Datoria lor e să aducă folos cuiva punând pirostriile pe cap; ţării sau domniei şi dacă se poate amândurora deodată. Ceea ce e bine pentru copii ştiu mai bine părinţii şi o să vadă ea însăşi mai târziu, când visele tinereţii zboară. Apoi, jupâneasa IViarga multe fete de domn a văzut fericite? Nu a auzit de soarta celor două fete ale lui Ierenâia Movilă, dintre care una abia a scăpat de robia tătărască, iar cealaltă a ajuns să se mărite a treia oară acolo în Lehia? Nu i-a povestit nimeni ce tristă a fost soarta Ruxandrei, fata lui Petru Rareş, măritată cu Lăpuşneanu? Dar de doamna Oieana a lui Ştefan cel Mare, măritată după fiul cneazului moscovit şi care şi-a pierdut viaţa împreună cu copilul ei, acolo, în cele pustietăţi îngheţate, de unde vine crivăţul?

— Ehei, Margă, Margă! Dumnezeu a fost bun cu tine, am mai ajutat şi eu ca domn. dar nu toate vieţile îs la fel – încheiase Vasilie vorba înainte de a prinde ea să-i răspundă că, dacă nu era amestecul lui în lupta aceea cu Matei, Ştefan Nemira ar mai fi trăit şi acuma. Dar şi-a înghiţit vorbele şi acuma iat-o, cil Simina alături. O Simină cu părul stufos cum e coada veveriţii, cu ochi întrebători, frământând cu degetele micuţe capătul cingătorii. Ochi în care îi intră tot sufletul şi care întreabă în timp ce gura stă mută.

Marga a luat-o binişor lângă ea, pe divanul acoperit

cu covor de Smirna. Îi mângâie tâmplele şi creştetul căutând să-i potolească tremurul. pe care îl ghiceşte numai, r – Simina, cum îmi spuneai tu mie, cât ai fost mică?

— Mamina. Aşa îţi spun mereu în gând, când nu eşti lângă mine.

— Da. Da. Mamina… Dacă ai să pleci, cine o să-mi mai spuie aşa?

— De ce să plec?

— Ai crescut. A venit vremea să mergi la casa ta.

— Aici. În Iaşi.

— Dacă s-ar putea!

— De ce nu? Ai vorbit cu tata?

— Vasile are oaspete de scamă, tocmai de la Stambul.

— N-o să stea omul acela aici o veşnicie I

— A venit cu multe şi gingaşe, treburi.

— Toţi care vin de acolo au. gingaşe treburi.

— Simina, tu ai auzit vreodată de puterea Veneţiei?

— Nu.

— O putere mai mare ca a Moldovei. Nu plăteşte tribut sultanului, nu are nevoie să asculte de sultan.

— Aşa o fi, dacă spui.

— Şi Veneţia are la Stambul o capuchehaie, aşa cum are şi Moldova.

— Da. Şi?

— Capuchehaia lor, sau mai bine zis marele dragoman al lor e ca marele vizir al turcilor, cu intrare mereu la sultan.

— Ce am eu cu ei? Mai bine făgăduieşte-mi că prinzi un răgaz de al tatii ca să-i pregăteşti.

— Vasile îşi aşteaptă mireasa să-i vină. Se aude că-i atât de frumoasă, încât nici Maria Magdaléna n-o poate întrece.

— Atunci eu voi sta numai la Bucium.

— Poate nici n-ai să apuci s-o vezi…

— Şi dacă am s-o văd, tot n-am s-o pot iubi. Mi-e teamă să n-o urăsc.

— N-ai să ai vreme.

— Vorbeşti aşa de încâlcit! Nu pricep.

— Dragomanul are un fiu tânăr, care-i acuma aici, la curte. Nu-i u. rât, e chiar plăcut la vedere şi se poartă strălucit înveşmântat. A fost cu Lupu la vânătoare de mistreţi… E un tânăr bogat, ştie bine turceşte… Stambulul nu-i departe, şi nici în calea tătarilor.

— Nu înţeleg, Mamina, ce vrei să spui.

— Dragomanul, tatăl lui, ţine toate iţele apusului şi răsăritului în mână. El poate ajuta mult nu numai pe tatăl tău, ci şi Moldovă însăşi.

— S-o ajute atunci şi tata să-i umple buzunarele cu galbeni.

— Vrea mai mult. A adus el însuşi daruri nemaipomenite.

— Nu!

— Da, Sâmina! A cerut mâna ta şi domnul, după ce a chibzuit bine, a văzut că va fi spre binele tău şi i-a dat-o.

— Tata vrea să scape de mine? Să nu stau în calea noii doamne pe care simte că 11-O voi socoti niciodată ca pe mama mea?

m

— Nu spune vorbe nesocotite. Orice fată trebuie să se mărite.

— Atunci plec acuma la părinţii lui Toderiţă şi-l aştept acolo să se întoarcă. De asta l-a trimis tocmai la han tătar?

— Nu te poţi duce în casa marelui vornic fără învoirea Măriei Sale. Ar însemna să-i duci la pieire.

— Mă duc la Sucevița şi acolo rămân.

— Ce mănăstire în Moldova te poate primi să iei vălul câtă vreme voievodul ţării nu încuviinţează?

— Rămân cu domnia ta.

— Până la nuntă.

— Atunci nu mai e nicio scăpare?

— Peste voinţa lui Vasile Vodă, în Moldova, nu poate trece nimeni.

— Şi tata vrea să mă scoată din ţară! Nu m-a iubit niciodată!

— Simina, nu e voie să gândeşti aşa.

— Dar domnia ta cum ai gândit atunci, când ai pus că ţi se citească de două ori pisania de la mănăstirea Trei Ierarhi, în care eu nu sunt trecută? Cum ai gândit, Mamina, când ai văzul zugrăvite alături de părinţi numai pe surorile inele şi pe Ioan? Crezi că n-am înţeles de atunci ce ai simţit, tocmai fiindcă mă iubeşti şi ai rămas singura pe faţa pământului lângă mine? Am tăcut să nu te amarase mai rău; am tăcut şi am priceput. Ceva numai nu înţeleg, ceva ce poate trebuia s-o întreb pe mama, cât a fost în viaţă, dar era aşa de topită, încât n-am vrut s-o tulbur.

— Simina!

— Mamino, Simina a crescut şi ai învăţat-o să nu fie proastă şi nici gureşă. Îţi mulţumesc, Mamina. Acuma trebuie să-mi fac datoria. Atâta te rog, dacă vino Toderiţă ja domnia ta, spune-i că mă mărit la poruncă domnească, că ceea ce am în suflet pentru el, n-am avut şi nici nu voi avea vreodată pentru nimeni. Că altă cale n-am putut alege fiindcă toate mi-au fost închise. Şi atâta îţi mai cer: să mă binecuvântezi, domnia ta, la plecare, ca să nu plec ca un câine părăsit.

Apoi începu să plângă cu ochii larg deschişi spre un viitor în care nu vedea nimic, niciun loc, niciun chip cunoscut. Se gând. şi cu sfâşietoare durere la zilele de la Bucium şi apoi nu mai gândi nimic. Mâna blinda a Margăi îi mângâia tâmplele şi-i ştergea lacrimile. Niciodată upâneasa Marga nu o auzise vorbind astfel. Crescuse pe nesimţite şi acuma avea să-şi ia viaţa în mâini. Dacă ar putea ar pleca cu ea, dar nici nu se cădea, nici nu i-o ceruse nimeni. Va rămâne singură din nou, purtându-şi crucea vieţii ca o plată pentru câte zile fericite avusese p; nă la cincizeci şi doi de ani. Totul se plăteşte în viaţă. Totul.

Sirnina se sculă toropită de pe divan.

— Mă spăl pe ochi şi apoi pot intra la Măria Sa să-mi spună, când va fi nunta.

— De sfântul Petru.

— Atunci atât îi cer: suntem încă cernite, nu se cade nuntă mare şi nici la Trei Ierarhi, unde au intrat două

coşciuge din familie. La Sfântul Nicolae, alături, să mă cunune popa şi a doua zi, plecarea la Stambul. Va face Măria Sa, cu soaţa ce vine, o nuntă mai mare.

25

Codruţ se afla în faţa Măriei Sale. Atât cât îşi spălase colbul drumului şi se ospătase ca după drum lung; atâta îşi îngăduise.

Chipul lui, mai mult prelung, încadrat de plete bălaie, era puţin tras; părea ostenit, dar sta gata la poruncă de a face drum întors. Vasile Vodă îl primise de îndată, neliniştit, aflând că a venit tocmai de la Oceacov, unde se afla restul soliei sale. Acuma aştepta cu grijă, temându-se de veste proastă.

— Cine te-a trimis? De ce ai venit singur?

— Marele postelnic Enaehi Catargi să aduc veste că paşa cel nou de Silistra, aflându-se cu trebile împărăţiei la cetatea Oceacovului şi aflând că viitoarea doamnă a Ţării Moldovei e mai frumoasă decât soarele o ţine ostatecă acolo, împreună cu întreaga solie.

— Cât ai făcut pe drum?

— Opt zile, Măria Ta, dar am prăpădit doi cai. Şi mai am să vă vestesc precum că de solie nu s-a atins nimeni, întrucât paşa de Oceacov a luat-o sub oblăduirea sa şi că s-a trimis aceeaşi veste şi la hanul de la Crâm, care ştie de ce am venit şi ne-a dat încuviinţarea sa.

Blestemata cetate de Oceacov, îşi zise în sinea lui voievodul; parcă-i un făcut, toţi cei ce se apropie de ea trag necazuri; acum ai lui, înainte feciorul nevârstnic al Elizabetei Movilă care murise înecat în apele de la zidurile cetăţii. Şi cum alături de sine se afla cel de al doilea cumnat al său, din partea răposatei doamne, postelnicul Toma Cantacuzino, om învăţat şi priceput în ale politicii cu turcii, întoarse către acesta privirea. Noul său plan de căsătorie nu stricase cu nimic prietenia cu Cantacuzinii.

— Cu duhul blândeţii, doamne, răspunse acesta. Cu blândeţe şi mai cu seamă cu daruri!

Şi Lupul, în sinea lui, la fel gândise. El nu avea voie să-şi facă duşman dintr-un mare dregător at .it de puternic

şi atât de apropiat. Nici supărarea nu trebuia să şi-o arate. El şi ţara lui erau în mâinile lor şi fiecare pas trebuia făcut cu o adâncă şi mare chibzuială. O singură dată, înainte de a-l prăpădi, îl înfruntase pe bogatul Kurt Celebi, socrul lui Alexandru Ilieş, şi era gata să-şi piardă domnia, dacă nu l-ar fi vestit la vreme Isăc Ralica hatmanul şi mai cu seamă, Şeptilici postelnicul. Cu una dintre fetele lui Şeptiiici avea să-şi însoare pe nepotul Gavrilă, fiul fratelui său Gheorghe hatmanul. Dar acuma avea pe cap acest necaz pe care trebuia să-l îndepărteze cu izbândă. Nu se putu stăpâni totuşi să întrebe.

— Ai văzut-o pe doamna?

— Nu, Măria Ta. Sta numai în căruţă de când a pornit la drum cu femeile sale, iar acuma e în odăi ferite de ochii noştri, dar i-am văzut două dintre însoţitoare, dintre care una i-a ţinut locul ca să nu ridice privire necurată asupra-i hanul de la Bahcisarai şi pot spune, cu îngăduinţa Mariei Voastre, că numai aceste fecioare par a fi zugrăvite de minunate ce sunt. iar de domniţa se zice că n-au mai văzut ochi pământeşti aşa întruchipare! Pentru aceasta, aveţi o scrisoare de mulţămită cu descrierea cuvenită din partea talianului Nicolaie de Luca, căruia i-aţi îngăduit a ne întovărăşi. Şi punând un genunchi în pământ înainta domnului răvaşul. Mai se spunea că e asemenea unui înger, ce va aduce, iertată fie-mi vorba, noroc asupra curţii domneşti şi a ţării.

— Câte zile v-au ţinut acolo, până aii plecat la drum?

— Peste trei săptămâni, Măria Ta. Au zăbovit vrând că oprească solia, cât s-o turcească pe domniţa cercheză»

— Cum?!

— Spuneau, că o musulmană nu are voie să ia tub creştin.

— Şi domniţa?

— Mănâncă numai ce-i oprit la musulmani, ba a cerut şi vin pentru sine. şi femeile sale, numai ca să-i sperie şi sări supere.

Faţa lui Vasile Vodă se lumină, înţelegând că-i deşteaptă şi hotărâtă a-i fi soaţă.

— Cinci eşti în stare să pleci înapoi?

— Mii ne Măria Ta. Am găsit un drum mai puţin primejduit de cazaci.

Vasile Vodă era gata să-l lase să plece, când adăugă:

— Toader Cehan va trebui să plece cu solia ce o voi trimite la Kiev, solie ce va porni aşa încât să se întâlnească cu cea de la Oceacov pe la Bug.

— Iaxtă-mă, Măria Ta, Toderiţă Cehan era rău bolnav când am plecat. Nu ştiu ce mai e cu el. Un cerchez din ceata domniţei a murit şi l-au îngropat în lipsa mea.

— De ce a murit?

— Nimeni nu ştie. Locul în care am fost găzduiţi noi, bărbaţii, nu era sănătos. Noaptea mirosea târât şi ziua avea o pâclă. Când am plecat eu, paşa cetăţii venise să vadă şi să-i mute, căci i se plânsese boierul Enachi.

— Aşa! Ochii domnului se înnegurară. Postelnice Toma, dă-i călăraşului o pungă de trei mii de galbeni, clarul meu pentru paşă. Să o ceri chiar acuma de la vistierie. Şi lui o pungă de cincizeci de galbeni pentru vestea adusă. Astăzi te odihneşti. Mâine vii, iei banii şi pleci la drum: Câţi cai omori sub tine, domnia ţi-i plăteşte, dar mergi întins; să nu te oprească nici vântul, nici pământul! Scurtezi drumul şi te fereşti de cazaci! Punga pentru dar ţi-o coşi la surtuc şi nu-l lepezi după tine! Ia-ţi merinde de la cuhnea domnească. Nu bea la drum şi nici nu întinde cuvânt! O ţii drum drept până la Oceacov. Dai punga şi răvaşul ce-l vei lua mâine lui Enachi. Dacă Toader Cehan e în viaţă să vie cu voi în ţară! Şi acuma du-te, odihneşte-te şi mâine, când vor bate clopotele de utrenie, să fii la intrarea mică a curţii domneşti.

— Sărutăm dreapta, Măria Ta – şi Codruţ ieşi. Merse până la uşa divanului celui mic, apoi, trecând de a doua uşă, ceru intrarea la slăvită jupânească Marga, cu poruncă de la nepotul domniei sale, ce se afla rău bolnav, dincolo de ţara căzăcească.

JC5

Pateul îl lăsă a pătrunde în cămara cea mică din capul scării ce duce la ghineceul doamnelor. Acolo îl găsi

jupânească Marga privind spre larga curte dinlăuntrul palatului. Chipul jupânesei era asprit şi ochii trişti.

Codruţ se înclină în faţa sa şi scoase, din buzunarul contaşului, un inel lucrat cu o semilună bătută toată în diamante şi pe cel cu piatra lunii.

— Nepotul domniei voastre trimite acest dar să vi-l Jnminez cu multe şi cuviincioase închinăciuni.

J Lip încasa Marga le luă, ochii i se împăienjeniseră o clipă, dar glasul îi sună limpede:

— Trăieşte?

— Da. Când am plecat trăia. Mare-i Dumnezeu şi bun.

— Nu pentru toţi. Mi s-a spus că vrei să mă vezi, tocmai pentru că-i bolnav.

— Aşa l-am lăsat. Dar acolo sunt doctori şi mai cu seamă unul, evreu, îl ţine paga tot pe lângă el şi Toader Cehan e om de solie. Nu se poate să nu se lupte pentru sănătatea lui.

— Cine? Turcii?

— Şi ei.

— De când aţi ajuns acolo?

— Să tot fie o lună.

— Şi era de mult bolnav?

— Cam la o săptămână după ce am sosit.

— Poate se mai întâmplă şi minuni! Chiar dacă se întoarce, tot nu se va bucura.

— De ce?

— Bănuiesc că au avut toţi necazuri şi greutăţi dacă ai venit singur.

— Vor să ne oprească domniţa. Dacă n-ar fi fost atât de frumoasă, nu păţeam nimic. Veneam cu toţii.

— Mai bine că a fost aşa. Te duci înapoi?

— Cu daruri pentru beiul de Silistra, ca să nu-şi mărească haremul cu mireasa domnului nostru.

— Când pleci?

— Mâine.

— Atunci îţi spun, ca să ştii. Măria Sa are aici peţitori de la Stambul. Nu roti ochii. Nu-s pentru nimeni altul decât pentru Simina, fina mea; se vede că mie mi-e scris să

mi se ia tot ce mi-e drag şi totul numai prin voia măritului domn, fratele meu. Dragomanul Veneţiei, nimic de zis, slujbă mare, neam mare şi vechi, are un fecior. Nu-i bătrân, nu-i urât, nu e prost, are alese purtări, dar e străin, străin de noi şi mai cu seamă de inima Siminei. R-ar fi fost nimic rău dacă fata nu şi-ar fi deschis inima către Toderiţă şi o inimă ce a înflorit sub un anume cer nu se mai poate bucura de strămutare, chiar de ar fi la porţile raiului. Pricepi? Nunta e sorocită înainte de a vă întoarce voi. Atâta i-a ascultat domnul cererea, să nu fie decât o binecuvântare în faţa altarului, deoarece mai sunt trei săptămâni până la încheierea jalei. Aşa că spune-i lui Toderiţă că eu voi pleca însoţind-o în Turcia, ca să fie alături cineva dintre ai ei şi că îi voi da inelele, iar el să nu uite că-i om învăţat şi că Ţara Moldovei are nevoie de el. Să nu poarte nimănuia pică şi să fie cu credinţă domnului ţării! mai spune-i că-l binecuvântez în toată viaţa lui, ca pe un alt nepot iubit de al meu, din partea lui Ştefan răposatul Nemira, prin care am cunoscut cu adevărat bucuria vieţii. Cine ştie câte zile mai am şi cine ştie dacă-l voi mai vedea! Unde-i Stambulul şi unde-i laşul! mai spune-i că voi trece înainte de plecare să o văd pe jupâneasa Sanhira, mama domniei sale; vremea e sfetnic bun. Mergi cu bine şi Dumnezeu să-ţi ajute! Codruţ ascultase şi la plecare îngenunche, sărutând mâna jupânesei. Apoi plecase buiac, drept la crâsma din Râpa Galbenă. Simţea nevoia de a fi cât mai departe de palatul domnesc şi veşnicele lui chibzuieli ce călcau peste viaţa oamenilor.

26

Enachi Catargi fusese ban al Craiovei sub Radu Mihnea în Ţara Românească şi trecuse împreună cu fraţii săi Neculai şi Gheorghe în Moldova, la Vasile Lupu, cu şapte ani în urmă. Toţi trei fraţii luaseră parte la bătălia de la apa Colentinei, când se luptaseră, fiind potrivnici, ca Matei Basar-b să ia tronul Munteniei. De ce nu-l vruse. seră pe acest vechi coborâtor din neamul Basarabilor, aceasta era taina lor, cu atât mai mult cu cât ei pribegiseră la curtea lui Vasile Vodă, cel care plătise bani grei pentru

ca acea puternică chehaie Curt Celebi, duşrcuiu bogat al lui Matei Basarab, să treacă mai repede în lumea mută a umbrelor, şi abia apoi să poată părăsi Matei temniţa Constantinopolului, pentru a veni ca domn la Bucureşti. Şi niciodată nu s-au mai întors fraţii Catargieşti în Muntenia, unde îşi aveau neamurile, mai cu seamă pe marele boier Radu Buzescu pe a cărui fată o ţinea postelnicul Enachi, care rămăsese în adâncul inimii lui tare legat de Buzeşti. Ţinuse mult şi la Stroe, mezinul Buzeştilor, cel ale cărui fapte erau. pomenite nu numai de către cronicarul „Cronicii Anonime”, ci şi de bailul veneţian de la Constantinopole şi de renumitul Ciro Spontini. La acest mare stolnic ţinuse ca la un tată şi în aminttrea-i dăduse numele lui primului său născut. Războinicul de frunte, visător, curajos şi drept îl influenţase în felul lui, acuma când plecase peste ape şi munţi pentru a o dibui pe această cercheză, nepoată de soră a lui Dor vii Mehmed Paşa al Siriei. Şi poate ambiţia lui de a duce la bun sfir. sit această însărcinare îi dăduse şi puterea de a înfrunta acuma pe asprul Rusnameghi Paşa. iar mai înainte, de a putea îmblânzi pe tătari, pe care-i ura cumplit de când în lupta cu ei murise Stroe: Stroe cel atât de credincios lui Mihai şi amintirii lui, încât atunci când marii boieri veniţi cu oşti la Costineşti spre a-i încredinţa lui domnia Munteniei, după tragica întâmplar «de la Câmpia Turzii, Stroe nu vrusese să orunească această cinste. El” dusese mai departe lupta şi politica lui Mihai. dar locul lui nu-l primise.

Şi poate că Enachi, postelnic la curtea lui Lupu Vodă. Înrâurise în felul lui mai departe pe domnul său într-o credinţă şi într-o urmare a politicii lui Mihai, bizuindu-se pe de o parte pe ascuţimea minţii lui, pe viclenia dobândită cu anii şi pe voimeia de neînfrânt a urmaşilor celor ce purtaseră patruzeci şi cinci de bătălii biruitoare în vremea lui Ştefan cel Mare.

Enachi trăia cu trupul şi sufletul în noua lui ţară de care se alipise de cum ajunsese în târgul Iaşilor şi totuşi nici lui amintirile nu-i dădeau pace; nici lui, nici jupinesei

Maria, fata Buzescului. şi ca atât de apropiată lui Stroe cât şi soaţei lui, jupâneasa Sima!

Stolniceasa lui Stroe putea fi pildă tuturor femeilor prin credinţa, înţelegerea şi marca ei iubire. Nu se speriase nici de pribegiile lui Stroe pe care singur le îndurase, nici de soliile lui îndepărtate, nici de luptele de la care venea rănit. Trăise o parte din viaţă pe pământurile-i de zestre din muniii Gorjului, şi acolo purta de grijă atât treburilor în lipsa bărbatului, cât şi mănăstirii „Stăneşti pe care o alesese a primi trupurile lor, când vor trece tărâmul acestei vieţi pieritoare şi atât de încercată.

Nu puteau uita nici Enachi, nici Maria Catargi, când. tineri fiind, au fost poftiţi de această mătuşă în Vâlcea. la mănăstirea Stăneşti, la o mare pomenire a lui Stroe, la paisprezece ani după ce-i adusese în o mie şase sute doi trupul neînsufleţit de la Braşov, unde pierise în urma rănii la faţă din luptă cu tătarii. Acolo, la Stăneşti. îi pusese piatră de mormânt, pe care meşter anume cioplise scena luptei lui Stroc cu tătarii, ca să ştie şi pământean şi sfânt că bărbatul i-a pierit nu de moarte liniştită cu capul pe căpătâiul lui, nici de moarte netrebnică primită de la domn viclean, ci vitejeşte ca un apărător al Ţării Româneşti, al legii şi hotarelor ei, luptând pentru libertatea pământurilor strămoşeşti. Imaginea asta le ardea sufletele lui Enachi şi lui Gheorghe Catargi, ca un fier roşu, şi n-o uitau niciodată, când se adunau frăţeşte la câte o sărbătoare. Cu imaginea în suflet şi minte, vorbeau lui Vasile Vodă despre Muntenia şi bogăţiile ei; despre vitejii cu ajutorul cărora Mihai câştigase băiăliile de la Călugăreai şi Giurgiu; viteji, cu viaţa şi voinicia cărora dobândise Ardealul şi Moldova, luând-o înaintea viselor lui Sigismund Balhory şi a planurilor leşilor de a lua Moldova. În adâhcul sufletelor, celor trei fraţi Catargi le era dor de munţii lor, de neamul lor, dar nu voiau să mărturisească, însă nu conteneau de a face să crească dorinţa Lupului de a face o singură stăpânire din cele două ţărioare, aceea în care copilăriseră şi crescuseră, şi cealaltă, în care înţeleseseră rostul adevărat al vieţii lor.

Vasile Vodă nu ştia că în casa lui Enachi era un hrisov pe care pusese să se scrie pisania cea de pe mormântul lui Stroe şi care suna astfel:

„Această piatră propusă este a jupânului Stroe Buzescu ce a fost Stolnic la Mihai Vodă şi au fost la toate războaiele din preună cu domnul său ca o slugă credincioasă domnului său şi la războiul dintâi fiind rănit la mâna stângă de turci şi de la războiul de la Giurgiu când se loviră cu hanul se răni la ochiul stâng de săgeată şi au slujit lui Mihai Vodă până au pierit în ţara ungurească…”

Murise jupâneasa Sima, fata logofătului Gheorghe din Râmnic, cel călugărit sub numele de popa Gheorghe. Murise şi doamna Tudora cea călugărită la mănăstirea Co7 ia. Murise leul creştinătăţii, Mihai; se prăpădise printre streini şi fiul lui, Nicolae Pătraşcu. În urmă, dincolo de apa Milcovului, morminte se înşirau lângă morminte şi numai capul leului creştin zăcea ia mănăstirea Dealul, furat de la Câmpia Turzii de către credincioşii lui.

Val de sânge trecuse peste Muntenia de-i înclin certase sufletul; ţării îi trebuia o primenire şi întărire ce nu putea veni decât de la curtea îmbelşugată a Moldovei, de la neamul acesta de bărbaţi tari, care când se adunau te puteai rezema pe ei. Şi nu prin sânge, nu prin moarte, ci cu răbdarea, cu viclenia.

Dar se vede că şi această nouă căsnicie cu o cumnată de mere vizir intra în politica cea nouă pe care o ducea Lupu. cu griji faţă de cei trei» pretendenţi ce-i pândeau domnia dincolo de fruntarii, unde uşor putea răzbi cu oaste.

Aşa se frământa cu gânduri postelnicul, până dete Domnul să vină înapoi Codruţ, eu grele pungi de gal bem ce aveau să răcorească patima lui Rusnameghi Paşa, lându-l a-şi lua drumul Silistrei, iar ei, cu grija capcanelor, să mai aştepte vreo săptămână şi apoi să pornească la drum.

27

În sala cea mică a casei domneşti stătea, în acea după-amiază de vară, Măria Sa Vasile Lupu împreună cu

Marga şi Simina…

Îi răsunau şi acum în urechi voievodului răspunsul fiicei lui, la porunca sa.

— Am hotărât, fiica mea, să răspund cererii înaltului dragoman al Veneţiei, de a-i da mâna ta pentru feciorul său, care a şi sosit în Moldova.

— Nu vreau să părăsesc ţara.

— Am dat cuvântul meu şi-l voi ţine: şi apoi veneţianul e tânăr, învăţat şi cu purtări alese.

— Să fi rămas acolo de unde e, să fericească altă fală, că n-o fi ducând Stambulul lipsă de mirese.

— Sânii na, nu vorbeşti ca o domniţă.

— Spun cinstit ceea ce «îndese. Dacă trăia mama nu. m-ar fi înstrăinat ca pe o haină pe care o arunci.

— Asta-i hotărârea mea de tată. asta-i porunca mea de domn.

— Bine. Măria Ta, şi astea au fost ultimele mele gânduri de fiică, pe care ţi le-am împărtăşit.

— În scurtă vreme îl vei vedea.

— Da. Măria Ta.

— Tatăl tău ştie ce face, Simina.

— Domnul ţării ştie şi mai bine ce are de făcut.

Fata se albise la obraz şi abia îşi stăpânea plânsul. În rochia-i foşnitoare de culoarea mierii, cu mâneci lungi şi largi, cu cosiţele prinse într-o reţea aurie, era aşa gingaşă, atât de copilă încă, încât Lupului i se strânse inima!

De afară se auzea pasul oştenilor ce ţineau straja curţii dincolo de zidul cel nou ridicat, în locul vechii îngrădiri din pari ce nu se mai cuvenea a fi la un palat domnesc. În acea parte a curţii se afla un umbrar acoperit de lujerele lungi ale curpenilor liliachii în floare, ce acuma, în apropiere de ziua de Sânziene, era ca un uriaş buchet de flori, revărsându-se prin mai multe braţe spre pământ. Acolo îi plăcuse a sta vara, pe când trăia răposata Tudosca doamna, care iubise mult florile.

Totul oglindea grija şi sufletul doamnei. Aici îi fusese drag să trăiască şi Vodă o lăsase să-şi facă acest colţ drag inimii şade.

Într-acolo privea Simina acum, cu o sfâşiere în inimă căci, în plină vară, florile împodobeau locul în aceeaşi minunăţie, crinii. Îşi înălţau regeştile flori, busuiocul îşi avea brazda mai bogată ca oricând, numai aceea care ţinuse atât de mult la ele nu mai era, iar ea avea să plece peste fruntarii cu inima pustie, omorându-şi fără voia ei caldul fior ce-i înfrumuseţase viaţa.

Şi uşa cea mare se deschise, iar în pragul ei apăruse fratele domnitorului, hatmanul Gavrilă, cu umerii lui laţi şi călcătură zgomotoasă, iar alături de el, străinul subţiratic, cu plete lungi, întunecate, înveşmântat în haine albăstrui din stofă scumpă, purtând la cingătoare o spadă scurtă cu o toacă sclipitoare de ametiste.

Se înclină în chip ciudat în faţa lui Vasilie Vodă, apoi în aceea a jupânesei Marga, care-i făcu semn Siminei să se aşeze pe jilţul cel apropiat, în timp ce-l cântarea din ochi, fără sfială, pe noul venit.

— Aueasta-i fiica mea, Simina – spuse Lupu Vodă cu glasul lui firesc. Poţi vorbi cu ea în greceşte, căci învăţătura în această limbă a primit-o.

Şi tei doi tineri se priviră cam fără a se vedea, căci fiecare era cu gândurile şi dragostea lui departe şi pierdută pentru totdeauna, dar se supuneau voinţei părinteşti care-i aduna fără a-i întreba mai mult.

Deşi imaginea Martei siriană dăinuia cu putere în amintirea lui Ambrozie, e; nu putu să nu vadă gingăşia Siminei. Un boboc ce nu mai are mult p înă să înflorească.

— Acesta-i messer Ambrozio Grillo – fiul prietenului meu credincios, marele dragoman, Antonio Grillo, care mi l-a trimis aici ca pe un fiu iubit.

— Şi fiu credincios şi supus vă voi fi, înălţimea Voastră, din această clipă.

Glasul lui Ambrozie suna melodios, ceea ce lui Lupu Vodă îi făcu plăcere. Căuta să citească pe chipul veneţianului. despre care ştia că făcuse şcoli la Padova şi în Constantinopol, impresia pe care i-o lăsase Simina, dar nu putu desluşi nimic: privirea strălucitoare se aşeza cu plăcere şi bună-cuviinţă peste toţi cei din jur, gura cu buze

subţiri avea un mic zâmbet, ca un rictus, poate deprindere veche, poate stânjeneală de a fi între oameni străini.

— Siminei îi plac mult caii şi se va bucura când îi voi arăta darul ce i-ai adus.

Grillo se întoarse cu capul spre fată.

— În adevăr, iubiţicaii? Şi în sinea sa se bucură, o clipă, nici el nu ştia bine de ce. Poate faptul de a nu fi adus degeaba în Moldova minunile acelea de armăsari.

— Da, am învăţat a-i iubi. Apoi tăcu, cu gândul la Bucium, când, într-o noapte, privise ivirea tarpanilor sălbatici alături de Toderiţă şi un nod i se urcă în gât.

Hatmanul Gavrilă, care avea să le fie naş la cununie, înţelese altcum emoţia fetei şi vorbi cu glasul lui metalic: „— A ţinut mult domniţa la răposatul ei irale şi orice-i aduce aminte de el o face să sufere. Dar acum, în prag de viaţă nouă, totul se va schimba.

— Cununia o vom face după legea şi datina noastră aici, dar anul de pomenire nu-i sfârşit, aşa că nu va avea petrecerea tu i se cuvine unei fete de domn.

— Înţeleg prea bine sentimentele Domniilor Voastre – se înclină veneţianul – oricum la Stambul, trecută fiind vremea durerii mari, o vom putea cinsti noi pe fiica înălţimii Voastre, aşa cum se cuvine. Aici, mă voi supune întru totul poruncilor şi dorinţelor înălţimii Voastre. Şi iarăşi glasul lui avu acea intonaţie de cântec, izbind plăcut, dar neobişnuit de data aceasta urechile jupânesei Marga, care-l cercetase pe furiş şi cu multă luare-aminle. Om ca toţi oamenii, dar cu mâini ca de femeie şi straie prea strălucitoare aşa cum s-o fi pur tind prin cele părţi de lume. de unde venea.

— Ce grai se vorbeşte în casa domniei voastre? – întrebase ea în greceşte.

— Italiana, înaltă doamnă, italiana care se foloseşte la Stambul de către dragomani.

— O va învăţa domniţa. Întotdeauna a prins uşor şi temeinic tot ceea ce a fost învăţată.

— Aceasta va fi spre marea mulţumire a părinţilor mei, cu care astfel se va înţelege mai iute şi mai cu seamă

spre marele folos al înălţimii Voastre – îşi îndreptă el cuvântul de data aceasta către Vasile Lupu.

Atunci jupâneasa Mar ga şi eu. Simina se sculară pentru a părăsi încăperea, iar Ambrozie Grillo rămase mai departe cu cei doi fraţi, pentru a pune la cale o sumedenie de lucruri ce mai erau de făcut până la cununia lor şi mai eu seamă, după aceea, la Stambul.

Ambrozie Grillo trăise mult timp la Constantinopole. aşa încât, pe lângă tradiţiile veneţiene, mai fusese crescut şi în atmosfera aceea în care Coranul era o lege nescrisă ce străbătea uneori şi pereţii caselor creştine şi a cărui poruncă suna într-un fel asemănător cu cea a bibliei: „Dumnezeu vă porunceşte dragoste, veneraţie şi faptă bună pentru taţii şi mamele voastre, feriţi-vă de a le arăta dispreţ; vorbiţi-le întotdeauna cu respect; să aveţi pentru ei dragoste şi supunere”.

Purtarea lui faţă de Vasile Voievod a fost cât se poate de cuviincioasa arătând respect şi înţelegere. Dar în inima lui, dorul după Marla siriană era ca un foc, pe care nu-l putea potoli, care poate se va stinge de la sine cu vremea, dacă nu avea să o mai revadă. Nu uita însă că de purtarea lui aici depindea bunul nume al casei sale, al tatălui său, în ţară străină şi el simţea că are datoria a le înfăţişa în toată strălucirea lor. Avea mândria şi o nelămurită dorinţă de a se impune acestor bărbaţi din ţinutul de miazănoapte.

Călătoria aceasta prin Ţara Moldovei era o pagină nouă de viaţă ce-i deschidea drumuri noi şi necunoscute, dintre care unul îl putea duce chiar la domnie, aşa cum îl lăsase să înţeleagă tatăl lui. Nici nu avea de unde bănui cât de bine se întâlnise în gândul lui cu Vasile Vodă, care chibzuia să ticluiască o scrisoare prin care să ceară turcilor din nou domnia asupra Munteniei, care să-i fie încredinţată fie hatmanului Gheorghe, fie noului său ginere, dar prin care el să-şi asigure o domnie unică asupra ambelor ţări.

Noaptea, Simina nu avu somn. După ce-şi văzuse mirele şi porunca părintească prinsese chip şi grai, înţelese că nu mai avea scăpare şi totul lua în mintea ei o

înfăţişare fantastică ce-i îngheţa sufletul. Dacă nu ar fi fost hotărârea jupânesei Marga de a o întovărăşi la noua ei casă, simţea că ar fi cuprins-o deznădejdea. Era singurul gând luminos de care. Se putea prinde acuma, când totul era pregătit să plece într-o ţară necunoscută, într-o lume necunoscută, din care străbunul nu de bine plecase. Acolo, pe malul acela de mare, unde femeile trăiesc numai într-o lume a lor, ca în nişte mănăstiri; acolo, în acea Pera, despre care auzise numai povestiri sinistre, cu oameni ce dispăreau fără a-i mai afla nimeni vreodată; despre acel Constantinopol, unde se afla cea mai înfricoşătoare armată din lume, a ienicerilor, crescuţi ca nişte diavoli numai pentru a lupta şi omorî. Cât trebuie să o iubească naşa ei, ca să meargă cu ea în acel iad! Şi bărbatul acesta cu glas cântător şi urechi ascuţite cu care va trebui să-şi petreacă viaţa, să aibă copii!

Simţi cum o înăbuşe plânsul şi se sculă din pat, ducându-se spre fereastra îngustă, prin care, la lumina palidă a lunii, se vedea grădina, de care avea să se despart a pentru totdeauna, de această ultimă amintire vie rămasă pe urma Tudoscăi doamna. Şi rezemată acolo, plânse îndelung, nemaivăzând nimic sub perdeaua lacrimilor; plânse sub ochii îngheţaţi ai stelelor, simţindu-se părăsită, singură şi nefericită. Şi aburul dinspre zori şi cel al lacrimilor se amestecară, năzărindu-i vedenii, întâi a mamei păşind pe aleile mărginite cu tufe de trandafir alb ce ţinea tot anul puzderie de fiori, apoi nişte umbre spre gardul pe care se căţărau ramurile înmiresmate ale caprifoiului şi deodată îi fu frică să nu-şi piardă minţile. Grădina strălucea în toată frumuseţea-i de vară, dar deodată, în acea noapte de sânziene, când fetelor ce se mărită în acel an li se arată ursitul, după cum spun vechile legende, se stârni din senin vântul ce începu a vâjâi puternic adunând norii. Stelele dispărură şi un tunet lung bubui din tării, urmat de un trăsnet ce se lăsă pe undeva, pe aproape de curtea domnească şi ploaia cu clăbuci mari răpăi cu furie. Simina se strecură speriată în patu-i rece, ascunzându-şi capul sub învelitoare şi în urechi îi răsună

parcă glasul lui Toderiţă. spunându-i ca la Bucium „să nu-i fie frică” şi ropotul ploii fu parcă val greu izbit de un zid.

28

Măria Sa, Vasilie Voievod, îl trimisese pe Codruţ la drum din nou, dar, între timp, pan Tadeus Manolis, după ce se gândise îndelung, alcătuise o scrisoare în limba polonă, pentru a fi înţeleasă de cât mai puţini, pe care o trimisese tot prin Codruţ, pentru Toderiţă.

Străbătuse cale lungă din nou înapoi Codrriţ, dar de data aceasta cu sufletul greu, căci înţelegea câtă durere va aduce vestea lui, şi cu ochii în patru şi mâna gata de a mânui sabia, căci ducea cu sine aur mult, cât pentru răscumpărarea unui viitor cap domnesc.

Nu plecase singur, deoarece la asemenea drum trebuie pază bună, ca măcar unul să ajungă la locul hotărât cu ceea ce trebuie. Erau trei călăraşi de Ţarigrad: Toma, Nicolae şi Codruţ, tustrei încercaţi la drum lung şi primejdii prin codrii deşi, unde nu rareori te puteau întâmpina niscai tătari rătăciţi după pradă. Şi pe lângă ei mai erau şi tâlharii codrilor, care apăreau când cu gândul nu gândeai, de uşurau călătorii de tot ce aveau, uneori şi de viaţă.

Aşa că – cei trei olăcari, bine înarmaii, au pornit cu bidivii odihnişi şi toate cele trebuincioase. Drum lung, greu, cu popasuri şi vorbă cât mai puţină; bărbaţi încercaţi şi în alte solii de către Măria Sa, obişnuiţi şi cu tirania turcească şi cu cea tătărască, pe care numai prin viclenie le puteau înfrânge uneori. Şi au avut norocul, până ce au coborât spre Prut, să poată merge întins. Acolo, au trebuit să facă popas să răsufle caii, să se hodinească oamenii. Trei călăreţi domneşti cu straie şi insigne deosebite nu trec pe toate căile fără de rost. Trei călăreţi domneşti mergând spre răsărit s-ar putea să ducă veşti dincolo de Nistru, iar turcul, dacă vrea să stăpânească peste raiale, trebuie să aibă ochii în patru şi iscoade, bine puse, care să ştie tot”.

Aşa încât, bine era să fie care o iscoadă pe căile ce duceau în altă parte decât la Stambul.

La cale lungă, omul e însetat; hangiul de asta are han, ca să dea de băut şi de mâncat drumeţilor. Vinul bun dezleagă limbile întâi, apoi adoarme buştean pe cel ce l-a băut. Toate merg ca după un tipic pe care toţi îl ştiu, dar nu toţi se feresc de el.

Au mers zile, uneori şi noaptea, până ce, ajungând în ţinutul Cazacilor, erau gata să-şi piardă punga cu galbeni, dacă nu scoteau săbiile şi nu se luptau în lege, cu cei care nu voiau să-i lase în niciun chip să treacă mai departe de hotarul lor, bănuindu-i a avea bani şi moi cu seamă, râvnind la acele şei şi arme ale călăraşilor ce le plăcuseră foarte mult. S-a vărsat ceva sânge, dar n-a fost cu pagubă de viaţă omenească şi iar au pornit mai departe, dând pinteni cailor, să se depărteze cât mai repede, până ce au izbutit să ajungă la Oceacov, ale cărui ziduri se înălţau fumurii alături de apele învolburate ale Niprului.

Curgeau apele la vale strălucind sub lumina soarelui şi departe pe întinsu-i se vedeau plutind lotcile pescăreşti ale cazacilor. Bătea un vânt uşor aducând miresme de măzăriche şi trifoi înflorit. Cât cuprindeai cu ochii, dincolo de drumul cel mare – lângă partalele acoperite cu grâu, creşteau nestăviliţi macii roşii, punând mari pete luminoase şi vesele, foşnindu-şi capotele, iar dincolo de ei, prin semănăturile înalţe se vedeau albăstrind florile de cicoare, de parcă toată lumea aceea vegetală s-ar fi bucurat mai mult decât omul de o împlinire a vieţii şi a unui rost.

Codruţ îşi aminti cum fusese găsit şi crescut la uşă străină. Noroc de sufletul bun al jupmesei Sanhira, dar l’emei ca ea nu sunt multe în lume! Şi el, în schimb, ce veste trebuie să-i ducă feciorului său ce aştepta să pună cununiile, la întoarcere, ca mulţămită a slujbei plină de primejdii ce o îndeplinise pentru voievod! îi vani un năduf necunoscut, lui Codruţ, viaţa-i păru. Întunecată şi amară. Nu făcea să te gândeşti nici în trecut, nici în viitor. Totul este clipa de faţă, să ştii cum să treci peste că va izbuti oare Toderiţă?

Boala aceea neobişnuită, peste care bănuia că ar fi

trecut Toderiţă… îi lăsase oare puterea de a primi noi suferinţe în drumul vieţii? Adevărul era că acest Oceacov. unde se petreceau lucruri neobişnuite, cum neobişnuit era tot acest răsărit pe care trebuiseră să-l străbată, îl neliniştea şi de-abia aştepta să se întoarcă în Moldova, unde deşi nu-l aşteptau bucurii, nici linişte, era totuşi între ai lui, între oameni cu care se putea înţelege.

Şi cetatea cu zidurile fumurii îşi deschise porţile pentru călăraşi domneşti, aducători de aur pentru un paşă lacom. De cum au intrat, zidurile de piatră i-au înconjurat din toate părţile ca o închisoare, adâncindu-le simţământul de nesiguranţă, de înăbuşite.

L-au găsit pe Toderiţă însănătoşit, numai faţa-i era mai trasă, ochii aveau o strălucire mai neobişnuită. Codruţ se întreba dacă nălucirile pe care le avusese fuseseră adevărate sau ţâşnite din întuneric, groază şi legendă, din acel ţinut ciudat ce amesteca trecutul cu prezentul din voinţa şi socoteala hogilor, sau. era stârnit cu mijloace bine cunoscute ce apropiau de nebunie! Dar, acuma, însănătoşit, aveau să plece cât mai repede, cât mai departe, dacă nu spre bucurii, cel puţin spre locuri cunoscute şi spre o dregătorie la care-i dădea dreptul cartea învăţată la Cracovia.

Chibzuise bine pan Tadeus, când îi scrisese el însuşi ca un om apropiat şi de familia marelui vornic, dar şi de domnie. Acolo trebuiau să fie cuvintele şi sfaturile ceia mai potrivite, pe care, el, Codruţ, poate nu le-ar fi găsit.

După ce-i spusese în fugă lui Toderiţă că marele vornic, jupâneasa Sanhira şi fratele sunt sănătoşi, aşteptându-i cu mare nerăbdare întoarcerea, că darul trimis de el a ajuns în mâinile cinstitei Marga jupâneasa, că l-a văzut pe voievod, dar mai cu seamă că are a-i da un răvaş grabnic din partea negustorului Tadeus ce se află mereu la curtea domnească. Codruţ, netezindu-şi pletele bălaie, porni spre domnia sa logofătul Enachi Catargi.

Logofătul se grăbi a lua darurile aduse de Codruţ şi porni către cel ce le făcuse atâta oprelişte şi necaz, ştiind în sinea lui că aşa îşi va limpezi calea întoarcerii. Şi ochii îi

zâmbiră sub sprâncenele groase.

În vremea, aceasta, Toderiţă nedumerit de scrisoare, clar bucuros de „veste din ţara lui, deschise răvaşul bine pecetluit şi începu a-l citi:

„Mă închin cu sănătate, Jaoier Toader Cehan. către domnia ta pe care după lunga călătorie făcută din Lehia, m-am îndreptăţit singur a-l privi ca pe un cunoscut şi prieten aşa cum am fost şi am rămas şi pentru tatăl domniei tale. Şi cum m-am aflat din nou ki Iaşi, m-am gândit a prinde pana în mână, pentru a te împărtăşi pe domnia ta cu cele veşti noi din Moldova.

Am aflat că voievodul Lupu te-a cinstit cu alegerea pentru trebile tainice ale Măriei Sale, ceea ce nu e mărunt lucru, deoarece aşa cum îl cunosc eu pe Logofătul Enachi. n-ar fi plecat la drum cu om să nu i se potrivească. Să te întorci sănătos. Nu numai părinţii te doresc, ci şi Măria Sa te aşteaptă pentru pravilele noi ce vrea să le dea ţării. Şi vei avea, domnia ta. mult de lucru alături de Dragoş Eustaţie biv logofăt, sub îndrumarea căruia vei lucra. Pare-se că veţi pune pravilă şi peste puterile bisericeşti pentru a rândui şi a pedepsi pe acei slujitori ai Domnului, ce nu vor ţine seamă de poruncile slujbelor şi vieţii lor. Aceste cuvinte le-am aflat chiar din gura prea fericitului mitropolit Varlaam şi totul se va lucra pe cheltuiala iubitorului de ţară, Var. de Voievod. Aşa că, domnia ta, care ai atâta ştiinţă de carte vei sta cu acest prilej aproape de domnie şi o vei sprijini în toate înfăptuirile cărturiceşti, că Măria Sa e cuprins cu grijile ţării din toate părţile, că ia pilda ce este mai bună de la înaintaşii săi la domnie.

Vremile se schimbă şi merg în drumul lor înainte, iar în Ţara Moldovei îs multe de făcut, când e domn harnic şi.

cu iubire de cărturărie. Domn, care trebuie să ţie cumpăna între creştini şi musulmani, cu ajutor de nicăieri. Din pricina aiasta e bine să fie moldovenii cu totul adunaţi în preajma domnului lor, pentru ca ţara să trăiască mai departe, în pace, sub acelaşi domn; e nevoie nu numai de înţelepciune, de curaj, ci şi de sprijin puternic la Constantinopole. Şi chiar i-a venit Măriei Sale acest noroc

prin dragomanul Grillo al bailului puternicei Veneţii, cel ce intră oricând la marele vizir.

Colonia genovezilor şi a veneţienilor, fiind foarte veche, dăinuind dinaintea împărăţiei turce, este o putere. De aceea solia de peţit, pe care a trimis-o în Moldova pentru tânărul Ambrozio Grillo nu poate fi primită decât cu înţelepciune, iar Măria Sa a hotărât a o da pe domniţa Simina şi ca să nu fie singură în cele depărtări, jupâneasa Marga urmează a o întovărăşi până se va obişnui acolo. În adâncul răsăritului se crede că înţelepciunea înseamnă ferirea de orice dorinţă, căci dorinţa aduce nefericire fie prin luptă, fie prin neîmplinire.

Omul pentru a fi puternic, trebuie să fie liniştit. Aceasta am aflat-o, într-o călătorie ce m-a purtat în tinereţe până la Bagdad, de la un înţelept arab. De multe ori, în viaţa mea, m-a ferit de mai rău când m-am gândit la vorbele lui şi poate, din pricina asta, le spun mai departe să le ştii şi domnia ta ca să-ţi prindă bine toată viaţa, pe care ţi-o doresc plină de linişte şi înţelepciune, ca un fecior al neamului Cehanilor de care mă leagă multe în trecutul meu şi pe care le cunoaşte bine tatăl domniei tale. Am să-i spun jupânesei Sanhira că ţi-am trimis scrisoare şi din partea domniei sale cuprinzând în ea binecuvântările de mamă iubitoare şi dornică de a-şi avea feciorul cel mare, cât mai curând, în casa părintească.

Cu sănătate, al domniei tale neguţător, Manolis”.

29

Tânăra pereche însoţită de alaiul cuvenit, plecase spre Stambul ducând cu ea şi o scrisoare a lui Vasile Lupu cu veşti şi anume idei cu abilitate strecurate, a: >. aceea de a învrăjbi pe cazaci cu polonii, pentru a-i ţine departe de interesele lui. Niciodată nu avea să-şi dea seama cum singur îşi săpa groapa prin această ridicare a cazacilor ce mai târziu îi vor cotropi ţara, numai pentru un plan nebunesc al unui fecior de hatman ce va vrea numaidecât să-i fie ginere; că din pricina puterii lor, va trebui să fugă în codrii Capoteştilor şi nemulţumit de armata lui de ţară o va desfiinţa, aflându-se astfel în clipe primejdioase, singur.

Ba şi mai mult, că această înrudire cu forţa îi va clătina tronul şi dinspre partea turcilor.

Vasilie Vodă însă îşi trimisese darurile şi veştile aşa cum crezuse el că-i mai bine. Şi odată cu ele şi o zestre în giuvaieruri şi lucruri de preţ întregite cu aur la bancă, în Veneţia.

Simina ducea cu ea haine domneşti, minunat împodobite, şaluri lucrate în fir de aur şi mătuşă, tacâmuri de aur şi argint, şiraguri de mărgăritare, candrie cizelate ca o broderie şi o icoană ce n5 avca preţ pentru patriarhia de la Înalta Poartă. Ducea totul cu inima pustie şi ochi uscaţi. Dar cum, după rânduiala hotărâtă, până nu avea să se serbeze şi ceremonia de la Stambul, încă era numai logodnica tânărului Grillo, având-o alături pe comisoaia Marg a, viaţa ei încă-i aparţinea şi furia ci mută în faţa sorţii nu se desluşea pe chipu-i gingaş. Iar jupâncasa Nemira pleca spre noul ci rost ca un soldat pe cunpul de bătălie.

Cai albi purtau convoiul până aveau să treacă fruntariile Moldovei; darabani în veşminte colorate ţineau laturile drumului, când Ghica, vornicul de Ţara de Jos, le-a ieşit în drum întovărăşindu-i o bucată de vreme. Şi înainte de despărţire, la un anume loc, unde au. făcut popas, le-a adus înainte călușari îmbrăcaţi în haine femeieşti, cu feţele învelite în pânză topită, împodobiţi pe cap cu felurite cununi de flori amestecate cu ramuri de pelin, iar în mâini purtând săbii. Şi Povăţuitorul cetei a poruncit ce fel de joc să joace şi au început a dansa şi a sări de parcă erau păsări zburătoare şi rareori atingeau pământul. Asemenea joc nu mai văzuse Ambrozie Grillo şi i-a plăcut nespus de mult, căci era numai cu feciori chipeşi ce-şi aveau datina ca să doarmă cu toţii numai sub streşini de biserici, în vremea cât le e dat a-şi purta jocul în faţa oamenilor. Numai Simina sta posacă şi nu-i pierea din minte clipa când stând pe covorul bisericii de-a stânga lui Ambrozie, preotul le-a schimbat de trei ori inelele şi ele fiecare dată parcă o lega cu un lanţ nevăzut, iar coroana de mireasă îi seringea tâmplele ca un cleşte! A muşcat pâinea întinsă în

miere şi aproape n-a putut s-o înghită. Iar la masă, când hatmanul Gheorghe, unchi şi vătâşel din partea ei, a ţinut cuvântarea prin care mireasa îşi cerea iertare de la părinţi, deoarece trebuie să-i părăsească, arătând toată îngrijirea ce aceştia au avut-o pentru ea şi cerând, în numele ei, binecuvântarea părintească, atunci a simţit cum i se întunecă înaintea ochilor. N-a desluşit cuvintele tatălui ei şi a stat mută şi ţeapănă, numai sunetele muzicii i-au înţepat urechile şi au scos-o dintr-un întuneric în care simţise iar că se pierde.

Fiul lui Grillo nu ştia şi nici nu cunoştea obiceiurile lor. De aceea, totul s-a petrecut ca într-o zi îngheţată de iarnă. S-au văzut de două ori şi au intrat doi străini într-o biserică, a cărei slujbă Ambrozie n-a înţeles-o. Au ieşit doi străini cu câte un inel nou pe deget. Niciodată viaţa nu va da vreunui om ceea ce-şi doreşte? Dumnezeu va fi drept cu ea măcar o dată, în toată viaţa ei de aici înainte?

Şi căluşarii jucau în cinstea lor şi nimeni nu-şi dădea seama că fata lui Vasilie Vodă ar fi vrut să fie pasăre şi să zboare, înălţându-se în văzduh spre a-şi pierde urma!

Şi s-a adunat mulţime la această desfătare, înainte de a părăsi Moldova.

Şi aşa, dându-le toată cinstirea cuvenită, au coborât în jas pe apa Milevului, pe apa Buzăului şi a Călmăţuiului, ajungând până la cea a Ialomiţei. Aici, jupâneasa Marga l-a rugat pe Ambrozie Grillo să îngăduie o mică cotitură şi un popas, până unde va fi fost acea luptă a lui Vasilie Vodă. Şi cum Grillo n-a ieşit din cuvântu-i, acolo au mers şi văduva lui Nemira a vorbit cu starostele locului şi cu preotul satului.

Dar, când jupâneasa Marga a vorbit cu popa cel bătrân pentru a îndeplini datinile trebuincioase odihnei răposaţilor oşteni ai Moldovei, acesta i-a răspuns:

— Moldovenii au venit amestecaţi cu tătarii şi osemintele lor îs la un loc.

— Să fie – a răspuns jupâneasa – cu vreau să mor cu sufletul împăcat că am făcut pomenirile şi toate cele de cuviinţă după rânduială. Aici, a pierit bărbatul meu,

comisul Ştefan Nemira şi aici să-i fie pomenită şi cinstită amintirea.

— Numai că a venit cu oaste asupra noastră, cu oastea voievodului Lupu.

— Aiestea au fost. Acuma e bună pace cu Ţara Muntenească. Va veni şi Măria Sa în scurtă vreme să înalte la Târgovişte lăcaş de pomenire lui Aga Coci, tatăl său, fost căpitan în oastea muntenească.

— Cinstita jupâneasa e sora domnului Moldovei – lămurise Tadeus cu glas blând şi privind într-un anume fel.

— Apâi, dacă e aşa, e bine şi rostuit lucru să facem pomenirea creştineşte.

Au mers împreună cu starostele satului şi au aflat locul, unde se făcuse gropniţa. Jupâneasa Marga a dăruit două pungi de bani: una să fie pentru îngrijirea sfintei biserici şi împrejmuirea acelei ţarine plină cu oseminte, alta pentru slujbele cuvenite morţilor.

Au poposit la o slujbă de pomenire şi a scos din lada rădvanului jupâneasa vasele, ştergarele înnodate cu banii de aramă pentru vama morţilor, cofâele cu vin, burdufaşe cu brânză şi. le-a împărţit în biserică, apoi cu inima împăcată, au pornit mai departe. Nu înainte de a dărui o troiţă cioplită cum nu se mai văzuse, pe care trebuia să o pună preotul satului la gropniţa moldovenilor. Când se pregătise, cum le adusese, asta numai jupâneasa Marga şi pan Tadeus le puteau şti.

… î:

În vremea aceasta, solia moldoveana cu logodnica domnitorului ieşise cu bine din cetatea Oceacovului şi felele tuturor a se luminaseră, numai a lui Toderiţă, nu. Înţelesese şi sfaturile lui pan Tadeus, acuma pornit la cale lungă, şi grija cinstitei jupânese, care se rupsese de toate rosturile, pe o parte să nu rămâie Simina singură, pe alta să nu-i mai vadă faţa măritului său frate, a cărui hotărâri îi înnegurase de două ori sufletul. Lui Toderuţ îi era dragă această mătuşă a lui şi-i părea rău să se despartă şi de ea acuma. Devenise tare tăcut.

Trecea solia în calea ci pe la staniţele căzăceşti şi la

popasuri auzea povestirile cazacilor ce luptaseră prin Crimeea şi Anatolia, fie cu tătarii, fie cu turcii, ajunseseră războindu-se până în adâncirile Adrianopolelui. ba şi pe meleagurile Valahiei, ale Transilvaniei şi ale Moldovei, odată cu oştile leşeşti. Mulţi din aceşti bărbaţi voinici, încărunţiţi acuma, le împărtăşeau cum izbutiseră să scape din robia turcească prin mare vicleşug; alţii luptaseră pe apă şi scăpaseră de a fi prinşi sau scufundaţi numai datorită legăturilor de stuf legate de marginea bărcilor, stuf ce le făcea să plutească mai uşor. Dar ce băgaseră ei de seamă era că toţi aceşti străjeri, cazaci de la fruntariile Poloniei, erau îngrijoraţi şi nemulţumiţi de vestea că regele Ladislau ar avea de gând să le ridice învoiriiostăşeşti şi privilegiile de care se bucurau pentru a-i iobăgi. Or, toţi ca unul, fie tineri, fie cu tâmple cărunte, erau gata să-şi folosească armele fără cea mai mică şovăire, chiar împotriva lui Ladislau-crai, dacă vorbele cele rele s-ar adeveri. Se mai zvonea că Mihailovici, cneazul ruşilor, e gata să-i ia sub oblăduirea lui cu toată Ucraina, dacă vor să plece de sub stăpânirea Lehiei, unde până acuma trăiseră cât se poate de liberi. Şi parcă ar fi înclinat cazacii spre întoarcerea către cneazul rus, care era de o credinţă cu ei.

Toderiţă, care, după anii petrecuţi la Cracovia, le înţelegea graiul, tălmăci acestea postelnicului Catargi şi toţi înţeleseră că se apropie furtuna.

Ioram Rubin îi spuse lui Toderiţă pe măsură ce se apropiau de fruntarii.

— Pare-mi-se mie sau iar voi nemeri într-o vreme de jale şi moarte în Polonia! Şi dacă Măria Sa mi-ar îngădui, mai că mi-aş lua familia, de o voi mai găsi în viaţă, şi o voi aduce la Cernăuţi, că-i mai departe de calea furtunii ce are să bântuie. Cunosc lehii şi am văzut şi cazacii, iar inima mea bună mi s-a închis deodată. Şi presimţirile nu mă înşală, căci prea multe au trecut peste noi.

Aşa au intrat pe drumurile Moldovei, unde străjerii s-au bucurat văzând solia întorcându-se teafără. Ecaterinei îi păru ţara mare, mănoasă şi îmbelşugată, iar arcaşii ce au pornit de la Nistru să-i însoţească erau falnici şi pricepuţi

la călărit. I-a fost numai teamă la trecerea Nistrului care era învolburat sub vântul ce bătea de la răsărit. Apoi a fost din nou bucuroasă că se apropie de Iaşi, pe care tot îl aştepta să apară după fiecare pârâu şi râu ce-l treceau.

Erau în ţinutul Lăpuşnei unde cârmuiau ce-i doi pârcălabi ai domniei. Aici, la Orhei, au trebuit să facă un popas de o zi şi o noapte, Ecaterina fiind laie obosită şi au hodinit oameni şi cai.

Pârcălabul Cujbă, neam cu acel ce fusese vei vornic al Ţării de Sus pe vremi, a dat în grija jupânesei sale, Totuna, să găzduiască şi să ţie tovărăşie cum s-o pricepe miresei lui Vodă. Şi era Tofana o jupânească trupeşă, albă şi bălaie, cu mişcări şi glas lin de era o plăcere s-o auzi şi s-o priveşti; se trăgea din neamul lui Ba. şolă şi parcă era o mirare s-o afli atât de departe de curtea domnească, aşa de aleasă îi era purtarea şi de falnică înfăţişarea. S-a înţeles cu Ecaterina cu ajutorul lui Enachi-logofăl. Iar Sultana, de când a văzut-o nu şi-a mai luat ochii de la ea: aşa asemănare cu Codruţ nu se mai pomenise, dar călăreţul de Ţarigrad nu avea intrare la odăile jupâneselor şi n-avea de unde şti cum arăta pârcălăbeasa de Orhei.

Numai întâmplarea a făcut ca la plecare să se afle Tofana faţă în faţă cu Codruţ şi fiecare să-şi recunoască chipul în celălalt, aşa ca omul ce se priveşte într-o apă ce-i mai tulbură trăsăturile. Şi au rămas ţintă privindu-se cu douăzeci de ani vreme între ei, de parcă erau pironiţi locului şi jupânesei deodată* i s-a făcut rău de a trebuit dusă în casii, iar Codruts-a pierdut în mulţimea călăreţilor, cu faţa albită. Atât a fost întâlnirea între mamă şi fiu.

Au ajuns cu bine la Iaşi, unde Vasile Lupu, întâmpinându-şi mireasa, i-a spus:

— Întoarce-te, Sulamita! Întoarce-ţi faţa să ţi-o privim!

Şi cei ce ştiau au înţeles că o întâmpina ca în „Cântarea Cin ţărilor”, ceea ce înseamnă că au domn încă tânăr ce ştie a se bucura de tinereţea şi frumuseţea miresei şi privind-o le venea a spune:

„Cât de frumoase sunt, domniţă, picioarele tale în

sandale!

Rotundă-i coapsa ta ca un colan, de meşter iscusit lucrat.

Gâtul tău e stâlp de fildeş; ochii tăi sunt parcă iezerele din Hesbon, de la poarta Bat-Rămân. Nasul tău e ca tumul din Liban, ce priveşte spre Damasc.

Cât de frumoasă eşti şi atrăgătoare prin sfiala ta!”

Dar Ecaterinei, privind în ochii lui Lupu, i-a părut că aude şi aceste vorbe nerostite, pe care privirile celor de faţă le întăreau şi închinându-se în faţa lui a simţit că va avea ani fericiţi la curtea domnească. Citi? Asta nimeni nu i-o putea spune!

În acest timp, alaiul cu Simina şi Ambrozie ajunsese la Stambul

30

Ana Movilă, văduvă a doua oară şi remăritată cu voievodul Cracoviei Vlad Mykowski, rămăsese în acest oraş ce-i era mai drag decât Varşovia şi decât acel Ustie al tinereţii, care-i aducea aminte de prea multe întâmplări triste din viaţă.

Această nepoată a logofătului ion Movilă, cel ce se înrudise prin a doua căsătorie atât cu Petru Rareş, cât şi cu Alexandru Lăpuşrftanu, fiică a lui Ieremia şi el domn al Moldovei, era acuma voievodeasa Cracoviei; şi nu-şi părăsise nici legea, nici limba, deşi mai cunoştea şi alte graiuri pe care le folosea cu uşurinţă la nevoie. Doar ea împreună cu sora ei Marie de Firlei fuseseră pe vremuri trimise la Viena spre a peţi pe Cecilia Renata, arhiducesă austriacă, pentru regele Ladislau al IV-lea al Poloniei. Era pe atunci voievodeasă de Lencici, ca soţie a lui Maximilian Pszerobski, iar Curtea vieneză nu avea să uite aşa curând nici delicateţa chipului său, nici felul plăcut şi inteligent în care se purtase ca trimisă a Curţii varşoviene, aceasta, cea mai tânără fată a fostului voievod moldovean, care a trăit şi a murit în credinţa tatălui ei, deşi mama i-a fost catolică. Nici anii – nici durerile nu-i schimbaseră frumosul chip cu toate că amintirile de la o vreme nu-i dădeau pace.

Îşi reamintea de acel an din copilărie petrecut

împreună cu mama şi fraţii ci închişi în cetatea Oameniţă, ostatici pentru plata datoriilor făcute din pricina oştilor unchiului ei, acel necumpătat Simion Movilă. Şi de groaznica molimă de ciumă ce le-a prins acolo şi-a adus aminte cutremurându-se. Şi iarăşi de necazurile pricinuite de acelaşi Simion. ai cărui oşteni neplătiţi năvăliră la moşia lor din Polonia, la Ustie, jefuind totul aidoma unei hoarde dezlănţuite; apoi de moartea tatălui ei încă în putere, de scurta şi nefericita domnie a fratelui Constantin, cel care prins de turci în bătălia de la Cornul lui Sas, se înecase, pe când osmanii îl treceau Nipru. Şi se înecase chiar în dreptul acelei cetăţi a Oceacovului, unde se zvoneşte că ar fi închisă acuma o solie moldoveană! Şi atâtea neamuri dragi ce pieriseră de paloşul acelui crud Tomşa care tăiase pe unchieşii ei Chiriţă Paleologul, pe Balica şi pe vechiul şi încercatul prieten al Movileştilor, pe Vasile Stroici! Ce s-o mai fi ales de credincioşii lor Nicoară Prăjescu, Dumitru Buhuşi, Pătraşcu Ciogolea şi atâţia alţii! Pierit era şi Mihai Basarab cel ce-i gonise tatăl din domnie! Pierit şi marele sprijin al familiei lor, cneazul rutean Visznowiecki, cel otrăvit cu sfânta împărtăşanie de un popă cumpărat de crudul Tomşa care-i pusese otravă în vinul de împărtăşanie şi în anaâoră, făcându-l să moară în dimineaţa Crăciunului, în chinuri cumplite, iar biata ei soră, Maria, a rămas de atunci fără mângâiere.

Mama ei, Elizabeta Movilă, înfrântă în luptele cu turcii pentru a „păstra domnia fiului ei; înfrântă, turcită şi băgată în haremul sultanului Mustafa! Fratele ei, Alexandru Vodă, mort între străini singur şi atât de tânăr! Bogdan, cel mai mic, turcit şi ajuns capistanpaşa în oastea turcească!

Tot trecutul era ca o rană ce-i ustura sufletul şi acuma în pragul acestei a treia căsnicii a ei, trebuia să-şi adune puteri noi pentru a înfrunta mai departe restul de viaţă, îşi scutură cu îndărătnicie belşugul părului auriu atât de bogat. Încât de nu i-ar fi dat drumul în cosiţe grele pe umăr, acuma povara lui i-ar fi părut de neîndurat. Ochii i se împăienjeniseră sub o boare uşoară de lacrimi, făcând-

o mai frumoasă. Moldova? Era aici, aproape, în inima ei şi totuşi atât de departe.

Ce-i spusese oare acel senior francez André de Pierrefeu? Avea o religie ciudată, pe care zicea că ar fi adus-o de sute de ani în urmă cruciaţii tocmai din Balcani?

Francezul acesta negricios, cu nasul uşor încovoiat, aducând a şoim, vrusese să o facă soţia lui şi să o ducă departe în Francia.

Nu avusese puterea de a se rupe a doua oară şi din aceste meleaguri ce-i erau totuşi cunoscute din tinereţe. Acest André avea o minte ascuţită ca un brici şi chiar regelui îi părea rău că nu mai avea de gând să rămână la curtea sa. Era un bărbat, cu ripostă iute, neastâmpărat şi găsind cele mai potrivite dezlegări tuturor încurcăturilor vieţii. Avea uneori o zeflemea ciudată şi îngrijorătoare. Acest fapt o îndepărtase de el, deşi regina Cecilia-Renata ar fi fost bucuroasă să-l ţină mai mult la curtea sa.

— Slăvită regină, Enric de Valois, ştiţi bine că acum şaptezeci de ani, a fugit de frigul şi ceţurile Poloniei. Pilda lui mai dăinuieşte încă:

— Şi totuşi în stema Franţei se află şi herbul polonez.

— Înţelept lucru, deşi acuma luptă pentru o himeră.

— Cum poţi numi himeră un război pentru apărarea sfintei credinţe?

— Înaltă doamnă, eu nu sunt nici catolic, nici protestant.

— Atunci ce eşti?

— Catar.

Ochii reginei se îngustaseră şi albastrul lor strălucise în culori reci.

— Dar este o erezie. În ce credeţi voi, catarii?

— În aceea că suferinţa, mizeria şi păcatul este partea omului cât trăieşte.

— Şi atunci, dumnezeirea nu apără?

— Dumnezeirea noastră? Prinţul întunericului, principiul răului este stăpânitorul pământului.

— Blasfemie!

— Adevăr, înaltă regină, căci cu o forţă duşmănoasă

şi diabolică ce ţâşneşte din orice-i materie, nu ne putem lupta. Şi materia e în noi şi în noi zace răul.

— Să nu te-audă vreun inchizitor!

— De aceea am şi plecat atât de departe, sărac şi rătăcitor.

— Şi totuşi te întorci.

— Fiindcă nu pot trăi departe de cei ce cred aidoma mie, sau poate fiindcă mi-e dor de Montségur, ori că mi se apropie ora morţii.

Ana ascultase cu luare aminte şi în sinea ei se cutremurase atunci. Şi André de Pierrefeu plecase.

Acuma în ceasul acesta al amintirilor se simţi obosită de câte putuse îndura şi prin câte dureri îşi arsese sufletul.

Avu o clipă cutremurătoare de îndoială şi încercă din toate puterile să se reculeagă. Simţea că, îndoindu-se de ceea ce fusese temelia vieţii ei, nu putea merge mai departe.

Îşi îndreptă umerii şi făcu câţiva paşi în sala pustie. Roehia-i verzuie cu lungi panglici la talie se învolbura în jurul ei, iar culoarea domoală îi accentua albeaţa pielii.

Atunci fu anunţat venind din Moldova, Miron islozeanu, urmaş al pârcălabului de la Losna, care trăia de la o vreme numai la pământurile lui de lângă Dorohoi. Bunicul lui fusese frate eu bunicul Anei şi scăpase cu viaţă după cele lupte se dăduseră pentru tronul Moldovei. Lupu V-odă voia linişte sub domnia lui, fără ucideri de boicii, fără cruzimi Fără rost. Era un bărbat falnic, dar lipsii de ambiţie, acest Miron, cu minte aşezată şi faptă cumpătată.

— Ce veşti mai sunt în ţara Moldovei? întrebase cneaghina după ce-l poftise să ia loc şi aflase toate cele cuvenite despre soaţa şi fiicele lui. Întrebase stând dreaptă în jilţu-i înalt şi mişcând uşor capul. Încât cerceii lungi cu smaralde străluciră ca faţa unui lac din pădure, şi întrebând sperase o veste pe care şi-ar fi dorit-o, dar care printr-o întâmplare i-ar fi putut veni.

— În ţara Moldovei acuma e linişte, mulţumim lui Dumnezeu. Bucatele sunt bune şi anul se vădeşte a fi bogat. Numai că Lupu Vodă şi-a pierdut şi doamna şi

coconul. Acuma se zvoneşte că ar fi în prag de nuntire; a trimis peţitori tocmai peste hotare, jos la un ţinut al caucazienilor. A mai zidit o biserică cum n-a mai fost pe la noi; toată din piatră cioplită şi suflată cu aur. Îţi ia ochii. Acuma şi-a măritat o fată cu un străin. tocmai la Stambul. Lumea vorbeşte că ar fi trimis pentru ea peţitori şi vornicul Cehan, pentru feciorul lui Toderiţă, dar că Vodă n-ar fi. vrut s-o dea după un om al locului şi l-ar fi trimis pe Toderiţă departe cu solia pentru mireasa lui. Ce o fi adevărat, nu ştiu! L-am văzut pe marele vornic, pe chipul lui nu poţi citi nimica, numai Sanhira, care mi-i neam a scăpat o vorbă precum că Vodă n-are inimă şi a uitat ce-i aceea tinereţe şi dragoste.

E bine şi pace în ţara Moldovei, iar eu am făcut atâta cale fiindcă am primit un răvaş lainic, de la Bogdan, fratele tău, cel ce-i mare capudan la Stambul şi pe care trebuie să ţi-l dau neapărat.

— Şi Sanhira-i mulţumită?

— Cura să nu fie? Arată-mi un al doilea bărbat ca Cehan în tot laşul! Şi nu s-a schimbat mai deloc! Am uitat să-ţi spun că a murit şi Ştefan Nemira, cel ce o ţinea pe sora lui Vasile Vodă, pe Marga; la lupta cu muntenii a pierit. Aşa… degeaba. Ce-o fi vrând Vasile Lupu atâta să ia şi tara asta când are Moldova?

PARTEA A DOUA

SIMONA GRILLO

Trecuseră patru ani, de când Simina se afla în casa socrilor săi, unde, după obiceiul locului, i se dăduseră odăile de sus spre a locui împreună cu soţul său. Totul rămăsese nou şi străin în juru-i. Străină vorba italiană a celor din casă, străin portul, străine obiceiurile, străin îi rămase şi omul lângă care trebuia» să-şi ducă zilele.

Nici tinereţea, nici drepturile firii nu izbutiseră să o apropie de el. Era o tânără soţie ce încerca să-şi găsească locul, acolo unde-i fusese sortit şi nu izbutea. Pentru a-i fi mai uşor şi neuitând felul în care o crescuse Vasile Vodă, vorbeau cu ea greceşte, dar mereu în juru-i auzea acel grai ce aducea uneori cu cel de acasă şi atunci i se umpleau

ochii de lacrimi şi o înfiorare de pustiu şi de frig îi năvălea în inimă, de parcă ar fi fost pe o plută în largul apelor mânioase şi nu zărea niciun ţărm în jurul ei.

Jupâneasa Marga ţinea cu voinicie şi pricepere piept vieţii celei noi şi se afla mereu în preajma-i, cu sfatul şi înţelegerea.

Constantinopolul acesta împrejmuit de ziduri ciudate, pe care creşteau puzderie de turnuri, unele mai ameninţătoare decât altele şi despre care umblau zvonuri înfricoşătoare, porţile cele uriaşe, străjuite de oşteni cu veşminte ciudate, nenumăratele moschee cu acoperişurile semănând ca turbane răsturnate, casele albe ce creşteau parcă din piatră arsă de soare, seraiurile sultanului, ale sultanelor şi marilor dregători cu înmiresmatele lor grădini, totul era nou, neobişnuit pentru Simina. Dar mai fantastică decât toate îi părea marea, pe care o vedea pentru prima oară, care o atrăgea, neaducându-i totuşi liniştea. Privi de la înălţimea terasei spre apele strălucitoare ale Cornului de Aur, la corăbiile iuţi ce străbăteau valurile şi-şi spunea ca numai apa şi cerul sunt aceleaşi, dar aici a răzbit pe o lături a pământului ce-i părea atât de îndepărtată, încât numai păsările călătoare o puteau străbate şi ar fi vrut să fie o pasăre, să-şi deschidă braţele-aripi, să se înalţe şi să tot zboare neîngrădită de nicio lege, de nicio datorie, până o ajunge pe un liman unde să se simtă în voia ei. Basmele şi legendele o învăţaseră că minunile sunt cu putinţă, dar cu ea nu se întâmpla nimic, nimic, iar zilele treceau în această parte a Constantinopolului, locuită de creştini de toate felurile, în această Peră bogată, ce zumzăia ca un stup, lăsând să pornească de aici firele subţiri şi nevăzute ale unui păienjeniş de inirigi ce urzea o mreajă pentru tot larg rotundul lumii peste care domnea semiluna cu puterea, dar şi cu slăbiciunile ei.

Veniseră mulţi oaspeţi din această Peră bogată să o cunoască şi să-i ureze fericire, în noua-i viaţă fetei lui Vasile Vodă. Poate chiar prea numeroşi pentru gustul ei, căci ea nu venise nici de voie bună şi nici de dragoste, ci

ca o biată ciută împinsă de mina sorţii într-un ţarc.

A înţeles numai că toţi ochii aceia care o priveau curioşi, deşi cu bună-cuviinţă, nu pentru ea se înfăţişau, ci pentru cinstea cuvenită tatălui ei, care, aşa cum înţelegea acum, avea prieteni mulţi şi puternici în acest Constantinopol ce pe ea o speria. Până şi prea-fericitul patriarh de aici, despre care se spunea că-i mână strânsă, îi trimisese, scris frumos de mână în greceşte şi cu ferecătură scumpă de aur, „Visul maicii Domnului” să-i fie întru noroc şi pavăză în atâta mulţime de străini.

Pe Simina gestul patriarhului o mişcase. cu toate că ştia că tatăl ei plătise o sumă mare de bani pentru acoperirea datoriilor făcute de biserica ortodoxă fată de turci şi că se lupta, din toate puterile, pentru a-i mări acesteia prestigiul, cam ştirbit în faţa osmanlâilor.

— Poate că, în sinea-i spera, nici ea nu ştia ce, dar ceva ce-i va schimba firul vieţii pe măsura înţelegerii şi dorurilor din adâncul firii ei.

Ambrozie, cu ochii lui verzi, nu era nici rău, nici bun pentru că exista undeva alături de ea şi f irurile gândurilor, dorurilor şi aspiraţiilor lor nu se întâlneau nici cum.

Odaia mare de sus, unde trona greoiul pat cu prolog şi perdele albastre de mătase ce se închideau ca o capcană asupra ei, nu auzise vorbele drăgăstoase, a căror căldură ar fi putut să-i adune şi să-i fericească Pereţii albi ai încăperii nu răsunaseră de râsetele lor, nici de sunetul u «or frânturi de cântec, nici nu ferecaseră îngânarea unor şoapte fierbinţi.

— Nu poţi. face foc cu lemne ude, suspinase jupâneasa Marga, făcându-şi cruce, cu părere de rău pentru nepoată şi cu gândul întors cu zeci de ani în urmă, când şi domnia-sa fusese, la aceeaşi vârstă, nevastă tânără înflorind în braţele stăpânului de la Nemira şi binecuvântând ceasul buh ce i-l scosese în cale, ceas din care simţise că-i începe viaţa, de parcă până atunci nu trăise.

Şi, deodată, îi fu teamă de acest oraş, în care aidoma turnului Vavilonului oameni neînţeleşi şi atât de feluriţi îşi

petreceau anii surzi şi muţi unii faţă de ceilalţi, iar pe turcoaice, stafii învelite de vii în giulgiuri, dacă ieşeau din Pera, nu le întâlnea decât la cimitirul cel mare, u.nde-şi îndeplineau datinile pentru morţi, sau arareori străbătând însoţite uliţele cele mai puţin umblate.

Ca o umbră îi apărea şi Ambrozie, cu pasul lui uşor; vie în el era numai privirea aceea verde ce trecea peste capul Siminei, de parcă ar fi căutat mereu ceva dincolo de ea.

Cu totul altfel era Antonio Grillo, cel ce umplea casa cu vorba-i uşor cântată, cu pasul lui apăsat şi mai cu seamă cu o energie uriaşă ce i se simţea vibrând în toate mişcările. Nu era de mirare că veneţienii îl aleseseră dragoman pe acest om care ştia şi tăcând să inspire şi să sugereze gândul lui, când se afla în cancelariile turceşti. Era cunoscut şi preţuit atât în marea colonie genoveză, cât şi în cea veneţiană a Constantinopolului. Aceste două colonii, poreclite „urechile papei" şi mai în zeflemea „mâinile Italiei pentru înfulecat averile osmanlâilor", erau într-o continuă întrecere în a-şi agonisi cât mai multe bunuri în acest rai pământesc al lui Mohamed şi în a susţine cu înfocare catolicismul, aşa încât Simina şi pe acest drum avea nişte porţi închise pe care nu voia cu niciun preţ să le deschidă. Singura ei învoire a fost să răspundă la numele de Simona, cu care o chemau acuma în noua ei viaţă.

Noua ei viaţă? Se străduia cu bunăvoinţă să intre în făgaşul ei, fiindcă altă cale de ieşire nu avea. Era tânără, sănătoasă, deşteaptă, numai sufletu-i rămas în laşul acela îndepărtat, legat de nişte vise de moldoveancă, nu-i dădea pace. Era în adâncu-i o mare descumpănire, pe care nu izbutea să o biruie, amestecată cu sfioşenie şi reţinere.

Mai repede Ambrozie era prins în noua lui căsătorie, dar şi sufletul lui rătăcea departe şi numai tinereţea lui era prezentă-lângă Simina. Totuşi, aveau un gând asemănător amândurora: Constantinopolul le părea pustiu şi gol, ceea ce pentru începutul lor de viaţă în doi nu era prevestitor de bine. Dacă ar fi fost măcar griji comune, care să-i unească,

dar nici măcar atâta nu aveau.

Antonio Grilão, pentru a-şi feri feciorul de patimile dinainte, îl luase pe lângă el să-l îndrumeze în munca de dragoman, căci Veneţia avea tot interesul să-şi păstreze bune relaţii ru imperiul turcesc, care-i ajuta să-şi umple vistieria pe calea negoţului. Iar legăturile cu lumea dregătorilor turci însemna să înveţi să taci, să te fereşti şi să lucrezi din umbră. Numai aşa se puteau alcătui pe nesimţite acele însuşiri de care avea nevoie pentru a-şi duce cu folos munca în mijlocul mahomedanilor şi mai cu seamă ajutau să treacă peste timpurile, în care fanatismul crescând îngreuna mult legătura cu Veneţia.

Erau şi timpuri când era primejdios să păşească dincolo de Pera, din pricina populaţiei stârnite de predicile fanatice ale hogilor de la Marea Moschee, când li se cerea drept-credincioşilor să împlinească voia lui Allah, trecând piin foc şi sabie pe ghiaurii ce locuiesc în oraşul sultanului. Şi atunci, ienicerimea începea să se frământe, iar sultanul, pentru a-i potoli, pornea câte un război de pedepsire înspre Asia, căci de acolo bătea acum un vânt de nelinişte şi cu cât erau mai departe, cu atâta se puteau aştepta la întâmplări neaşteptate, căci acolo se înfruntau mahomedanii între ei, crud şi fără cruţare.

Norocul cu acea Persie sus-pusă şi veşnic răsculată, unde felurite credinţe din sânul mahomedanismului se luptau mereu între ele pentru gloria lui Allah şi câştigul biruitorilor. Frumoşi şi mai cu seamă puternici bărbaţi erau în acea parte a lumii, unde chiar paşii ajunşi cârmuitori se aflau cuprinşi de duhul răzvrătirii, dându-le astfel creştinilor răgazul de a-şi duce liniştiţi treburile la Constantinopole.

393

„Cu cât li se întinde mai mult imperiul, cu atât îi se micşorează mai mult puterea*, spunea Veneţia. „Urmăreşte-i bine – rostise un bun cunoscător al lor din Consiliul celor 10 ai dogelui – ei sunt ca fluxul şi refluxul mării. Îşi trag răsuflarea ca apoi să o zvârle cât mai departe, peste ţărmuri. Aşa fac de sute de ani. Când e mai

multă pace

13 – Cer înstelai şi linişte la ei, atunci trebuie să ne aşteptăm la o năvală peste cine ştie ce ţinut pe care-l râvnesc. Sultanul îşi creşte berbecii cât mai bine pentru a-i sacrifica pe altarul lui Mohamed. Trebui «necontenit să fim cu ochii în patru şi rapoartele tainice ce ne vin de acolo să însemne cât mai real starea de spirit. Feriţi-vă de liniştea turcească, mai mult decât de strigătele lor, căci sunt asiatici şi nu se poartă ca noi".

Aşa încât dragomanul Veneţiei avea sarcină grea şi primejdioasă, în – care trebuia să-şi îndrumeze feciorul. Frământări de care Simina era departe, furată de viaţa-i măruntă de femeie, în care se închisese.

Numai j-upâneasa Marga, care înţelegând bine turceşte şi vOrbind curgător greceşte cu acest nou cuscru Antonache, după cum ă! spunea Vasile Lupu lui Grillo, pricepuse mai bine ca oricând, că aici, în acest straniu oraş, în care muezinul îşi arunca invocaţiile către Allah de cinci ori pe zi din înaltul minaretului, aici e ca un cazan al lui Scaraoţchi, în care se fierbe focul războaielor şi al năpăstuirilor, dar şi al marilor căpătuieli.

În viaţa ei, fuseseră patruzeci de zile ce o însemnaseră pentru tot restul: cele patruzeci de zile de la moartea vornicului şi până la împlinirea primei datini de pomenire. Nu ieşise din casă, nu avusese somn şi nici masă. Durerea o lovise năprasnic prin surprindere şi se simţise ameţită, neputincioasă, zdrobită, singură. Nu voia să-i vadă lumea această faţă; nu putea să vadă pe nimeni aşa nevolnică şi izbită până în adâncul" inimii. Să sufere cât ea, de durerea ei, nu era nimeni în stare. S-o plângă, îi făcea rău. S-o ajute? Într-un fel: luându-i din grijile pământeşti de pe umerii ei deodată şubreziţi.

Se închisese în sine şi socotise ce avea de făcut, dacă.! va fi dat să supravieţuiască. Privise în urmă şi înţelesese câtă putere şi ocrotire avusese de la vornicul dus. Privise înainte şi zărise un gol fără margini, în care dacă va înainta, o va face dibuind. Nu fraţii ei îi vor fi de folos: fiecare e cu familia, rosturile şi ambiţiile lui. Se

gândi mai cu seamă la Lupu. El era tăria neamului lor şi mergea în cfrumu-i cu paşi socotiţi şi largi, înaintând din treaptă în treaptă. Acesta îi era soarele vieţii lui şi nu se va da înapoi pentru nimic în lume. O soră ce suferea pentru că i-a murit bărbatul pe câmpul de luptă? Să sufere, de asta-i făcută viaţa. Dar tatăl lor, căpitanul Coci? Tot aşa pierise şi maica lor a avut tăria nu numai să îndure, ba să schimb *hs* ţara, or poate tocmai din pricina asta a prins puteri şi a putut să-şi crească cinci copii, din care unul astăzi cârmuieşte Moldova. Cârmuieşte Moldova şi jupmeasa Irina zace în pământ şi n-a apucat să se barau", iar el a fost de trei ori în – primejdie de moarte şi de trei ori a venit în acest oraş la malul mării, unde semilunile îşi înalţă trufaşe imaginea peste palate şi biserici, unde se zguduie pământul de mulţimea ienicerilor ieşiţi la paradă, ce-i drept chipeşi, aprigi bărbaţi, furaţi din toate neamurile pământului, unde imamii[2] şi cadiii au puteri neţărmurite, iar poporul de rând se aşterne prafului cu faţa-n tină când trece sultanul şi vizirii lui, aici, unde printre tOţi solii crailor creştini numai cel al franţuzului are trecere în ochii padişahului.

Toate acestea le povestise el lui Nesmira, pe când trăia şi în vremea celor patruzeci de zile de jale îi veniseră în minte. Îşi închipuise acea lume asemuind-o cu trimişii turceşti trecuţi prin Moldova şi înţelesese de ce Domnul îşi adunase toată familia ca un scut n jurul lin, odată ajuns domn, când atât pe Gheorghe, ci1 şi pe Gavrilă îi făcuse mari hatmani, dându-le puterea militară a Moldovei în mină, spre nemulţumirea boierilor vechi. Pricepuse de ce-l adusese pe Nemira la Iaşi şi de ce îi dăduse şi putere bărbatului Măricuţii, iar pe Iorga cel cunoscător a felurite graiuri îl trecuse din Grecia la Iaşi. Mai povestise Lupu că la turcii bogaţi nevestele sunt ca mioarele în ţarcul bacilor, dacă câteodată oile mai pot ieşi din ţarc, turcoaicele arareori o pot face, şi atunci înţelesese iar că preţul unei femei în ochii lui Vasilie Vodă e tare mărunţel că nevasta trebuie să îndure, fie ea şi doamnă, iar de e domniţă, se va

2 imam — preot

supune, dar cu folos pentru tătâne-su şi dacă se poate şi pentru Moldova.

Iar durerea ei? Să şi-o macine cu sănătate şi demnitate, că după părerea fraţilor fusese prea fericită şi răsfăţată lângă vornicul ei şi ori că fusese deşteaptă (că doar le era soră), ori că se născuse cu „căiţa de noroc", bărbatul o pusese la rând cu el în toată viaţa lor şi ăsta e lucru rar.

Şi plânsese jupâneasa Marga până o usturaseră ochii în ascunsul odăilor ei, privind pe ferestrele dincolo de care nu mai apărea statura sprintenă a răposatului şi nu-i mai răsunase glasul domol. Nimeni nu mai avea să-i citească gândurile, nimeni nu mai avea să i le tălmăcească cu grai viu.

Şarpele, duşmanul şarpe cel veşnic prezent în viaţa oamenilor, coborât din tâlcul colorat al Bibliei, o muşcase de inimă gelos pe împăcarea dintre ei, gelos pe tărâmul de înţelegere la care ei ajunseseră, în vreme ce alţii de vârsta lor îşi rodeau amărăciunea duşmăniei şi a plictiselii de a fi împreună, înhămaţi la acelaşi jug ce le muşca grumajii până la moarte.

Noaptea, aştepta un somn să-i facă duhul călător întors acasă, şi nu venea. îl visase o dată că vorbea într-o casă nouă cu o bătrână, spunându-i că o căutase de trei oii şi tălmăci visul, precum că a avut trei răni înainte de a muri.

În altă noapte, îl visă lângă un pom bogat încărcat cu flori, chemând-o şi hrănind nişte păsări cu beabe de porumb, şi iar înţelese că sufletul lui e împăcat, murind aşa, în bătălie, d: într-odată, de o sabie înfiptă în inimă şi înţelese că cere să-i facă atât lui, cât şi celor răpuşi, în aocă noapte cu el, cuvenita pomană.

A treia oară, îl visă cum îi arăta o carte cu poze, lucru scump şi rar, iar în acea carte, pe fila a doua, era zugrăvită jupâneasa Marga, când era tânără, într-o rochie cu fiori liliachii şi înţelese că vornicul a murit având chipul ei în faţa ochilor, că, mai mult, îi cere să trăiască şi să aibă grijă pe mai departe de Simina, care acuma e la anii ce-i

avusese jupâneasa Marga atunci când s-au luat, că Simina ei îi seamănă şi nu lui Lupu şi va avea de suferit. Aşa că nu se împliniseră 40 de zile când îşi mutase gândul de la călugărie şi ştiuse ce avea de făcut de aici înainte, că biata doamnă Tudosca era blândă şi frântă. Frântă de tragerea în ţeapă a lui tătâne-su, de boala feciorului, şi blândă, că numai aşa se putea trăi cu Lupu, care deştept şi chipeş alerga după năluca domniei, la care ţinea mai mult ca la ochii din cap şi mai avea în el, ascunsă ori făţişă, sumeţenia de bărbat ai cărui străbuni au stat destul între turci ca să se molipsească de nelipsita îngâmfare bărbătească şi de folosirea cu prisosinţă a drepturilor lui.

Avusese dreptate când se gândise a o însoţi pe domniţă în acest vechi oraş, despre care se spunea că ar fi fost o veche aşezare domnească a creştinilor ce fuseseră atât de ticăloşi încât, ca urmare a surdelor lupte religioase dintre ei, lăsaseră mai bine pe turci să cucerească Bizanţul, decât să se unească între ei şi să facă toate sforţările spre a împinge hoardele lui Mohamed din nou în Asia, de unde porniseră.

Dar câte nu se povesteau în această bătrână parte a Perei, unde se zicea că din locuitorii cei rămaşi în viaţă după cucerire, ar fi fost numai cei din coloniile genoveze şi veneţiene şi ceva greci, ai căror urmaşi s-au tras aici, iară mulţimea turcilor sunt veneticii străfundurilor asiatice veniţi când s-a reclădit noul oraş, căruia ei îi zic Stambul acuma.

Şi în locul vechilor palate dărâmate din mahalaua Balata, unde acuma stau cerşetorii şi vagabonzii, au ridicat altele, seraiurile noi, în care-şi duc traiul cuceritorii ce se simt oriunde ca la ei acasă.

Şi mulţi locuitori ai vechii capitale Adrianopole ar fi venit aici, cu toată trufia ce o îngăduie păcătoasa prostie şi lipsa de înţelepciune a trecătoarei vieţi pământeşti. Dar ce nu vorbea lumea în Pera! mai cu seamă italienii aceştia, care, în fundul sufletului, batjocoreau pe noii stăpâni, poate din neînţelegere, sigur din ură ascunsă şi numai o virtute le recunoşteau, aceea de a fi cei mai buni oşteni ai

vremurilor, aprigi şi disciplinaţi, aşa cum ştiau ei că ar fi fost de mult pieritele cohorte romane ce cuceriseră larga lume, aşa precum îi învăţau în mănăstirile papistaşe călugării ce nu voiau cu niciun preţ să se uite că vechimea neamului lor era dinainte de a fi apărut învăţătura lui Cristos, chiar de atunci de când vechii romani fuseseră sarea şi piperul pământului.

De pe malul apei, cântecele barcagiilor turci ajungeau până sus, la terasa casei lui Grillo.

Simina asculta înfiorată, înţelegând fiecare cuvânt ce nu îi era dedicat.

„Bu sevda – Bu sevda – ţipa dorul din cântec Ne tatii, ne tatlâyolan Sevis te-a genul

Biraz, foiraz, biraz o yolan Hayetin naşi var Ellerde kolan.”[3]

Barcagiul se depărtase, dar ecoul vocii lui puternice plutea încă peste ape.

Tristeţea îi învălui privirea ca o ceaţă ce o despărţea de restul lumii. Se simţea undeva la marginea vieţii. Oare aşa să fie rostul ei? I se pusese o verigă de aur pe inelarul stâng şi aceasta avea să-i acopere, de aici înainte, lumina soarelui? Scutură capul cu îndărătnicie. Nu vrea, nu putea să primească o asemenea soartă. Păru-i cârlionţat scăpa din reţeaua în care-l prinsese şi se împrăştia bogat peste umerii rotunzi, peste veşmântul de mătase albastră, lucrat în flori mari aurii. Îşi desfăcu paftaua de la cingătoare. Aici purta altfel de veşminte, aşa cum era obiceiul locului. Nu vrusese să poarte niciun fel de „bijuterie, afară de inelul cu piatra lunii ce-şi răspândea strălucirea-i obişnuită.

Auzi deodată glasul jupânesei Marga răsunând lângă ea:

— Nu se trăieşte viaţa visând cu ochii deschişi, Simino.

— Nu visam.

— Nu se trăieşte numai din dragoste.

---

3 „Această dragoste, această dragoste, Ce dulce, ce dulce minciună lubiţi-vă inimi.
Puţin, puţin, puţin din acea minciună Asta-i ce mai rămîne Din viaţă."

— Se poate trăi şi fără?

— Cum crezi tu că îşi duc viaţa atâtea femei V

— Domnia-ta, care ai avut parte de iubire, vorbeşti astfel?

— De ce am avut eu parte e una, şi ce dă Dumnezeu oamenilor, e alta.

— Adică?

— Ce se dă foarte bun se ia prea repede. Ceea ce merge târâş-grăpiş, ţine mult. Asta-i legea vieţii.

— Şi dacă nu o poţi îndura?

— Ai noştri au trecut prin trei ţări până să ajungă în Moldova. Şi au putut. Crezi că a fost uşor? Că viaţa le-a fost numai drag *şi* bine? Ai să poţi şi tu. Aşa cum am putut şi eu să rămân singură la bătrâneţe. Tu ai viaţa-n fată. Şi nu uita că te-ai întors în hotarele unei împărăţii, unde ţi-au trăit strămunii. Bună, rea. te-a tras aţa înapoi. Şi aici se poate trăi şi oriunde pe larga faţă a pământului. Numai să vrei să înveţi legiuirea vieţii.

— Dar eu nu vreau.

— Te înşeli singură. Eşti tânără, şi Lupu e tatăl tău. Prin cât amar a trecut el şi nu s-a dat biruit. A mers tot înainte. Sângele apă nu se face, Simino! Şi în taică-tu ţipă viaţa.

— Mama a murit de durerea pentru Ioan. Sunt şi fata ei. Eu simt mai mult apăsarea şi tristeţea morţii.

— Vom vedea cui ai să semeni. Fără supărare, am aflat că domnul, fratele meu, se împacă tare bine cu frumoasa lui cercheză, care la anii tăi e fericită şi se bucură de viaţă. Ce ai fi zis să te fi dat după un om bătrân?

— Tata nu-i bătrân.

Jupâneasa Marga zâmbi uşor.

— Vezi că-i iei apărarea?

— Aşa-l văd eu. Un om care trece peste dureri cu atâta uşurinţă, nu e bătrân.

— Vezi? Şi ţii la el, oricât ai fi acuma de răscolită de dorul Moldovei tale. Câtă vreme în inima ta va intra şi dorul de tătâne-tu, ai o tărie de care să te prinzi. Ambrozie nu e rău.

— Nu e în niciun fel. Crezi că aşa se poate trăi?

— N-avea grijă şi felul ăsta o să se aleagă cu vremea. Nu uita, apa curge la vale şi niciodată undele ei nu sunt aceleaşi.

— Aşa o fi. Aici nu mai sunt Simina, ci madona Simona Grillo, iar dumneata, înţeleapta mea mătuşă, ce erai bună de stareţă la mănăstirea de la Gura Humorului, eşti madona Mărgărită, reprezentanta domnului Moldovei pe lângă dibaciul meu tată-socru, care-i ochii şi urechile Veneţiei pe lângă padişah şi marele vizir.

Tăcu o clipă, apoi, cu obrajii înroşiţi brusc spuse:

— Şi nu mai ai niciun fel de veste din Moldova? Nu mai ştii nimic, nimic să-mi spui?

Jupâneasa Marga o privi lung.

— Da. Ştiu, dar nu m-ai întrebat până acuma. S-a însurat cu fata cea mică a lui Boldur şi naşi îi vor fi fost boieri de la Rădăuţi ori de la Soroca, nu ştiu sigur. Nepotu îmi pleacă cât mai departe de ochii domnului, care nu-l are la inimă.

Din roşii, obrajii Siminei se îngălbeniră.

— Aşadar ă… nu-şi sfârşi gândul.

— Aşa, Simona Grillo! Viaţa îşi merge drumul înainte. Nimeni nu-şi mai ia răgaz să viseze cu ochii deschişi ca tine. Poate sunt şi eu de vină, că te-am lăsat prea slobodă cu cititul cărţilor greceşti. Prea multe poveşti de dragoste sunt acolo.

— Eu am crezut… şi iar tăcu, gâtuită de durere sau dezamăgire, nici ea nu ar fi ştiut să lămurească.

— Să nu crezi nimic, decât ceea ce vezi, draga mea. Şi dacă tu eşti la rostul tău, la atâta depărtare, nu-i poţi cere să-şi întunece viaţa. Şi apoi dacă nu făcea pasul acesta şi el şi neamul lui ar fi stat ca un spin în ochii domnului, care şi aşa îi cam pusese, se pare, un oarecare gând nu prea bun.

— Deci de frică?

— Nu. Din respect faţă de părinţii lui. Din grijă faţă de fratele lui mai mic şi de viaţa lui. Cu Lupu nu se glumeşte.

— Numai cu inima mea. Talei niciodată nu i-a păsat de mine.

— Nici cu ea, Simino, ce a fost, a fost. Acum eşti aici şi aici rămâi… cât ţi-o fi scris. Numai, bagă de scamă. Eu n-am să trăiesc o veşnicie şi tu trebuie să te obişnuieşti aici şi să nu uiţi că tatăl tău are nevoie de tine aici. Orice învăţ are dezvăţul lui, iar bietul om e sub cârma împrejurărilor şi a vremurilor.

— Mor de urât aici. Ce pricep ei din viaţa şi din firea noastră?

— N-ai să mori, şi de urât să te fereşti. Ia-ţi soarta în mână şi ieşi mai mult în Pera. Sunt multe femei de la care ai ce învăţa. Multe din ele şi-au urcat bărbaţii la mari demnităţi prin mintea lor iscusită.

— Mi-e frică de viaţă, se pomeni Simina mărturisindu-şi, pentru prima oară, acest adevăr ce-i încleştase toată fiinţa de la plecarea din Moldova.

— De viaţă să nu-ţi fie niciodată frică. Mai bună ori mai amestecată, câtă vreme poţi vedea cerul, auzi o vorbă, cât te pot duce picioarele şi ajuta braţele, cât te mai poate bucura un cântec, viaţa e de o mie de ori mai bună decât moartea.

Datoria ei era să-i poată sădi încrederea în viaţă şi într-un rost al ei, acum când deschisese ochii pe un măritiş nici mai rău, nici mai bun decât atâtea altele, dar din care trebuie scos tot ce se poate scoate, pentru a-i face viaţa mai luminoasă şi mai puţin amară.

Nu uita cum tatăl ei, căpitanul Coci, păstrase bineţele aduse din datina bătrânilor de dincolo de Dunăre: „Albă să-ţi fie viaţa” şi înţelesese toată nevoia de lumină şi limpezire implicată în această străveche urare.

Albă voia să-i fie şi viaţa Siminii, deşi simţea nelămurit că în neamul lor şi peste ei este ceva ce apasă ca o pojghiţă de gheaţă ce trebuie mereu spartă, spre a ieşi la supx-afaţă. O senzaţie de apăsare ce a plutit mereu asupra-i, afară de minunatul timp cât îi trăise „moldovanul ei drag”, cel atât de ochios şi atât de plin de viaţă, trăise în preajma lui ca într-o altă lume, respirase un alt aer al

Moldovei, înflorise încrederea în ea fără să-şi dea seama, şi când totul dispăruse, senzaţia aceea de apăsare venise din nou cu tot alaiul ei de nedumeriri, neîncrederi şi întrebări nerostite. Multele feţe ale vieţii îi părură zădărnicii înşirate de-a lungul drumului ce avea o singură ţintă: moartea.

Dar nu putea spune acest gând nemărturisit nici preotului, care ar fi mustrat-o amarnic pentru îndoielile şi blasfemia ei, cu atât mai puţin unei nepoate tinere şi descumpănită de mersul sorţii sale, care poate visa ca în poveste, să-i vie alesul spre a o răpi din palatul zmeului.

Îşi îndreptă umerii uşor aplecaţi. Ochii negri, sprâncenaţi, cătară cu drag la Simina.

— Am vrut să-ţi mai dau o veste. Ecaterina, cercheza, a dat naştere unui fecior. Aşa că acum domnul Moldovei are moştenitorul dorit şi tu, un frate.

2

Măria Sa Vasile Lupu era în adevăr mulţumit în acea zi, când se prăznuia botezul feciorului, prin care soarta îşi arăta din nou dărnicia faţă de el. Din nou vrerea lui fusese slujită de întâmplare şi încrederea în sine şi în steaua lui cea bună; îi adusese iar râsul nu numai pe buze, ci din adâncul sufletului. Piaza rea se îndepărtase de casa lui. Îi murise un fiu a cărui boală an de an îi întunecase bucuriile reuşitelor; niciun vraci, niciun doctor, nicio rugăciune nu-l ajutase. Se stinsese aidoma unui opaiţ slab din care pierise untdelemnul. Toată ştiinţa doftorului fusese fără niciun fel de folos ca şi apele tămăduitoare de la Brusa şi de atunci Lupul nu mai voise să vadă niciun vraci la curtea domnească de la Iaşi. Cântase cucuvaia şi a doua oară, răpind-o spre alt tărâm pe doamna Tudosca. Apoi adusese din Cerchezia mireasă tânără, frumoasă ca un bujor de munte îmbobocit, ce-i născuse dolofan ele fecior, fapt pentru care trebuia adusă mulţămită lui Dumnezeu şi făcu aceasta ridicând o sihăstrie în munţi, refăcând mai cu temei Golia pentru care adusese zugrav vestit, iar călugărilor ortodocşi de la Muntele Athos le-a trimis sol cu grele pungi de bani, spre a-şi jjlăti datoriile.

Odată liniştit dinspre partea aceasta, trecu la cele

lumeşti şi dăruise sultanei-mame, sultanei Validé şi marelui vizir frumoase blănuri de samur, cu atât mai midt cu cât porunca turcească îi cerea să pornească la drum ca ostatecă la Stambul, pe una dintre fiicele lui, la seraiul sultaneimame.

Simina era doar acolo, dar ei nu voiau să se amestece în treburile dragomanului Veneţiei, ci le trebuia copil din cei rămaşi la casa voievodului. Apoi ciauşul[4] lăsase să se înţeleagă a fi el însuşi mirat desluşind că la inscripţia de la Trei Ierarhi lipseşte numele şi chipul fiicei celei mai mari. E oaie chiar fiica lui? îl iscodise turcul.

Desigur, chibzuise bine. Pe cea mai mare, Maria, nu o putea trimite, deoarece cneazul Ianus Radziwiłł al Lituaniei, rămas văduv, i-o ceruse pe Maria de soţie. Dai cneazul ţinea de Polonia şi cum între aceştia şi turci erau mereu lupte, trebuia multă şi mare dibăcie spre a primi încuviinţarea sultanului pentru această înrudire, ce lui îi aducea numai cinste, cu atât mai mult cu cât principele putea fi ales chiar rege al marei Polonii.

Se recunoştea astfel câtă străduinţă îşi dăduse ca domn şi părinte, ca fetele lui să fie împodobite, pe lângă marea lor frumuseţe, şi cu alese purtări şi deosebite învăţăminte ale limbilor, ale scrisului mai cu seamă în greceşte şi a cititului, lucru destul de rar în acea vreme şi acel loc.

Şi pricepând el că vizirul are îndoieli împotriva Siminei, după ceea ce-i spuseseră iscoadele lui, rămânea numai mezina, Ruxandra, să ia drumul Constantinopolului şi spre binele amândurora să stea în preajma sultanei, pe care sigur o va cuceri cu drăgălăşenia ei şi în acelaşi timp va fi alături de Simina, care, după cum a înţeles el din răvaşurile Margăi, se obişnuieşte greu acolo. Simina avea firea neamului Tudoscăi: se prindea cu greu într-un loc, se strămuta mai anevoie şi ţinea în ea durerile care apoi o rodeau.

Vasile Lupu avea marele noroc al oamenilor în care bucuria prezentului şterge necazurile trecutului. Era în el

4 Ciauş — curier

atâta putere şi dragoste de viaţă, iar viaţa pentru el însemna urmaş şi fapte, cât mai multe fapte. Aşa încât, venirea pe lume a feciorului mult dorit depărta uşor umbra celui dus; gingăşia, frumuseţea, tinereţea şi supunerea Ecaterinei umplu golul lăsat de moartea Tudoscăi, de plecarea Siminei, iar acum va avea de făcut nunta Mariei, care trebuia să fie pe măsura strălucirii şi puterii Lituaniei. Apoi venea plecarea Ruxandrei ca ostatecă. Cu timpul se va obişnui, căci soarta fetelor este zborul de la casa părintească, iar al feciorilor să rămână în ea spre a o întări.

În iatacul din palatul domnesc era linişte. O zi blândă de început de iarnă, cu cerul cenuşiu peste pomii desfrunziţi, peste casele mărunte ale laşului, dintre care se ridicau falnice câteva turnuri ale bisericilor şi mănăstirilor, peste toate sumeţindu-se cele atât de meşteşugit lucrate ale Trei Ierarhilor, spre care drumul mergea crescând pe nesimţite.

Se auzea doar o uşoară larmă dinspre curtea străjilor domneşti, iar departe, spre podul Cucului, creştea zvoană de care ce se apropiau în convoi lung.

Vasile Lupu se simţea mulţumit, îndeosebi în acea dimineaţă: chipul lui cu trăsături frumoase, dar îngreuiat de un început de îngrăşare, arăta o mare siguranţă. Părul, barba şi mustăţile erau strălucitor de negre. În ciuda staturii masive, era încă sprinten. Era imaginea vie a căpitanului Coci, răposatul său tată; de la jupâneasa Irina moştenise numai dragostea de această ţară a Moldovei, cu deosebire asupra laşului, înconjurat de coline înalte, acoperite cât vezi cu ochii de vii. Avea de gând, pe vârful fiecăreia, să înalţe câte un lăcaş sfânt, aşa cum făcuse Petru Rareş la

Galata, ca atunci când vor bătea clopotele la sărbători, cântecul lor să umple valea cetăţii de scaun ca o binecuvântare a cerului.

Mai moştenise de la răposata-i mumă şi un drag nespus pentru cărţi şi cărturari, din care pricină căutase prietenia Mitropolitului Petru al Kievului, acel Petru, os de

domn, din neamul Movileştilor; şi o anume dragoste pentru fală şi ieşire din obişnuit, tot de la jupâneasa Irina o avea. Din trăsăturile aspre, ostăşeşti, ale tatălui, rămăsese numai îndrăzneala unui gust de aventură războinică, fără destoinicia acestuia în ale ostăşiei, dar destul spre a-i da o nelinişte nemărturisită şi gânduri mari, atât de îndrăzneţe, încât uneori îi păreau lui însuşi aproape de neîndeplinit, dar datorită unei stăruinţe aprige, îşi desfăşura ghemul vieţii într-o anumită cale, vrăjit parcă de două personalităţi ce-i păreau copleşitoare: una era a lui Mihai Viteazul, cealaltă a lui Ieremia Movilă, cel prin care pătrunsese în Moldova cultura apusului”.

Ochii îi scăpărară sub sprâncenele negre. Câte avea de g: nd să facă! Nu-i ajungea o viaţă de om, dar cu ajutorul osârdiei de sus, ce nu va îndeplini el, va face băiatul ce-i gângureşte acuma în leagăn. Îşi desfăcu un nasture de argint de la caftanul de culoarea prunei brumării. Ecaterina îl rugase să boteze odată cu feciorul său şi pe al Sultanei, însoţitoarea sa, căsătorită cu căpitanul Codruţ şi Vodă se învoise.

Nu ştia, şi n-avea s-o afle până la moarte, că acel Codruţ, dat şi crescut la curtea lui Nemira, fusese rodul unei trecătoare plăceri de a lui din tinereţe şi că fusese îndepărtat, cât mai iute, pentru ca viaţa să intre în făgaşul ei, fără piedici pentru aceea ce gustase ceva mai devreme din fructul oprit.

Şi aşa, un fir al vieţii sale trecea pe lângă el, fără să-l ştie, căci soarta are tainele ei, care dă oamenilor şi rău şi bine, după cum îi e voia.

Avea să-i trimită veste Margăi şi Siminn. Fata scrie puţin şi rar. S-ar fi cuvenit să-l cinstească mai mult, că doar timp avea-destul! S-ar fi cuvenit şi să-l anunţe de naşterea unui prunc al ei, doar ăsta-i rostul căsniciei şi mai cu seamă al femeii. Şi cuscrul său, Antonio Grillo, l-a lăsat să înţeleagă precum că doreşte acelaşi lucru. Dar mai au vreme.

Istanbulul e mare şi frumos, va trebui să se bucure de toate minunăţiile lui; şi turcii, dacă ştii cum să-i iei, nu-s

oameni răi; numai că bate şi acolo un vânt ciudat e dezbinare. Aşa a simţit când a fost ultima dată. O dezbinare religioasă: mahomedani or fi toţi, dar unii sunt sunniţi, alţii şiiţi, după întâietatea pe care o dau profetului Ali, cine o mai fi şi el! Se certau şi atunci între ei care-i drept-credincios şi care nu-i. Acuma se vede treaba că neînţelegerea s-a adâncit, dar nu-i primejdie de mai rău.

În sinea lui, nu se miră de această ciocnire religioasă. Şi el ţinea, cu toată sinceritatea, la ortodocsismul strămoşesc, altcum, de mult, ar fi putut lua alt drum. Nu din dorinţă de fală înălţase biserici şi mănăstirea Trei Ierarhi, ci cu toată încrederea că trebuia, că se cuvenea să înfăptuiască ceea ce făcuse: dar numai că în fundul sufletului, deşi dădea preoţimii toată încrederea lui, nu admitea nici să i se impună de către biserică, nici să fie cârmuit de ea. Pentru el, ca om, îşi păstrase măsurile şi libertăţile lui, atât cât să poată trăi după placul inimii şi ak, pornirilor unei bogate vitalităţi şi în urmărirea acelui scop greu ce şi-l atinsese: luarea şi păstrarea domniei Moldovei. Se înţelegea bine cu turcii, care, lucru de minune nici nu-l urmăreau, nici nu-l bănuiau de necredinţă faţă da ei, deşi sprijinea în văzul lumii biserica ortodoxă de la Stambul şi Athos, deşi se ştia că adunase la Iaşi soborul mitropoliţilor din împărăţia osmană, deşi ţinea legături cu Petru Movilă al cărui neam întreg se afla în Polonia şi în fruntea bătăliilor date în contra puterii padişahului.

Dar era în el ceva ce făcea pe marele vizir să-l bănuie că în felul lui se ridicase peste multe mărunţişuri şi când le spunea o vorbă o ţinea după preceptele Coranului, departe de habotnicie şi toate necazurile ce pornesc din ea. îi veni în minte Ana Movilă şi toate zvonurile care umblau în jurul ei: aprigă şi deşteaptă, trecea prin viaţa Poloniei săpând o brazdă de prietenii şi duşmănii, trăia printre papistaşi, le era bună prietenă şi deseori sfătuitoare, dar de credinţa ei nu se lăsase.

Gândi că ei doi se asemănau într-un fel, numai că ea era femeie şi din pricina asta poate şi mai puternică acolo, în apus, dar prin firea lucrurilor mult mai slabă, deşi

duşmanii ei o învinuiau de a fi vrăjitoare, fiindcă nu îmbătrâneşte.

Pereţii albi ai iatacului bătură uşor în rozaliu sub razele soarelui ce biruiseră norii. Atunci intră doamna Ecaterina, gingaşă ca o creangă de măr înflorit. Ochii ei negri cu gene încovoiate şi lungi aveau privirea caldă şi blândă. Purta rochie de culoarea florilor de piersic, împodobită cu tiv lat din blană albă, iar pe cap tichie cercheză bătută în mărgăritare. Picioarele-i ca de copil erau încălţate cu iminei[5] de piele subţire, meşteşugit vopsită în roşu. Sarcina-i priise, adăugându-se frumuseţii şi tinereţii ei, pe drept se putea, spune că nu i se găseşte pereche şi că nu degeaba Măria Sa trimisese în larga lume soli spre a-i aduce pe cea mai frumoasă dintre frumoase. Ţinea buzele întredeschise, aidoma unui copil care vrea să te roage ceva.

Lui Lupu i se încălzi inima văzând-o. Citea pe chipul ei ca într-o carte deschisă. O înţelese că-i fericită, căci ştia să fie bărbat blând şi iubitor, înţelegea că viaţa-i nouă ce o pusese în fruntea unei ţări, unefe şi femeile pot avea un dram de libertate şi cuvânt în faţa soţului, o minunase şi-i cucerise sufletul, apropiind-o mai mult de el; ba chiar fratele ei cel potrivnic acestei căsnicii, vizirul, se îmbunase aflând cât de preţuită este sora lui de către beiul Moldovei, ce-i face viaţa fericită.

Păşea uşor, cu paşi mici; îi prinse mâna, pe care o sărută, apoi cu o uşoară sfială, spuse:

— Ce nume te-ai gândit să-i mai punem?

Răspunsul veni repede:

— Numai Ştefan. E cel mai frumos şi poartă nor Oc.

— De ce oare?

— Ţara a mai avut un domn Ştefan, care a fost la mare cinste, iubit de ţară, stimat de vrăjmaş. Acela a fost un mare domn şi un om fără pereche. Aş vrea să-i calce pe urme.

— Să calce pe urmele Mariei Tale şi ar fi de ajuns şi pentru mine şi pentru el, dacă nu vrei şi al doilea nume.

5 Iminei — pantofi turceşti

Ecaterina vorbea acuma bine moldoveneşte, după un an de şedere la Iaşi, numai accentul ei uşor gutural şi apăsarea ce o făcea pe litera h mai arăta că ar fi străină.

Prima datorie pe care-i spusese tatăl ei n-o îndeplinească era aceea de a se înţelege în graiul beiului ce o ceruse şi ea n-avea de gând să nu-şi asculte părintele. Fusese crescută în legea supuşeniei faţă de părinţi, apoi în acea faţă de bărbatul ce-l va avea şi cum era isteaţă, prindea repede şi-i plăcea să nu stea mută şi surdă într3 jupânesele curţii, care o priviseră la început ca pe o vietate ciudată, adusă de pe alt tărâm.

Cu răbdare şi cu chibzuinţă, nu-şi făcuse nicio duşmancă în acest prim an, în care o ţinuse mereu pe Sultana lângă ea. Acuma Sultana putea să plece la casa ei. Ecaterina se simţea stăpână şi sigură pe ea, Lupu o ocrotea şi pe el n-ar fi îndrăznit nimeni să-l înfrunte. Nici ea, deşi în adâncul sufletului i-ar fi plăcut să mai aibă feciorul ei şi un alt nume, să-l poată alinta ca pe copiii din munţii ei, Hotutu sau Miran, dar aici ea nu avea cuvânt şi nu îndrăznea să-şi spună gândul. Şi Aiar ar fi fost frumos, dar acestea sunt numiri care nu se obişnuiec pe aici şi ea n-avea ce face. Lupul îi cercetă faţa şi parcă-i înţelesese gândul: nu voia s-o mâhnească; îi dăduse băiatul atât de mult râvnit pentru viitorul căruia avea atâtea planuri urzite, încât ţara, peste care ocârmuia, îi părea neîndestulătoare.

Se sculă din jilţul cu podoabe cioplite în lemn de nuc şi, deschizând un scrin, scoase învelită în voal subţire de mătase, o rochie din ţesătură veneţiană cu flori de aur pe un câmp de culoarea macilor, iar dintr-o besactea lungă, un şir de mărgăritare limpezi, şir lung să-i vie până la genunchi şi le întinse doamnei:

— A trimis cuscrul Antonache de la Stambul daruri pentru doamna ţării, cu închinăciuni şi urări de sănătate pentru mamă şi prunc. Şi sora, jupâneasa Marga, ţi se închină cu plecăciune şi bucurie că ai fost soaţă vrednică şi iubitoare; a trimis daruri pentru Ştefănuţă, aşa cum se obişnuieşte pe acolo, iar fiica noastră Simina, carp nu prea

pare a se obişnui acolo, îţi trimite paftale bătute în rubinuri şi trei inele aduse de piste mări, din îndepărtata Genova – mai adaugă el, scoţând o a doua cutie de argint ce avea pe ea sculptaţi doi lei care se priveau faţă în faţă, iar pe laturi doi delfini.

Faţa Ecaterinei se înroşi uşor de bucurie.

După datină – nu putuse ieşi din odăile ei timp de patruzeci de zile şi astfel nu fusese chemată atunci când veniseră solii, dar sorocul fiind trecut, de acum avea să poată ieşi la curte.

Acasă nu fusese răsfăţată; aici soarta îi zâmtaise din clipa când pusese piciorul în Iaşi.

Faptul că însuşi domnul îi dădea darurile, avea greutatea lui, ca un semn anume de preţuire şi de dragoste pe care-l înţelegea. Vârstnicul ei domn o iubea şi de fapt când se aflau împreună, nu era nici vârstnic, nici tăcut. Uneori îi povestea atâtea întâmplări şi atâtea lucruri noi, încât ea abia aştepta să-i ceară să vină la o. Niciun tânăr n-ar fi avut răbdarea, darul lui de a povesti şi nici cunoştinţa atâtor lucruri. Nu. Lângă el nu i se ura niciodată. Ştia să-i alunge dorul şi urâtul. Dacă aşa avea să fie numai primul an să u toată viaţa, nu ştia, dur fusese atât de voioasă şi de sănătoasă, când îşi purtase sarcina, încât nu era de mirare că adusese pe lume o mândreţe de copil sănătos, ce plângea arareori şi, pe zi ce trecea, se împlinea, ca-n poveste.

La rândul lui voievodul cmnoştea acum fericirea, şi voia să fată ceva spre mulţumire şi altor inimi. Dar ceva mai neobişnuit, mai folositor şi tot atât de durabil ca şi zidurile bisericii de la Trei Ierarhi, iar aceasta să fie Pravila în limba moldoveană, pentru norodul peste cre el domnea şi avea să chinuiască feciorul lui, Ştefăniţă, căruia mai largi pământuri i se arătau în faţă, căci doamna Elena a lui Matei Basarab nu va mai naşte fecior, iar turcii n-ar fi primit pe tronul muntean urmaş de al lui Mihai Viteazul.

Şi aşa ei stârniseră pe voievodul Ţării Româneşti, dar acesta nu se învoise să taie pe Toma Leurdeanu, zis Floricoiu, soţ legiuit al Florichii, fiica lui Mihai, darmite să-

i primească nepotul, crescut sub înrâurirea împăiatului nemţesc?

Lupu trimisese de mult sol la marele vizir şi la sultan cu daruri de piei de jder şi de castor, la care adăugase câte zece cai arăbeşti încrucişaţi cu tarpaniiar acum va trimite odată cu Ruxandra, pentru cele două mari sultane, filigene de cafea din argint, bătute în peruzele, şi tăvi de aur lucrate de meşteşugari din Braşov, ca şi voaluri de pânză topită împodobită cu fluturi de aur şi mărgăritare, căci n-ar fi femei dacă nu s-ar bucura de asemenea daruri.

Tarpan – cal sălbatic de mare rasă, din pădurâfle Moldovei.

Era bogată Moldova cum nu se mai poate; era destul şi pentru oamenii ei harnici şi pentru dările cuvenite. Eh! Dacă Dumnezeu care-i mare şi îndurător, aşa cum i-a dăruit feciorul, îi va adăuga cu vremea şi bogatul

ţin În ru a ap
ut al de l sclipe în ele Arie
Transilv
anii
şul În pi Ib
ui şi ale de ntül în ţiri se
Mureşul 1 afla
r
cu m u In ga
m săpau ur nde râs a) lbenă,
oamenii nu
mi gă tu la st
tă ri de a ba; ru şi
chihlim jasp.
bar, se
un st a ăt de
de ele flau aii uri băile cu
granatel
e şi ar
sm p te ! ca
aragde, ul a 1 el stă
câte n- pentru ţară, a

ar
M fi Er te pă lo
oldovei, e: un a mânturir!
ce avea
să
Ec a i rb se În
aterina i desp depărta
doamn tul
Ea În *Bi* Ig Îb
markan tre dadul; rizul
d, care! prin
bo A: u ni rt
găţie şi n bi rine
frumuse fusese
ţe
ha ra do fi os
natul le mnise Ol ul
Asiei Timur
Cent:
cel ul m ar
Şchiop, o; tă de la
războini o
c

Încăierare, cel care-l biruise pe Baiazid Ilderim, acolo se născuseră mii de povesti şi stihuri ce cutreierară, odată cu neguţătorii, toată Cerchezia. Povestirile acestea trecuseră de la o generaţie la alta şi ele înflăcăraseră mintea tinerei cercheze, care aflase despre. Palatul Albastru ce senăiţa în Samarkand din lespezi smălţuite ce în îmbinarea lor alcătuiau un mozaic pe care, asemenea cerului albastru, zburau rândunele printre stele de aur.

I se mai povestise că, pe stâlpii ce înconjurau palatul, se căţărau, în tot lungul anului, trandafiri urcători aduşi din îndepărtatul Hindustan, iar turlele ce păzeau porţiie erau făcute din pietre galbene, şlefuite cu benţi late de alabastru şi încrustaţii de jasp.

Aleile ce duceau la răcoroasele havuzuri în opt

colţuri erau de granate, iar de-a lungul lor, mari sălcii plângătoare fereau oamenii de arşiţa puternică a soarelui.

Şi, cum unul dintre unchieşii ei din partea mamei ajunsese până acolo cu o caravană de neguţători, acesta întorcându-se, se întărise zvonul precum că Palatul Albastru n-are pereche dar că lot acolo, alături de medrese[6], caravanseraiuri[7] şi henacuri[8] sunt şi nişte tainiţe, care odinioară slujiseră vistieriei, iar acuma sunt închisori cumplite, deoarece noaptea cresc apele din adâncuri şi nu mai e scăpare.

Palatul Albastru stăruise cu încăpăţânare în mintea lui Vasile Lupu. Nimeni n-ar fi bănuit, văzându-l pe Vasile Lupu, cu chipul lui hotărât, cu călcătura-i de om bine înfipt cu amândouă picioarele pe pământ, câte vise putea ţese pentru copiii lui!

Palatul Albastru din Samarkand gândea că i s-ar fi cuvenit fiecăreia dintre fetele lui, pentru care-şi dăduse osteneala să fie crescute cu cât mai mare îngrijire, cu aleasă ştiinţă de carte, aşa cum făcuse acel înaintaş al lui Ieremia Movilă, ce-şi căpătuise domniţele în înalta boierime poloneză, iar despre Ana, femeia aceea fără vârstă şi de o frumuseţe diavolească, se ştia doar că era prietena reginei noi, pe care o luase craiul polon cel văduv.

Asta dorea şi pentru fiicele lui, ce nu erau mai puţin frumoase. Viaţa dusă în castelele cele albe ale şleahtnicilor lehi era îmbelşugată în dezmierdări. Dar nici la Stambul nu era rău pentru Simina. Acolo, în Galata şi Pera, se făcea şi se desfăcea soarta atâtor ţări, iar aurul curgea ca apele Jijiei. Fata lui, de va fi deşteaptă, se va trezi din somnu-i copilăresc şi îşi va lua cu destoinicie viaţa în mină, căci în orice femeie zace şi o scânteie de ambiţie, dacă e din osul lui. Şi casa în care a dat-o este una dintre cele fruntaşe printre creştini. Iar dacă pe Ruxandra o va trimite în seraiul sultanei-mume, acolo va învăţa tot rafinamentul folositor unei odrasle de voievod şi mai cu seamă unei

6 Medrese — şcoli.

7 Caravanseraiuri — hanuri.

8 Henacuri — mănăstiri.

viitoare cneaghine şi prin ea se va înrudi şi cu craiul Ungariei ce are doi feciori tineri, ca să n-o dea unui. bătrân, aşa cum e lagellon” al Lituaniei, dar la un lagellon nu te uiţi la vârstă când îi dai fata. Iar el, palat albastru va ridica pentru gingaşa lui Doamnă.

3

În marele bazar al Constantinopolului era forfotă multă. Dughenele, multe şi mici, grămădite unele într-altele, adăposteau cele mai felurite mărfuri şi negustori din toate colţurile lumii. Erau mongoli cu faţa lătăreaţă şi ochii înguşti, îmbrăcaţi în beşmeturi de toate culorile peste şalvarii largi ce-i făceau să pară mai scurţi, djagataieni cu halate vărgate şi căciuli ascuţite, tătari având capul ras şi numai o coadă pornită din creştet cu beşmeturi decolorate de drum lung şi încălţări galbene cu tocuri verzi, hindustani cu pielea feţei măslinie şi părul negru-albastru, ruşi bălani şi voinici cu lungi caftane ce le băteau cizmele, evrei subţiri şi îndemânateci ce purtau tichii întunecate peste părul lor roşietic, azerbaigieni subţiri cu hainele strânse la mijloc printr-un brâu răsucit în două culori, turci cu turbane bine înfipte pe cap şi nasurile lungi, persani cu părul creţ înveliţi în cekmene[9], moldoveni cu iţari şi ilice peste albul cămeşilor, asemuindu-se prin port cu valahii cei oacheşi şi cu transilvănenii veniţi cu negoţul turmelor; sirieni cu ochii lungi şi feţe smede, dervişi[10] rătăcitori înveşmântaţi în haine zdrenţuite şi cu picioarele goale, robi slabi ce-şi slujeau stăpânii, sau care erau duşi la vânzare, toţi se amestecau, acolo, ca într-un cazan.

Uliţe strâmte, în care se vindeau de la aur şi argint, până la rubinuri şi smaragdf, sau unde se lucra meşteşugit fierul, arama ori pielea. Uliţe în care negustorii te îmbiau cu minunate covoare de Ispahan, Siraz sau Yemen, ori cu mătăsuri din ţara chitailor, ori cu brâie rare; apoi cele unde cărnurile de oaie ori de batal se înşirau în elrligele din faţa prăvăliilor, şi altele unde te îmbia mirosul cald al lipiilor coapte pe vatră sau cel ispititor de mirodenii aduse

9» Cekmen — haină ce se pune peste veşmîntul obişnuit

10B Derviş — Călugăr mahomedan

cu greu de caravane din India.

Ceva mai departe, acolo unde se sfârşea bazarul, drumul urca spre uliţele ce duceau la toptangii, care neguţătoreau marfa aşa cum era adusă de caravane, ca apoi să o vândă negustorilor mai mărunţi ai bazarului, aceştia fiind cei ce şedeau locului în timp ce ei călătoreau întruna.

Mai încolo, erau caravanseraiurile, unde neguţătorii trăgeau de obicei, caravanseraiuri după ţinutul fiecăruia, cu încăperi mari de piatră, curţi largi şi magazii în care se puteau păstra mărfurile. Un astfel de han era pentru moldovenii ce făceau negoţul dintre Moldova şi Stambul. Aici era loc pentru turme mari de oi, căci se ştia ce le e îngăduit turcilor după Coran să mănânce. La un alt caravanserai se adunau cărăuşii ce aduceau mierea şi ceara din Ţara de Jos a Moldovei, ca să facă făcliile şi masalale [11]atât de folositoare seraiurilor. Veneau harabalele de la Moldova zguduind drumurile cu încărcătura lor grea, trase de cai iuţi şi atât belşug fusese în acel an, încât şi norodul era îndestulat şi neguţătorii aveau de unde duce prisos peste ape şi hotare.

Iar cel care sta în fruntea negoţului cu Stambulul era starostele Costachi, bărbat ce ştia multe graiuri, cunoscând drumurile negoţului ce mergea de la Cracovia şi prin Buda, Sibii, Târgovişte, Rusciuc, Tîrnovo şi Adrianopole, ajungea la Stambul.

Neguţătorul Măriei Sale, în ziua ceea, pornise pe uliţa Aurarilor până ce a ajuns la o prăvălie unde un bărbat înalt, voinic, cu un început de chelie, dar în plină putere, şedea în pragul uşii.

— Bine te-am găsit, jupân Hon ar!

— Albă să-ţi hie! – îi veni răspunsul, după datina aromânilor, care erau statornici în ale neguţătoriei. Ai venit iară prin părţile astea.

— Venit, după nevoile şi datinile noastre. Aducem una, luăm alta înapoi.

— Nu te-am mai văzut de mult.

11 Maşala — torţă

— De peste un an.

— Ai adus marfă nouă? Ceva boloboace cu vin?

— Numai pentru oameni ca domnia-ta. Ştiu că n-ai mai fost de mult prin ţinuturile Hunedoarei şi ţi-e dor de ce ai lăsat acasă.

— Asta, aşa-i! Şi mai am de stat.

— Când te înapoiezi?

— Acuma, că mi-au venit feciorul şi ginerele cu marfa de acolo, n-aş avea nevoie să plec aşa curând.

— Ce mai e pe acolo?

— Ce să fie? Nici rău, dar nici bine!

— De ce?

— Se pare că nemeşii ăi mari turbă de necaz că-i Rákóczi la putere. Ştii, el nu-i boier de mâna întâia, nici de a doua măcar. Ia, acolo, un boiernaş de ţară mai mititel şi ajunse în fruntea Ardealului.

— Aşa s-a auzit şi pe la noi. Dar s-au schimbat vremurile!

Şi la voi la fel?!

— În Moldova, linişte.

— Sunt oameni mai blânzi. Dincolo sunt zavistii şi uneltiri, căci aşa-i omul: aspru şi neiertător. Vor i-a cârmă numai os domnesc.

— Omenirea-i multă. Se mai premeneşte.

— De n-o fi cu ochii în patru voievodul ăsta… de nemeşii nu i-o ierta că le-a luat mărirea şi puterea de sub nas.

— Înseamnă că a fost vrednic.

— Ei zic altcum: că a avut noroc! Da’ pentru noi, e tot una.

— Aşa?

— Da, jupân Costachi! Da. Că suntem hunedoreni din Vremea când trăia căpitanul Ioan Corvin. Şi strămunii, armâni ca şi domnia-ta, atunci s-au aşezat acolo, când s-a tras el cu ostile după bătălia de la Belgrad. Au fost trei fraţi ce au intrat în oaste. Unul a murit în războaie, doi au trăit şi l-au urmat în ţinutul lui de baştină. S-au înţeles acolo bine din grai şi cu oamenii, apoi era bogăţia lui

Dumnezeu: bogăţie pe faţa pământului, comori sub pământ, că-s munţii plini de aur şi argint. Numai ce sapi şi apare aurul subţire ca firele de păr, ori ca foiţele, de juri că-i adevărat ce spuneau bătrânii locului.

— Şi ce spuneau? îl întrebă curios Costachi, aşezându-se mai în voie şi aprinzându-şi, ca turcii, o narghilea.

— Ce povesteau? Că în vremuri vechi, craiul cel bătrân al moşilor şi strămoşilor lor, Decebal, fiind în luptă cu împăratul romanilor, ar fi îngropat în munţi averi nemăsurate, scoase din adâncul pământului hunedorean plin de băi de aur şi argint. Iară straja lor a stat, de când nici nu se ştie, cetatea Devei, ridicată de vechii eroi, cei ce fuseseră mârânţi de oştile romane. Aşa ziceau şi popii noştri, când ne-au sfătuit să nu lepădăm vechea credinţă şi să nu trecem la calvinism.

— N-am mai auzit asemenea legendă, jupâne Honor!

— Nu-i legendă. E adevăr curat. Fosta-i la Deva?

— Nu.

— Păcat. Fă-ţi drum cu neguţătoria într-acolo şi ai să înţelegi. Fă-ţi drum şi ai să vezi cetatea înălţată strajă deasupra Mureşului, ca o împărăţiţă în zale. Stă sus, pe culme, cu zidurile ei de piatră ca un ochi viu priveghind valea Mureşului şi valea Pâinii. Stă întărită de trei rânduri de ziduri groase, să mergi cu harabalele peste ele. Drumul până sus e greu şi cotit, făcut numai din piatră. Stau străjeri cu coif pe cap şi suliţa în mână şi priveghează zarea. Ştii, domnia-ta jupâne, ca pe vremea lui Corvin cel bătrân, erau oameni de ai locului în oaste, că el era valah de felul lui, aşa cum erau şi străstrăbunele noastre deşi le-au ales de soaţe armânii veniţi cu oastea lui Ioan Corvin. Şi au povestit ce şi cum este prin lăuntru. Că au şi biserici, şi tainiţe, şi puţuri, iar unele din ele pot scoate oamenii pe sub munte până la Crâscior, ori la Gura Berzii sau la Hunedoara, răzbeşte şi la Paroşeni, acolo unde creşte cărbunele sub pământ numai că dai cu hârleţul. Să mergi numai acolo şi să întrebi de neamul lui Rotea ori al lui Sapta, ori al Guraberzii, că-s tot de ai noştri şi ei ştiu a-ţi

spune din fir-a-păr toate câte-s ale lor şi apoi, după ce s-a prăpădit şi ceaiul Mateiaş, feciorul lui Ioan, cum li s-au luat puterile şi toate averile, de am fost nevoiţi să ne apucăm de negoţ şi să ne întoarcem în ţara turcului, de unde veniseră cu mai bine de două sute de ani în urmă strămunii noştri.

Chipul lui Costachi se întunecă.

— Uneori păgânul e mai de înţeles decât creştinul.

— Şi la unul şi la altul, de bine au parte numai cei puternici. Pentru noi, poporul… trebuie să gândeşti zi şi noapte cum să-ţi duci zilele şi cum să-ţi ridici feciorii.

— Îi mai bine când ai cârmuitor din legea ta.

— Corvinul nu era de legea noastră, numai de neam, şi a fost bun cu noi. Şi-a durat castel-cetate la Hunedoara şi ne-a luat sub aripa lui… glasul aspru şi gros al lui Honor se frânse – dar asta a fost pe vremea moşilor noştri. Acuma. În zidurile cele semeţe suflă pustiul de când l-au luat nişte nemeşi străini… sământa Corvineştilor a pierit. Alt Corvin n-or să mai lase ei să se nască.

— Dar dacă s-ar naşte?

Honor privi ascuţit către Costachi.

— Ar trebui să fie pus peste capetele „Măriţilor” şi apărat la început numai de oşteni pe sprânceană aleşi din oamenii Hunedoarei sau din cei ce-şi au casele în munţi şi pe dealuri. Fă un drum, jupân Costachi, fă un drum şi trage la Gura-Barza, neam vechi de băieş. De-acolo poţi.

face rost bun de aur curat pentru neguţătoria domniei tale. Se vorbeşte că voievodului de Moldova îi place mult aurul, aurul şi cărţile.

Sprâncenele lui Costachi se înălţară, ca un semn de mirare, iar ochii lui albaştri sclipiră.

— Îi plac hrisoavele?

— Mai cu seamă cele de legi. Vrea să dea o pravilă nouă, doreşte urice ori legi de seamă ale stăpânirilor creştine de aici, să cerceteze, să vadă.

— Ce nu spui aşa? Mergi la uliţa armenilor. Întrebi de Agopian. Are el nişte bucoavne vechi din vremea când aici se chema Bizanţ şi stăpâneau creştinii.

— Aşa ceva mi-ar trebui. Or fi scumpe?

— Care pergament nu-i scump?

— Aş vrea să-l văd.

— Armean – armân, o să vă înţelegeţi bine.

— Le vorbesc graiul. De unde le-o fi având?

— Armenii? Păi ei au adunat toate hrisoavele vechi de prin metocuriJ şi ori de pe unde le-au găsit. Dă-i unui armean o carte şi-ţi dă şi sufletul din el. Am auzit chiar despre unul Gheorc ce păstrează o bucoavnă împietrită, aflată într-o peşteră şi pe care se desluşesc numai literele de pe prima faţă. Şi-a vândut pentru ea jumătate din marfa adusă tocmai de la Măgara.

— Mulţumesc de îndrumare, dar până la el mi-ar trebui nişte aur din cel mai gălbui.

— Mult?

— Cam cât ar ajunge de acoperit un altar şi două strane domneşti.

— Înalţă voievodul vreo mănăstire?

— Nu. Acoperă cu aur stranele şi altarul de la Golia. I-a născut doamna nouă un fecior şi are nespusă bucurie.

— Să-i căutăm ceva ca pentru sultan. Băieţii sunt mare dar la casa omului.

Capul lui Costachi se plecă puţin, trăgând un ultim fum din narghilea.

— De. Tot ce-i viaţă poate aduce şi necaz. În viaţă nu-i bine să te încrezi prea mult. E ca o târfă.

Metoc – mănăstire

Dacă în Stambul mergeai de la Bazar pe uliţa armurierilor şi coteai apoi către răsărit, dădeai în „Uliţa cea mare – Era un fel de fundătură scurtă ce făcea un cot pe lângă seiaiul cel părăsit, unde se oploşeau dervişii rătăcitori ducând acolo tivgele în care adunau milosteniile. Peste locul acela plutea o linişte ciudată şi mai cu seamă ochiul lui Saidac bei, administratorul sultanei-mame, căreia îi aparţinuse odinioară palatul ce se părăginise în mare parte datorită focului celui puternic izbucnit cu vreo douăzeci de ani în urmă.

Atunci fusese capitala slăvitului imperiu la grea

cumpănă, când hogea cel mare, Huedin. Învinuise pe prima Sultană, Soraia, că ar introduce obiceiuri străine de legile musulmane în harem, că ar avea „proastă înrâurire asupra padişahului, că ar ţine mai mult cu învăţătura şefilor şi[12] nu cu a sunniţilor 2 şi că ar da ascultare spuselor ghiaurilor mai mult decât se cuvine. Aşa că, pentru, a curma necazul, hogea pusese să se dea foc seraiului în cavse afla stăpâna. Numai că Soraia aflase de vorbele ce se răspândeau pe seama ei. Aşa că, atât ea cât şi însoţi. oarele ei scăpară cu viaţă, numai eunucii intraţi în complot pieiră până la unu, iar, la lună nouă, hogea muri de o înţepătură de scorpion, ce-i fusese pus în aşternut de mâini dibace în asemenea treburi.

Cei câţiva meseriaşi ce avuseseră case pe fundătura de lângă serai, dispăruseră unul câte unul ca prin farmec şi în curţile pustii se vedeau numai cadânele învelite în feregelele lor. Din ce trăiau, cum trăiau, asta numai /illah o ştia.

Pe uliţa îngustă şi murdară se îndrepta jupân Costachi cu paşi mari, ferindu-se să calce în necurăţeniile aruncate pe drumul prost bolovănit, de parcă toate pietrele erau puse cu partea ascuţită în sus.

În mulţimea caselor de lemn se aflau aici şi câteva de piatră. La una din acestea bătu, cu ciocan de lemn în poartă, de câteva ori. Un turc bătrân se ivi târându-şi picioarele în deschizătura străintă a unei intrări lăturalnice, privi, apoi dispăru şi un al doilea bărbat veni să-i deschidă.

Omul nou venit nu avea virată. Subţirel, potrivit de înalt, cu nas lung şi buze subţiri, îmbrăcat într-un veşmânt lung de culoarea nisipului îi deschise el însuşi poarta, deşi părea a fi stăpânul casei, care apărea modestă; îndată ce-i păşeai pragul, se vedea a fi a unui om înlesnit.

Odată bineţele date, trecură împreună într-o odaie mare, luminoasă, de unde se vedeau trandafirii căţărători răsuciţi pe cele patru coloan: – ce dădeau în curtea interioară.

12 Odă — regimeri de ieniceri

Aici locuia Iusuf-bei. cel ce se împotrivise atunci când, cu douăzeci de ani în urmă, sultanul poruncise desfiinţarea a trei companii ale Odei 111 şi a armatei ienicerilor, sub cuvânt că felul, de luptă schimbându-se, îi trebuie 3.000 de ostaşi să ştie a folosi noile tunuri la cetăţile din Persia şi Europa.

Marele Seraskir cerea mai mulţi puşcaşi învăţaţi în mânuirea tunurilor noi. Numai aşa vor putea cuceri cetăţile apusului ce-şi făureau, pe măsură ce treceau anii, noi sisteme de apărare cu bastioane şi focuri încrucişate. Aşa apăruse corpul iermenizilor[13].

Adevărul era că înaltul padişah, atunci înscăunat, vrusese să scape de o parte de obolul ce se cuvenea a se da ienicerilor aceştia la înscăunări, şi cum nu putea călca datina, căci S-ar fi răsculat, atunci s-a hotărât să-i mai împuţineze, cu atât mai mult cu cât începuse a se teme de ei.

Corpul ienicerilor devenise atâta de puternic, încât el putea pune şi răsturna sultani; şi cum faptul se mai întâmplase, noului ales al lui Allah îi încolţise de mult planul ca să-l desfiinţeze cu totul, înlocuindu-l cu o oaste cu mai puţine drepturi şi mai uşor de mânuit.

Iusuf-bei scârbit, căci îi plăcuse meşteşugul armelor, părăsise Istanbulul, plecase o vreme în Asia Mică, apoi revenise şi ca semn al supărării sale îşi alesese uliţa aceasta amărâtă, ca oricine va veni la el să înţeleagă fără vorbe ce aşteaptă de aici înainte, din umbră, pe fiecare ienicer, deoarece însuşi numele de „Uliţa cea mare” spunea destul. Învăţase lucrarea aurului şi trăia şi din venitul pe care i-l aducea acest meşteşug ales, pentru care se vedea că are specială înclinare, dar şi din venitul unui caravanserai pentru neguţători cerchezi, căci cercheză îi fusese mama lui, după cum îşi aducea aminte. Avea un harem puţin numeros, nefiind el prea dedat plăcerilor trupeşti, poate din cauza firii, poate din pricina vârstei. Lumea îi zicea tot Iusuf-bei, cu toată noua lui îndeletnicire.

La Iusuf venise acuma, pentru cumpărare de

13* - s Ietmeniz — artilerist

giuvaieruri fine, Costachi, care ştia că putea afla aici coliere şi paftale cu cele mai alese lucrături şi mai cu seamă îi plăcea să stea la taclale cu acest bărbat, care cutreierase mult lumea şi înţelegea lucrurile mai bine ca un hoge.

— Ţi-s drumurile lungi – îi spuse Iusuf-bei, după ce-l îmbie să stea jos.

— Aşa mi-i datul. Neguţătoria se face în zloată şi vânt. Iar alergăturile nu se măsoară!

— Zăboveşti mult pe aici?”

— Cât să-mi odihnesc bidiviii, cât să-mi găsesc marfa şi să o văd pe domniţa noastră.

— Ostatecă?

— „Nu. A dat-o Măria Sa după feciorul dragomanului Veneţiei.

— Da. Da, Dragomanul Veneţiei… De… ştiu şi eu de va fi bine, de va fi rău…

— Ce vrei să înţelegi cu vorbele astea?

— Aşa-s oamenii; aşa-s împărăţiile. Toate au şi bine şi rău în ele. Şi pentru domniţa vrei giuvaiericale?

— Ba pentru doamna cea nouă, că i-a născut fecior Măriei Sale şi poate că nu ştii, dă-i circaziană.

— Atunci e frumoasă.

— Ca soarele, Iusuf-bei. Ca soarele, că sunteţi pe acolo un neam de oameni ce nu s-a mai pomenit.

— Femeile îs ca trandafirii; le aduci tocmai din Hindustan şi le răsădeşti în toată lumea.

— Şi vrea Măria Sa s-o cinstească, aşa precum l-a bucurat.

— Înţeleg. Vei avea tot ce am mai bun. În ultima vreme am lucrat o podoabă ce se poate prinde de-a dreptul peste veşmintele femeieşti şi mai cu seamă o reţea de păr cu cercei cu tot; e o podoabă ce se folosea tocmai în Persia.

— Aici, unde e lăcatul şi cheia lumii e uşor de lucrat. Aveţi, Iusuf-bei, de toate i Unde-i puterea mare îi şi bogăţia la fel.

— Cât va mai fi!

— Ce vrei să spui?

— Nu mai sunt urdiile de altă dată…

— Dar sunt pe toată faţa pământului…

— Da’ nu mai e aceeaşi tragere de inimă… Allah nu mai e slujit cum trebuie… paşii se răzvrătesc…

— Dar se aude că i-aţi biruit.

— Nu te lăsa înşelat de ziua de azi. Mahomed ne învaţă să ne gândim în aceeaşi măsură şi la ziua de mâine. Urdiile de acum nu sunt crescute în credinţa aceea, în care noi am fost crescuţi. Eram fiii aleşi ai sultanului. Şi acuma… Am fost şi nu mai sunt. Am fost sabia dreaptă a lui Allah şi acum sunt neguţătorul. Nu-ţi spune nimic starea asta a mea de acuma?

— Mulţi ieniceri fac negoţ, nu eşti nici primul, nici ultimul, Iusuf-bei.

— Poate ai dreptate, poate nu. Sunt multe lucruri în lume care se pare că nu au legătură între, ele, dar atunci când vei vedea că vor fi mulţi ca mine în Stambul, lucrurile se vor lega strâns şi din mărul roşu, îmbietor, îşi va scoate capul primul vierme, semnalul că înăuntru e putred sau că a început să putrezească. Când nu va mai fi ienicerimea, nu va mai fi aici iataganul răzbunător al lui Allah.

— De la Arabi a trecut la voi. O să-l daţi oare?

— Nu ştiu… Coranul ştie… dar totul se poate întoarce şi totul se poate întâmpla în lumea asta mare. Cititorii în stele prevestesc întâmplări, pe care e mai bine să nu le ştim.

„Pe cortul meu Pic. A picurat Allah viaţa Nu ţi-a luat, nu ţi-a luat Dar, dând mereu pe veresie N-a mai rămas nimic. N-a mai rămas nimic!

„Ustiinde Cadârâmân iistiinde Sys dedi domalde Allah geamâni Almadi, almadi Veresiye, vere, vere Calmadi, calmadi!

Tăcură un răstimp, în care, din grădină, se auzi o voce. Cuvintele se desluşeau clar. Era cunoscutul cântec „Cadârâmân”: x

Neguţătorul moldovean înţelese tot şi rămaseră amândoi tăcuţi, urmărind firul de fum al narghilelelor şi al

gândurilor. Într-un târziu, Costachi glăsui:

— Şi te-aş mai ruga să mă primeşti la caravanseraiul cerchez.

— Poate mai afli veşti despre neamurile Doamnei celei noi!

Moldoveanul încuviinţă şi rămase să ia cina cu însufbei. îi plăcea cum se gătea la casa acestuia claponul cu orez, vinul dulce de smochine şi sarailiile înecate în miere.

Îl preţuia pe Costachi, altfel nu i-ar fi făcut cinstea de a-l ţine la masă. îi arătă apoi garniturile de rubine cu adamante care se puteau prinde ca un guler larg peste rochie şi manşete largi la fel din reţea de foi de aur împodobite cu boabe roşii ca sângele; dar mândră era o pălărioară din foi de aur curat, aşa cum îl găsise în adâncul pământului. căptuşită cu o catifea albastră şi peste reţea o ploaie fină de rubine mici închip de flori, avânol de o parte şi de alta doi cercei grei curgând în două rânduri de inimioare din rubine deschise la culoare şi mărgăritare de două feluri, unele limpevi, altele lăptoase. Când mişca pălărioara, cerceii sunau ca nişte clopoţei. În dreptul urechii drepte era închipuită, pe borul pălăriei, o floare mare, ca un trandafir cu frunze de smaragde verzi.

Podoabele-i plăcură lui Costachi şi, după o tocmeală cât să fie cuviincioasă, le luă pentru doamna Ecaterina. Pentru Simina mai cumpără un inel ca un şarpe cu solzi de smaragde şi ochii de rubine, ca dar din partea tatălui ei.

5

Era o vreme atât de frumoasă, de început de iarnă, cum Constantinopolul nu mai văzuse de mult. Cerul albastru, vântul uşor, soarele luminând puternic şi iarba verde în grădinile seraiurilor.

— De peste optzeci de ani nu am avut asemenea zile, în vremea asta – îşi aminteau bătrânii.

Pe Cornul de Aur treceau bărcile umplând de viaţă şi larmă întinsul apelor. În portul, cel mare, galerele veneau încărcate de mărfuri, alături de corăbii lungi ce-şi fluturau

flamurile în vânt. Corăbii sosite din tot largul lumii ca nişte vestitoare ale depărtărilor, cu pânzele larg desfăşurate, iar peste ele, sus, se învârteau stoluri de pescăruşi în aşteptarea hranei ce avea să le pice de la muncitorii corăbieri. Se auzeau diferite graiuri în larma ce umplea portul. În partea sortită magaziilor de mărfuri, se descărcau butoaie grele pline cu ulei sau vinuri străine; baloturi mari cu mătăsuri din Italia sau Franţa. coşuri pline cu migdale şi alune; amfore ciudate cu miros pătrunzător, saci pântecoşi, colivii mari cu şoimi de vânătoare; păsări viu colorate ce aveau glas de om; lăzi pline cu mirodenii, puţini uriaşe cu peşte sărat sau coşuri largi în care încă se mai zbătea peştele viu, ori din care apăreau legume neobişnuite. Totul se făcea într-un zgomot în care vorbele se amestecau cu loviturile, cu sudalmele, cu porunci scurte sau strigăte îndelungi. Oameni de toate culorile, galbeni cu feţele teşite de mongol, negri cu părul lins de pe coasta africană, cu feţele smede şi statuii înalte arăbeşti, cu feţe mai albe de pe coasta Anatoliei, bălani, ca de pe ţărmul european, între care se distingeau staturile sprintene ale grecilor şi cele mai greoaie ale bulgarilor, toţi se amestecau, trudindu-se pentru ca pântecele nesăţios al constantinopolit anilor să fie sătul. Erau adunaţi la un loc robi şi oameni liberi.

Către corabia ce tocmai sfârşise descărcarea se îndrepta, cu paşi iuţi, jupân Costachi. Corabia se numea „Fortuna” şi era a lui Harum-bei, care înalt, voinic, cu barbă deasă acoperindu-i faţa, şedea pe puntea de sus. Acolo îl întâmpină pe neguţătorul venit de la Moldova.

— Allah să fie cu tine şi casa ta. Te-ai ţinut de cuvânt de parcă n-ai fi ghiaur!

— Şi zilele-ţi să-ţi fie lungi şi senine, iar marea propice. Sunt şi ghiauri ce se ţin de cuvânt. Ţi-am adus marfa şi banii pentru leah. Trăieşte?

— Doar te aşteptam. Şi apoi, doi ani de robie nu-i greu de îndurat.

— Ferească Dumnezeu şi de o lună! E mai rea ca moartea.

— Aşa vrea Allah cu unii dintre noi. Nu ne putem împotrivi. Norocul lui că am aflat că e fecior dintre şleahtnicii cu stare şi mai cu seamă că ai fost aici când l-am cumpărat. Altcum…

— Da. Altcum nu-l mai puteam întâlni. Ţi-am adus două pungi de galbeni din partea lui tătâne-su.

— Ţi-ai luat partea;

— Nu-mi trebuie. Asta să fie pentru sufletul meu, ba pe deasupra ţi-am adus un butoiaş cu zeamă de prune.

— E bun la vreme de furtună; e bun şi pe cer senin. Ce să-ţi dau în schimb?

— Nimica. Ţi-am adus şi marfa şi dacă vrei am şi băutură de a noastră de la Cotnari, scoasă numai pentru domnia-ta din ţară. Altcum, anul acesta a fost oprelişte.

— O iau. Allah vede, Allah iartă! Viaţa omului e grea şi pe mare şi pe uscat. Aşa vrea Allah! Câte butoaie de batal la saramură mi-ai încărcat?

— Cincisprezece şi cinci cu seu, zece cu ceară şi zece cu miere. Întâietate la vânzare îţi dau domniei tale.

Chipul turcului se încreţi uşor.

— Nu cumva robul ăsta îţi este mai scump decât laşi să se creadă?”

— Nu, atât că m-a rugat pentru el şi o domniţă de-a noastră care trăieşte în ţara lor. I-a fost milă de tinereţea lui că l-a cunoscut de copil.

— Atunci e de neam mai avut decât am gândit eu. În fine… vorba-i vorbă şi un turc drept-credincios nu are să şi-o calce! Facă-se voia lui Allah!

— Aş vrea să văd robul să-l iau cu mine.

— Răbdare. Întâi coborâm la cabina mea, numărăm banii, facem socotelile.

— Nu, Harum-bei, nu-ţi fie cu supărare. Întâi iau leahul cu mine la caravanserai, apoi mă întorc aici cu toată marfa mea, care-i în paza lui Ibrahim, îl cunoşti, şi după aceea primesc banii cuveniţi de la domnia ta. Am şi eu socotelile mele, mai cu seamă că mă aşteaptă apoi Iusuf-bei. îl ştii? Nu?

— Dacă te aşteaptă Iusuf-bei e altă vorbă. Cine nu-l

ştie! Halal bărbat! Allah îl iubeşte. Pe el îl preţuieşte şi ienicerimea şi negustorimea. Ştie să se facă înţeles, să-şi păstreze şi capul pe umeri şi banii în pungă, ceea ce în vremea noastră ori e minune curată, ori e ales de Allah, acum când multe-s la primenire.

— La primenire?

— Când încep drept-credincioşii să se înjunghie între ei la moschee e semn!

— Unde s-a întâmplat?

— La Tripoli, m-a înjunghiat un arab; noroc ea pui i cămaşă de zale.

Jupân Costachi îşi muşcă vârful stăţii groase.

— Nicăieri nu-i linişte pe faya pământului! Aşa-i viaţa, că parcă ai fi tot în lupte.

— Ce ne e scris, în frunte ne e pus, chiar dacă aş ocoli cu a mea corabie toate mările pământului. Am scăpat cu zile aşa precum robul pe care ţi-l dau. Dar să ştii, nu-i bun de muncă grea.

— N-a fost învăţat. Dar, rogu-te trimite să-l aducă.

Stăpânul corăbiei strigă ceva, într-un grai nedesluşit, către un tânăr ce se afla pe puntea de dedesubt şi omul dispăru îndată, pe o scară ce cobora către cala de mărfuri.

Începu să bată un vânt ascuţit încreţind valurile în jurul corăbiei. Marea se învolbura uşor cu sclipii! mate verzui, dar spre larg, culoarea-i se schimba din ce în ce, amestecându-se dincolo de golf cu linia orizontului. Mirosuri iuţi veneau poate chiar din pântecele corăbiei pe catargul căreia şedea proţăpită o pasăre cu pene cenuşii, privind parcă spre marele cimitir de la Cuib ce mărginea Constantinopolul într-o parte, mai vechi poate decât zidul ce-l înconjura ca un stăvilar cenuşiu din care se desprindeau nenumărate turnuri. Turnuri despre care se povestea că ar fi fost înălţate la porunca padişahului fie pe banii a câte unui înalt demnitar, fie pe ai meşteşugarilor aflaţi în Stambul, fie ei creştini sau musulmani, turnuri despre care umblau poveşti înfiorătoare, precum că noaptea ar fi bântuite de stafiile oştenilor căzuţi pe acele locuri în luptele lui Mohamed cu două sute de ani în urmă.

Se mai spunea „că în casele învecinate n-ar avea curajul să locuiască decât cititorii în stele, care nu se tem de nimic, sau tălmăcitorii de vise ce năpădiseră Stambulul de când se împlinise întocmai visul sultanului Murad, vis prevestitor de moarte.

Un sol şugubăţ al regelui Angliei, trimis la Înalta Poartă pentru a ţine cumpăna înrâuririi crescânde a Franţei, văzând turnul Edi-Kule ar fi spus:

— Maiestatea Sa regele trimiţându-mă aici nu m-a înştiinţat că totuşi sunt nişte legături, între împărăţia otomană şi noi la fel de vechi ca şi cu alte ţări, căci ei au copiat Turnul Londrei şi şi-au făcut pe malul Bosforului o temniţă aidoma cu ale noastre din vremea – lui Eduard-Confesorul

Dar veşti şi zvonuri umblă întotdeauna şi în toate timpurile.

Dinspre turnul înalt, alb şi pătrat, zis „Turnul Fetei” norii se spărseseră lăsând să pătrundă o rază de soare ce se răsfrângea peste luciul mării, ca reflexul unei lame de oţel.

Din înaltul minaret al moscheii Suleimanie ce odinioară fusese biserica Sfintei Sofia a bizantinilor creştini pătrunse zvon uşor întărit apoi de toate chemările muezinilor din albele minareturi ale Stambulului, pentru ora de rugăciune a prânzului.

Atunci, se ivi în capul scării corăbierul cel voinic căruia îi lipsea o ureche, însoţind un tânăr de vreo douăzeci şi cinci de ani, cu faţa suptă, ochi albaştri încercănaţi, păru-i lung bălan atârnându-i în laţe murdare peste umeri. Era înveşmântat în ce ar fi fost odată o cabaniţă, iar pantalonii zdrenţuiţi lăsau să se vadă o coapsă slabă ca de copil. Picioarele-i purtau, două încălţări ferfeniţite. Tânărul închise ochii orbit de lumina zilei şi rămase aşa, în capul scării, până ce omul ce-l adusese îl trase într-o parte ca să-l vadă mai bine stăpânul” şi neguţătorul.

Dar Harum-bei se şi aşezase pe covoraşul de rugăciune şi odată cu el, toţi mahomedanii aflaţi pe punte,

îngenuncheaţi, cu faţa spre Meca cea sfântă, unde se afla piatra neagră, miraculoasă, azvârlită din cer de Îngerul Gavril, şi se închinau lui Allah, rugându-se parcă cu totul din lumea înconj urătoare.

Se rugau cu patimă şi convingere, ca şi cum între ei şi divinitate s-ar fi făcut o legătură pe care nimeni şi nimic nu o putea rupe.

De la minaretul din portul deodată liniştit, răzbeau frânturi din glasul plângăreţ al imamului, iar pe celelalte corăbii munca încetă pentru un răstimp.

Robul rămase împietrit acolo, lângă peretele negru de scânduri al punţii de jos. Încet-încet îşi obişnuia privirea eu tăria luminii răsfrântă mai puternic de apele mării, care în acea clipă, când soarele spărsese cu totul perdeaua de nori, sclipea spre apus ca un cuprins de opale împietrit.

Tânărul ridică atunci ochii spre Costachi şi privirea lui exprima o atât de sfâşietoare nădejde, ce părea a fi fost singura putere ce-l făcuse să supravieţuiască în iadul în care căzuse, încât neguţătorului îi străpunse inima ca un cuţit şi n-avea să o mai uite toată viaţa: aceeaşi privire ca şi tatăl lui, când în Cracovia îi dăduse pungile de bani pe buna-credinţă a voievodesei Movileanca. Îl alesese ca sol de răscumpărare, ştiut fiind că Vasile Lupu e preţuit de turci şi că neguţătorii Mării Sale ştiu să deschidă porţile ferecate ale seraiurilor şi cunosc, fără a fi bănuiţi şi duşmăniţi, drumurile cele mai bune pentru îndeplinirea tuturor planurilor.

Tânărul, neam cu Potocki, neam cu Visnovietzebi, era Cazimir Koniepolski şi privirea lui ruga cerul, marea şi oamenii să nu-l uite.

Nu ştia că va fi slobozit. Nu-l cunoştea nici pe jupân Costachi şi nu aflase dacă vestea ajunsese sau nu la Cracovia.

Mulţi dintre şleahtnicii poloni zăceau în felurite închisori şi robii în ţara turcului, căci nu se afla popor mai încrâncenat împotriva lor, în această parte de lume, unde urdiile Asiei, în drumul lor vijelios, căutau mereu noi prilejuri pentru ca să-şi facă bucuria de a cuprinde tot

pământul cât se aşternea sub picioarele cailor, sau cât se deschidea în faţa caravelelor, galerelor şi al corăbiilor ce se apropiau de ţărmuri.

Bucuria urdiilor era lupta, căci lupta însemna dovedirea bărbăţiei şi a dragostei faţă de Allah şi Profet. Lupta era mama bunurilor, căci după legea războiului, prada se împărţea: fiecare om sau vită, aur sau veşminte, totul aducea câştig, fie în bani, fie în muncă apoi mai venea şi o desfătare a simţurilor care era prescrisă chiar în Coran.

Şi aşa, cum în Vechiul Testament se cerea „ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte" şi Coranul cerea pentru potrivnici aceleaşi pedepse. Dacă ghiaurii înşişi au nimicit seminţia lui Veniamin, de ce n-ar desfiinţa ei seminţia potrivnicilor, aşa cum au făcut cu Bizanţul? – spuneau imamii.

Lehii trufaşi însă nu-i lăsau' să-şi meargă drumul lor, iar ordinele lor religioase porneau la luptă cu tot atâtea cohorte de fanatici, dervişi ai creştinilor. Şi odată cu ei stârneau şi căzăcimea de la gurile Donului şi ale Niprului, stârneau întreaga Ucrainăce făcea parte din republica polonă, cea mai ciudată alcătuire statală cu un rege în frunte!

Iar alături de ei fuseseră şi moldovenii o bună bucată de vreme, până a venit acest Lupu domn, care pare a le fi acuma supus credincios, ceea ce nu se poate spune despre

15 – Cer însic Js» voievodul Valahiei, Matei Basarab, os de boier pământean, pe care nu te poţi bizui, mai cu seamă de când a cerut măritului sultan îngăduinţa de a-i urma la tron nepotul acelui Mihai Oglu, căruia ghiaurii îi spun Mihai Viteazul, care i-a părăsit pe ei şi credinţa ce li se cuvenea spre a se răzvrăti cu lupte şi războaie în care a fost biruitor.

Din pricina ghiaurilor e mereu tulburare la fruntarii, iar polonii, cu cât mai mulţi în robie, cu atât mai bine împărăţiei. Dar acest tinerel ce n-are nicio faimă, nu e o primejdie, aşa că Allah e mare, Allah e drept, Allah e bun şi pentru soarta acestui leah ce nu-i cunoaşte mânia şi slava!

Puternicul Harum-bei, mulţumit că a găsit o încuviinţare a faptei lui, putea lua banii liniştit.

Făcu semn să-i aducă robul sus. Leahul urcă până la el, neştiind că e pe drumul libertăţii. Obrajii traşi se făcuseră mai palizi. Chemarea putea tot aşa de bine să însemne moarte sau strămutarea lui pe altă corabie, ori pe unul dintre pământurile îndepărtate ale lui Harum-bei, loc de unde nimeni, niciodată, nu-l va mai putea găsi spre a-l răscumpăra, dacă până acuma nu-i aflase urma tatăl lui.

Pe neguţătorul lui Vasile Voievod nu-l cunoştea şi nici nu ştia că voievodul Moldovei care nu li se arătase vreodată prieten, acuma, la stăruitoarea cerere a Anei Movileanca, îl trimisese pe cel mai dibaci dintre dibaci să-l caute.

Ochii robului se îndreptau acuma cu deznădejde spre cerul mut, care nu răspunsese până acuma deznădăjduitelor lui chemări în singurătatea nesfârşită a captivităţii. Acea singurătate în care prin crunta învârtire a roţii sorţii, tot ce e în jur se schimba în rău neaşteptat şi deodată, ca un trăsnet, viaţa îşi pierde rostul, iar omul devine o rană vie, dureroasă, supus tuturor izbirilor.

Sufletul lui Cazimir era acea rană. iar oamenii din juru-i îl zgândăriseră, fără încetare, prin puterea lor, prin neputinţa la care-l supuneau. Dintr-o fiinţă de sine stătătoare, devenise un obiect ce nu mai avea voie să aibă voinţa lui şi, deşi fusese crescut în asprele legi ale catolicismului ce-l îndemnau mereu la datorie şi supunere, aruncarea lui într-o stare sub treapta de om, îl măcinase, până la distrugere, aproape.

Acuma sta şi aştepta cuvântul stăpânului şi neaşteptat răsunară vorbele:

— Ai tăi ţi-au trimis răscumpărarea, leahule! De azi eşti liber şi acest drept neguţător ghiaur te va ajuta să pleci în ţara ta. Mergi cu Allah, ce ţi-a fost îndurător, căci voia lui se întinde pe larg-lungul lumii, aşa precum, soarele luminează şi Hindustanul şi mult mai îndepărtatul Kitai.

Robul nu se aştepta la asemenea noroc. Bucuriile prea mari sunt asemănătoare durerilor: năucesc şi te fac

să-ţi pierzi cumpătul. Tânărul leah se clătină ca şi cum ar fi fost izbit. Poate ar fi căzut, dacă jupân Costachi nu l-ar fi luat binişor pe după umeri şi ţinându-l strâns îi spuse cu blândeţe:

Mulţumeşte lui Dumnezeu şi să mergem. Jos, în port, ne aşteaptă un om de al meu ou tot ce-ţi trebuie. Să ne luăm rămas-bun şi să pornim.

Şi salutând turcul, în chipul în care i se cuvenea, coborî cu leahul scara, ieşi pe puntea mare, apoi părăsi corabia şi ajunse pe chei, unde-i aştepta slujitorul cu doi cai murgi, chiar în preajma unui cântăreţ în jurul căruia se adunase mulţime de gură-cască, iar versurile lui Junus Emre străbăteau văzduhul până la mare sunând astfel:

„Sufletu-mi clocoteşte ca marea, trupul în mişcările caicului

Chiar de aş trece peste şapte mări, chiar de aş seca şaptezeci de râuri

Setea-mi nu se potoleşte, nu se potoleşte. Adevărul are patru laturi, în mine se zbat şapte Asemeni unor martori: eu în delirul lor alb, rotund şi de ar jindu-i de opt ori raiul, şi de ar veni o mie de hurii[14]

Ca să-mi abată sufletul, ce preţ să cer oare?”

În piaţa mare a Stămbulului aceste scene erau obişnuite, în port însă, se întâmplau mai rar. Poate că se vestise o corabie ce avea să aducă pe vreunul dintre marile paşale care cârmuiau ţinuturile îndepărtate din Asia, la venirea cărora se aduna întotdeauna mulţimea ce vedea mai mult decât în marele imam pe adevăratul răspânditor al credinţei, deoarece socoteau că puterea sabiei face mai mult decât cuvântul, iar în acea vreme, după Mu rad al IV-lea, poporul era mai dornic decât oricând de ceea ce-l scotea din făgaşul lui obişnuit de viaţă.

Şi aici, în portul unde fiecare corabie, fiecare galeră înfăţişa o taină a vieţii, aducând aminte de lungi drumuri în care primejdiile se pot urma unele altora cu repeziciunea fulgerelor, aici unde totul amintea de o putere ce biruia piraţi şi furtunile, în care cer şi mare se

14 Hurie — femeie din raiul mahomedan

adunau spre a sorbi vieţile oamenilor, nevoia aceea de a trăi într-o fierbere ce zăcea în fundul inimii poporului turc, se simţea mulţumită.

Sunt oameni născuţi cu dorul de a trăi liniştiţi şi alţii cu acela de a fi într-un veşnic zbucium, de a avea mereu în faţă, fie chiar cu preţul vieţii, nădejdea a ceva ce va rupe lanţul obişnuit al zilelor şi va aduce, în acelaşi timp, odată cu profitul şi simţământul puternij că viaţa atât a lor, cât şi a împărăţiei are un sens mai adânc implântat în miezul trăirii fiecăruia, sens ce dă bucuria şi adevărata împlinire a trecerii omului pe pământ, care altcum s-ar mărgini la o înşiruire de umbre, în trecerea lor spre nefiinţă.

Credinţa aceasta le dădea şi gustul colorat al vieţii şi îndrăzneala nebună din lupte.

Acuma, stihurile poetului din Sarikioy, mort de două sute şi mai bine de ani, le trezea în suflete aceleaşi căutări nedesluşite ce băteau la porţile minţilor.

Tânărul polon trecea pe lângă aceste mulţimi fără să le vadă, izbit din plin de lumina soarelui, ameţit de zgomotul neobişnuit, de aerul tare, auzea numai glasul cântăreţului de stihuri, dar în acele clipe cuvintele sunau goale de înţeles în urechi.

Şi chiar dacă le-ar fi priceput, adevărul lui ar fi fost altul decât al lor, mai cu seamă că se simţise nu departe de moartea sufletului prin deznădejde, fusese ca un prim aproape uscat de seva nădejdii şi bucuriei vieţii, fiindcă în captivitate vegetase, nu trăise, iar acum, dezmeticindu-se, prin slobozenie, la viaţă, în adâncul fiinţei sale stăruia adevărul ce-i fusese imprimat cu litere de foc din copilărie: că aici se afla în mijlocul unei lumi pe care avea datoria s-o urască până la moarte, fiindcă tot ce se întâmplă aici, ca răsfrângere prin legătură cu ai lui, poate fi numai rău aducând dureri şi moarte.

Jupân Costachi trecea nepăsător faţă de oamenii şi faţă de toată viaţa portului; era îngrijat numai de gândul de a-l duce cu bine pe Cazimir până la hotarele Moldovei. Izbutise să-l scoată din robie şi cu asta era mulţumit. Când au ajuns la cai, de la oblâncul şeii scoase un sac din care

dădu la iveală o pereche de cizme scurte, o pelerină şi o căciuliţă, pe care le dădu lui Cazimir să-şi acopere zdrenţele, înainte de a încăleca.

Se aflau pe un loc mai ferit, lângă magazia cea mică, unde se depozitau mărfurile mai de preţ şi alături de care se afla o fântână.

Tocmai atunci, acolo, trase un rădvan închis şi în timp ce polonul se spăla pe faţă la fântână, Costachi văzu cu mirare, cum din el se dă jos domniţa lui de la Moldova, cea căreia aicea i se zicea madona Simona Grillo. Era însoţită de marele dragoman Antonio Grillo şi de vorniceasa Marga. Simina nu se schimbase mult, numai îmbrăcămintea veneţiană de culoarea viorelelor cu arabescuri aurii şi mantia ce-i cădea până la glezne o făceau să pară mai înaltă şi mai plină. Păru-i negru strâns în reţeaua aurie era îmbelşugat, dar ochii aveau o căutătură aspritǎ în faţa mai slăbită. Simina ridicase mâna dreaptă să-şi potrivească gluga mantiei albăstrii peste cap. Pe degetul inelar sclipea inelul cu piatra lunii.

Atunci Cazimir ridică faţa spălată la fântână. Ridică ochii şi văzu, după atâtea luni de captivitate, prima fiinţă ce era apropiată lumii lui, ca o mare ploaie albastră din care-l priveau cu uimire doi ochi nostalgici.

Aşa arăta Sfânta Barbara în marea statuie la catedrala din Cracovia. I se păru că are vedenii, clipi din ochii albaştri, apoi văzând că nu piere, îndrăzni să o privească cu o ardoare pe care nici el nu ştia bine către cine se îndreaptă: către imaginea din ţara lui, ori către necunoscuta cu mâini de copil, pe al cărui deget sclipea un inel cu o piatră ce părea vie, asemenea unui ochi ce plânge cu ape roşii.

Rămase aşa, pironit locului, cu mantia aruncată peste zdrenţe. Atâta fac rugase să se întâmple cu el o minune, să scape din robie înainte de a fi prea târziu, mai cu seamă după ce rana de la cap i se vindecase cu greu. La Sfânta Barbara se rugase şi iat-o acum în faţa lui albă, mişcându-se pe picioare neobişnuit de mici. Şi el era slobod şi se cuvenea să se arunce la pământ să-i sărute tivul de blană

fumurie al mantiei şi toată lumea turcilor dispăru din preajmă-i ca un fum şi se prinse de imaginea ce-l readucea în lumea lui, a adevărurilor creştine, pe care-l întruchipa această necunoscută ce purta la gât o cruci? grea de aur bătută în diamante şi pe mina căreia sclipea «chiul atotvăzător, aşa cum fusese zugrăvit pe frontonul capelei din casa părintească. Şi deodată îi păru că o ştie de când lumea, că o cunoaşte de parcă ar mai fi trăit încă

O viaţă în care fiinţa din faţă i-ar fi fost aproape. Vru să

I se închine, dar o ameţeală sfâşietoare îl apucă. Simţi cum îi şiruie pe faţă sânge cald, purtă mâna la vechea rană ce i se deschisese poate când se izbise la ieşirea din corabie de drugul de fier sprijinit de balustradă, apoi nu mai cuteză să facă nicio mişcare. Rămase aşa privind-o ca pe – o minune, cu gândurile întoarse într-o lume a lui în care căuta să-i prindă chipul necunoscut. Totul se petrecu cât ar sclipi un fulger, aşa încât jupân Cotachi înţelese că polonul şi la capătul puterii, după atâtea luni de foamete şi muncă, peste care mai venise şi bucuria prea mare a eliberării şi făcu semn slujitorilor să aducă şi căruţa cea mică, pregătită pentru orice împrejurare, unde să-l întindă pe Cazâmir. O recunoscu atât pe Simina, pentru care avea o solie anume de la Măria Sa. cât şi pe sora voievodului, ca şi pe marele dragoman al Veneţiei, pe care văzându-l, înţelese că-i sosit în port ca să întâmpine o corabie veneţiană cu treburi anume la Înalta Poartă. Se vede treaba că cele două moldovence l-au rugat să-l însoţească, fiind ele obişnuite cu o viaţă mai deschisă, iar aici numai rădvanul şi barca se pare că se puteau folosi, deşi în uliţele din Pera şi Galata femeile europene se mai puteau plimba.

Avea asupra lui o scrisoare a Domnului Moldovei către Antonio Grillo, era bine pusă şi avea să i-o dea a doua zi, când se va duce anume, la o oră dinainte hotărâtă. Aici şi acum nu se cădea să i se înfăţişeze, deşi dragomanul îl cunoştea pe el, ca şi pe Tadeus din feluritele lui călătorii, mai cu seamă de atunci când fusese trimis de

Vasile Vodă să aducă în ţară osemintele lui Barnowski Vodă, tăiat de turei, spre a le înmormânta cu cinste la mănăstirea Barnowski din laşi. Îl ajutase atunci şi tot de atunci fusese pus în legătură cu fostul bei de ieniceri Iusuf Mansur, cel de pe Uliţa cea Mare, locuind alături de mica turnătorie de ghiulele de tun, unde lucrau hoţii puşi la pedeapsă.

Aşa că acuma i se închină, aşa cum se cuvine unui nalt, mare dregător, atât lui Grillo cât şi celor două domniţe din neamul domnitorului, pe care în sinea lui îl preţuia pentru stăruinţa de a urca treaptă cu treaptă toate cinurile boieriei până la domnie, bizuindu-se mai puţin pe răposatul mare boier Bucioc ce-i fusese socru sau pe cumnăţia Cantacuzinilor, şi mai mult pe înţelegerea şi sprijinul venit de aici, de la turci, dintre care unii se închideau în seraiuri, în metecuri sau cazărmi, iar alţii căscau gura prin br» zare şi porturi la cântăreţi ce spuneau stihuri despre adevăr.

Atunci se vesti sosirea corăbiei veneţiene.

6

Simina se întorsese tulburată după plimbarea din port. Viaţa aceea plină de culoare pe care o întâlnise acolo însemna pentru ea un fel de respiraţie cu un aer înmiresmat, dar totuşi aer. Era altceva decât veşnica plimbare, în marea grădină a casei, sau cu barca la Cornul de Aur, unde întâlnea alte bărci cu polog sub care cadânele Istanbulului, învelite în cearşafuri ce-i aminteau de giulgiuri, se bucurau de briza mării. Avea senzaţia că trece pe lângă încărcături cu umbre şi dacă n-ar fi fost însoţită de jupâneasa Marga, căreia colonia veneţiano-genoveză îi spunea acum donna Marguerita, care avea puterea de a dibui raza de soare de sub adâncul norilor, totul i-ar fi părut întuneric şi umbră, căci încă nu-şi descoperise harul de a se bucura şi de partea bună a noii ei vieţi. Parte bună, deoarece Istanbulul îşi avea măreţia şi frumuseţea lui, o frumuseţe aspră, ce se oglindea în moschee şi seraiuri cu nesfârşite curţi interioare, împodobite cu felurite havuzuri şi galerii de coloane în arcade, în răsfrângerea soarelui, în

apele mării ce-i punea o centură de nestemate în zori şi în mulţimea aceea pestriţă ce-i umplea nenumăratele uliţe, numai că ea era o tânără femeie ce nu înţelegea încă foarte multe lucruri şi trecea oarbă printre ele.

Noua ei stare de femeie măritată nu-i adusese nicio bucurie, iar în suflet i se deschisese un gol, pe care nu avea cu ce să-l umple şi trecuse căsătoria în rândul îndatoririlor de care nu te poţi scăpa, aşa cum nu scapi de postul cel mare. Dar nu se putea feri de întrebarea chinuitoare: „Oare tot aşa ar fi fost şi dacă s-ar fi măritat cu omul drag?”

Nu e mai mare pedeapsă, decât să n-aibă omul ce face toată ziua şi să stea numai să se gândească; iar ea îşi dădea răspunsuri ciudate la chinuitoarele-i întrebări, căci fusese astfel crescută încât, deşi fata Lupului, mama ei fusese Tudosca Bucioc, cea cu mult prea multă frică de Dumnezeu şi cu frâne puternice în viaţă.

Poate acele frâne îl îndemnaseră pe chipeşul şi prea aprinsul ei bărbat la multe abateri îngăduite prin străvechile obiceiuri bărbăteşti. Dar Tudosca îl iubise şi cu sufletul pe Lupu al ei, ceea ce nu se întâmpla cu Simina şi din pricina aceasta era aspră în inima ei cu tânărul bărbat, căruia de fapt, i-ar fi trebuit nu un boboc, ci o floare în miezul înfloririi ei, aşa cum fusese Marta siriană, pe care o mai simţea încă în sângele lui şi încă nu putea s-o uite.

Şi atunci. Simina se închidea în sine, iar pentru ea toiul se prefăcuse în vise şi frământări, în întrebări chinuitoare, în neobişnuite înţelesuri, mergând spre ţeluri de neatins.

Din pricina aceasta şi în starea aceasta fiind, întâlnirea din port cu necunoscutul ce a privit-o ca pe o sfântă vedenie şi în acelaşi timp cu o mută şi sfâşietoare mirare, de parcă ar fi cunoscut-o de mult, a izbit-o pe Simina, nemerind-o în miezul inimii ca un răspuns că între oameni pot exista altfel de apropieri şi altfel de legături. Fusese o simplă străfulgerare, după care se întorsese la viaţa-i de toate zilele.

De când venise îşi făcuse legături în colonia

veneţiană şi cea genoveză, printre soţiile celor ce fie că aveau dregătorii în cancelaria turcă, fie că aşteptau cu răbdare, ţesând felurite intrigi ca pânzele de păianjen, în care aveau să prindă slujba mult visată ce le va aduce cele două mari bucurii ale vieţii lor: bani şi putere.

O domniţă însă, căreia tatăl ei îi dăruise totul, rămânea să viseze numai ceea ce n-avea: dragostea.

Dar în Pera, lucrul acesta neavând preţ, niciodată nu se vorbea despre el. Numai tânăra văduvă a beiului de Cipru, de pe când Ciprul avusese cârmuitor un genovez priceput, o genoveza înaltă şi cu talie mlădioasă, acuma rămasă în Istanbul, la care venea deseori ambasadorul Franţei, 11 spusese odată:

— Chipul tău, donna Simona, nu arată a fi la fericirea începutului de căsnicie. De ce oare?

— Şi domnia ta eşti palidă şi încercănată, donna El vira”.

Genoveza surâsese la acest răspuns într-un fel pe care

Sirnina n-ar fi ştiut să-l lămurească.

— Ar trebui să-ţi cauţi fericirea şi să lupţi pentru ea;

— Dacă asta ar merita osteneala!

— Şi de ce nu? Viaţa ni-i dată să facem ceva bun din ea, nu să ne chinuim.

— Merită?

Orice bun dat de Dumnezeu merită să te zbaţi pentru el să scoţi cât mai mult şi mai bine. Au nu ştii pilda cu sluga şi talantul?

— Ba da. Dar viaţa mea e atât de neînsemnată!

— Cum poţi vorbi astfel? Fiecare viaţă îşi are rostul ei. Eşti mult mai tânără decât mine. Ai un tată puternic, bogat, lumea vorbeşte de daniile ce le-a făcut bisericilor de aici, de darurile mari ce le face sultanului, de marile lui bogăţii. I se spune Beiul de Aur. Asta nu-i puţin lucru. Eşti fata lui şi ai intrat într-una din cele mai vechi şi mai puternice familii. Ai viaţa în faţă şi un bărbat tânăr alături. îl cunosc pe Ambrozie. A petrecut şi el ca toţi tinerii din Pera; unde sunt bani e şi răsfăţ. Apoi e mai bine să

petreacă înainte decât după căsătorie.

Glasul Siminei sună uşor:

— Şi dacă ar petrece şi acuma?

— Dar tot acasă se întoarce. Nu ştii ce înseamnă să ai un soţ alături în lumea răsăritului! Cu el eşti în rândul oamenilor, fără el eşti o moartă vie, aşa că la seraiul unui paşă ce a murit!

— Domnia Ta te simţi moartă?

Genoveza râse şi ochii ei căprui avură o lucire şăgalnică:

— Eu îs bătrână, donna Simona. Am treizeci de ani şi nu uita că trăiesc lângă fratele meu, care are nenumărate corăbii de care marele vizir are mereu nevoie. Apoi Carlo e bun prieten cu domnul de Delzane, împuternicitul Franţei, care ne povesteşte atât de multe lucruri când vine la noi, că te face să uiţi pe ce pământ trăieşti.

— Şi povestirile acestui senior pot ţine loc de viaţă adevărată?

Acelaşi zâmbet nedefinit pluti peste buzele subţiri ale donnei Elvira, când îi răspunse jumătate glumă, jumătate serios:

— La treizeci de ani!

Numai că uită să-i spună că domnul de Bussy Delzane când o văzuse fusese izbit de asemănarea ei cu celebrul portret al Monei Lisa, făcut de neuitatul Leonardo da Vinci, care împodobea palatul regal de la Tuileries din vremea lui Francisc I. Uitase să-i spună că toată copilăria ei petrecută la Genova îi transmisese acel ceva misterios şi atrăgător ce avea să se dezvolte cu vremea şi că tocmai atunci fratele ei o adusese din nou la Istanbul de la mătuşa ce o crescuse; farmecul ei în Pera fusese ca al unei flori de orhidee, pentru care mulţi s-au bătut să o ia de soţie şi că acuma chiar casa ei era una din cele în care se intra cu plăcere, prin felul de a fi şi îndeletnicirile donnei Elvira, care avea nu numai alese purtări, ci şi o învăţătură deosebită, de care ştia să se folosească cu măsură, pricepându-se să fie femeie fermecătoare.

Genoveza urmă şirul gândului, o clipă întrerupt:

— Povestirile împuternicitului Franţei arată o altă lume, alţi oameni, mai asemănători celor între care am crescut eu; acolo femeile sunt mult mai libere şi se pot bucura din plin de viaţă. Domnitorul Franţei e pe jumătate italian şi a moştenit toate patimile noastre. Şi ştii de ce sunt femeile mai libere acolo? Fiindcă regelui, care e tânăr şi frumos, îi plac oameni fericiţi în jur, ceea ce nu-l împiedică să meargă regulat la liturghie, deşi îşi face din viaţa lui o plăcere.

— Putea să nu fie altfel, când e rege?

— Desigur că se putea! Sunt atâţia oameni mari posomorâţi, acriţi, care nu găsesc în nimic o plăcere şi răspândesc în jurul lor, ca norul înaintea ploii, numai apăsare şi năbuşeală. Aşa se povesteşte că ar fi fost răposatul rege, tatăl lui Ludovic de acuma.

— Ai dreptate.

— Gândul Siminii zbură la anii din urmă, în Moldova, când fratele ei Ioan era mereu bolnav şi biata Doamnă mereu tristă. Într-o asemenea năbuşiră nu se putea vieţui, dacă vreai să trăieşti. De aceea o lăsaseră să stea mai mult la mătuşa Marga. Dacă vrei să trăieşti – mai spuse tare:

— Trebuie să vrei. Trebuie să iei din viaţă tot ce poate fi bun, nu ca la Biblie – râse de data aceasta donna

Elvira – ci pentru tine însăţi. Ceea ce-ţi face plăcere şi ţi se potriveşte. Femeile de la Curtea Franţei o duc bine. Şi bine o duc şi în cele mai îndepărtate castele. Niciuna nu-şi face din căsnicie un lanţ sau un mormânt, ci învaţă să-şi găsească încă un prilej de bucurie.

— Şi eu eram bucuroasă dincolo, acasă.

— Să încerci să fii şi aici. Doar nu ţi-e firea posomorâtă.

— Trebuie să am de ce să mă bucur.

— Ai răbdare şi vei avea. Uite. am să-ţi spun, dacă vrei nişte versuri turceşti care mi-au plăcut tare mult, al poetului Nailî? Vrei?

— Înţeleg turca. Spune-mi-le.

Donna Elvira îşi netezi cu mâinile-i lungi cutele fustei albe şi cu ochii puţin pierduţi într-o zare numai de ea

ştiută, se lăsă plăcerii versurilor:

„La boiul şi obrajii iubitei gândeşti. genul[15]Ai uitat de trandafirul din grădină, genul De dor plângi şi lacrimile ţi-au curs precum râul întristat că nu-i poţi cuprinde mijlocul, genul Nici mirosul în rotocoale ale. zambilelor Nici pletele frumoaselor nu te atrag, genul încerci să uiţi ca Nailî înecându-te-n vin Trăieşti în lumea tristeţii, sfâşierii. genul".

Când sfârşi ultima strofă, tăcu, având ochii pironiţi asupra Siminei, care o privea printr-o boare de lacrimi

— Frumos, foarte frumos. Îţi mulţumesc mult.

— Şi mie mi-au plăcut. Numai că acestea sunt versurile lui Mustafa Celebi, cel ce-şi zice Nailî, dar viaţa trebuie să fie alta. El într-o poezie plânge şi în alta râde; se gândeşte la suflet; însă nu uita că pe lângă suflet mai avem şi un trup, şi că ceea ce sufletul crede azi că e viaţa şi bucuria lui, a doua zi chiar, poate să nu mai fie. Mie îmi eşti dragă, donna Simina şi aş vrea să te văd înflorită ca un crin ce stă în lumina soarelui. Supune-te vieţii, că de vrei ori de nu vrei, ea tot te încovoaie. De am putea ieşi măcar călare sau la vânătoare, aşa cum fac femeile în Franţa!

Cei dui spahii mustăcioşi, sprâncenaţi, cu picioarele puţin crăcănate, coborâră de pe cai în faţa casei lui Iusuf-bei.

— Aici să fie? întrebă cel mai oacheş, „aruncând o privire dispreţuitoare peste uliţa ce în adevăr părea moartă şi pe care se fugăreau nişte câini cu blana jumulită. – Dar aici sunt numai nişte cocioabe, ca în cel mai amărât sangiac. Şi dincolo, seraiul ars. Nu se poate. Cred că te-ai înşelat. E doar vorba despre beiul Iusuf, care a fost ienicer de frunte.

— Nu m-am înşelat. Asta-i casa lui.

— Dar aici, în juru-i, nici nu cred să stea drept-credincioşi.

— Nici nu stau; Sunt hinduşi, mongoli, ceva persani rătăciţi.

— Şi ce caută el între lepădăturile astea?

15 Goniil — suflet

— Zice că sunt oameni ca şi noi şi că e un mic loc ce înfăţişează mărita împărăţie, sau mai bine zis, că aşa ar fi adevărata faţă a întregii noastre împărăţii.

— Cum se poate?! se mânie celălalt mai scund, gata să încalece şi să facă drum întors. Ce, oare Iusuf-bei n-a văzut strălucirea moscheelor şi seraiurilor noastre? N-a cutreierat, la vremea lui, până la strălucitul Bagdad şi n-a slujit la Adrianopole? A fost doar şi până la Bucla. Aici e o mahala a nenorociţilor.

— Nu! Hamdi, nu-i Iusuf-bei ştie ce spune, când scoate o vorbă. Şi el mi-a spus de acum zece ani ce se va întâmpla cu noi.

— De unde a ştiut?

— De la întâmplarea nemaipomenită a unităţii lui, când măreţul padişah a desfiinţat-o pentru a cere alţi oameni în locul lor şi erau doar ieniceri, fruntea şi tăria armatei. Noi am crezut că e poate o poruncă venită de la Marele Imam în urma vreunei profeţii, dar văd că şi cu noi spahii se întâmplă la fel şi Allah, în marea lui bunătate, totuşi nu ne-a apărat. Noi suntem oşteni, ce o să ştim să facem altceva pentru a trăi? Se spunea că am fi fost până la o sută de mii de spahii pe întinsul împărăţiei. Câţi or fi mai rămas?

— Numărul îl ştie numai marele vizir.

— Împărăţia nu mai are nevoie de noi? De unde a putut şti Iusuf-bei ce se va întâmpla? – reveni Hamdi la vechea lui întrebare, strângându-şi pe el scurta pelerină ce-l apăra de vântul tăios.

— L-o fi luminat Allah. El l-a făcut să înţeleagă, întotdeauna, mai mult decât pe alţii. Apoi omul păţit vede întotdeauna mai bine în viitor: a făcut parte din Oda 111, cea mai vestită a ienicerilor.

— I-a luat şi lui pământurile?

Nu cred să fi avut, sau chiar de a avut, nu-i om să-l sperii.

— Nici eu nu sunt speriat, dar pământurile ce mi s-au dat s-au luat acum pentru gruzini.

— Şi cu mine s-a întâmplat la fel. Mai bine să intrăm.

Vom găsi un sfat bun şi adăpost la caravanseraiul său.

— E cerchez ca şi noi, n-o să ne lase.

— Pe cât are să poată. Va trebui să începem o viaţă nouă.

— Urâtă viaţă! mai bine mi-o pierdeam în vreo bătălie.

— Nu huli şi nu dispreţui darul lui Allah. Aşa ne-a fost scris.

— Se putea şi altfel.

„— Oltim (moartea) nu trebuie nici chemată, nici râvnită, vine ea singură, când îi e sorocul. Trebuie să înveţi numai să stai liniştit.

— Dacă nu mi-ai fi frate mai mare…

— Ştiu. Adevărul te arde, Hamdi, mai cu seamă când" ceea ce crezi tu nu se mai potriveşte cu vremea. Iusuf-bei are dreptate: uliţa este înfundată şi posomorâtă, poate să fie un adevăr al privirii spre viitor, către care ar fi bine să privească înălţimile lor ce stau acuma în seraiuri.

Atunci apăru un bătrân slujitor, însoţind un bărbat cu port străin, faţa şi mustăţi bălane, încălţat cu cizme mari de iuft.

— Îi vin şi ghiauri în casă, mârâi înfundat Hamdi. Vezi, Abdulah!

— Văd şi nu mă mir. Când un ienicer de seamă ajunge să lucreze aurul, vin la el toate liftele pământului.

Şi intrară zornăindu-şi pintenii în curtea pietruită de sub arcada căreia se vedea venind chiar stăpânul casei întru întâmpinarea lor.

Îâu se mira să vadă ostaşi cerchezi în strâmta-i ogradă, în vremea lui Murad al IV-lea, cel pe care norocul orb îl înscăunase, puţine lucruri l-ar mai fi uimit, de la un pa –, clişah căruia linguşirea îi părea a fi cea mai înaltă virtute, care pusese să spânzure pe stihuitorul Hasan Kab numai fiindcă îndrăznise să facă nişte stihuri în care luase în bătaie de joc pe unul dintre marii săi dregători, care mărise dările poporului de rând până la sângerarea nevoiaşilor. Dar ce-i păsa Luminii Lumii din seraiul său, lucrat în coloane de marmură, unde havuzuri înmiresmate

îi gâdilau nările şi auzul? Mirosul sărăciei poporului de rând nu ajungea până acolo, iar gemetele lui se înăbuşeau în închisori. Oftă greu. Moldoveanul venise pentru un vraci, căci leahul se îmbolnăvise de-a binelea şi el îl trimisese la Yahya. Dacă putea face un bine nu alegea dacă-i pentru un ghiaur sau un drept-credincios.

Crescuse în el o silă pentru vremile în care trăia şi nu avea cum să lupte împotrivă, când zi de zi legile noi desfiinţau Codul lui Soliman al II-lea, datorită căruia ţara se rostuise de peste un veac, pentru a putea ţine în echilibru mulţimea de popoare ce se întindeau de la Buda, până în Mesopotamia asiatică şi Algeria africană.

Iar Osman întâi, apoi Ibrahim, ultimul vlăstar al lui Ahmed, stricau ceea ce lăsase Soliman şi nici măcar de oşteni nu avea cuvenita grijă; nu numai că nu ţinea seama de câte mijloace noi de luptă apăruseră în Europa, dar în loc să schimbe ce şi unde trebuie, făcea tocmai ceea ce nu se cuvenea; desfiinţa armata ce l-ar fi ajutat la păstrarea împărăţiei, micşorând numărul Odelor de ieniceri, unităţi încercate pe câmpul de luptă, cu altele create de vizirul ce se îndeletnicea cu aceste treburi.

Iar bieţii paşi şi paşale, ce duceau greul, nu aveau nici cuvânt, nici puterea de a arăta că în felul acesta multe greutăţi se vor adăuga păstrării întinsei împărăţii.

Iusuf-bei vedea, înţelegea, tăcea, căci Istanbulul era oraşul unde nu se putea vorbi; împărăţia otomană părea atât de puternică, încât ceea ce vedea fostul ienicer putea să treacă drept o nebunie sau o îndrăzneală ce se pedepsea numai cu moartea, moartea fiind singurul mijloc ca osânditul să-şi capete răspunsul direct de la profet, dacă a greşit sau nu.

De aceea Iusuf-bei alesese calea izolării, tăcerii şi a bunătăţii, care singure îl mai alinau.

Statura înaltă a lui Costachi se aplecă asupra iaiţei pe care zăcea Cazimir fără cunoştinţă.

Doctorul turc, pe care-l adusese cu el, îl cercetase cu luare-aminte şi spusese că va găsi leacurile folositoare, dar mai întâi scosese o frântură de metal cât un vârf de

unghie, frântura ce-i rămăsese sub pielea capului se vede din clipa în care căzuse în robie. Apoi îi acoperise rana cu pânză de paiang şi-i dăduse să bea zeamă de ţintaură. Mai îi spusese doctorul că leahul a avut noroc: dacă nu s-ar fi arătat nu numai sângerarea de la cap, ci şi sudoarea sângerie ce-i acoperise tot corpul ca o apă roşiatică, otrăvurile adunate în el l-ar fi înăbuşit şi ar fi căzut trăsnit.

Îi spălase corpul cu apă de muşeţel înflorit, ca pe un prunc, îl învelise cu o pânză udată într-o zeamă albăstruiverzuie, ce-i ţinea răcoare, luându-i fierbinţelile şi acuma bolnavul încetase cu bolboroselile acelea neînţelese, iar aceasta a cincea pânză umedă pe care i-o schimbase, nu se mai înroşise.

Hangiul Sabahattin le dăduse o încăpere mică din însăşi locuinţa lui, aşa cum îi poruncise fusuf-bei. Curată şi luminoasă, camera se afla la capătul galeriei dând drept spre odăile bărbaţilor casei, unde locuiau şi patru din cei şapte feciori ai lui Sabahattin, dintre care Ilhân era ucenicul doctorului ce-l îngrijea pe Cazimir, iar al doilea. Cemal, cântăreţul cel mai iubit al călătorilor ce poposeau la caravanseraiul cerchez, care-l porecliseră „djighitarul cinfcecelor” şi pentru care, la zilele anumite, veneau de departe ca să-l audă. Era frumos djighit Cemal, cu statura lui subţire înveşmântată în tunica strâmtă cercaziană, împodobită cu ceaprazuri, cu pulpele bine strânse în pantalonii negri şi cizme cafenii în picioare. Era frumoasă şi faţa-i albă, pe care sprâncenele făceau o linie îmbinată la rădăcina nasului, iar mustăcioara subţire sublinia numai roşul buzelor arcuite. Pentru Cemal viaţa părea a fi o ¿i neîntreruptă de Bairam, când îşi cânta pe suz cântecele lui de dragoste, pentru care era chemat în cele mai alese seraiuri. El cunoştea o faţă ascunsă a Istanbulului, care era necunoscută restului muritorilor de rând, căci, marea capitală a imperiului avea tot atâtea înfăţişări, câte capete balaurul din poveste.

Era întâi Istanbulul căpeteniilor ce se răsfăţau acolo, în partea hărăzită numai lor, în care omul obişnuit nu putea pătrunde că-l opreau oşteni anume puşi de pază,

acolo unde nu se ştia nici preţul aurului, nici al trudei zilnice şi se trăia îndepărtat de restul lumii. Aici erau marile grădini şi ţărmul mării. Venea apoi cartierul coloniilor genoveze şi veneţiene de armatori, neguţători şi zarafi de frunte, locuri unde se făcea şi se aduna aurul folositor Ţarigradului. Şi aici grădinile se ţineau lanţ pe malul Cornului de Aur. Apoi părţile ce cuprindeau cazărmile cu portul şi cartierele cu femei dosfrânate, ce purtau înalte scufe galbene – pentru a se deosebi de cele cinstite – îmbrăcate în mătăsuri şi catifele, ieşind numai seara din locuinţele lor parfumate cu flori rare de gardenii şi trandafiri, căci sultanul îşi răsfăţa în felul lui oştenii.

Era apoi acea parte a Islambulului cu bazare, pieţe, cai avanseraiuri, cu pântecele oraşului unde larma şi viaţa pulsau năvalnic şi aduceau foloase imediate. Aici putea pătrunde oricine.

Şi la urmă, Balata, puzderia de ulicioare murdare, strâmte, întunecoase cu turci săraci, mici meseriaşi, caraule, călători de apă, vânzători de bragă şi sarailii, căruţaşi, caravangii, tăietori de lemn, muncitorime măruntă ca plevuşcă şi deasă ca nisipul mării, faţă de care o duceau mai bine şi robii de la serai un şi care se aciuase în marginile fostului Bizanţ, începând de la ruinele vechilor palate şi până spre ţărmuri. Această centură a slăvitei, luminatei, înaltei, curatei, albei şi atotputernicii „Porţi a înţelepciunii”, „Flacără a luminii minţii şi atotştiinţei”, „Lăcaş vremelnic al urmaşului lui Mahomed pe pământ”, în care liniştea şi muţenia dispăruse, fiind înlocuite cu zarva topitoriilor, turnătoriilor, aerul curat cu îmbâcseala fumurilor rău mirositoare, fundături jegoase şi amărâte alcătuind o latură a oraşului, latura de care niciun vizir, niciun umil dregător nu se tulburase şi aşa cum fiecare curte are haznaua ei. aşa avea şi „Poarta luminii” hasnaua pe care numai localnicii o ştiau sau cerşetorii, haimanalele şi dervişii ce o cutreierau.

Dar Cemal le cunoştea pe toate şi de acolo adunase comoară de cântece, cu ajutorul cărora fermeca pe înalţii demnitari când le cin la după perdeaua o] despărţea pe el

de petrecerile lor.

Astfel, frumosul djighit afla uneori multe din tainele ce schimbau de la o zi la alta faţa imperiului, fără ca nimeni să-şi dea seama; ca singur semn erau numai capetele ce cădeau pe neştiute, câţiva demnitari înalţi, care dispăreau de boli misterioase, avuţii însemnate ce treceau la alţi stăpâni, unele leşuri ce se aruncau în mare învelite în saci, spre a-şi găsi odihna veşnică şi fără plângerile imamilor.

Astfel că, Cemal era în sine mai preţios decât mărgăritarele Indiei şi lusuf-bei cunoştea acest fapt.

Asupra lui Cemal îşi aruncase privirea Cazimir înainte de a se pierde în noaptea necunoştinţei şi cuvintele lui îi rămăseseră în urechi:

„Mai bine veşnic îmbătat de vinul dragostei Decât să iubeşti această lume care nu e a ta”.

Apoi totul se învălmăşise în minte. Se simţea căzând cu iuţeală după înălţimea unei punţi ce ajungea până sub ochii îngheţaţi ai stelelor, unde se căţărase el, robul în zdrenţe, luat de tătari într-o năvală a lor asupra Pocuţiei şi vândut la primul târg beiului, stăpânitor de corbăii. Cădea cu iuţeală şi pe măsura spaţiului străbătut, zdrenţele-i dispăreau, rănile se vindecau, iar el era deasupra unui pământ necunoscut, deasupra 10: 101 munţi, unde-l purta vântul. Era întâi gol şi o ploaie repede îi spăla trupul de răni şi de murdărie, apoi îmbrăcase o cămaşă albă, aspră şi pantaloni albi de pânză groasă. În picioare purta încălţări de piele grosolană legate cu nojiţe

Coborâse pe un vkf de munte între goruni şi frasini. Era sprinten şi pe umăr avea un arc, îşi dădea la o parte părul lui bălai ce-i cădea în ochi. În faţa lui o casă cioplită din bârne şi un eline lăţos ce se bucura la vederea-i, iar el purta în spinare vânat, o căprioară. Din casă ieşi o tânără femeie cu o tunică lungă cânepie pe ea. Părul negru, despletit, îi cădea în mele pe umeri. Avea ochii umezi şi buzele roşii. Era un chip drag, nespus de drag, şi cunoscut, tare cunoscut chiar şi ascunzişurile acelui trup le ştia. Avea o aluniţă pe umărul etang şi alta jos de tot, sub

pântec, pântecul ce-i rodise lui un copil, care apăru şi el pe pragul cel înalt. Era femeia *Im* şi el era bărbatul ei. clar unde se afla oare? Unde erau acei munţi? Cine spunea oare:

„Mările trec cu chinul dragostei spumegând însă munţii cu statornicia şi răbdarea celor de jos”.

Cine era el? Cine era femeia lui? Era tot una cu aceea văzută undeva, la un port mare şi pe mina căreia sclipea un inel cu o piatră ca un ochi viu. Era una şi aceeaşi? Făcea sforţări nemaipomenite să-şi dea seama unde se află şi cine era el. Se pomeni strigând-o pe femeie Meta şi ea pe el Carpes. El era oare Carpes? Desigur.

Se repezi la ea. O strânse în braţe cu furia deznădejdii, luă şi copilul şi deodată se simţi plin de sânge şi de răni. Se auzi vorbind:

— Romanii au pătruns peste munţii Orăştiei. Şi iar gândul nu-i dădu pace.

— Unde-i Orăştia? Ce e cu romanii? El atunci cine este?

Glasul Metei îi dădu răspunsul:

— Tata şi fraţii mei au căzut în lupta de la Sarmizegetusa. Decebal e mort. Dacii sunt înfrânţi. Tu cum de ai ajuns până la noi? Cum? Dacia moare, Carpes. Ce se va întâmpla cu noi? Cu micul nostru fiu? Şi tu eşti numai o rană, cum ai ajuns la noi?

Atunci îşi dădu scama limpede ce e cu el. Luptase la cetatea cea mare de la Grădiştea, luptase până la ultima suflare. Cum de era acuma aici, în creasta din spate, la Cogheon? căzuse oare la intrarea hrubei ce mergea pe sub munte? îi dăduse puteri dorul de a o pune pe Meta şi copilul la adăpost. Da. Mai ştia el o tainiţă ce-l va duce la cetatea Devei. S-o ducă pe Meta şi pe Brad, apoi poate să moară.

— Să mergem. Meta, să plecăm.

— Luă copilul în braţe şi pe Meta de mină. îi călăuzea spre peştera acoperită de căderea izvorului.

— Grăbeşte-te, draga mea! Grăbeşte-te! Zilele Daciei sunt numărate. Ca o săgeată îl străpunse întrebarea:

Unde-i Dacia? Da, unde-i? La Alba, unde a fost cu tatăl lui la… nu mai ştia la cine. Ş< Deva? E cetatea cea mare, acolo unde aurul ţâşneşte cu apele râului Marisus. Acolo s-au dat ultimele lupte, la Deva şi pe râul Crisus. O va scoate la gura minei celei părăsite. Se opri din drum. Q strânse cu patimă în braţe, din toate puterile. Mărite Zamolxis! Apără-i – se pomeni strigând. O îmbrăţişă mai strâns, înainte ca neaşteptatul zbor de săgeţi să-i ciuruie pe loţi trei îmbrăţişaţi, înainte de a intra în peşteră. Vie rămase din ei numai sclipirea inelului cu piatra lunii.

Şi căderea în gol, sub ochii îngheţaţi ai stelelor, reîncepu. Cineva îi împingea în prăpastia ce se căsca alături de ei. Se prăbuşeau toţi trei şi pe măsură ce înaintau se desprindeau unul de altul, rănile se vindecau, petele de sânge se ştergeau. Apoi iar nu mai ştiu nimic, decât o plutire de pasăre în spaţiu orb şi gol, gol de soare, gol de lună şi de stele. Apoi puterile-i începură să crească, lumina din jur i se trase în coşul pieptului şi inima începu să-i bată. Zbura printre vulturi golaşi ce-l ocoleau şi se opri pe marginea unui lac, tot pe creasta de munte. Era un tânăr djighit de toată frumuseţea, aidoma lui Cemal şi tot Cemal îl chema; ba nu, Bedreddiri din munţii Keraburun, Bedreddin, cel al cărui cântec îl îngânau bărbaţii aflaţi pe corabia neagră a rumilor cu fildeş erau împodobite mânerele hangerelor lui, cu fildeş, minerul iataganului sfânt ce-l înălţa spre slava lui Allah, cel fără margini.

g’s s! 8 *i*! is i?: s

Veninul şerpilor, aşa cum ştia să-l amestece, prefăcându-l în leac, doctorul ture, avea puteri miraculoase: potolea durerile şi oprea însăşi otrăvirea sângelui. Aşa încât Cazimir Koniepolski începu să-şi revină cu greu, dar scăpase de primejdia morţii. Din tot coşmarul acestei ciudate boli el nu-şi mai amintea decât cele două vise, dacă vise puteau fi numite.

Or, cum el învăţase trei ani la înalta şcoală iagellonă de la Cracovia, s-ar fi putut ca între cunoştinţele lui să le fi avut şi pe cele despre români şi de războaiele lor cu Dacii. S-ar fi putut ca fiind robit odată cu un prea învăţat frate al

ordinului dominican să fi aflat mai multe întâmplări ale trecutului de la acesta, dar limpezimea ce o avusese această scurtă trăire din vis îl zguduise în chip ciudat. În vis făcuse una cu eroul legendei lui Bedreddin şi senzaţia morţii în lupta cu Mustafa îi fusese limpede. Se vedea în mijlocul celor două mii de djighiţi luptând, până ce sabia necredinciosului Mustafa îi zburase capul.

— Dacă am înnebunit? se întrebă şi atunci destăinui doctorului turc frământările lui. Nu era de mirare ca

1 Rumi – greci vraciul să-l înţeleagă, după doi ani de robie. Dar ceea ce-l izbi era faptul că leahul îi vorbea într-un vechi dialect cerchez, pe care până atunci nu-l cunoscuse.

Cazimir căuta a prinde firul ciudatei vedenii din somn. Să fie oare acesta adevărul? Atunci cum deodată s-a visat păgân. altă dată drept-credincios fiu al lui Mohamed şi acuma e creştin?

Care să fie adevărul necunoscut de oameni? Unul mai presus de Allah şi legea Coranului? Viaţa să fie o scânteie ce dăinuie prin suflet, mai mult decât această rapidă trecere spre moarte, care totuşi este numai o poartă dincolo de care se află marele adevăr? Doctorul nu-i putea răspunde. El vindeca trupurile, dar legile sufletului îl depăşeau şi poate numai cititorii în stele ar fi ştiut să-i spună acestui leah care-i rostul ciudatelor trăiri din vremea bolii.

Ce-i putea spune? Nu-i dăduse niciun fel de fiertură de buruiană, care să-l facă să aibă redenii. Nici la durerile mari nu i-a dat iarbă de Mexic. Atunci? Sunt întrebări făcute să nu aibă răspuns. Numai una şi-a găsit dezlegarea. Cum chipul femeii a fost unul şi acelaşi mereu chipul necunoscutei ghiaure pe care a întâlnit-o în port, l-a întrebat pe neguţătorul moldovean dacă-şi aduce aminte cine e, căci a salutat-o. Şi când a aflat că e nora dragomanului veneţian şi fata voievodului Moldovei, s-a gândit că-i bine să-i spună drept să înceteze cu visele nopţii.

Sultana Validé Bahrum avusese parte să-şi vadă trei

fii padişahi; îşi purta din umbră titlul atât de pizmuit de nenumăratele cadâne ale haremului de peste douăzeci de ani şi tot de atâta vreme îşi folosea puterea cu mare chibzuinţă. Iar dacă, în prilejuri rare şi învelită până la pământ în voaluri, se sfătuise cu marele vizir şi cu Muftiul \ atunci când împrejurările o ceruseră, acuma aproape că nu le mai simţea nevoia şi din instinct, cât şi din deprinderi câştigâte”, dădea sfaturile ei lui Ibrahim-sultan.

Ajutată şi de legile Coranului, care sileau pe padişahi a purta respect mamelor lor, sprijinită de legea sfântă şi de datină ce se ţinea cu stricteţe, Ibrahim trebuia să asculte cuvântul mamei sale, şi cum sultana Validé se bucura de venituri ce se urcau anual la peste o mie de pungi de galbeni adunate din întregul pământ al împără

1 Muftiu – un preot de rang înaltţiei, uneori când se simţea nevoia unei grabnice înarmări ajuta cu banii săi vreun război. Era bine să i se câştige bunăvoinţa. Cu atât mai mult, cu cât, după datină, sultana Validé aducea, în haremul lui Ibrahim, cât ţineau sârbă* torile Bairamului, în fiecare zi, câte o fecioară. Iar aceasta, tânără, frumoasă, cu aleasă creştere şi împodobită cum «e cuvine unei rhirese, era înfăţişată de însăşi sultana, fiului ei. Tot sultana Validé era aceea care alegea, dintre darurile făcute în fecioare de către viziri şi paşi, pe acelea ce se cuveneau a fi în apropierea Padişahului, fără încuviinţarea sa neavând voie să-i fie înfăţişată niciuna.

Iar cum peste datini nu se poate trece fără a se călca preceptele Coranului şi cum Kictemdai Valide Sultanu [16]avea ochi ageri şi urechi ascuţite fiind cu totul devotat sultanei Bahrum, nu se putea trece peste cuvântul înălţimii Sale, ce avea puterea de a opri chiar alegerea unei Sultana-Hazechi[17].

Aşa încât, sultana Validé înştiinţată că fiul său avea de gând să ceară ostatecă pe fiica beiului de la Moldova, şi cunoscând că una dintre domnite, măritată după fiul

16 Kicteindaî VaJidé Sultanu — ofiţerul sultanei pe post de vistiernic şi strîngător cfc birurile cuvenite sultanei mame.

17 Sultana-Hazechi — piima sultană

dragomanului veneţian, se afla la Ştamhul, a dorit să o cunoască pentru a-şi da seama cum îi va fi sora ce avea să stea în grija ei. Cum nu-i plăceau femeile urî le şi lipsite de alese purtări, voia să vadă pe Simina pentru a se lămuri şi asupra Ruxandrei. Se mai întâmpla ca ostatecele să aducă încurcături şi cum de ele nimeni nu se poate atinge câtă vreme rudele ei nu se făceau vinovate faţă de împărăţie, atunci cuvântul dat trebuia ţinut cu sfinţenie. Nimeni nu a spus vreodată despre acest voievod că nu le-ar fi cu adevărat supus şi prieten şi câtă vreme îşi plătea tributul nici. Al Coranul nu da voie să se atingă de el.

De-i va plăcea şi-ar mai umple urâtul vremii, căci deşi ar fi dorit să aibă şi fată, nu avusese parte să-i trăiască, cu toate că, după obiceiul de la Înalta Poartă, a da naştere Unei fete era ca şi cum nu ai fi născut.

Aşa au spus Ulemalele şi Fetva[18], numai că ea avea în adâncul inimii cu totul altă părere, cu atât mai mult cu cât beiul de la Moldova trimisese la sărbătorile de circumeiziune a fiului lui Ibrahim douăzeci de mii de bani argint, două coroane de aur bătute în mărgăi itare, optzeci de coţi de stofă cu flori de aur şi argint şi patru piei neobişnuit de mari din blană de râs.

Iar paşa de Silistra, cel căruia îi era încredinţată apărarea transporturilor de miazănoapte, când venise de la Babadag, unde îşi avea cetatea, îi adusese nu numai dar nepreţuit din partea acestui bei, dar şi încredinţarea că nu le va ieşi din cuvânt. De această stare de lucruri o încredinţase prin Kicteindai Validé Sultanu şi Kihaia Ketcuidebeg al vizirului.

Aceasta se întâmplase în toamnă, pe când se afla în palatul Davud Paşa, deoarece obişnuia a-şi petrece zilele frumoase în afara Istanbulului, unde erau cele mai frumoase grădini, aidoma celor din Erzerum.

9

Dacă cineva ar fi întrebat-o pe Simina ce a înţeles din patru ani de căsnicie, n-ar fi avut ce să răspundă. Când sufletul nu-i părtaş, când nimic nu transfigurează legile

18 Fetva — cea mai înaltă funcţie între UleroaD

naturii, gustul rămâne amar şi datoria rămâne datorie; nici tinereţea nu ajută la nimic. Dragostea îşi are legile ei: ori e, ori nu e, iar firile care au norocul de a o întâlni, căci şi asta e un noroc, nu mai pot fi păcălite nici de simţuri, nici de datoria impusă la citirea cununiei. Madona Simona Grillo. care intrase neprihănită în Istanbul, înţelegea astfel prea puţin din bucuriile ce ar fi trebuit să-i lumineze noua viaţă, ba mai mult şi apropierea lui Ambrozie îi era o silnicie pe care o suferea, deoarece aşa se cuvenea şi gândea că aşa îi fusese soarta Nu avea putere să i se împotrivească şi totuşi tinereţea din ea nu se lăsa biruită. Era la fel de gingaşă, la fel de plăcută la vorbă, cu gândurile la fel de întoarse înapoi.

Prinsese repede limba italiană şi se putea înţelege cu cei din jur şi mai cu seamă cu donna Lucreţia, soacra ei, femeie subţirică şi harnică, ce-şi găsea tot rostul şi plăcerea vieţii în acea vaşnică îngrijire a unei case mari şi grele, treabă la care era ajutată de mulţime de slujnice. Păru-i blond albise uşor, făcând o spumă mai deschisă pe lângă tâmple, ochii-i cenuşii arătau blândeţe, gura cu buzele subţiri nu se deschidea niciodată a ceartă, totuşi cârmuia cu o mină de fier pe toţi cei ce ascultau de ea. ti plăcea uneori să meargă însoţindu-şi bărbatul, când se ducea la palatul Cesagan de pe malul Bosforului, la parcul lldiz, închis pentru restul oamenilor. Dar marele dragoman era deseori chemat acolo, iar ea avea voie să treacă dincolo de palatele fiilor sultanului, mai departe de chioşcul Maltei, de marele lac şi trecând dincolo de casa de vânătoare avea îngăduinţa să-l aştepte, însoţită de slujitoarele sale, la chioşcul Ortakâoy, unde se închina după datină sultanei celei mari sau cu prilejul Bairamului, frumoasei sultane Mectum, favorita lui Ibrahim.

Arareori veneau şi pe marea uliţă a Beciktakului, când sultanele se aflau lângă lacul Becikaci, loc anume amenajat pentru ele, unde aveau un chioşc lucrat numai în marmură, în stânga marei moschei a lui Klidij Ali, în apropierea căreia se afla seraiul lui Ebulk-Huda, marele vrăjitor al sultanului.

Donna Lucreţia rămânea la chioşcul Hamidré, iar marele dragoman trecând pe drumul Ildizului, dincolo da moscheea Tekké Hasâli a sultanului, se îndrepta spre seraiul unde erau primiţi atât dragomanii apusului cât şi ai ţărilor ce le plăteau tribut pe larg rotundul lumii.

Acest serai se afla destul de aproape de marele harem al sultanului, de locuinţa sa, cât şi de lăcaşul eunucilor, ca şi de al beilor ce se aflau în imediata poruncă a padişahului. Şi cum aşteptau venirea ca ostatecă a domniţei Ruxandra, ce avea să locuiască în seraiul sultanei Validé, donna Lucreţia mergând cu darurile dinainte pregătite la seraiul cel mare, o luă şi pe Simona, dând ascultare poruncii sultanei Validé, deoarece până atunci nora sa nu fusese încă înfăţişată Marei Sultane. În sinea ei, donna Lucreţia dorea să o înveselească în felul Istanbulului pe fata lui Vasile Lupu, sau să o facă să priceapă cât de bună îi e viaţa, pe lângă aceea a turcoaicelor şi a femeilor marelui Padişah. Obiceiul locului cerea ca îndată ce coborau din rădvan, să se acopere cu tradiţionalul văl albăstrui ce nu lăsa să li se vadă decât ochii şi aşa să pătrundă înăuntrul palatului. Intraseră pe poarta haremului dinspre apus. Dar când s-au dat jos, tocmai ieşea marele vrăjitor şi cititor în stele de la seraiul sultanei. Era înalt, slab, cu ochii adânciţi în cap sub sprâncene stufoase. Turbanul roşu avea o pafta cu granate negre, iar halatu-i scump, arabescuri violete.

Întâi le privi aproape fără să le bage în seamă, apoi se opri cu ochii spre mâna Siminei, pe degetul căreia inelul cu piatra lunii făcea ape vii, aidoma unui ochi caiar clipi, schimbându-şi culoarea cu o repeziciune uimitoare.

Ebulk-Huda o măsură din cap până în picioare, cu încetul, apoi privirea-i trecu asupra donnei Lucreţia.

— Chissir Elles! murmură el.

— Femeile astea au moartea în jurul lor! Moartea le dă târcoale. Din val de mare, din vânt de munte le pândeşte pe sie şi neamul lor, nu numai pentru păcatul de a le fi văzut chipul azi, nu numai pentru că sunt ghiaure şi calcă anume pe urmele mele. Dar văd în jurul lor capete

care cad, iatagane sclipind, focuri arzând, femei prăbuşite ce plâng, ape ce se-nvolburează. Gemete peste Istaâmbul, plânsete peste un pământ străin! Allah izbeşte cum izbea Murad, răposatid sultan şi stinge un neam ce nu ne e împotrivă. Numai femeia cea tânără, deşi va păstra inelul, va fi ca pasărea călătoare ce nu şi-a aflat cuibul aici; pe fruntea ei acum acoperită nu-i pată de sânge, urmele ce le lasă picioarele, mici, nu se amestecă pentru totdeauna cu pământul, dar colţul stâng al vălului ce se târăşte pe jos, îi va târî pe toţi cei ce i-a lăsat în urmă, în marea nefiinţei, aşa cum a hotărât Allah.

Ebulk-Huda nu ştia cine sunt şi nici n-a întrebat. Gândurile şi vedeniile lui şi le-a mormăit singur în barba-i neagră. Numai eunucul Hassim, de strajă fiind, le-a înţeles. El o cunoştea pe donna Lucreţia, ştia cu cine vine şi s-a înspăimântat în sinea lui de profeţia făcută, deşi în viaţa lui văzuse multe.

Dar el ştia că vieţile oamenilor sunt praf şi pulbere în faţa marelui judecător al lumii, cel care hotărâse să fie el eunuc în loc să se bucure de toate câte viaţa le poate dărui unui bărbat; aşa era numai un sac umflat care-şi mistuia greoi tainul zilnic şi păzea femeile padişahului şi printre altele pe prea frumoasa Meetum.

Înăuntrul palatului, după ce trecură prin mai multe săli şi câteva încăperi, ajunseră în iatacul cel mic, unde se afla sultana Bahrum, mama sultanului Ibrahim.

Culcată pe o sofa acoperită cu perne preţioase, Kissem nu părea să aibă cincizeci de ani. Era o grecoaică puţin îngreunată de vârstă, dar cu glezne şi încheieturi subţiri, cu pieptul plin şi mijloc încă frumos, cu obrazul smead, neted şi ochi mari, focoşi cu sprâncene groase, îmbrăcată în mantie aurie, având unghiile de la mâini şi de la picioare vopsite în roşu, aşa cum îi plăcuse răposatului sultan „pe care ea îl iubise.

Murindu-i stăpânul şi soţul, sultanul Ahmed, cel ce o făcuse Sultana-Hazechi, ea se purta aşa cum îi plăcuse lui când o asemuise cu un fruct de rodie. îi păstra amintirea ca a celui mai aprig bărbat; ştia din spusele ce străbăteau

haremul că fusese cel mai bun călăreţ, cel mai destoinic arcaş, cel mai iute de picior la alergare şi statornic în toate cele ce-şi punea în minte, iute la gândire. Atâta că, din când în când, îl apuca câte o nebunie a nevoii de a ucide şi atunci era primejdie. Dar poate numai aşa putea fi biruitor în toate războaiele, făcându-şi mână pe muţii şi înspăimântaţii lui supuşi. Şi Yahye Bahrum, sultana văduvă, îşi umplea golul inimii de acum cu un cântec. Roaba greacă cânta când au intrat. Le-a făcut semn să stea jos pe divanul de lângă fereastră şi ascultă mai departe, cu ochii întorşi spre amintirile tinereţii ei.

Chrisanta ciupea coardele unui silsdor (harfă) şi vocea şi răsuna plină de dor în tăcerea odăii.

„Te-ai rupt din al Greciei pământ Tu, sufletul meu!
Din marea albastră te simt o. fărâmă Ce cată mereu
Talazul din care şi-a fost luat fiinţa. Şi zbuciumul tău
Mă poartă spre valul lovit de furtună.
Mă poartă mereu
Să aflu din vântul ce cântă pe ape.
Din valul ce prinde din nori să se îngroăpe
Ce vrei tu şi eu.

Visezi cer albastru cu flori de lămâi şi coasta grecească şi dorul dintâi. Tu, sufletul meu”.

Greaca ciupi uşor coar dele instrumentului şi tăcu.

În sufletele lor de copii ai coastelor Peloponezului, crescuţi pe ţărm de mare, unde veşnic poposeau corăbii, aceeaşi nostalgie pătrundea ca o ceaţă rupându-le de ceasul prezent.

Şi nu uitase niciodată cuvintele auzite pe când se afla cu padişahul la Ogli Jalisi[19] şi a venit acolo muzicantul grec Hector, cel ce cântase atât de neasemuit de frumos pe când trecea cu barca pe sub ferestrele lor. Atât de minunat cântase, încât parcă se deschideau cerurile şi însuşf şahul şahilor trimisese pe Emirzerum să-l cheme înăuntru, să-i desfete cu vraja vocii lui.

Atunci marele muzicant al şahului. Emirzerum Ogli, persanul, aflând că necunoscutul este grec, spusese:

19 Ogli Jalisi — palat pe malul Bosforului

„Slăvite, supuşii aceştia, care stau astăzi sub sceptrul vostru au fost odinioară domnii voştri. Şi eu am văzut prin acest cântăreţ că ei au meritat această cinstire. Într-adevăr, eu am citit în cronicari multe spre latida lor; cu toate acestea n-am putut să aflu în poporul acesta pe cineva măcar care să merite laudele ce li se aduceau odinioară. Dar spre fericirea mea, astăzi am dat de un bărbat, căruia dacă toţi ceilalţi greci îi sunt asemeni, atunci într-adevăr că acest popor s-a cuvenit a fi domn asupra împărăţiei voastre, cât şi a fi acum în serviciul vostru. Căci, deşi cred că între toţi oamenii-împărăţiei nu este un altul mai meşter în arta muzicii decât mine, totuşi eu abia sunt demn a mă numi şcolarul acestui grec”.

Şi alesul Emirzerum ale cărui cântece înfiorase inimile tuturor celor ce-l auziseră, după ce-i dăduse grecului un dar de mare preţ, se aplecase sărutându-i mâna de trei ori în semn de cinstire a acestei arte de nepreţuit a umilului cretan. Apoi se întorsese şi făcând o adâncă închinăciune în faţa sultanei Kissem, pe atunci încă tânără şi maiestuoasă, adăugase:

— Ştiam că Înălţimea Sa Şahzade Bahrum[20]-Kissem e de obârşie greacă şi am fost întotdeauna supusul său rob, ascultător la porunci, acuma însă aceasta obârşie mă face să o socot, mai presus de toate sultanele ce au stat vreodată în haremul înalţilor Padişahi şi a tuturor emirilor – şi-i sărutase vârful încălţării ca pe o filă sfântă din Coran.

Bahrum-sultana nu uitase şi acuma surâdea trecutului, umplându-şi prezentul cu el.

Apoi Bahrum-Kissem îşi scuturǎ uşor capul pe care părul negru strălucea ca o cască, cerceii scoaseră un zăngănit de lănţişoare şi atunci donna Lucreţia se sculă, se aplecă în faţa-i şi, după ce îi ură bună şi lungă sănătate, o înfăţişă pe Simina care ţinea în mâini sipetul cu daruri, ca pe fiica iubită a credinciosului voievod Vasile Lupu de la Bogdan Iflak şi totodată prea buna sa noră. Apoi o vesti că, în săptămâna ce vine, va sosi la Înălţimea Sa, mezina domnului Moldovei ca ostatecă, despre care îşi ia

20 Bahrum — puternica.

îngăduinţa să creadă că va fi pe placul ilustrei sultane, mai cu seamă că îi plac mult cântecele şi are o voce frumoasă.

Sultana Kissem încuviinţă, primi darurile, le dădu dulciuri şi le lăsă să asculte din nou muzica.

Era un vechi cântec de dragoste, un ghiuzel ce o înfiora pe Simina:

„Mectum! A ta-i iubirea mea curată la zorii unei dimineţi în crângul înflorite-ţi vieţi când totul cântă şi tresaltă în a luminii strălucire şi limpede-i întreaga fire Mectum! Duioasa mea iubire Crescută sub a lunii rază când visurile-mi stau de pază, Iar cerul e nemărginire De scânteieri ce mă-nfioară. Ca faţa ta de floare rară Mectum, Mectum!”

Sultana Kissem le întrebă dacă le-a plăcut tfntarea, dacă i-au priceput cuvintele, apoi le întrebă de sănătate şi copii; aflând că Simina încă nu-i mamă, o sfătui să se grăbească, căci tinereţea-i scurtă, şi cum vorbise cu ele greceşte, le mai făcu cinstea a le mai îmbia cu fructe şi prăjituri, apoi le lăsă să plece.

Simina păşise pentru prima oară într-un harem; pentru prima oară văzuse pe sultana-mamă. Totul îi păruse ireal, ca scos dintr-un basm straniu visat cu ochii deschişi.

Marmura aceea roz şi albă din care erau înălţate coloanele, brâiele încrustate şi nenumărate pietre scumpe ce înconjurau pereţii încăperii de formă ovală în care fuseseră primite, covoarele groase aurii, divanele ce sclipeau de atâta fir de aur, femeile acelea cu şalvarii acoperiţi de o reţea de peruzele, cărnurile lor albe ce se întrezăreau sub subţirimea mătăsurilor, ochii vopsiţi încât să pară imenşi, ochi goi de gânduri, ca o întreagă adunare de fiinţe moarte, trăind în amintirea unui mort şi totuşi ducându-şi viaţa mai departe, împodobite ca nişte idoli, au înspăimântat-o în adâncul sufletului.

Simţea o luptă surdă de supravieţuire peste un neant, căci nicio cadână, oricât de tânără ar fi fost, nu avea nici viitor, nici viaţa ei, aidoma plantelor ce trec peste iarnă învelite în zăpadă, dar nemaiînflorind niciodată.

Numai cântecul acela grecesc, ce o întorcea pe

Bahrum sultana în vremea când se numise Casandra-Zimie, de neam ales de stăpânitori din Salonic, frumoasă şi plină ele viaţă. Cântecul acela adus cu ea în rebia-i din care se înălţase până aproape de scaunul împărătesc unde o purtase dragostea fiului ei Ibrahim, era un semn al întoarcerii spre trecut de unde-şi luase puterea pentru a trăi mai departe şi a ţine frânele ce i se cuveneau în mână. Aşa or fi arătând chipurile idolilor despre care atâtea i se povestise! Simina se cutremurase. Dairaua şi cântecul erau singurele porţi spre luţnină? Dar singurătatea sufletului şi lipsa de speranţă cum se puteau înlocui? Lipsa de iubire? Ce se putea pune în loc? Marmura rece? Belşugul giuvaierurilor? Câte o plimbare cu barca acoperită pe Lacul cel Mare? Sau în parcul Yildiz? Toată viaţa dusă într-un ţarc? Toată? Oare credinţa le dădea puterea de a merge astfel mai departe sau o împietrire a inimii?

Şi sora ei, Ruxandra, cea atât de plină de viaţă şi atât de răsfăţată până acuma va veni să trăiască în acest palat cu umbre? Palat în care nu se aud glasuri de copii, nici pasul, nici râsetele unor bărbaţi, nici larma unei petreceri la întoarcerile de la vânătoare?

În ce fel de momâie avea să fie schimbată biata ei mezină? Dacă i s-ar fi îngăduit să o ţină cu ea, acolo, în Pera, pe malul Cornului de Aur, ea ar fi ferit-o de primejdia unei asemeni amorţiri. Auzise că pentru feciorii de domn ostatici primejdia e mai mare, căci între demnitarii Stambulului căpăta cei mai mulţi năravuri în contra naturii, dar nici pentru fete nu-i bine să se deprindă a vieţui între cadâne!

Pe ţărmul Cornului de Aur. viaţa îşi desfăşoară altfel firul, iar ea şi-ar fi găsit un rost având grijă de Ruxandra.

Aşa. nu o trăgea inima spre nimic. Drumul ei se oprise aici: se simţea aidoma unei păsări pe o creangă: nimic sigur, nimic de care să se prindă în jur, mătuşa Marga era bună că a întovărăşit-o şi mai cu seamă că a rămas cu ea: se vede că avea şi domnia sa un mare gol în suflet de părăsise casa şi ţara ca să vină idei. unde a

înţărcat dracul copiii.

„A fugit şi mătuşa de amintiri cinci m-a însoţit pe mine şi acuma toată ziua îşi găseşte rost de treabă, ca să nu stea o clipă. Ne-am adunat două dureri pe un pământ străin, ca să ne sprijinim una pe alta. Dar ce putere am eu? îmi oboseşte şi capul şi limba tot vorbind în graiul lor italienesc şi căutând să-l înţeleg când vorbesc atât de repede şi atât de mult!

Nu-s în harem, nu-s roabă, nimeni nu mă asupreşte, dar nu-s fericită şi n-am să fiu în toate zilele mele. Pot eu să fac altceva? Pe tatăl meu de-abia acum îl înţeleg de ce şi-a luat doamnă nouă, tânără şi frumoasă. El e născut să fie puternic, să lupte mereu cu viaţa. S-a despărţit uşor de mine. După moartea lui Ioan şi a mamei în părul lui negru au apărut fire albe; eu am plecat la Stambul, Maria va pleca în iarnă şi ea la casa ei, Ruxandra va veni încoace. Rămânea casa domnească pustie şi tata nu-i făcut să trăiască printre umbre şi amintiri. Am să fiu mai bună cu mama mea vitregă, noua doamnă a Ţării Moldovei. Să-i trimit nişte daruri de preţ pentru fratele ce mi l-a dăruit. Viaţa e mai încâlcită decât am înţeles-o eu până acuma, dar azi, văzând-o pe sultana de la Yildiz, parcă mi s-a luat o pin/ă de pe ochi şi din pricina acestor gânduri, m-am zbuciumat ca niciodată”.

Simina se aşeză pe scaunul din faţa ferestrei dinspre Cornul de Aur şi începu a scrie tatălui ei pentru prima oară de când se afla la Stambul o scrisoare pornită din inimă:

„Mărite Doamne şi drag tată.

Doresc întâi multă sănătate Mariei Tale, Doamnei Ecaterina şi micului meu frate; iar cum Ruxandra trebuie să fie pe drum spre Istanbul, o aşteptăm cu dragoste, mătuşa Marga şi cu mine.

Viaţa mea aici e aşa cum ai hotărât-o Măria Ta, numai că eu nu mă pricep şi nu pot să adaug nimic la ea spre a mă simţi ca la Iaşi. Poate vina să stea în mine, că nu-ţi seamăn la fire Mariei Tale, ce ai tăria de a găsi mereu prilej, dacă nu de mare bucurie, dar nici de mare mâhnire în mersul vieţii. La fel şi mătuşa Marga, aidoma Mariei

Tale, că ştie a-şi face prietenii pe unde merge, iar soacra şi socrul meu o ţin în mare preţuire şi pentru vorbele-i bune şi pentru sfatul bun ce ştie a-l strecura când e nevoie. Parcă ar fi bărbat şi femeie totodată, păstrându-şi şi aleasa înfăţişare. Eu nu-i găsesc pereche nici aici, nici în ţara Moldovei. Numai eu mă simt neajutorată, deşi îmi dau toată silinţa a mă deprinde în aceste locuri, dar mulţimea de aici mă năuceşte. Corăbii încărcate din toate părţile lumii trag mereu la mal şi din ele coboară o lume pestriţă şi neînţeleasă. Paşi şi bei de toate felurile trec pe uliţele acestei cetăţi domneşti şi toţi sunt întovărăşiţi de nenumăraţi oşteni cu iatagane sclipitoare, încălecaţi pe cai îmbrăcaţi cu valtrapuri, iar când iese ienicerimea la înfăţişare la sultan, se zguduie pământul de tropotul lor, de parcă s-ar mişca adâncurile. I-am văzut o dată din chilia patriarhiei şi m-am temut nespus.

În săptămâna aceasta m-am înfăţişat, împreună cu madona Lucreţia. cinstita mea soacră, înaltei sultane, care-i cam ca mătuşa, de n-ar fi împodobită ca o icoană turcească sclipind de podoabe şi vopsele. Atât că-i grecoaică şi ne-am putut înţelege. îi place mult să audă cântându-se şi are mai multe roabe în jur decât avem noi jupâniţe la curte.

Ruxandra va sta acolo într-o strălucire cum nici în poveste n-am crezut a fi, numai că mie mi-e teamă de străluciri mari, să n-ascundă mâhniri şi păcate mari, să nu le poată duce un om. Dar se vede că soarta jupâneselor e să fie triste şi să-şi facă închipuiri negre din orice. Până şi la mătuşa Marga a cărei viaţă fusese ca o primăvară înflorită, şi a dat trăsnetul peste ea, darmite la celelalte? %

Poate dacă Măria Ta mi-ar fi hărăzit altă soartă, aş fi fost şi eu o vreme ca o primăvară pe dealurile laşului, dar1 m-am supus voii Mariei Tale, numai sufletu-mi nu vrea să cunoască pacea şi supunerea şi se simte pierdut în târgul domnesc al turcului, unde ziduri înalte împrejmuiesc trecerea, unde turnuri înspăimântătoare, despre care se spun grozăvenii, stau ca nişte vulturi de piatră de strajă, unde harabalele cu vinovaţi trec mereu cu juvăţul de gât

spre locul pierzaniei lor, iar mulţimile fac haz de nenorociţii încălecaţi de-a-ndoaselea pe măgarii ce-i poartă la înec. Mi-e teamă. Totu-i prea mult, prea mare şi uneori pământul huruie din adâncuri, acolo parcă se trăieşte cu un picior în groapă şi altul afară.

În Pera e mai linişte. Şi de seraiuri mi-e teamă: copiii acolo se iau de mici de la mamele lor, să-l crească bărbaţii. Parcă trăiesc într-o pâclă. Norocul meu tată şi Doamne e că m-ai pus să învăţ a citi. Aici am cărţi greceşti şi am început a deprinde şi italiana. N-am ştiut că pot fi atâtea cărţi pe lume în afară de Biblie şi Alexandrie. Socrul meu mi-a dăruit două: într-una scrie despre Mihai Voievod al Munteniei, iar alta povesteşte din viaţa grecilor de demult.

Mi-e dor de Domnia ta, tată, şi de Moldovav cu plecăciune mă închin eu, acuma Simona Grillo din Pera Constantinopolului”.

În anul Hegirei 1032, când sultanul Mustafa fusese înlocuit cu Murad Sultan, Ibrahim Padişah îşi datorase viaţa numai mamei sale, Bahrurn-Kissem, ce-l scăpase de primejdia sugrumării folosită de orice padişah ce avea mai mulţi fraţi cu aceleaşi drepturi.

Prin sugrumare îşi începuse Murad al IV-lea domnia, când uneltise a i se lua în acest fel viaţa unchiului său Mustafa, care la numai cincisprezece luni după urcarea pe tron trebuise înlăturat atât pentru viciile, tirania şi setea lui de răzbunare ce adusese mari nenorociri, cât şi din pricina că nu făcuse nimic pentru împărăţie, lăsând-o pe mâna acelor aleşi ai săi cu care-şi înmiu-l; ea mai cu plăcere patul şi timpul. Veniseră vremuri tulburi.

Apoi soldaţii nu uitau că răposatul sultan Ahmed avusese trei fu: pe Usman, Murad şi Ibrahim, cu drept de moştenire.

Ienicerii fuseseră înjosiţi de Osman sultanul care cutezase a se atinge de ei, deşiiinţându-le trei din odele ienicereşti, fapt nemaipelrecut până atunci. Şi fiindcă puterea era în mâna lor, insulta aceasta ce nu se mai pomenise, ca vreun sultan să se atingă chiar de ostaşii ce întinseseră puterea şi slava Aliotmanului, fără să-l ierte au

adăstat o vreme, urându-l pe sultan din adâncul inimii. Şi totuşi au aşteptat, până într-o iarnă cumplită, a patra a domniei lui Osman, iarnă atât de geroasă încât se putea trece de la Constantinopole la Iskindar peste apa îngheţată. Şi, în acea iarnă, mulţi nevoiaşi muriseră de frig şi mai cu seamă acei călugări cerşetori indieni, care umpluseră Stambulul de la o vreme. Atunci, pe când ienicerii nu mai aveau cele trei companii, care alcătuiau aleasa şi neînfricata odă a o sută unsprezecea, iar revolta lor creştea cu fiecare zi, în anul 1029 al Hegirei s-a arătat pe cer, în ziua douăzeci şi opta a lunii Relbul-Ebvel, o sabie curbată, lată de trei picioare şi lungă cât cinci lăncii puse cap la cap. Iegnicerii răsculaţi au înţeles că-i semn de la Allah şi l-au ucis-pe Osman. Semn, pe care toţi cărturarii şi iegnicerii l-au înţeles ca pe un blestem peste cel ce s-a atins de aleasa urdie, ai cărei ostaşi luptaseră pentru mărirea împărăţiei şi înăbuşiseră în Asia răscoala lui Calender Ogli şi la vil, apoi fuseseră gata. a-i birui pe aprigii persani. Poporul de rând se cutremurase de spaimă la acest semn nemaipomenit. Şi iegnicerii şi-au adus aminte de Ahmed-sultan cel mort de friguri în războiul cu persanii, gadişah îngăduitor, generos, curajos, care îşi preţuise oştirea aşa de mult, încât poruncise să se înalţe pe hipodrom, lângă moscheea Suleimanie, geamie pentru ostaşii din cazărmile Stambulului. Folosise pentru geamie aproape tot aurul vistieriei şi o împodobise înăuntru cu două sute de tablouri aurite pe care erau săpate numele profeţilor, câte un verset din Coran şi fiecare tablou fusese împodobit cu câte şaizeci şi unu de diamante. Sultanul Ahmed însuşi urmărise zilnic lucrul la geamie şi tot el plătise lucrătorii, ca un semn de cinste pentru oastea sa.

legnicerii nu uitau, nu iertau. Sultanul Osman, urmaşul cel mare nu-i semănase. A greşit greu faţă de ei şi de îndrumarea părintelui său încât trebuia să plătească cu domnia şi cu viaţa. La fel plătise şi Mustafa Sultan, fratele lui Ahmed Padişah, nesocotindu-i pe iegniceri şi trebile împărăţiei. La bătaie de joc, cu bătaie de joc l-au plătit: şi când l-au alungat din scaun l-au pus călare pe un măgar şi

aşa l-au purtat pe uliţele Istanbulului, până la închisoarea Şapte Turnuri, unde a fost sugrumat la porunca nepotului său Murad al IV-lea, cel ce singur îndrăznise a porunci moartea unui muftiu, călcând cu bună ştiinţă legea şi în cruzimea lui pusese să fie pisat într-o piuliţă uriaşă.

Murad era ambiţios, viteaz, neliniştit şi cumplit de crud, dar de apriga vitejie a lui Ibrahim Belyzade a avut nevoie la atacul Erzerumului şi al Bagdadului şi al Erevanului, apoi la despresurarea cetăţii Voran. Şi chiar în afara timpului de războaie ce se întindeau între primăvară şi toamnă, nu se gândise să-şi omoare singurul frate ce mai era în viaţă, şi aceasta datorită sultanei Validé…

Rămăsese în viaţă fratele Ibrahim, deşi nici pe el nu-l ocoleau viciile. Kislar Agasi1 ştia mai bine decât oricine cât de dedat era el plăcerilor haremului din clipa în care scăpa de sub arme, pe care, ce-i drept, ştia să le mânuiască în lupte.

Poate viaţa şi-o datora în parte chiar acestui Kislar Ağası, care îl spiona şi arăta sultanului că între greutăţile domniei şi aprigile plăceri ale simţurilor care-l stăpâneau până la pragul nebuniei, Ibrahim le alegea pe acestea din urmă, pentru care nu dădea socoteală ni: „lui. Şi aducea dovezi ce nu puteau fi înlăturate şi cu care îna-i crudă se împăca mai bine dqcât cu nişte virtuţi prea lăudate ale mezinului său.

Şi din această îndoită îndeletnicire, Kislar Ağası se alesese cu bani grei şi cumpărase pământuri şi seraiuri la Cairo, în Egipt, unde avea să se retragă, conform obiceiului, după ce va fi eliberat din dregătorie. Dar om practic, îşi asigurase şi un al treilea izvor de câştig de la sultana Validé – care supraveghea în felul ei viaţa acestui ultim fecior al său, cu puteri şi gusturi de centaur. Kislar Ağası arăta sultanei Validé ce primejdie îl pândea pe padişah, nemulţumind pe iegniceri. Bahrum sultana îşi răscoli amintirile. Îl scăpase de răzbunarea lor pe Murad, acum îl va scăpa şi pe Ibrahim, care s-ar putea să împărăţească tot atât cât şi fratele lui Murad. Dar un om fără frâne e la fiecare clipă în voia lui Allah.

Sultana Bahrum vărsase destule lacrimi pentru primii dispăruţi, căci ai ei erau cu toate virtuţile sau păcatele lor; acuma ar fi avut nevoie sultana Validé de un răstimp de linişte spre a avea mintea limpede să-şi ajute al treilea fiu. Şi fiind greacă, din ales neam, ştia multe istorisiri şi nu uita niciodată povestea cetăţii Brusa şi felul cum a fost cucerită de către sultanul Othoman numai prin vicleşug, pătrunzând pe pământurile anatoliene. Ţinea minte cum Othoman după ce cucerise cetatea, neputând intra şi în castel, a recurs tot la înşelătorie. A răspândit ştirea precum că a murit în urma rănilor şi a lăsat cu limbă de moarte să roage pe castelan să-i fie îngăduit a fi depus în mănăstirea călugărilor greci din castel. Odată îndeplinită aceasta.

Kislar Ağası – căpetenia eunucilor oastea lui aflată în cetatea Brusei, cea cu ape făcătoare de minuni, se va retrage. Călugării au crezut spusele solului şi se învoiră. Atunci el a umplut un coşciug cu arme şi Othoman însuşi, îmbrăcat ca simplu soldat, a intrat cu alaiul mortului în castelul întărit şi odată intrat, lăsă porţile deschise oştii turceşti aflătoare în cetate şi cuceri astfel inima împotrivirii.

Istoria aceasta se răspândise de-a lungul şi de-a latul lumii, deoarece Brusa având ape vindecătoare, mulţime de oameni cerea îngăduinţa să vie acolo spre lecuire.

Mama trăsese învăţătura de a ajunge la ţintă pe ocolite. Şi cum legendele merg peste sute de ani din gură în gură, aşa merg şi peste rotundul pământului; şi sultana Validé, pe numele ei creştin Zimié sau Zina cum o mângâiaseră de mică, nu uitase povestirea ce ar fi putut fi şi adevăr şi legendă, dar înţelesese mai bine o trăsătură de fire a turcilor şi când ajunsese în haremul lui Ahmed s-a putut purta înţelepţeşte, pentru a putea scoate tot ce era bun din soarta-i neobişnuită, mai uşor de îndurat lângă un sultan cu vederi mai largi şi fără vicii trupeşti. îi făcuse trei feciori şi din umbră le păzise viaţa de toate intrigile marilor viziri şi ale marelui muftiu. Dar pe feciorii ei, în viaţa şi deprinderile lor nu-i putuse îndruma şi cei ce

fuseseră însărcinaţi cu îndrumarea lor îi corupsese şi îi viciase. Nu mai putea face mult, căci şi viaţa ei însăşi era în mâinile lor. Dar sângele grecesc avea şi el tăria lui. Nu cântau oare corăbierii Salonicului despre o cetate cucerită de greci, cu ajutorul unui cal de lemn plin de oşteni, cu care o zeiţă crudă amăgise pe Troieni? Deci vicleşugul nu fusese inventat de turci şi, cu zeci şi sute de vicleşuguri din umbră, părând că se îndeletniceşte numai cu cântec, poezie şi cusutul pe mătăsuri veneţiene, Bahrum, sultana cea mai deşteaptă dintre toate, ştia tot ce se petrece în seraiurile feciorilor şi când se putea, fără ştiinţa nimănui, câte un sfătuitor prea rău, prea vicios, dispărea fără urme.

Aflase prea târziu că Osman începuse să micşoreze numărul iegnicerilor şi al spahiilor. De la această greşeală îl oprise pe Murad, cu sfat ce nu părea dat decât ca o părere a marelui muftiu.

Murad încetase cu schimbările în corpul iegnicerilor şi al spahiilor, deşi a vrut o oaste nouă, de el înfiinţată, cu care să cucerească lumea.

Acum, cu Ibrahim, cel care-şi păstrase ziua de vineri nu pentru slăvirea lui Allah, ci cum spunea el, „E ziua mea, când intru în raiul huriilor şi cum ele-s nenumărate, nenumărate sunt şi bucuriile mele de la care nimeni, sub pedeapsa tăierii capului, nu mă poate stânjeni. Marele vizir va aştepta hotărârile mele în ziua ce urmează. Rămâne musulmanilor să se roage pentru sănătatea şi puterea mea”.

Şi sultana se ruga pentru fiul ei, dar nu vinerea, ci duminica, precum orice creştin. Aceasta fusese taina sa şi a lui Ahmed-sultan, care nu-i poruncise să treacă la mahomedanism, luându-şi în faţa lui Allah păcatul asupră-i şi plătindu-l cu galbeni la geamia ce o înălţase. Făcuse mai mult: cum un paşă mai sărac durase un pod peste un râu în apropierea Stambulului, uşurând astfel drumul oamenilor, Ahmed îl cumpărase la preţ îndoit, căci scris e în legea Coranului, că „deşi n-ai făcut tu acel lucru, îl poţi cumpăra şi să-ţi adaugi astfel ţie, în faţa lui Allah, acea faptă bună şi aducătoare de fericire oamenilor”.

Dar Ahmed avusese drept mamă o prea isteaţă franceză, ce se spunea a fi fost înrudită cu cJ mai mari familii ale Franţei, furată de turci împreună cu însoţitoarea şi fratele ei, în cursul unei călătorii spre sfântul mormânt. Şi se vede că acest amestec de sânge îi dăduse nişte libertăţi altcum greu de înţeles pentru un turc habotnic. Şi la aceasta, sultana Valide, mamă a trei padişahi, avea să stea ca ostatecă Ruxandra lui Vasile Vodă, în chiar Seraiul Vechi.

10

Ce se petrecuse în acest răstimp în inima lui Ambrozio era greu de spus. Nu se însurase din dragoste, era cu totul adevărat, dar trăind zi de zi cu Simina, pe nesimţite se legase de ea, descoperindu-i mereu alte calităţi şi mai cu seamă înflorirea la care o adusese, fără ca ea să-şi dea seama, noua ei viaţă. Era aidoma unei crengi de flori de piersic, aşa cum o supranumise lumea din cartierul Perei.

De fapt nu se ştie prin cine şi cum, faima frumuseţii fetelor lui Vasile Lupu se răspândise departe, peste hotare şi mulţi cavaleri de seamă ai apusului şi răsăritului şi-ar fi dorit cinstea de a-i fi ginere.

Un vechi proverb spune, precum că „frumuseţea e putere” şi puterea Siminei se răsfrânsese asupra lui Ambrozie, începea să-i înţeleagă şi firea, şi sufletul, şi acea „greutate a ei de a trăi la Stambul, şi căuta o cale să o biruie, făcând-o fericită. Nu îi spuse tatălui său, dar în cursul acestei luni primise de la Vasile Lupu o scrisoare, care suna astfel:

„Cinstitul meu ginere şi iubita mea domniţă”.

Şi după ce trecea de formulele de bună-cuviinţă. cu sănătatea, le spunea că dat fiind doru-i de prima lui născută, cu atât mai mult cu cât celelalte două domniţe în curând îl vor părăsi, el îl poftеşte pe ginerele şi fiica sa să vie să locuiască în ţara Moldovei, la Iaşi, unde Ambrozie îi va fi şi sfătuitor, aidoma unui logofăt de taină şi acolo va primi, pe lângă zestre şi veniturile cetăţii Akerman. Mai adăuga precum că cinstitul lui ginere a stat destul la

Stambul pentru a cunoaşte lumea şi obiceiurile acelui oraş, şi având pe Antonio în miezul trebilor el poate veni cât mai repede la Iaşi, unde îi va fi de mare folos în cele ce are de înfăptuit, de aici înainte, spre propăşirea familiei lui şi spre binele celor ce vorbesc acelaşi grai şi au aceeaşi credinţă din Moldova şi Valahia.

Ambrozio încă nu arătase tatălui său scrisoarea, dar bănuia că pentru primăvara ce vine va putea îndeplini dorinţa socrului său. cu atât mai mult, cu cât începând să-i înţeleagă firea, gândea că va trimite sigur veste şi marelui dragoman, convingându-l cu daruri ori planuri meşteşugite şi astfel, măcar pentru o vreme, se va aşeza în Moldova.

Va face totul de dragul Siminei, pe care dorea să o câştige. Uitase de Marta siriană pe care o iubise cu toată înflăcărarea tinereţii. Acuma viaţa-i dăruise un prilej neaşteptat de a căuta sufletul femeii nu numai bucuriile sângelui aprins. Şi tocmai măsura Siminei în toate şi o înstrăinare pe care o simţea ca o perdea căzând între ei îl tulburase. Nesiguranţa aceasta în care-l ţinea de la începutul căsniciei era. de la o vreme, marea lui întrebare.

Într-un fel, deşi Istanbulul era primul dintre oraşele frumoase ale împărăţiei, era bucuros să plece pentru un timp într-un loc mai liniştit şi mai îndepărtat. Aici, capetele cădeau prea repede şi prea multe. Îşi aminti numai cu cinci ani în urmă, în vremea lui Murad, când acesta, râvnind la averile unor paşi dintre cei mai străluciţi şi vrând să şi le însuşească, a măritat pe sora lui pe râi>d cu aceştia şi într-un singur an i-a ucis, învinuindu-i de înaltă trădare, iar bogăţiile lor au revenit, după datină, soţiei legitime, care făcea parte din familia sultanului. Şi dacă la asemenea înălţimi se puteau întâmpla prăbuşiri fără de întoarcere, dar pentru ei, oare erau cât un grăunte de praf în ochii padişahului, ce soartă îi putea aştepta?

Privi pe fereastra de unde se vedea pe un deal, deasupra porţii Fanarului, moscheea lui Selim. clădire pătrată, cu arcade şi bolţi gingaş lucrate în piatră cioplită şi marmură albă, frumoasă ca un vis al unei nopţi de iarnă. Coloanele de la faţadă, făcute din porfir adus tocmai din

Asia Mică de la vechea Troie, măreţul portic, cele patru turnuri înalte şi subţiri crescând spre ceruri, nenumăratele colonade interioare, în felurite culor „se împerecheau două câte două, ca într-un curcubeu al culorilor celor mai felurite marmure, mulţimea ferestrelor ca tot atâţia ochi priveghind înălţimea, totul era copleşitor şi nu avea seamăn.

Moscheea aceasta sta ca o mărturie, că zicala din bătrâni „Osmanii ciu soiler fen aishler” (Vorbele turcilor sunt bune, dar faptele lor sunt rele) nu se potrivea întotdeauna, atât numai că arhitectul care crease moscheea Selime fusese grec şi numai banii şi porunca fusese a padişahului ce-şi cumpărase astfel un loc în raiul lui Allah. Şi pentru a-şi dobândi un loc cu adevărat ales în rai Selim mai făcuse şi la Adrianopole o moschee cu 999 ferestre, se gândi Ambrozie, simţind cum, de va pleca de aici, va tânji după frumuseţile şi aşezarea Constantinopolului.

Va merge la domnul Moldovei, care se bănuia că ar fi la origine arnăut după neliniştea ce-i pecetluise începutul domniei, sau poate nu-i, şi atunci nu înţelege de ce umblă atât şi după scaunul Ţării Româneşti, ori îl pofteşte chiar pentru fiica şi ginerele lui…

Ambrozio străbătea încăperea în lung şi în lat, cu paşi mari, fără să-şi dea seama cât se schimbase el însuşi în numai doi ani, ori poate acuma era el, cel adevărat, iar înainte fusese numai un tânăr zăpăcit ce nu-şi aflase locul şi rostul. Se mai împlinise, nasul îi părea mai puţin lung, iar hainele roşii îi puneau o lumină frumoasă pe chipul lui palid şi făcea să-i iasă în felief negrul părului şi culoarea verde a ochilor.

La caravanseraiul cerchez, Cemal, în jurul căruia se adunaseră oamenii munţilor, cânta întovărăşindu-se cu sunetele dulci ale suzului.

Cântecul umplea încăperea şi frânturi din el ajungeau până la Cazimir, care nu pricepea vorbele.

„Când dzighitii se avântă pe cai Lupii cenuşii urlă ca vântul Soldatul se bate tot timpul Fricoşii fug de rup

pământul. Dzighitul cu chiotul luptei se bate

Î! r...! i

Alergaţi, caii să crape pământul sub picioare Nu-i zi de petrecere, nu e zi mare la luptă braţul ţi-e în zale în numele cerului, sus săbiile. Djighitul să vină în lupta cea mare”.

Iusuf-bei, care poposise un scurt răgaz spre a vorbi cu jupân Costachi, simţi ca o înfiorare din anii când era ienicerul de frunte în prima din cele trei companii ale Odei a 111-a de ieniceri. Acuma însă totul era zadarnic şi cântecul. şi înfiorarea; o lume se schimba în juru-i, iar el era prea vârstnic.

În camera sa, Cazimir Koniepolski spunea vorbeciudate.

— Voi lua cu mâne, da – da, pe fata acelui voievod. E a mea, chiar de va trebui să mai trăiesc o viaţă sau să fac moarte de om. E a mea.

În colţul sălii celei mari a earavan. ser. aiului se afla un călugăr din secta Bektashi, din cei ce-şi avea lăcaşul în Beshiktash, nu departe de Galata, şi se întorsese dintr-o lungă călătorie prin Capadocia. Şedea învârtindu-şi rosariul cel cu o sută de mărgele, câte nume avea Allah, deodată părăsi uşor încăperea şi se îndreptă spre odaia în care zăcea Cazimir. aşezându-se la intrare în dreapta uşii. Nimeni nu avea dreptul să-l oprească sau să-i vorbească. după ce el îi întâmpina cu sfântul cuvânt „Esma”.

26 ÎÎ

care însemna binecuvântare în numele lui Ailah. Se ştia puterea acestor dervişi de a cădea în transă şi fiind cu trupul într-un loc, mintea lor şi spiritul puteau părăsi corpul, călătorind la mii de leghe în spaţiu şi în „Imp, având astfel putinţa să vadă şi să înţeleagă ceea ce muritorilor de rând nu le era îngăduit. Unii dintre ei puteau muri atunci şi aceia erau socotiţi a fi cei mai fericiţi, căci fiind nemâncaţi şi nebăuţi, învelişul lor pământesc putea fi lepădat mai repede şi orice drept-credincios la uşa căruia pierea îşi făcea o datorie a unui bun mahomedan de a-l îngropa cu cea mai mare cinste, fie

el cât ar fi fost de sărac.

Cerchezii aveau multă încredere în aceşti călugări vizionari, cărora le era îngăduit a-şi întemeia familii.

Dervişul a stat nemişcat, de seara până dimineaţa, şi iar o zi, şi iar o noapte. Când au dat zorii în geană a treia oară, a început a glăsui în turcă, amestecând-o cu polonă. Şi acelui derviş i se spunea Ochir Pergamber, adică ultimul dintre vizionari.

„Departe, foarte departe, pe unde piciorul meu n-a călcat, pe unde duhul meu nu a rătăcit, acolo unde oamenii nu ştiu de hogi şi n-au giamii, va pleca acest tânăr ce nu-i nici de neamul, nici de legea noastră, dar văd în viaţa lui, pentru că odată, în urmă cu sute de ani, el a făcut parte dintre noi şi raza lui Allah mai pâlpâie în el. Ea l-a scăpat şi ea îl va scăpa, o frântură din raza lui străluce într-o piatră a lunii, piatra îndrăgită de Ali, fiul lui Mohamed. Acum acest ochi viu este pe mâna unei ghiaure ai cărei străbuni au trăit printre ai noştri, iar acuma sângele neamului ei se împleteşte cu sângele neamului nostru şi din lumina puterii lui Allah se îăsfrânge putere, bucurie şi izbândă asupra casei lor.

Văd coline înalte şi case mărunte, văd fală şi abatere multă la un serai nici prea mare, nici prea falnic, unde un bărbat cu barba şi chica neagră, un bei de aur, un bei cu trei tuiuri şi trei fete ca nişte hurii face planuri din care unele nu or să-i poarte noroc şi-i vor aduce prăbuşire. Dar din pricina acestor urzeli, beiul de aur va aduce fericirea acestui spahiu străin, care a fost chvmat, cu toată puterea, de femeia ce poartă inelul cu piatra lunii în care este închisă o frântură din puterea vieţii lui şi nu acuma, ci peste timp, după ce pomii vor înmuguri de trei ori îşi viscole vor albi de trei ori întinsul câmpiilor de la poalele castelului de piatră albă, în care va vieţui, atunci abia, când un drum îl va duce la beiul cel de aur, unde va fi alunei fără bărbatul ei, femeia cu mâini de copil pe care sclipeşte piatra cu ochiul timpului, numai atunci i-o va da lui beiul. Iar stăpâna inelului va recunoaşte în el pe adevăratul bărbat al vieţii ei şi din zbuciumul în care

trăieşte acuma se va alege liniştea, de parcă s-ar fi căutat, fără să ştie unul pe altul, de când trăiesc.

Străinul ce zace acum a scăpat din robie prin veghea lui Allah asupra-i, deşi nu va trece mult şi va ridica sabia împotriva noastră, o sabie vitează, pentru care totuşi profetul îl va ierta, pentru o altă trecută viaţă a lui Veliiullah! Din bei rob, din rob iar bei. Tu şi femeia ta din neamul beiului de aur veţi trece puntea vieţii fără prăpăd. Căci văd prăpădul venind de la un copil mâncat de vărsat şi cu picioare strâmbe, pui de flăcăiandru de la mal de apă, unde merg corăbii duşmane. Veliiullah! Esma! Mult râu va aduce acel copilandru, ce ca şi tine va fi fermecat de o spiţă a beiului de aur.

Dervişul tăcu, ca şi cum vorbele l-ar1 fi obosit. Respira greu, ca după drum lung şi greu.

Stăpânul caravanseraiului Sabahattin rămăsese pironit locului, ascultând cu sfinţenie şi spaimă:

„Văd moartea stingând două neamuri: al femeii pe care acest spahiu străin o vrea şi a familiei bărbatului ce are acuma pe femeia ce poartă piatra lânii. Şi el va muri dacă nu veţi chema vraciul arnăut din Galata să caute pe bolnavul Isevi[21], căci are o vătămătură rămasă din robia lui. Numai vraciul din Galata îl va lecui…”

Şi spunând aceste vorbe, închise ochii căzând într-o adâncă muţenie.

— Aferim! şoptiseră cerchezii şi trimiseră după arnăutul bine cunoscut în Istanbul.

Acesta veni însoţit chiar de jupân Costachi, care auzise şi el de priceperea lui Pontagglu-vraei. Cum a sosit, l-a înfăşurat pe polon cu fâşii late de pânză de la piept până la picioare, legându-l cu totul de o scânduia lată. Apoi i-au dat să bea un ceai de sămânţă de cânepă amestecată cu mac şi cu iarbă cretană. Cu un brici ascuţit i-a făcut o tăietură în jos de pântec şi au tras prapurele afară ca de o palmă. I-a pus intestinele căzute la loc. A cusut apoi hipodermul cu aţă groasă şi a tăiat cu acelaşi brici marginile zdrenţuite. A uns rana cu grăsime proaspătă de

21 Isevi — creştin.

porc şi a ars-o cu fierul roşu. Apoi i-a ridicat puţin picioarele în sus, punându-i sub ele o pernă şi deschizând puţin rana, a turnat peste ea albuş bătut de la nouă ouă proaspete, apoi doftorul arvănit s-a aşezat lângă Cazimir şi vreme de o oră l-a păzit, ştergându-i sudoarea de pe chip şi urmărindu-i respiraţia cu luare-aminte. După o oră a cercetat rana şi văzând că albuşul începe a clocoti, se ridică mulţumit, spunând că bolnavul va scăpa. Reveni apoi trei zile la rând, în care nu i-au dat nici să bea. nici să mănânce, ci doar îi umezeau buzele.

Dervişul rămăsese în serai şi nici el nu mâncă şi nu bău în această vreme, parcă ar fi vrut să răsfrângă din puterea lui asupra tânărului.

Când l-au dezlegat de pe scândură, Cazimir era în afară de primejdie şi dacă n-ar fi fost durerile, ar fi crezut că visase urât. În a şaptea zi i-au desfăşurat benzile de in de pe trup şi au urmat mai departe să-i ungă rana cu albuş din nouă ouă şi cu cât creştea spuma mai mult, cu atât doctorul arnăut era mai mulţumit. Leahul a stat nemişcat sub privigherea lui două săptămâni, până ce n-a mai avut nevoie decât de un singur albuş. Apoi i-a pus un singur pansament din răşină amestecată cu ulei şi iarbă de Corint şi Cazimir, încetul cu încetul, s-a însănătoşit.

12

După două luni de zăcere. Cazimir se refăcuse cu totul de parcă niciodată nu ar fi fost în primejdie de moarte.

Chipul lui se înfrumuseţase, căci suferinţele prin care trecuse îi frământaseră nu numai trupul, ci şi sufletul şi mintea, dându-i o lumină ce i se răsfrângea pe faţă, o căutătură de parcă venea din adâncuri de cuget. Pletele îi crescuseră din nou bogate şi aurii, mustaţa-i era mătăsoasă şi bogată, ochii albaştri aveau privirea limpede şi nu mai clipeau la lumina soarelui. Rana de la cap se lecuise fără urme şi-i revenise aproape sprinteneala de odinioară.

Jupân Costachi nu mai înceta să se mire de schimbarea, pe zi ce trecea, a trimisului polon, dar lui

Sabahattin, stăpânul caravanseraiului, i se părea vindecarea cu totul firească.

— Omul acesta trebuie să trăiască pentru ca să i se îndeplinească profeţia dervişului.

— Să poată dervişul vedea peste ani ce se va întâmpla? întrebase jupân Costachi. Dacă ar fi aşa, câţi călugări de toate riturile sunt în Istanbul şi câtă pomană adună, tot drept-credinciosul şi-ar şti viitorul şi în primul rând sultanii şi marii viziri.

— Sunt mulţi dervişi rătăcitori, care n-au această putere şi adevărat ai grăit, unii iau numai pomeni cum sunt acei indieni ce au împânzit locul. Dar pe aceştia se aude că înaltul Padişah are să-i alunge, căci nu sunt de ajutor nimănui. Umbla un zvon că atunci când răposatul padişah ar fi pornit război împotriva perşilor, şahul Indiei i-ar fi trimis solie că de vrea, el va ajuta cu oaste, iar padişahul nostru i-a mulţumit şi a spus că nu-i nevoie. De vrea să-l ajute cu ceva, să-şi oprească dervişii de a mai veni cu cerşitul în împărăţia noastră şi aceasta-i va fi mai de folos.

Râse jupân Costachi, înţelegând că nu-i om prost acest Sabahattin, ales de Iusuf-bei ca să-i ţie hanul şi feciorii lui îi semănau cu prisosinţă, poate de aceea capul lui Iusuf-bei nu căzuse şi nu avea să cadă niciodată de sfârşit năprasnic.

Jupân Costachi, în vremea aceasta, îşi potrivea negoţul aşa ca să poată aduce în Moldova toate cele de trebuinţă Măriei Sale Vasile Lupu. Atât numai că „iarna ce-l prinsese la Constantinopole era tare aspră şi ulicioarele erau troienite, iar drumul spre bazar, din pricina vuitului şi a troienelor, era mult mai îngreunat. De multă vreme nu mai fusese o iarnă atât de grea, încât şi geamurile marilepalate erau îngheţate, iar toţi copacii purtau hlamide de chiciură ce nu se mai topea. Noaptea se auzea cum sună vântul în ţurţurii de gheaţă atârnând în chiparoşi ca tot atâtea instrumente muzicale. Turcii, neobişnuiţi cu gerurile, aproape nu ieşeau din casele lor şi glasul muezinului suna tânguitor, în gol, de la înălţimea

balcoanelor minaretelor de la multele giamii „Allah ekber –, la toate cele cinci ore hotărâte pentru rugăciuni.

Peste serai urile din marmură albă ce-şi răsfrângeau în apele Bosforului dantelăria de piatră, peste bolţile portalurilor, peste întortocheatele galerii şi arcade rare, gerul suprapusese podoabe de gheaţă ce atârnau ca nişte cristale de Murano.

Cadânele dispăruseră cu totul de pe uliţele Istanbulului, umbre retrase în lumea lor închisă, fiinţe cărora nici măcar consolarea rugii în giamii nu le era îngăduită.

Peste copacii gigantici sădiţi din vremea bizantinilor* peste palate în ruină şi turnuri căzute din partea veche a Stambulului, a Balatei, se aşternea zăpada groasă îmbrăcând totul într-un veşmânt de basm.

Într-una din aceste zile, îl întrebă Cazimir pe neguţătorul moldovean cine l-a trimis să-l scoată din robie şi cum de l-a găsit? Şi aflând că e vorba de Ana Movileanca, soţia lui Vlad Mykowsky voievod al Cracoviei, soră cu Maria Potocki, pentru prima oară îşi deschise sufletul, povestindu-şi din viaţa lui. Cum neguţătorul moldav vorbea polona, se putea înţelege cu jupân Costachi destul de bine.

— Mă trag, după mamă. din familia Potocki, nume urât aici pentru războinicii ce s-au luptat mult cu turcii şi tot prin mamă cu Stanislav Colsky. Mama a murit la naşterea mea şi eu trăiam la o mătuşă când pleca tata la război. Între timp, mătuşa călugărindu-se, tatăl meu trebuind din nou să plece din ţară. Încredinţează toată averea, din partea mamei, Sofiei de Traek, spre păstrare, neştiind cât de necinstită şi hrăpăreaţă este. Aceasta s-a întâmplat deoarece noi am locuit în partea de miazănoapte a Poloniei, iar bunurile mamei erau în partea de miazăzi. Acolo îşi avusese satele şi moşiile, aproape de cele ale mătuşii Hedwiga ce odată cu călugărirea ei la Mănăstirea Sfintei Treimi îşi adusese acolo toate pământurile ca zestre.

Războiul s-a sfârşit şi când mi s-a întors părintele,

voievodeasa Sofia de Track n-a mai vrut să înapoieze bunurile, spunând că în schimbul lor i-a dat tatălui meu bani spre a putea pleca cu o oaste întocmită pe socoteala lui la război.

Lucru necinstit şi neadevărat. Atunci abia s-a aflat că Sofia fusese pusă de judecători de două ori sub stare de infamie pentru că pe vremea când fusese măritată cu

Ion Golsky o jefuise, de luciuri de neasemuită valoare date în păstrare, pe Maria Potocki.

Această Maria Potocki, fiind ea fiică de voievod de a lui Ieremia Movilă, avusese ca zestre aur, argint, nestemate, blănuri, podoabe şi haine cât să cumperi pământul a o sută de şleahtnici. Ion Golsky şi soţia sa s-au lăcomit la avutul ei. Nu le-a păsat că au fost daţi în judecată şi că au pierdut procesul. Au tărăgănat cât au putut, au înşelat şi au minţit ca şi pe tatăl meu, până ce la a doua punere sub infamie mătuşa mea a recunoscut, dar nu din ruşine, ci pentru că fiind ea plecată mai multă vreme din ţară, i s-a luat de către păgubaşi castelul şi n-a mai putut intra în el. A recunoscut şi a dat despăgubiri, căci rămăsese singură şi văduvă. Cum şi-a luat de bărbat pe Tyszkiewicz de Track a făcut la fel şi cu familia mea, dar, cu ajutorul regelui şi al tribunalului, ne-am recăpătat bunurile, aşa că, odată întors în Polynia, mă voi putea răsplăti, pane Costachi şi de bunăvoinţa, atât pentru îngrijirea te mi-ai dat-o, cât şi ele timpul ce l-ai pierdut cu mine până m-am însănătoşit şi voi putea să mă opresc, aşa cum se cuvine, la curtea voievodului Moldovei spre a mă cunoaşte şi a-l cunoaşte.

— Cu voievodul Moldovei? se mirase neguţătorul.

— Da, pan Costachi. La Măria Sa vreau să ajung. Mi-ai spus că cneaghina pe care am văzut-o în port e fiica lui.

— E domniţa cea măritată după fiul dragomanului Veneţiei.

— Se poate. Însă eu, dacă mă însor vreodată, numai cu această cneaghină o voi face.

— Crezi în minuni, pane Cazimir?

— De când am ieşit din robie cred. Nu vreau să nu

cred, mai ales acum. Când vom putea pleca oare de aici? Ce spune doctorul V

— Care? Cel turc, or arvanitul?

— Amândoi.

— La primăvară.

— Cu atât mai bine. Dar spune-mi, pane: de ce m-au tăiat?

— Pentru că era nevoie.

— Aceasta a spus-o medicul turc?

— Nu.

— Cine atunci?

— Dervişul.

— Cel care mi-a prezis viitorul?

— El.

— Şi nu s-a înşelat?

— Doamne fereşte!

— Deci spusele lui, şi bagă de seamă că nu-i vraci, 6-au adeverit. De ce nu s-ar adeveri şi cu viitorul meu?

— Domnia Ta aveai fierbinţeli mari. Cum de ai ţinut mi n te spusele lui?

— Puterea lui a făcut să aud şi să nu uit şi tot ea, puterea lui, m-a scăpat ele la moarte.

Jupân Costachi 51 privi zi robind. Făcea neguţătorie cu Stambulul de peste douăzeci de ani. Multe i se întâmplaseră, pe care nu putea să le înţeleagă, deşi îşi făcuse prietenii trainice printre turci. Ştiuse să tacă, ştiuse să asculte, dar aplecarea lor spre prevestiri, faptul de a nu putea încheia unele treburi până ce turcul nu deschidea Coranul să afle, din versetul nemerit la întâmplare, dacă să facă sau nu târgul, toate acestea îi păreau a fi cu mult sub vitejia ce o „dovedeau în lupte şi cu atât mai prejos faţă de puterea împărăţiei. Tot aşa, nu se lămurea asupra preţului nespus de mare ce-l puneau, de la sultan ia ultimul mahomedan, pe vise, încât chiar la Înalta Poartă era o dregătorie de tălmaci al viselor padişahului.

Acest coborî tor din Boldurii puternici, din vremea domniei lui Ştefan cel Mare al Moldovei, alesese calea neguţătoriei atunci când, din pricina sărăcirii neamului

său, nu mai putuse tinde spre vreo slujbă mai de seamă. Dar fiind născut şi crescut în vremea domniei lui Ieremia Movilă, când în ţară pătrunsese obiceiul ca unii feciori să fie daţi la carte în Polonia, învăţase şi el la voia răposatului Antonie Boldur şi polona şi turca, afară de scris şi cititul în limba moldoveana şi cu timpul deprinsese greaca. A.şa că, odată ajuns la vârsta tinereţii, cum spre călugărie nu era chemat, s-a apucat de negoţ ce-i era înfloritor şi-i adusese multă bună stare la casă, încât acuma feciorii lui se puteau întoarce spre locul ce-l avuseseră între moldovenii de frunte, iar singura lui fată era măritată după stăpânitorul de la Poliadiei şi era mulţumită. Aşa că, multe văzând în peregrinările sale acel derviş bakan nu-i păruse de mirare, numai că, afară de brodeala cu vătămătura, mai departe crezare nu-i da.

Afară sufla vântul venind dinspre Bosfor cu aripile lui îngheţate. Văzduhul era numai o cernere de fulgi de zăpadă. În sus, se năpusteau volburi suflate de crivăţ răspândindu-se de la marea îngheţată până în larg, unde prin golfuri se înălţau valuri de spumă împietrită. Cât se vedea cu ochii, numai corăbii încărcate de gheaţă, cu frânghii şi catarge sclipind sub povara sticloasă. Rotirile largi ale valurilor erau încremenite acolo unde marea trece într-un canal cu coastele fărâmiţate.

Jupân Costachi trebuise să ia Constantinopolul în lung în acea zi geroasă, când treburi grabnice îl purtaseră de la Bosfor la Cornul de Aur, unde singur Ambrozio îl chemase pentru a se sfătui cu el în privinţa timpului când se va întoarce în Moldova, lăsând să se înţeleagă că s-ar putea să-l întovărăşească la drum atât el cât şi signora Simona, având socrul său dorinţa de a-i avea lângă sine, iar doamna Marga, sora Măriei Sale Voievodul, dorind a se întoarce în ţară. îi mai ceruse să aibă câteva rădvane mai mult, în care să poată încărca cuferele, sipetele şi mai cu seamă mobilele italiene cu care se obişnuise soţia sa. Pentru siguranţa drumului îi trebuiau şi însoţitori de caravane curajoşi şi pricepuţi, cum a auzit că ar fi acei caravangii greci, veniţi din Pind şi aflându-se la chemare în

Strâmbul. Poate ar fi bine să se mai însoţească şi cu vreun alt neguţător pornind spre drumul Liovului, pentru a fi siguranţa mai mare. Nu pomeni de faptul că-şi făcea griji deoarece va duce cu sine salbele de nestemate, şiragurile de perle şi toată greaua argintărie de zestre a domniţei, o adevărată comoară.

Jupân Costachi trebuia să facă totul, fără a pomeni de numele lui. Aşa că acuma, la întoarcere, sub pala vântului şi surprinderea celor aflate, el se întreba dacă nu cumva acel derviş cu prevestirile lui începuse a-şi arăta dreptatea, deoarece cu el avea să plece polonul şi această neaşteptată reîntoarcere în ţară a domniţei se potrivea cu drumul lui.

Intrând în sala cea mică a caravanseraiului îngheţat şi plin de ninsoare, se opri să bea o băutură fierbinte şi-l ascultă pe Cemal ce cânta ghiuzelul[22] lui Fuzuli cel atât de cunoscut şi de iubit nu numai de turci, ci şi de persanii atât de cunoscători şi creatori de cântece şi poezii, ca şi de arabii cei nestatornici.

Fuzuli murise de aproape o sută de ani, dar versurile lui erau cântate şi astăzi, fiind în mare cinste, ca şi odinioară, când ele putuseră îmblânzi inimile sultanilor.

Vocea clară a lui Cemal dădea, viaţă şi căldură gândului, în timp ce Costachi îşi sorbea vinul fierbinte:

„... Şi vinul ca un frate ţi se închină ţie Ey, cârciumarule bătrân, îţi place vinul ţie? De când te-a văzut îngerul, iubirea nu-i păcat Mult bine ar trebui să ţi se facă ţie Dorurile nescrise nu răspund întrebării Dacă răspunsul îl ai de ce-ţi mai trebuie ţie? Greşelile nu atârnă în ziua judecăţii Strigătele mele multe chinuri ţi-au dat ţie Ey, lume împietrită, nu-mi mai asculţi durerea Aş putea să te mişc cu un „Ah!” strigat ţie. Ey, genul! Lângă giuvaierul sabiei lui cad să nu crezi că iubita îţi va da apă ţie. Fuzuli! Frumuseţea tristă ţi-a umbrit chipul Nici soarele nu-ţi mai poate fi prieten ţie”.

O fi fost stacana mare de vin, or repetarea ei de câteva ori, de vină? Dar moldoveanului parcă-i treceau prin faţa ochilor un fel de vedenii ce-i deschideau pârtie

22 Ghiu zel — eîntec de dragoste

printre nişte oameni pe care, parcă, şi-i simţea apropiaţi, dar pe care, nu-i putea pricepe cu totul; deşi iubirea, dorul, greşelile omeneşti erau frământări ale tuturor fiinţelor, totuşi undeva se afla o stavilă ce nu putea fi sărită. Or poate era numai firea lui de moldovean îndărătnic, cu viţă întoarsă până în vremea lui Ştefan cel Mare? Oare cum făcea acest Vasile Lupu de-i înţelegea atât de bine, încât îşi luase şi nevasta dintre ei? Cum de-l trimitea întotdeauna acolo unde trebuie şi ştia să se facă ascultat, ba mai mult, ştia să le inspire încredere turcilor?

Cum se făcea că turcii, războinici şi hulpavi, îi dădeau lui întâietate şi credinţă şi nu lui Matei Basarab, care crescuse ostăşeşte, îşi câştigase domnia prin arme, fiind în acelaşi timp şi un bărbat chibzuit?

În ce consta acel dram în plus de înţelegere a musulmanilor, la adăpostul căreia vrusese să facă o unire cu Ţara Muntenească, dar unire în care domnia să i se dea lui, prin fiul său?

Unirea nu-i izbutise şi ceea ce altuia nu i s-ar fi întâmplat, scaunul lui nu se clintise din loc. Ba mai mult, rudei domnului, acea jupâncasă Cheraţa, ce acuma sta pe lângă doamna Ecaterina cercheza, i se îngăduise să înalţe biserica ortodoxă pe pământul turcesc. I se mai îngăduia Măriei Sale să ţină mare sobor la Iaşi cu mitropoliţii ortodocşi din sudul Dunării şi această purtare nu era socotită nici a fi primejdioasă, nici haină. Mai mult, i se îngăduise legături strânse cu mitropolitul Kievului, Petre Movilă din spiţa lui Constantin Movilă, deşi tot neamul acestuia era înrudit cu floarea boierimii polone, dintre care mulţi luptaseră contra împărăţiei Padişahului.

Să fi fost marile sume de bani intrate în vistieria marelui Deftedar cu care plătise dările rămase în urmă ale bisericii creştine din Stambul şi ale mănăstirilor de la Sfântul Munte? Să fi fost cei 10.000 de reali[23] plocon pentru acea căsătorie cu cercheza?

În Fanar avea legături puternice printre grecii de seamă, deşi nu era neam cu ei. Atunci cum se făcea că

23 Real — monedă a timpului

acest moldovean pe jumătate-înţelegea viciile şi calităţile lor şi astfel putea domni cum gândea el şi nutri în acelaşi timp multe visuri măreţe, pe care nu le va părăsi până la moarte? De ce are el mai multă încredere în Poartă decât în împăratul creştin? Poate unde lumea creştină e ca un viespar, în care luptele surde nu mai conteneau şi nu te puteai bizui pe nimeni. Numai timpul va da cheia desluşirii adevărului.

Se duse să se culce fără să-i spună panului polon că parte din soartă începe să-şi arate chipul odată cu primăvara.

În vremea aceasta, jupâneasa Marga primise carte de la fratele ei Gavrilă Hatmanul:

„Cinstită a noastră soră, am cetit cu drag scrisoarea ce ne-ai trimis prin călăraşul ce a venit din Ţarigrad şi am dat laudă milostivului Dumnezeu, înţelegând de buna sănătate ce o ai.

Vom fi într-un bun gând cu tine când îţi vom vesti că, atât jupâniţa Ilinca şi copiii, cât şi eu cu cinstita-mi jupânească, suntem încă tari şi har domnului, sănătoşi.

Aşa încât, Măria Sa fratele nostru ne-a făcut cinstea de a ne pofti şi pe noi la nuntirea domniţei Maria cu slăvitul crai Pech ce-i zice Radziwiłł, pentru care a mijlocit acea cneaghină a noastră înstrăinată, Ana Movilă, şi cinstitul mar.» vornic Grigore Ureche al cărui sfat atârna greu în cumpăna Măriei Sale. Radziwiłł nu-i de o lege cu noi şi a fost sfadă mare cu boierii Cantacuzino. S-au ţinut tari şi de partea mirelui şi vistiernicului Catargi care-i om umblat şi aşa a socotit că-i mai bine.

Şi cum au trecut sfintele sărbători ale Crăciunului şi a Bobotezii a fost aşteptat de toată suflarea peţitorul rutean şi cum iarna nu s-a arătat potrivnică, având uni nămeţi, dar nu din cale afară şi ger mai potolit, iată pe la sfârşitul lunii lui Gheţar că a venit mulţime aleasă dinspre apa Nistrului şi a făcut popas la cetatea Hotinului, unde însuşi vornicul Toma Cantacuzino le-a ieşit în cale, după porunca domnească, în fruntea a zece cete de călăreţi şi arcaşi. Din Iaşi încă s-a pornit Măria Sa cu strălucit alai,

primindu-l pe cneaz cu toată slava, dăruindu-i calul de ginere şi au înţeles tot norodul că Măria Sa crăieşte se poartă şi crăieşte o da pe această prea iubită fecioară a sa. Asemenea alai nu s-a mai pomenit la o nuntă, mai ales că acel mare hatman al Lituaniei era însoţit de alaiul lui ce trecea cu mult peste mia de capete: toţi şleahtnici de vază şi cu slujitorii lor însoţiţi de hânsari nemţeşti şi leşeşti. Care cneaz nu mai e tânăr, dar încă destul de falnic şi bun ostaş al crucii. Aici nu ştiu cum va fi împăcarea.

Şi a fost întâmpinat cu drag şi tunurile au bubuit când a fost să intre la curtea domnească. Aşa mândreţe nu s-a mai văzut de când ştiu eu laşul. Apoi, timp de şase zile au tot sosit solii, iar Măria Sa Matei şi-a trimis nu numai" pe spătarul Ducul Buicescu cu Radu Logofătul, ci pe însuşi fericitul mitropolit Ştefan, pe care trăind tu acuma la Stambul nu-l ştii şi nu cunoşti cât preţuieşte în ochii domniei. Oştenii numeroşi care-i însoţeau, înveşmântaţi în roşu, erau tot călăraşi şi darabani. Se înţelegea din mersul şi purtarea lor că au parte de un domn priceput în ale războaie.

Mare minune a fost pe târgoveţi când au intrat în Iaşi însoţitorii trimişilor Transilvaniei, mai toţi cu haine din blană de lup, apoi au venit boierii lor şi în frunte, călare, cu hamuri bătute numai în ţinte de argint cu scări aidoma, cei trei soli unul mai fălos decât celălalt, cu Ianoş Kemeny în frunte.

A venit şi mitropolitul de la Kiev, Petru Movilă, şi a luat parte împreună cu mitropolitul Varia am şi Ştefan la sfânta taină a cununiei ce s-a ţinut la biserica Sfântul Nicolae.

Toată boierimea ţării, câtă a putut încăpea, a fost de faţă. Numai domnia ta şi domniţa cea mare a Măriei Sale, care vă aflaţi acum stătătoare în Ţarigrad n-aţi luat parte. Se aude că doar sora mea iubită, vorniceasa Marga. ai fi cam slăbită după vremea îndelungată petrecută la Stambul. Şi cum domnia ta eşti mai mult ca o mamă pentru Simina, ne bucurăm aflând că vă veţi întoarce curând. Dar de lucrul acesta mai de taină nu se povesteşte încă.

Ar fi mare bucurie să te întorci printre noi, iubită soră Marga, că nu-s multe în ţinutul Ieşilor ca domnia ta, care şi pe voievod ai curajul să-l înfrunţi.

La ce i-o trebui veneţianul Măriei Sale la Curte, el ştie!”

13

La porunca voievodului Vasile Lupu, Teodor Cehan plecare la curtea din Bucureşti a lui Matei Basarab, unde avea să stea mai multă vreme pentru a cerceta la mănăstirea Snagovului hrisoave ce-i trebuiau Măriei Sale.

Cum domnii se împăcaseră de voie şi de nevoie, deşi fiecare îşi avea drumul lui limpede diferit de al celuilalt. Teodor socoti această însărcinare ca un surghiun mai acoperit şi un anume rost ce trebuie să-l ţină departe de Moldova, într-o vreme în care Matei Basarab îşi punea capul în primejdie prin soliile repetate trimise împăratului Ferdinand al III-lea al germanilor, solii în care, arătându-i slăbiciunile înaltei Porţi, îl îndeamnă pe acesta a se ridica împotriva turcilor, care nu mai erau cei de altă dată şi unde nemulţumirile izbucneau chiar în mijlocul ienicerilor şi al spahiilor, care formau tăria şi viaţa însăşi a ţării ismailitenilor.

Iscoadele lui îi arătaseră precum că sultanul Ibrahim, prin hogi anumiţi, supraveghează mereu şi cu nelinişte tot ce se petrece la Orta Giamia aflata la cazărmile ienicerilor, deoarece acolo nu numai că se roagă, dar tot acolo se şi sfătuiesc atunci când au de luat hotărâri de seamă şi scriu cererile ce le înaintează sultanului… Mai mult, în această giamie s-au pus şi se pun la cale răscoalele şi uciderile de sultani, aşa încât, după sugrumarea lui Osman-padişah, Ibrahim – urmaşul – nu scăpa din ochi Orta Giamia pentru a-şi putea lua măsuri din vreme şi a scăpa de un sfârşit ruşinos.

Cum Matei Basarab avea ochii şi urechile lui, chiar în seraiul lui Ghiumrukei Husein Aga, în casa căruia Ibrahim venea de multe ori, ştirile erau sigure şi voievodul sfătuia pe Ferdinand-împărat a porni cu oaste, iar el făgăduia 40.000 de oameni cu arcaşi renumiţi, având în tolbe acele

săgeţi ce nu dau greş din pene de corb dobrogean.

Numai că se zbuciuma zadarnic Matei, deoarece în Germania izbucnise războiul ţărănesc şi nimeni nu mai avea ochii aţintiţi asupra hotarelor de la miazăzi, iar Gheorghe Rákóczi al Transilvaniei se pregătea cu oaste împotriva imperialilor.

Atunci Matei Voievod făcuse o alianţă cu puterea veneţiană, pe care o ştia pregătită de mult a-i înfrunta pe turci. Mai avea Toader un rost în cetatea Bucureş ţiului, dacă cetate poate fi numită o curte domnească fără niciun fel ele întărire, afară de cea veche, rămasă din vremea lui Vlad Ţepeş! Să afle de nu cumva marele geambaş de boi şi de oi ai curţii padişahului şi al sultanului, pe nume Scarlatos, grec de neam şi arătându-se cu multă prietenie faţă de Vasile Lupu, nu cumva a fost câştigat cu daruri de către principele Ţării Munteneşti, mai ales acuma când Scarlatos, căruia turcii îi ziceau Effendi Iskarlat, ajunsese la mare cinste şi preţuire chiar la Înalta Poartă.

Era îngrijorat voievodul Moldovei întrucât se zvonise că doamna Elena ar fi rău bolnavă şi că boierii munteni, pentru a-l câştiga pe Scarlatos, i-ar fi trimis vorbă că în cazul când Matei Basarab va rămâne văduv, ei îi vor cere să aducă doamnă pe tânăra şi frumoasa Ruxandra, fiica lui, care astfel va da şi un moştenitor tronului, deoarece ei au înţeles că padişahul nu va îngădui să vie aici nepotul lui Mihai Viteazul şi ei nu au nevoie de un domn străin.

Toate acestea se petrecuseră în mare taină, după ce prin niciun fel de daruri grecul Scarlatos nu putuse fi câştigat pentru o prietenie cu Matei Basarab, iar acesta îl vestise pe Vasile Lupu la vreme, cu atât mai mult să fie liniştit, cu cât singura lui fiică nu era la vârsta măritişului şi cu marea ei zestre putea să facă o partidă mult mai bună decât cu un voievod bătrân şi nu prea plăcut înaltei Porii, care-l bănuieşte de nişte uneltiri împotriva-i şi care nici nu trimisese peţitori. Aşa că Toader şedea rozându-şi nerăbdarea la curtea domnească, unde cerceta hrisoavele Curţii Vechi, aşa cum ceruse boierul Grigore Ureche, trebuindu-i acestuia anumite înştiinţări pentru hronicul ce

avea de gând a-l scrie şi la care-l îndemnase şi mitropolitul Varlaam.

I-au dat găzduire în casele marelui vornic Preda, fiul lui David cel ce ţinea în căsătorie pe nepoata de soră a însuşi domnitorului ţării, pe ELena. Iar acestui mare vornic Preda i se mai dăduse şi numele de Bnncoveanu, de la o moşie Brâncoveni. ce-i fusese dăruită din partea lui Matei Basarab nepoatei sale Elena, pe care o înzestrase cu multă dărnicie, acuma când de mult i se prăpădise lui Vodă singura fiică.

Aici, întâlnea deseori pe Ciul acestora, finul domnitorului, numit de aceea tot Matei, dar răsfăţat cu numele de Papa, fire retrasă ce se simţea bine numai la moşii sau la vânătoare; acesta tocmai se însurase cu Elena, fiica postelnicului Constantin Cantacuzino.

Trimiterea lui neaşteptată în Muntenia îl pusese pe gânduri pe moldovean, care de trei ani nu călcase pe la curtea domnească, şi de când se însurase pentru a-şi bucura părinţii cu urmaşi, stătuse mai mult la Nemira, la apa Slănicului. Avea acuma doi feciori şi nici nu căutase cinste din partea lui Vasile Vodă, nici nu-i lipsise.

Îi fusese tare g-eu când din toată dragostea şi visele lui se alesese praful, dar se înfrânsese şi îşi înghiţise atât durerea cât şi mânia împotriva sorţii lui. Îşi întemeiase un rost şi nu era nemulţumit de el: soaţa lui pe el deschisese porţile sufletului şi se bucurase de orice ar fi venit din parte-i, iar el nu fusese zgârcit nici cu vorbele bune. nici cu purtarea blândă şi înţelegătoare. îl” strângeau amintirile în chingi şi se lupta cu ele, cum te lupţi cu coşmarurile din care vrei să ieşi. Şi deodată fusese trimis peste apa Mileovului. Oare asta nu însemna că Simina se va întoarce în ţară? Singură sau cu bărbatul acela străin cu ochi verzui? Ce s-o fi ales de viaţa ei în aceşti trei ani, acolo, în Constantinopolul acela, unde-i numai pierzare şi păgâni. Îşi stăvilea gândurile să nu o ia razna, căci era în plină tinereţe.

Cât avea să dureze acest surghiun nu ştia, dar îi veni în minte vorbele turcului cu care, din întâmplare sau

ascunsă poruncă domnească, făcuse o bucată de drum până să iasă din Moldova: „Dginu a ltilli dur = e un diavol”, vorbind despre însuşi voievodul. Oare prin asta înţelegea ingeniozitatea şi subtilitatea lui când urmărea rin scop? Sau cruzimea ascunsă? i-o spusese oare ca o dovadă de prietenie sau ca o ameninţare mută? Or avea legătură cu nunta domniţei Maria cu marele hatman al Lituaniei, prinţul Ianus Radziwiłł? Se ştia doar că regele Polonei, Vladislav al IV-lea, făcuse alianţe nu numai cu veneţienii, ci şi cu imperialii, iar acest prinţ lituan îşi avea ţara în cuprinsul Poloniei, ceea ce însemna o alianţă ascunsă împotriva turcilor. Să fi trecut oare Vasile Lupu alături de Matei cu toată politica lui?

Matei promisese solului polon Gheorghe Kosiński o sută de mii de galbeni pentru oastea polonă, numai să se hotărască odată şi să pornească în contra turcilor. Iar călugării sârbi şi bulgari ce treceau în număr mare de o parte şi de cealaltă a Dunării nu făceau decât să poarte veştile şi soliile de la miazăzi la miazănoapte, ca nişte fire ale unei urzeli ce ducea spre răscoală. Era uşor de pierdut capul în acest păienjeniş, care nu lăsa să se vadă în ce parte e drumul cel bun. Poate starea aceasta de lucruri lămurea şi desele solii ce veneau de la ţarul ruşesc, Alexei Mihailovici, la curtea de la Iaşi.

Oare ce vor face acei cazaci despre care se spunea că au început să se răscoale de pe când venise el înapoi în Moldova? Lumea era în jurul lui un butoi cu praf de puşcă, gata să i se pună foc. Ce însemna viaţa şi frământarea lui în această fierbere a ţărilor? Nu valora nici cât un grăunte de nisip înaintea furtunii. Şi pe Simina oare n-o aducea voievodul tocmai ca să o apere de ceva rău ce ar fi putut-o ameninţa la Constantinopole? Gândul îi trecu săgeată aprinsă prin minte.

Şi deodată, s-a întâlnit pe uliţa Domnească drept cu pan Tadeus pe care nu-l mai văzuse de ani de zile.

Totttşi, această călătorie a lui în Muntenia îl zguduise şi într-un alt fel pe Toader şi aceasta s-a întâmplat atunci tând s-a fost înfăţişat lui Matei Basarab. pe care apoi a

avut prilejul a-l vedea în nenumărate dăţi, aşa fiind voia Măriei Sale, căci Toader era bărbat învăţat, iar tJdrişte Năsturel Herescu, fratele doamnei Elena, avea mare plăcere a sta de vorbă cu el.

Şi cum Matei Basarab din Brâncovenii Olteniei din ţinutul Romanaţilor era strănepot, după mamă. jupânesei Marga ce fusese sora dreaptă a lui Neagoe Basarab, iar învăţata doamnă Elena, fala postelnicului Radu Năsturel ot Fereşti era neam de aproape al voievodului Mihai Viteazul, amândoi aveau rădăcini adânci şi de mare putere în fruntea Valahiei, ceea ce îi îndreptase cu inima şi cu capul spre o politică de împotrivire faţă de turci.

Şi nu era de mirare: de la 1500, de pe vremea lui Stan ot Fereşti, a fiului acestuia logofătul Virjaghie, a portarului Cazan, nepotul lui S%an şi al marelui logofăt Radu, cel din vremea lui Mihai Basarab, toţi la timpul lor se luptaseră, după felul şi împrejurările ce le-au avut, împotriva stăpânirii turceşti.

Cumpăna boierilor ţării a liniase greu pentru Basarabii cei care cu vrednicie purtaseră sceptrul întotdeauna, dar lăturaşii, ce cu orice preţ voiseră să le cânte tabulhanaua domnească în curtea palatului, plătiseră pretgreu mărind mereu birul şi umplând de bacşişuri şi daruri pe toţi marii dregători care-i sprijiniseră şi pe cei de care de aici înainte aveau nevoie, aşa încât darea ajunsese la 300.000 de galbeni.

Toader înţelesese că pe ţarinele Romanaţiului ori la moşia Hiereştilor dintre Argeş şi Dâmboviţa, cântecele şi legendele despre Mihai Viteazul se adunau cu grijă şi se povesteau cu sfinţenie, căci drumeţii din dreapta Dunării erau mulţi şi veneau aducând cu ei toată dorinţa de a nu se uita şi de a seslăvi faptele de eroism şi luptă pentru neatârnare ale lui Mihale Oglu, ale lui Miliale Gazi.

Lui Toader i se povestise precum că Elena, fiica logofătului Radu de la Hiereşti. abia împlinise 14 ani, ştiind pe lângă cele cuvenite unei jupâniţe şi a cili şi a scrie slavoneşte şi greceşte curgător, când a fost măritată cu mare alai cu strănepotul lui Neagoe Basarab, aga Matei

din Brâncoveni.

Îi plăcuse acest boier de viţă veche necăftănită, dar căpitan peste oaste oltenească ce se trăgea din cea lăsată la vatră de Mihai Viteazul şi, în care, pe lângă români, Intrau mulţi sârbi şi croaţi.

Nu ar fi fost fată deşteaptă şi inimoasă, crescută în crezul iubirii de ţară, căreia să nu-i fi plăcut un bărbat viteaz şi în această privinţă, aga Matei nu avea pereche în acel timp al tinereţii lui.

Subţirel şi iute, având chipul delicat şi nu numai sângele focos al Basarabilor, ci şi ochii şi părul lor negru, Matei nu cunoscuse decât datoria ce o avea faţă de ţară la vremea aceea, când Leon Vodă vrusese să schimbe vechea boierime a ţării cu grecii aduşi de la Stambul.

Muntenia începuse să se umple de turci, greci şi armeni, ce aduceau cu ei obiceiuri de la Constantinopole şi chiar portul turcesc.

Aceşti greci aduşi de Leon Vodă înlesniseră ienicerilor să facă neguţătorie, punând ei preţurile la bâlciurile muntene, şi silind românii ce aveau nevoie de bani să se împrumute cu mare camătă de la ei.

E greu să te tragi dintr-un neam ce se luptase un sfert de veac pentru a scăpa Muntenia de a fi prefăcută în paşalâc! Când un sfert de secol Basarabii ţinuseră domnia unei ţări lipsite de cetăţi, la care, mai cu seamă după 1550, când turcii ajunseseră în deplinătatea puterii lor priviseră din paşalâcul de la Buda cu ochi pofticioşi. Şi poate că tributul însăşi ar fi fost o pază, căci legea Coranului cerea că nimeni nu are nevoie să se atingă de ţinuturile tributare.

Şi e şi mai greu, când chiar în Bucureşti se clădise giamie pentru ca surorile turcite ale lui Radu Mihnea să se poată închina după noua lor lege, de se încrâncenase carnea pe bucureşteni la asemenea întâmplare, chiar dacă acesta refăcuse biserica Radu Vodă cea întemeiată de Mihai Viteazul şi dărâmată de Soliman Paşa, când ocupase cetatea de scaun.

Şi aga Matei se ridicase în fruntea oştii sale sprijinit

de băştinaşii ţării, împotriva grecizării divanului. Nu ar fi fost el însuşi, dacă nu s-ar fi împotrivit şi n-ar fi trecut cu oastea şi mulţime de boieri în Transilvania, unde, închinându-se noului cârmuitor, Gheorghe Râkoczi, boierii îl ceruseră de domn, aşa cum era legea pământului, fiind el cel mai în drept. Apoi, întors cu oastea, se luptase cu Leon Vodă în preajma Târgovişte, şi fiind el biruit de mulţimea numărului, se retrase cu ai săi în mănăstirea Tismana, apoi la Alba Iulia, de unde trimise solie paşei de Silistra, cel însărcinat cu treburile împărăteşti în această parte de miazănoapte.

Acest paşă caucazian urmărise şi el, spre a putea avea linişte la aceste hotare. Înscăunarea unui bărbat cu pricepere ostăşească, ca odată ajuns domn să-l poată sprijini împotriva polonilor, ce le pricinuiau, prin cazaci, pagube şi sâcâială. Aşa încât, îi dăduse domnia. Îl trimisese la Înalta Poartă, după datină, să i se dea hatişeriful. O ţii locuit el o bucată de vreme la palatul valah numit Oloksarai de lângă patriarhia ortodoxă, cea cu hramul tuturor sfinţilor, s-o fi perindat pe la ceva cunoscuţi în portul despre Pera şi o fi făcut baie la loli Kioski înălţat de Sinan Paşa; l-o fi purtat paşii şi pe la Poarta' Strâmbă unde se află ruinele vechilor palate ale împăraţilor bizantini, o fi fost şi în Fanar să vadă şcoala înaltă, Academia ridicată din dragostea de ştiinţă şi pe cheltuiala lui Manolaki-grecul şi unde feciorii creştini învăţau elina, filosofia, teologia şi fizica. O fi fost Poarta Adriane ce duce spre Adrianopole, căci a stat mult până să se poată întoarce ca domn ce primise hatişeriful de domnie şi sărutase poala veşmântului padişahului la Terschane Serai, dar aceasta se întâmplase după ce gustase vreo câteva luni de închisoare turcească, în urma pârilor grecului Kurt Celebi. Şi aici învăţase că acel bacşiş, pe care atâta îl urâse şi-l dispreţuise, fiind el şi mână cam strânsă, acest bacşiş scapă şi capul, ba aduce şi domnia.

Trecând prin Constantinopole învăţă multe, dar nu părăsi gândul ce l-a dus acolo, care nu era al luării puterii numai spre binele lui, ci şi spre uşurarea ţării. Pentru

binele ei întărise dărăbanii şi seimenii temelia oştirii sale într-o vreme când şi din Transilvania şi din Moldova se privea cu ochi pofticioşi şi asupra Valahiei. Ochi cu atât mai pofticioşi, cu cât singuru-i fiu murise abia ieşit din pruncie, iar cel înfiat, de la cumnatul său Udrişte Năsturel Herescu, se prăpădise la numai 17 ani. Parcă o soartă rea îi fusese zvârlită acestui domn pământean, care voia şi trebuia să-şi lase ca urmaş o fiinţă de aproape ce ar fi gândit şi făptuit ca sine.

Aceste repetate necazuri mai schimbaseră firea lui Matei Basarab ce avea acuma peste 65 de ani şi-i făcuseră mâna mai strânsă, întotdeauna cu grija de a avea îndestul în vistieria ţării pentru a putea ţine şi chema oameni în oaste la nevoie. Nu putea uita necazurile ce le avusese

Mihai Viteazul cu plata oştilor şi de câte greutăţi se leagă un conducător, când e secată vistieria.

Dar cum dinspre partea lui Vasile Lupu se liniştise, acuma, preocuparea lui Matei era de a schimba limba neînţeleasă de popor, slavona, cu cea românească, atât în legiuire cât şi în biserică şi odată cu acestea, parcă luându-se la întrecere cu Moldova, adusese aproape în aceeaşi vreme tiparniţa şi meşteri pricepuţi tot de la Petru Movilă, mitropolit al Kievului.

Şi cum atât cumnatul său Udrişte, cât şi doamna Elena erau oameni învăţaţi, era sprijinit întru totul în această înfăptuire chiar de familia sa, aşa încât îi folosea pe deplin răgazul de pace din acest timp.

Totuşi se părea că la curtea domnească linişte nu se afla în privinţa vecinilor şi nici a viitorului; poate de aceea era mult mai puţină fală decât la Iaşi, mai puţine veşminte strălucitoare, mai rare ospeţele de parcă nimeni nu s-ar fi bucurat cu adevărat de viaţă. Bărbaţii păreau mai încruntaţi, mai iuţi. mai grăbiţi, de parcă zilele ar fi fost mai scurte decât le e dat. Şi totuşi, lui Toader îi plăcu această curte domnească şi domnul cel uscăţiv şi mereu îngândurat şi doamna Elena cea învăţată şi cu care se înţelegea foarte bine.

Şi cum plecau neguţători spre Moldova. Toader

Cehan trimise marelui postelnic Ureche scrisoarea care suna astfel

„Cinstite mare postelnic, mă închin domniei tale cu adâncă plecăciune în a 8-a zi a lunii a patra din anul 1644, şi gândind că milostivul Domn al Cerurilor îţi dă sănătate bună şi îndelungă, mă grăbesc a da veşti despre treburile pentru care am fost trimis aicea.

Hrisoave multe încă n-am aflqt despre descălecătorii Ţării Româneşti, căci n-au trecut decât două luni de când mă aflu aici şi va fi mai mult de umblat şi de cercetat, poate un an chiar, dat fiind că multe războaie şi pradă au trecut peste această ţară, iar dovezile, câte sunt, îs risipite în multe locuri. Pe aici, uneori legendele ţin loc de hrisoave şi astfel am aflat că pe la începutul veleatului al 13-lea, un principe valah, pe nume Basarab, a avut strălucita biruinţă asupra craiului ungur care! Robert într-un loc stâncos, la o trecătoare între munţi, la Posada.

¥a trebui să merg la un târg mare şi vechi ce se cheamă Câmpul Lung, unde la mănăstirea domnească de acolo se află pisanii, hrisoave şi mormintele primilor domni ce au întemeiat acest neam al Basarabilor, din care se trage şi voievodul de azi şi care are tot atâta greutate aici câtă o aveau Muşatinii în Moldova.

Se spune, că un domn vechi, pe nume Nicolae, e ctitorul bisericii şi mănăstirii în acel oraş unde îşi află mormântul a cărei pisanie am aflat-o de la învăţatul frate al doamnei Elena şi este aceasta: „Marele şi singur stăpânător domn Io Nicolo Alexandru Voievod, fiul marelui Basarab Voievod”. Despre acest domn se mai ştie că ar fi fost stăpânitor al ţinuturilor de la apa Milcovului până la Mare, ţinuturi luate de la tătarii pe care i-a înfrânt când au pornit ei cu ceambururile spre Moldova, fiind el viteaz şi de sine stătător.

Totodată vreau să ştie şi domnia ta, că doamna Elena a Ţării Româneşti e în deplină sănătate, cu mult mai tânără decât domnul ţării şi nu* numai că e ştiutoare de limba slavonă şi greacă, dar sprijină cu toate puterile ridicarea ţării şi răspândirea cărţilor religioase, din care singură a

tălmăcit pre limba românească, ce e aceeaşi cu a noastră, numai că o vorbesc ei mai aspritǎ şi au parcă mai multe vorbe asemănătoare cu ale turcilor decât îs la noi.

Şi când Înălţimea Sa, Doamna, m-a poftit a îi însoţi la palatul cel ce e nu prea departe de cetatea de scaun, la Hieţeşti, am înţeles de ce este atâta de învăţată şi mai mult iubitoare de datini şi ţară.

Acolo a crescut Măria Sa, fiică de mare logofăt ea şi cu trei fraţi ai săi, dintre care cel mai învăţat este Urie sau Ud rişte, mâna dreaptă a domniei la întemeierea de tiparniţe, şcoli şi cărţi sprijinitoare ale dreptei credinţe, ce este aceeaşi cu a noastră.

Acolo, la palatul de la Hiereşti, ce-i mai arătos şi mai bine făcut decât cel domnesc, având el trei caturi cu ferestre largi şi fiind împodobit înăuntru cu alese mobile aduse, se vede, dinspre părţile Ungariei sau ale Poloniei şi având chiar o poliţă de cărţi scumpe, printre care pe acele ale grecilor Stavrinos şi Palamed despre Mihai Basarab al III-lea supranumit Viteazul, cel ce a domnit şi în Moldova, am înţeles nu numai că acolo este un cuib vechi muntenesc, ce niciodată nu-şi va pleca capul, dar şi că răposatul lor lată. mare postelnic, a avut nu numai minte luminată, dar că a ţinut ca şi urmaşii lui să-l depăşească de e cu putinţă.

Iar doamna Elena întrece orice boieroaică a ţării prin ascuţimea minţii. Numai noroc de urmaşi, nici drepţi, nici alăturaţi, n-a avut parte şi aceasta i-a măcinat din frumuseţea chipului, dar i-a ascuţit mai tare mintea.

Tot de la acest frate mai tânăr al doamnei ştiu că Ţara Muntenească stăpânea în acea vreme şi în părţile transilvane ducatul de Făgăraş, ba chiar mai mult.

Ya trebui să merg la Argeş şi Câmpul Lung, căci au şi ei unul, aşa cum avem şi noi, ca să cercetez.

În ceea ce priveşte domnia lui Mihai Viteazul, aşa cum a poruncit Măria Sa, am găsit ceva hrisoave la mănăstirea Radu Vodă şi cea de la Mihai Vodă, dar sunt numai danii bisericeşti, în care nu a fost zgârcit.

Mi s-au arătat şi vreo două-trei împuterniciri. Scrisori

am să caut să găsesc.

Şi acuma, să ştii, cinstite mare vornic al Ţării de Jos, că Bucureştiul nu e ca laşul. Aşezat pe o câmpie, bătut de toate crivăţurile iarna, de tremuri stând lângă vatră, şi vara călduros de nu-ţi afli locul, nu-i nici pe departe cum e laşul nostru, ocolit de dealuri cu vii, apărat de viscole şi răcorit de copaci vara.

Toată curtea domnească aici e ridicată de-a dreapta unei ape, Dâmboviţa, care primăvara se revarsă peste tot m-au I şi vai de bieţii oameni ce stau acolo! Pe ţărmurih ei e mai frumos, ea are mulţime de sălcii plângătoarce-şi revarsă crengile până în unde, iar atunci când înflorită, mirosul floarei se răspândeşte pretutindeni, ca şi cel al salcâmilor în care sunt avuţi.

În afara Curţii de scaun, sunt răşpândite de-a lungul acestei ape multe mănăstiri şi uneori este câte o aşezar – boierească a cărei întindere se opreşte în codrii cei deşi de la Cotroceni. Acolo însă e primejdie de mers. căci bântuie hoţii şi haiducii. Mai cu seamă unul, Păunaşul Codrilor, rămas viu nevătămat şi care-şi are lăcaşul în viile de la miazăzi a Bucureştiului, aproape de drumul ce duc la Giurgiu, de unde se repede ca un şoim asupra călătorilor şi mai cu seamă a turcilor ce vin spre Beilic[24]. Îi prădă pe turci, de-i minune mare, cum îi răzbate întotdeauna. Se vede treaba că-i bine armat şi că aga[25] Bucureştiului îl lasă în pace, iar poporul îl ascunde cu toată ceata lui. Se aude că acest haiduc ar fi feciorul unuia din cei ce i-au slujit lui Mihai şi că s-ar fi jurat ca toată viaţa să izbească-n necredincioşi, iar cum pe aici ochii sunt întorşi mai mult spre soare-apune, nimeni nu are treabă cu el, căci nu s-a auzit nicio plângere de la vreun sătean sau târgoveţ al ţării.

Şi mai – trebuie să spun domniei tale că am fost şi la cealaltă cetate de scaun a Târgovişlei, care-i mult mai frumoasă şi se aseamănă mai mult cu cele ale noastre. Acolo se adună mai multe drumuri de negoţ şi e bazar

24 Beilic — han turcesc.

25 Aga — şeful poliţiei.

mare cu feluriţi neguţători: valahi, armeni, evrei, turci, ruşi, saşi şi unguri. Oraşul acesta e plin de mori de apă! Acolo, la Poarta Bucureştiului, sunt case mari unde-şi păstrează mărfurile neguţătorii genovezi, veneţieni şi cei veniţi din Constantinopole, care astfel mai aduc şi veşti din acea parte de lume.

Mai încolo, la Poarta Zarafilor, se schimbă toţi banii în ori ce fel de monedă doreşte negustorul ce vinde cu ridicata. Înspre miazănoapte se afla târgul gloatei la Poarta Argeşului; aici e mare belşug şi domnii ţării au locuit mai cu plăcere decât la Bucureşti, de aceea, aici au avut prima tiparniţă de peste o sută de ani şi au putut scrie cărţile trebuincioase bisericii. Mai cu seamă aici, mai submunte. se află un adevărat palat, ce a fost refăcut şi mărit de către Măria Sa Matei Basarab. Mi s-a spus că, înainte de luptele lui Mihai, acolo fusese ridicată cu meşteri mari, minune de carte domnească, cu biserica alături, de către fratele acestuia, Petru Cercel, bărbat cu aleasă ştiinţă de carte, trăit la curtea regelui franc. Acesta a domnit puţin şi a strălucit prin cunoştinţele lui, de aceea s-a îndeletnicit de a avea o curte domnească eu fântâni ţâşniloare şi grădini înflorite. Tot de la el a rămas şi un turn, numit „al Chindiei”, de unde se vesteşte ora. Măria Sa Matei şi doamna se simt mult mai bine aici, de aceea vin adeseori şi m-am dus şi eu la poftirea dumnealui postelnic Udrişte.

Casele domneşti au pivniţe mari, în care se păstrează un vin asemănător celui al nostru de la Cotnari şi care aici se cheamă de Valea Călugărească, venind el de la viile unei mănăstiri ce a ieşit din închinarea la Sfântul Munte.

De acestea, eu reg pe buna Domnia Ta a înştiinţa şi pe tatăl meu spre a nu se nelinişti, căci sunt întru totul sănătos, şi mai am mult de stat pe aceste meleaguri, până a sfârşi cu bine treaba. Cu supusă închinăciune, Teodor Cehan”.

În aceeaşi vreme. Grigore Ureche primea de la Alba şi scrisoarea de mai jos:

„Cinstite mare vornice, cu sănătate mă închin

Domniei tale.

Această scrisoare v-o trimite călugărul Benedict de la Sfântul Ioan din Şiret, aflător acuma la Balgrad în ţinutul Transilvaniei. Şi, neuitând că Domnia Voastră aţi făcut familiei mele un mare bine, la grele clipe de cumpănă, iar eu ştiind că toţi răspundem în faţa lui Dumnezeu pentru faptele noastre şi cunoscător al drumului făcut până la mănăstirea noastră pentru hrisoave vechi, ce trebuie se vede în dregătoria de postelnic, vă trimit de aici copii după patru hrisoave latineşti pe care le-am tălmăcit pe limba moldavă. Numai că aceste hrisoave se ţin de oamenii principatului transilvan şi nu ştiu de câtă trebuinţă vă vor fi fiind. Eu voi înfăţişa de aceea întâi despre ce se spune în aceste tare vechi urice; aşa, în cel din anul 1285[26] regele Vladislav vorbeşte despre doi fraţi, voievozi români aflători în Ardeal, Bărbat şi Litovoi, care Litovoi în anul 1272 s-a răzvrătit în contra stăpânirii ungare.

În al doilea hrisov, din anul 1303[27]. e vorba despre un voievod român, Nicolae, comite de Maramureş şi Ugocea şi i se aduc multe laude.

Al treilea hrisov, din 1326[28], arată fiinţa păstorilor valahi în Transilvania, iar ultimul din 1363[29] spune precum că, în ţinutul Haţegului, se află nenumărată populaţie valahă, având cneji şi judecători de ai lor – iar documentul este al regelui Ladislaus care spune astfel: – <Noi, Ladislaus de Chaak Voievod a una cum jura tis et universis Nobilium ºC Kneziorum ipsius districtus Hatzak.»

Aceste hrisoave ce sunt la Bălgrad, aproape de ţinutul Haţegului, au fost adunate la marea bibliotecă a seminarului episcopal, unde având eu nevoie am mers pentru hrisoavele mănăstirii noastre, cea întemeiată odată cu episcopia catolică în vremea adormitului nostru domn. voievodul Petru Muşat. Pentru celelalte hrisoave voi pleca de aici la Lemberg spre a strânge tot ce e privitor la fosta

26 Desericluss. partea a II-a. p. 127.

27 Fejer, Codex diiplomaticus Viii, p. 147.

28 Xenopol, Teoria lui Rossler, p. 140.

29 Fejer, Codex diplomaticus XI, p. 300.

episcopie de Şiret. „Vă las în paza celui de sus”.

Marele vornic al Ţării de Jos era Grigore Ureche, fiul lui Nestor Ureche, care la vremea lui fusese şi el vornic al Ţării de Jos.

De când stătuse alături de Vasile Lupu în răscoala pentru alungarea de pe tron a lui Alexandru Ilieş, îi fusese cu toată credinţa alături, deşi vedea mai limpede primejdia otomană şi trăia nădăjduind într-o alăturare de creştini.

Făcând şcoala iezuită de la Liov, unde învăţase pe lângă polonă, latina, gramatica, retorica şi poetica, cunoscând destul de bine şi greaca, influenţa politicii poloneze, dragostea lui de Moldova nu i-a dat pace până ce nu a început a cuprinde în hronic o parte din vechea istorie a Moldovei.

Pentru aceasta îi trebuiau însă urice, care să dovedească trecutul de slavă al Moldovei, trecut ce trebuia să fie o pildă pentru vremea lui.

Aşa încât existenţa unui letopiseţ îi părea o datorie faţă de ţara lui. Şi, ca un învăţat în latineşte ce era, simţea o legătură între acel grai şi cel pe care-l vorbeau nu numai moldovenii, ci şi cei de peste munţi ori de dincolo de Milcov.

Cu toate grijile ce le avea în dregătoria sa ori în administrarea satelor, a morilor, eleşteelor şi a zecilor de fălci de vii şi a nenumărate prisăci ale sale, acuma, când sub Vasile Lupu viaţa se mai liniştise şi fiecare se putea gândi mai în voie la anul ce urmează, îşi găsise în fine un răgaz nu numai să citească în de-amănunt „Letopiseţele de la Bistriţa şi Putna”, pe cele ale lui Macarie, Eftimie şi Azarie şi Cronica moldo-polonă, dar căuta hrisoave pe care întemeindu-se să poată începe a scrie el însuşi letopiseţul cel de mult gândit. Cât de întins avea să fie acesta, nu ştia. Felul în care avea să-l facă îi era limpede: omul e sub cârma dumnezeirii, ţara sub cârma voievodului ce nu are dreptul a trece peste boierime. Şi oamenii cu limba asemănătoare moldovenilor români sunt, ca cei din Ţara Muntenească, din Ţara Ungurească şi în Ardeal şi în Maramureş.

Astfel că, citi cu mulţumire cele două scrisori, puse bine copiile transilvănene ce-i veniseră tocmai când îi trebuiau şi, ca un bărbat mai vârstnic ce se găsea, îşi făcu chibzuite socoteli înainte de a se apuca a scrie, luminat de amintirile pe care Ştefan cel Mare le lăsase pretutindeni spre slava şi cinstea Moldovei, pentru care acuma pătimea singur printre străini Toader Cehan.

14

Matei Basarab se simţea mult mai în largul său la curtea domnească de la Târgovişte. Statura-i uscăţivă îl făcea să nu pară cei şaizeci şi cinci de ani bătuţi pe muchie. Dacă n-ar fi fost chipul tras şi ochii cu privirea îngrijorată şi tristă, voievodul ar fi părut cu zece ani mai tânăr.

Dar grijile sunt griji şi el era cuprins din toate părţile de ele. Nu e uşor să iei o domnie ce ţi se cuvine; şi mai greu este să o păstrezi, dar mintea Craioveştilor, din care se trăsese şi Neagoe Basarab cel înţelept, îl ajutase a-şi păstra sângele rece şi o cumpănă între greutăţi. Şi de greutăţi nu se putea spune că nu avusese parte: Pe vremuri fusese Mare Agă al lui Leon Vodă; din pricina cerinţelor nesăbuite de biruri ale acestuia ce le ceruse 40.000 de galbeni, el pribegise în ţara Haţegului. Şi odată cu el plecaseră Gorgan Spătarul, Aslan Vornicul şi paharnicul Barbu Brădescu. Domnitorul Transilvaniei, Gheorghe Rákóczi îi primise bine, tot aşa cum mai făcuse cu alţi boieri pribegi, ca slugerul Dumitru Filişanu şi spătarul Mihai Coţofanu care se băjeniseră odată cu o mie de ţărani de pe satele lor.

Aceasta se petrecuse tocmai în vremea în care Ecaterina de Brandenburg pornise în Ardeal lupta pentru tron împotriva lui Gheorghe Rákóczi, iar Matei, cu toată priceperea lui în cele ostăşeşti, îl sprijinise pe Rákóczi şi ajutase la biruinţa acestuia de la Rocamez. Tot acolo luptase alături de el Preda Floricoiu, ginerele lui Mihai Viteazul.

Printre stâlpii de piatră ai cerdacului domnesc, razele de soare aruncau fâşii mari aurii pe ceramica peretelui. Se

auzea susurul fântânilor făcute din vremea lui Petru Cercel şi în copaci, vrăbii gureşe îşi strigau setea de viaţă.

Îşi reaminti de setea de viaţă care-l făcuse să se lupte cu îndârjirea veche a Craioveştilor pentru că Simţise că are un rost mai adânc de îndeplinit. Era în el, pe atunci, un neastâmpăr şi p chemare spre ţara lui, aşa încât la venirea lui Nesih, Aga de la Stambul, toţi pribegii se plânseră de proasta domnie a lui Leon Vodă, iar Aga turcesc, aducând la cunoştinţa lui Abassa Paşa, acesta îl silise pe Leon Vodă să dea în scris că nu va mai asupri ţara, apoi trimisese trei soli pentru a îmbuna pe pribegi să se întoarcă. Şi ei s-au întors, dar nesiguri pe cuvântul domnesc, au venit şi cu oaste şi bine au făcut, deoarece s-au izbit de două ori cu lefegii domneşti şi la Ungurei şi la Bucureşti, unde au fost înfrânţi lângă mănăstirea Plumbuita.

Se opri din gânduri. De afară ajungeau până la ei tropotul zorit al unor cai. Veneatl călăreţii de Ţarigrad cu veşti. Acuma se părea a fi linişte şi pace, după ce ienicerii sugrumaseră doi sultani la rând, pe Osman şi apoi pe Mohamed, şi dinspre Moldova e pace.

Dar cu Lupu nu poli fi sigur niciodată, căci nimeni nu-i sigur ce vremuri vor veni. Acuma şi-a trimis pe acest tânăr boier cu învăţătură de la Liov, ce pare a fi mai mult omul marelui vornic Ureche decât al Măriei Sale, caută hrisoave. O să-l îndrume la Stăneşti să citească istoria scrisă în piatră pe mormântul lui Stroe Buzescu şi acolo poate se va lămuri acest moldovean în ce fel a bătut şi bate inima Munteniei. Revăzuse acest mormânt după ce dăduse lupta de la Plumbuita cu oastea râvnitorului de domnie Radu Ilieş, ginerele Kehaiei[30] Kurt Celebi de la Constantinopole. L-a biruit pe acesta abia la lupta de la Obileşti, când i-a venit gândul de a schimba aşezarea oştii. În loc să pună pedestrimea la mijloc, a pus-o la aripa dreaptă, cu Aga Oprea din B’ucu şi Lupu de la Furduieşti, căpitani, în locul pedestrimii, a băgat la mijloc roşiorii călărimii boiereşti, în frunte cu vornicul Ivaşcu Băleanu şi paharnicul Barbu Brăescu, iar în aripa stângă, călăraşii de

30 Kehaie — reprezentant domnesc

ţară sub spătarii Gheorghe din Măgureni şi Tudose Corbeanu. Aceasta îi dăduse biruinţa şi domnia în ţară. Dar hatişeriful cu încuviinţarea Stambulului, paşa Abaza de Silistra i-o adusese.

Se scărpina în bărbia-i cam rărită, poate şi de obiceiul său de a o tot frământa cu degetele în nopţile când nu avea somn. Fuseseră multe şi presimţea că vor mai fi. Casa domnească pustie de feciori, goală de zgomotul iureşului de copii.

El nu avusese nici inima, nici dorinţa de a descăleca pe la uşi străine cu jupânese sprâncenate. O făcuse cu prisosinţă înainte de a se însura, apoi se aşezase locului, preţuind-o pe Elena doamna şi pentru alesele-i purtări, pentru tinereţea şi plăcuta-i înfăţişare, ba chiar şi acea set! de cărturărie ce o ajutase mult în izbirile vieţii, după moartea părinţilor, a copiilor, a fratelui mai mare şi în pribegirile de la începutul vieţii lor.

Găsea această fiică a Hiereştilor o mare” alinare în a citi acele cărţi sfinte ce aduc mângâierea sufletelor prea încercate, făcându-le a-şi purta soarta fără plângeri, iar doamna ştiuse să fie alături de el în toate clipele vieţii şi chiar dacă acuma nu mai e tânără, nu-i poţi găsi pereche la niciunul dintre scaunele ţărilor vecine, unde nicio doamnă nu are nici sfatu-i înţelept, nici priceperea, nici înţelegerea adâncă a gândului şi nici cheltuieli nerostuite nu face.

Iar îi zbura gândul înapoi, săgetat de o nemulţumire, aceea a omului născut să fie strângător şi căruia nu-i plac nici gătelile, nici fala fără folos.

Cei 400.000 de galbeni plătiţi pentru luarea domniei îi păruseră curat jaf turcesc, dar trebuise să-i dea, căci lui şi nu altuia i se cuvenise scaunul domnesc. Apoi şi sumele scoase din trei în trei ani ca daruri pentru întărirea domniei; acel mucărer[31] mare de mii de pungi de galbeni pentru sultan, sultana Validé şi Kâzlar-aga şi mucărerul mic şi nenumăratele plocoane făcute peste tot la Stambul, când erau nevoile ţării. Apoi darurile pentru paşa de la Silistra, cel ce priveghea ca un sultan a treia parte a

31 Mucarer — dar obligatoriu.

imperiului turc.

În anii în care bântuia foamea la Înalta Poartă, pe lângă mii de ocale de miere şi ocale de ceară, trebuia să le dea cea mai mare parte a oilor, berbecilor şi boilor, de-i era mai mare jalea de ţară!

Apoi încălcările turcilor trecând Dunărea şi jefuind săteni mărginaşi şi iscoade care voiau cu orice preţ a închiria case pe malul românesc, ca sub acoperământul negoţului să poată cerceta tot ce se petrece în ţară şi să pornească şi jafuri, numai că el, Matei Basarab, nu le dăduse învoire.

În vremea aceasta, tot malul dobrogean era numai o, tabără, întărind fruntariile de parcă ar prevesti război crâncen.

Ce va mai face oare Lupul în vremile ce vin? îl înfrhisese de două ori, ca şi pe Leon Vodă.

Zâmbi cu amărăciune sub mustaţa-i lungă ce acoperea buzele subţiri, din care cea de sus aproape dispăruse cu totul câtă vreme socotise risipa din tezaurul ţării. Şi galbeni trebuie pentru oaste! Roşfli călări din mica boierime au doar ca şi slujitorii scutiri de biruri, iar steagurile în leafă de pe pământurile domneşti nu cereau bani? Tot aşa ca şi seimenii sârbi şi bulgari, ca şi levinţii unguri şi polonii călări, cu toţii în lefe. Apoi cei de la balimejuri? Ţara fără oaste e pierdută şi el avea 40.000 de oameni, căci era bine aşa cum spunea Urie Năsturel, după cărţile lui vechi: „Cine vrea pace, să se pregătească de război”.

Pusese dări pe vite, pe ocnele de sare, pe vămi, pe miere şi ceară şi adunase mii de taleri pe an. Răscumpărase salinele şi vămile de la arendaşii levantini şi după şase ani, după ce ridicase mănăstirea Arnota din Oltenia, apoi Sărindarul şi Sfinţii Apostoli din Bucureşti, refăcuse din temelie atât palatul domnesc de la Târgovişte cât şi biserica lui, apoi biserica domnească de la Caracal. Banii îi trebuiseră şi pentru tiparniţa şi meşteşugarii ei, bani pentru moara de hârtie şi învăţăcei de la Kiev, bani pentru şcoala grecească de la Târgovişte şi cu aceea de

Slovenia de la mănăstirea Sfântul Gheorghe vechi din Bucureşti şi pentru toate trebuiau galbeni sunători.

Şi în afară de cei astfel folosiţi, după pilda proverbului popular; Adună bani albi pentru zile negre", strângea în vistierie bănet să aibă cu ce pomi la drum alături

Cuta între ochii lui Matei se adâncise, o sprâneea se zbârlise. Ar fi vrut să aibă darul de a citi în minţile tuturor vecinilor râvnitori de domnia voievodului ce nu fusese binecuvântat cu feciori şi care mergea încă tinereşte spre bătrâneţe. Trebuia mult curaj, multă chibzuială la fiecare pas şi luarea-aminte să nu înceteze nicio clipă.

Mătura cu mâna stângă, în care sclipea inelul cu stema Basarabilor, nişte fire de praf de pe tunica de culoarea oţelului, cu care-i plăcea să se îmbrace. Apoi bătu din palme de trei ori. Aprodul boieresc ce slujea la curte se înfăţişă pe dată Măriei Sale, de parcă de dincolo de uşă ar fi aşteptat de mult semnul acesta.

— Comişelul să-mi pună şaua pe Şerg. Şi tu. ia-ţi cal şi aşteaptă la uşa mică a spătăriei! – în glasul lui era blândeţe.

— Am înţeles, Măria Ta.

Şi fecioraşul cu ochii strălucitori de bucurie că-l ia cu sine, zbură spre îndeplinirea poruncii.

Statura scundă şi rotundă a logofătului Gheorghe Ceaurul se frânse, pe cât se putu, în faţa jupânesei Marga.

tan-
nă l
de nemţi şi poloni, când se vor ridica împotriva Cons
tinopolului.

— De amu, într-o mică de ceas soseşte şi domniţa noastră mezină. Şi, pre porunca domnului meu, face un popas şi un ocol spre a se odihni şi a se întâlni cu cneaghina mai mare a domniei sale. Eu am grăbit înainte călare, spre a mă închina în faţa domniei tale, a te întreba de sănătate şi totodată a vă îndemna să porniţi mai cu grabă la Iaşi spre a prinde nunta nepoatei Mariei Tale, fata jupânesei Măricuţa.

— Mulţumim de închinăciune. Cu sănătatea o ducer –

bine cu toţii şi tare ne bucurăm să ne întoarcem în Ţara Moldovei. Cu vârsta. depărtările-s mai lungi.

— Cinstită jupâneasă, totul e după inima noastră – aşa după cum spunea răposata mamă a mea, logofeteasa Zinika.

— Cum? Logofeteasa, fiica boierului Mogâlde s-a prăpădit?

— A luat-o Dumnezeu la sine, acum un an.

— Am lăsat-o sănătoasă şi tocmai înainte de plecarea încoace m-am întâlnit cu ea. Venise la Iaşi şi m-am dus s-o văd. Parcă ţin minte: subţirică, mărunţică, purta o haină vişinie cu pătrate negre care o prindea bine. Aşa ne-am înţeles, încât am stat peste obiceiul meu şi am prânzit cu domnia sa. Am tăifăsuit până pe la trei ori patru să fi fost ceasul. Îmi plăcea, să-i ascult cuvintele, căci era femeie înţeleaptă, chiar mai înţeleaptă decât dumnealui logofătul Dumitraşcu Ceaurul, tatăl domniei tale. Dar aşază-te, ce ai rămas în picioare?

Ochii rotunzi ai lui Gheorghe Ceaurul se întunecaseră ca sub o săgeată dureroasă. Îşi iubise cu adevărat mama. O preţuise mai mult decât pe logofătul cel mare, dar soarta vrusese să-i semene lui mai mult ca fire, în timp ce fraţii lui, Vasile şi Mihai se asemuâau Zinikii Mogâlde.

— Şi ea te preţuia mult, cinstită vornicească şi dacă îmi e îngăduit a spune, chiar cel mai mult. după jupâneasa Irina, din tot neamul.

Jupâneasa Marga zâmbi.

— Bărbaţii neamului meu îs cu mult mai învăţaţi şi mai deştepţi decât mine.

— Domnia ta poţi ţine pasul cu ei şi să-i întreci cu inima.

— Ei, boierule, boierule! Ai rămas tot cu sufletul din vremea când ai întors rădvanul jupânesei Safta a Boeştilor şi văzând-o văduvă, tinerică, frumuşică, ai dus-o la casa domniei tale, ca un văduvo. i proaspăt ce te aflai. Nu te-ai uitat la avere.

Tot chipul Ceaurului se însufleţi.

— N-ai uitat, domnia ta, întâmplarea?

— Cum să uit dacă mi-a plăcut? Ei. de învoit, s-a învoit până la urmă la cununie. Da, vorba răposatei jupânese Zinika: e mulţumită acuma!

— E mai frumoasă şi parcă mai tânără. de se poate spune aşa.

— Atunci ai mai multă isteţime ascunsă decât arăţi, boierule; mult mai multă. Dintr-o singură treabă ai făcut deodată mai multe rosturi straşnice.

Ochii Ceaurului se îngustară întrebând:

— Şi care anume, cinstită jupânească?

— Ai luat pe fata lui Toader Bour, vistiernic, ce-şi urcă neamul până la vornicul slăvitului Ştefan cel Mare.

— Dar şi eu mi-s din boierii vechi.

— Aşteaptă: Clucerul Ştefan Bour, fratele Saftei, nu-i ginerele lui Ştefan Tomşa? Una. Două: Aniţa, cumnata domniei tale, nu-i nevasta lui Pătraşcu Ciogolea la care Măria Sa ţine mult?

— Aşa-i.

— Pe Maria, sora jupânesii Safta, nu o ţine stolnicul Nicu Neculachi Siachii.

— Da.

— Iar ochioasa şi sprâncenata de jupâniţa Paraschiva nu a fost luată de soţie de către marele boier talian, de-i zice Frangipani, cu care venea un fel de neam prin însuşi despotul Brancovici?

— Pe toate le ştie domnia ta; se vede că ai prins bună învăţătură de la răposatul vornic Nemira. care a fost om ales între oameni.

— Şi de la fraţii mei, nu?

— Doar sunteţi de acelaşi sânge!

— Atunci aşteaptă să-ţi spun mai departe. Se opri tuşind de câteva ori, o tuse seacă Ce părea că-i scurmă pieptul. Obrajii i se traseră, îngălbenind. Se rezemă de jilţ şi rămase aşa până i se potoli tuşea, apoi scoase dintr-o pungă ce o avea atârnată la şold un şipuşor, îi luă dopul şi înghiţi puţin din acea licoare tămăduitoare.

— Domnia ta eşti bolnavă – se sperie Ceaurul.

— Domnia mea va ajunge până în Ţara Moldovei, nu te teme. Acolo mi-e locul nu aici. Poate că m-aşteaptă morţii mei.

— Nu zi vorbă mare, cinstită jupânească. Ceasul rău atât aşteaptă.

— Mai are de adăstat: m-am născut în Muntenia, amu trăiesc la Stambul. dar bine şi bucuroasă. În Moldova am fost şi acolo mi-e locul vie sau moartă, numai că nu' pier eu aşa uşor. Să-mi văd nepoata asta de aici scoasă, dincolo de hotarele turceşti…

— Jupânească Marga, iertat să-mi fie ce am a-ţi spune.

te-aş fi întâlnit slobodă şi eu slobod cu ani şi ani în urmă…

M-ai fi furat cu rădvanul? Nu, boierule! Erai prea tânăr şi prea necopt, pe atuncea, să gândeşti ca azi. Pe atunci ştiai numai că aveaţi în stăpânire toată Valea Siretului dinspre munte cu Bogdana, Caşinul, Răcăciunii şi Valea Rea. Vi se opreau pământurile tocmai la Trotuş, iar eu ce aveam? Foarte puţinul de la mama mea!

— Nu aista-i temeiul!

— Aşa spunea şi răposata mamă a domniei tale, care a gândit mai de mult ceea ce ţi s-a năzărit domniei tale acuma…

— Mama?

— N-ai cunoscut-o bine, boierule! N-ai înţeles-o decât acuma, când te mişti mai puţin sprinten; numai mintea ţi s-a ascuţit ca a răposatei, aşa că ascultă mai departe ce am văzut eu din înrudirea cu boierii vechi ai ţării şi mai cu seamă cu talianul ăsta, din cei pripăşiţi în Ungaria, dar nu mai puţin puternici pentru asta. Acuma, prin Paraschiva asta, poreclită Căprioara, te înrudeşti, domnia ta, chiar cu domnitorul Ţării Româneşti, Basarab, pornit şi el din spiţa lui Neagoe. Boierule, de n-ai fi băietul răposatei jupânese Zinika, te-aş bănui că nu numai ochii albaştri ai Saftei şi cosiţa-i galbenă te-au fermecat. Nu numai chipul ei ce se zice că ar fi semănând cu fetele Movileşti! or…

— Cinstită jupânească!

— Chiar că cinstită, cum ţi-a fost şi mama... vezi numai să nu te ducă gândul peste locul lui... şi dacă ai ţinere de minte nu uita să n-o prigoneşti şi să n-o prăseşti pe Safta când îi va trece floarea tinereţii.

— Ce vorbe spui, domnia ta! Mi-e draga, ca ocini din cap!

— Şi ochii se pot îmbolnăvi. Şi noi poate nu ne vom mai întâlni... totul se poate petrece într-o viaţă de om. Ascultă, logofete Gheorghe, că suntem cam ele o vârstă. Bărbat credincios ca vornicul, îi numeri pe degetele de la o mână, şi nu uita că el s-a prăpădit când era în plina putere. Al doilea, aşa se zice, că ar fi Basarabul din Muntenia. Pe al treilea n-aş şti să-l găsesc acuma. Eu, am de ce îi mulţumi lui Dumnezeu.

— Şi vor mai fi mulţi ani, de aci înainte...

— Puşchea pe limbă, Ceaure! Ce, crezi că-i o plăcere văduvia, după un om iubit şi bun? Nu cântăreşte viaţa cât necaz poate să-ţi dea.

— Măria Sa are doamnă nouă şi-i fericit.

— Fericit, acuma, eşti şi domnia ta, până nu te vei prinde de alte dorinţi şi alte gânduri. Aveţi sângele fierbinte. La mine e mintea fierbinte şi din fericire asta mi-e de ajuns. Cât a fost, aşa cum a fost! Ţi-ai deschis inima, pe cât te-o iertat firea, sufletul; mi-l deschid şi eu. S-o văd pe Simina împăcată în afară de Stambul, unde parcă simt o nenorocire, căci mi-e inima grea şi pot apoi să închid ochii.

— Ce te sperie, jupâneasă Marga?

— Nimic anume şi toate adunate laolaltă. Nu ştiu 1 Simt o nelinişte în ultima vreme. Nu-mi aflu locul.

— Îmi îngăduiţi să spun o întâmplare mai neobişnuită ce am aflat-o poposind la hanul cerchez, unde trebuia să mă întâlnesc cu Costachi Boldur?

— Înveseleşte-mă de poţi. Dar uite la dreapta domniei tale. E un felegean cu băutura neagră, nouă, ce se obişnuieşte pe aici. îi spune cafea şi e destul de bună. Se ţine caldă pe nisip încins, pe tavă sub care ard tăciuni.

— N-am gustat încă.

— Încearcă. Unora le place. Cel puţin aşa se spune.

Bea şi povesteşte. Toarnă-ţi din ibric în ceaşcă.

Ceaur o asculta, gustă, ridică sprâncenele şi înghiţi cam cu greu, apoi puse ceaşca pe măsuţa de lemn de trandafir, cu frumoase încrustaţii de lemn de păr şi de nuc, închipuind flori cu frunze.

— Mulţam! Mi-ajunge! Şi cum spuneam, la hanul cerchez, unde a tras neguţătorul nostru, se află un tânăr polon, fiu al lui Koniepolski-hatman, ce a fost de curând scos din robie de moldoveanul nostru, la cererea Măriei Sale, care la rândul ei a fost rugată de cneaghina Ana Movileanca.

— Ia uită-te! Ana Movileanca? O fi rudă?

— Poate. Nu ştiu decât că Boldur I-a dibuit robind pe o corabie, la cercetările făcute de un anume bei cu care se are el tare bine, şi l-a adus la caravanscrai rău bolnav. Or, în port se afla tocmai domniţa noastră împreună cu socrul şi domnia ta.

— Aşa?

— Să întâmpinaţi nişte soli veneţieni.

— Mi-aduc aminte.

— Tânărul, care trăsese la lopeţi doi ani, când a ieşit prima oară, a văzut-o pe domniţă.

— Şi?

— A fost ca trăsnit de chipul şi înfăţişarea ei, îndrăgostindu-se cum nu s-a mai pomenit, de parcă ar fi fost vrăjit.

— Ce spui!

— Adevărul curat. Dar partea mai neobişnuită acuma vine. Şi Costachi Boldur a fost de faţă. La caravanserai se afla un derviş din cei ce se spune că ar avea darul profeţiei. Şi acesta, când a venit leahul la han, unde-l îngrijea de o rană la cap un doctor turc trimis de acel bei prieten cu moldoveanul, de unde şedea nemişcat în rugăciunile lui în sala mare, s-a sculat şi s-a dus să se aşeze la uşa încăperii polonului.

— Şi?

— Şi acolo a făcut două preziceri: întâi că nu rana de la cap e primejdioasă, ci aceea din pântec, unde turcul fiu-l

găsise bolnav. A cerut să vie să-l taie doftorul alva-Ion, priceput în asemeni trebi. Şi aşa a fost. Era înăuntru surpat din blestemata de robie. Nu numai că l-a făcut bine. dar arată şi se poartă de parcă niciodată n-ar fi fost rob, nici stors – ci o frumuseţe de panleah crescut în bine şi în uşor. Aşa că o parte din prezicerea dervişului s-a împlinit.

— Care-i a doua?

— A doua, cinstită jupânească. e aceea că… aceea că i-a făgăduit-o de soaţă pe domniţa Simina…

— Nu se poate!

— Ba se poate, să-mi fie cu iertare, căci se pare… aici ar fi spus… multe şi încâlcite lucruri… morţi… război… şi nu mai ştiu bine, decât că îi va fi al doilea bărbat la castelul lui din Lehia. Şi a mai spus că-i mlădiţă vie şi roditoare, tocmai pentru că altă dată, în altă viaţă, leahul ar fi fost binecuvântat de însuşi Mahomed.

— Doamne fereşte! Doar nu-i turc!

— Cine poate şti ce vede un derviş? Cine poate şti ce faptă bună o fi făcut vreun strămoş de-al lui V Noi nu cunoaştem nimic, decât că acest ciudat călugăr, după ce a spus viitorul, a căzut în muţenie, a stat la uşa lui nem încât şi nebăut 12 zile, apoi s-a înclinat în felul lui şi a plecat la cetatea Meca, deşi hangiul l-a rugat cu cerul şi cu pământul să-i fie oaspete pe viaţă. Nu e curată întâmplarea! Şi leahul vrea numaidecât să se oprească la Iaşi spre a mulţămi Măriei Sale.

Se aşează o tăcere, în care timp, un slujitor veni aducând o tavă cu baclavale şi o carafă de vin cu pahare, alături de care puse o chisea pe care se aflau toate cele anume pentru cafea.

— Dervişii sunt şarlatani de iarmaroc – spuse încet jupâneasa Marga.

— Călugări de ai lor. Ei cred în proroci ri.

— Ai noştri nu prorocesc. Dacă ar fi fost vorba de Ruxandra, mai înţeleg; dar aşa… Nu prin Simina, căprioara mea, o să vină război şi moarte, cum m-ai lăsat să înţeleg. Şi vrea să meargă la Iaşi?

— Da.

— Să mulţămească?

— Şi… s-o ceară pe domniţa noastră cea măritată de soţie.

— Atunci e nebun.

— Nu e! Am vorbit cu el.

— Dar când ai avut vreme? Ascultă, boierule, de când eşti în Istanbul?

— De opt zile.

— Aşa! Ai potrivit toate treburile?

— Încă nu:

— Te întorci cu noi în Moldova.

— Până la un anume loc. Apoi o iau spre Muntenia cu solie la Matei Basarab.

— Intră în prima biserică acolo, şi adu mulţămită că ai scăpat zdravăn între toţi nebunii aiştia de aici. Sau mai bine, când ajungi la Caşin, la domnia ta, bucură-te.

— Nu crezi, cinstită jupânească?

— S-ar cuveni? Mă gândesc uneori la bunici. S-au născut şi au crescut în împărăţia aiasta, care nu se mai sfârşeşte, a turcului, dar şi-au ţinut legea şi credinţa lor; apoi ei au trecut în Ţara Românească. Ce m-aş face eu dacă aş crede în spusele lor? Mi-ar schimba ceva din suflet şi eu sufletul mi-l apăr, deşi… uneori… parcă m-atrage ceva. Ca o poveste veche din care am auzit numai frânturi. Pentru frânturile acelea am avut curajul să vin încoace cu Simina. Dar aici, n-am regăsit nici frânturile. Ceva s-a risipit ce nu se mai poate aduna. În casa asta e Veneţia şi Genova; în jur Fanarul cu grecii lui, apoi vine Poarta Fericirii cu Stambulul turcesc, dar locul unde s-au născut şi au trăit sub ei străbunii mei e cu totul altul şi mult mai departe.

16

Cele două surori se priviră ca după o îndelungată despărţire. Ruxandra, într-adevăr, se făcuse o frumuseţe de fată cu părul negru şi bogat, ochi prelungi cu gene dese sub sprâncenele subţiri, nas mic şi drept, gură îmbietoare. Statura ei mijlocie era proporţionată, cu mijloc subţire, umeri rotunzi şi gâtul prelung ca de lebădă.

Sultanei Validé Kissem-Bahrum sigur că avea să-i placă, căci Ruxandra semăna cu o grecoaică din vechile legende. Avea de ce să fie mândru de ea Vasile Vodă şi dând-o ostatecă, la Stambul, nu făcea decât să-şi arate un alt chip mândru al familiei sale. Aşa era firea lui şi nu alta.

Mezina privea. Totul în jur era nou pentru ea. Nou, dar nu străin. Avea marele dar de a se simţi peste tot ca la ea acasă şi aici, la Stambul, graiul îi era cunoscut, iar despre Pera se povestea atâta în casa domnească, încât mergea parcă pe locuri dinainte ştiute. Nici nu se înfricoşa. nici nu se minuna. Oraşul mare, cu toată zarva lui, cu mulţimea-i pestriţă, o bucura ca pe un copil răsfăţat ce era. Şi apoi avea să trăiască în seraiul împărătesei mame, care vorbea ca şi ea curgător greceşte; avea să stea în minunatele încăperi despre care se auzeau tot felul de povestiri, ca din „o mie şi una de nopţi”, din care îi tot spusese doamna Ecaterina, căci le ştia pe de rost. Acuma se aştepta să trăiască ea însăşi acele ciudate întâmplări ce-i umpluseră de farmec serile lungi de iarnă, când noua ei mamă, spre a-şi alina dorul de ai ei, înşira firul desfăşurat de Şeherezada, acolo, departe, pe plaiurile moldovene, stârnind închipuirea aprinsă a copilei dornice de tot ceea ce era neaşteptat şi neprevăzut. Copila care vedea în soarta mamei vitrege împlinirea unui basm cu Ilene Cosânzene aduse de pe alt tărâm şi visa o soartă asemănătoare ce avea să o ridice prin frumuseţea ei şi mai cu seamă prin grija tatălui ei, pe culmi unde fericirea şi norocul aveau să-şi dea mina. Se ştia tânără, frumoasă, bogată, aşa încât soarta nu avea decât să-i pună la micile-i picioare covoarele bucuriei, pe care să calce sprintenă cu conduri auriţi.

Şi iată că o parte din vise i se împlinise: ajunsese unde cu gândul n-a gândit chiar, în acest Istanbul plin de palate din marmură cioplită, în acest Istanbul unde marea cea mare bătea, cu valurile albastre, în ţărmul pe care creşteau împrejurul seraiurilor măreţe grădini cu cei mai feluriţi pomi ce se pot vedea în lume, iar mulţimea neasemuită a trandafirilor în toate culorile făcea câmpuri

înmiresmate de-a lungul mării.

Văzuse acel bazar nemaipomenit. Înşirat sub zecile de bolţi în arcade, unde mărfurile din întreaga împărăţie se aflau atât de ademenitoare, încât îţi venea să nu mai pleci de acolo. Apoi ciudatele giamii, adevărate dantele de piatră albă, ce-şi rotunjeau căciulile cupolelor în cele mai neaşteptate locuri, de parcă Allah al lor le-ar fi făcut; să răsară ca ciupercile, tocmai spre a-i fi slava mai mate şi a putea să se bucure mai mult de rugile ce i se înălţau, ca nişte adânci şi sfioase invocaţii, din toate turlele minaretelor.

Şi apoi, acest neasemuit „Corn de aur" plin de corăbii, pe malul căruia creşteau palatele greceşti, genoveze, veneţiene, fiecare făcut în legea lui, dar niciunul mai prejos în măreţie, de parcă marmura şi geamurile ar creşte pe toate drumurile Stambulului.

Aici, unde tatăl ei suferise pe vremuri, ea avea să se bucure, fiind sub cea mai înaltă oblăduire a sultanei-mame de la care i se poate trage tot nqrocul. Şi viaţa ei va trebui să fie norocoasă, căci altcum, la ce s-ar fi născut fiică a lui Vasile Vodă, cel care izbândea tot ce-şi punea în minte?

Şi dacă Simina a avut mai puţin noroc, e fiindcă n-a stat cu el. Maria. În schimb, a plecat la casa ei ca o adevărată cneaghină.

Adevărul era că Simina avea altă fire şi ele nu se prea potriveau. Sora cea mare semăna mai mult cu doamna Tudosca şi chiar cu jupâneasa Marga, într-un fel. Niciodată nu ceruse mult de la viaţă şi dacă ar fi fost adevărată povestea ce se scornise, poate că ar fi fost mai mulţumită să rămână în Moldova, însoţindu-se cu acel boier cărturar ce-i venea cam neam după vornicul de la Nemira. Nu părea a fi prea mulţumită aici, pe malul Cornului de Aur, unde clădirile sunt atât de falnice şi se vorbesc toate graiurile pământului. Şi ce mândreţe de casă avea, cu balcoane numai în stâlpi de piatră lucie, cu încăperi înalte zugrăvite de la jumătate cu chipuri de femei frumoase stând pe margini de pârâu, cu tavanele având pe ele ghirlande înflorite de ipsos în culori, cu sipete scumpe

şi ciudate paturi băgate în firide şi în jurul cărora se p. uteau trage perdele de mătase groase, albastre. Şi ferestrele acestea mari şi largi, de unde puteai privi până departe la templele păgâne ale turcilor.

Apoi felul în care ea însăşi era îmbrăcată, după por<ul veneţian, cu rochii strălucitoare ce-i scoteau la iveală subţirimea mijlocului şi mânecile acelea largi şi bufante, din care-i ieşea mijlocul mic strâns în rochie strâmtă sus, de-i apărea capul ca o floare pe lujerul gâtului. Şi pieptănătura Siminei cu tot părul strâns în reţeaua argintie ce-i venea pe umeri ca o cască teşită. Numai că ochii ei nu au arătat bucurie decât în clipa când a văzut-o pe ea, apoi privirea i-a devenit din nou nici aspră, nici stinsă, ci aşa, trecând peste lucrurile din jur, ca şi cum acestea nici n-ar fi fost. Cu mâinile fecelea mici i-a cuprins capul şi a sărutat-o ca pe o soră iubită, ca pe un bun pierdut. Şi bărbatul ei, Ambrozio. acuma i-a părut a fi cu totul altul decât cel pe care-l văzuse, cu ani în urmă, la nunta lor. Părea mai voinic, mai aşezat locului şi grijuliu faţă de Simina, căreia pe aici îi spun cu toţii Simona, iar străinii îi vorbesc numind-o donna Simona Grillo. Sună frumos, ca tot ce e pe aici şi limba în care vorbesc ai casei îi place, parcă ar înţelege şi ea cuvintele aducând a moldovenească.

Nici mătuşa Marga nu e mai puţin falnică, numai că s-a subţiat mult şi faţa i s-a tras. Ea nici portul moldav nu l-a lepădat, atât că poartă un veşmânt liliachiu care-i întunecă obrajii şi misalul său nu are fluturi, ci numai o ţesătură cu fire argintii pe margini.

Şi tuşeşte din când în când, o tuse seacă, şi atunci îşi pune mâna pe piept, unde se vede că are o durere ascunsă. Stă aşa o vreme, apoi bea o licoare de zeamă de nuci şi muguri de brad, dintr-un sipuşor ce-i atârnă de cingătoare.

Ruxandra a mai văzut şi un doctor grec ce a ieşit din iatacul mătuşii, om negricios cu faţa prelungă, care a cam speriat-o. Se vede că e răcită mătuşa Marga, sora mai mare a tatii; e femeie în vârstă… n-ai ce-i face.

Aici trag curenţii de la Cornul de Aur şi apele aduc

umezeală când cu gândul nu gândeşti. Dar, dacă va pleca în Moldova sigur îi va trece tuşea asta, care se aude şi noaptea prin pereţi. Acolo sunt dealuri ocrotitoare şi mătuşa cu locurile de acolo e învăţată, nu cu cele de aici. Apoi se va bucura şi la nunta nepoatei sale, fiica mătuşii Maricuţa. Ce petrecere are să mai fie! Alai ca la împârâtul! Şi Cătălina, ca o zână în podoabele ei de mireasă. îi părea rău Rux andrei că nu avea să fie de faţă, dar doamna Ecaterina i-a spus că „o domniţă, care nu-i de măritat încă, nu trebuie să fie văzută la petreceri mari, că pe urmă se obişnuieşte lumea cu chipul ei şi nu e bine. Când îi va veni vremea, va fi scoasă la vedere ca un trandafir de Ispahan. atunci înflorit, ca o nestemată rară scoasă din besactea „numai când va fi folosită de emir la marea sărbătoare”.

În locul ei, va fi Simina, care, după cum pricepe Ruxandra, nu se va bucura prea mult, fiindcă aşa s-a făcut ea de când trăieşte aici, parcă i s-a închis inima. Dar că se va întoarce la Iaşi, ea sigur se bucură; i-a spus-o şi lui Ambrozio, ea care-i aşa tăcută. Dar aşa-i soarta! Simina cu viaţa ei, şi ea Ruxandra, fata cea mai iubită a lui Vasile Voievod, cu altă soartă.

Va fi ascultătoare ca până acuma şi totul va fi bine. Păcat numai că mama ei bună s-a prăpădit! A fost singura ei durere pe care nu o poate uita. O iubise mult doamna Tudosca, dar nu cel mai mult: pe Ioan, care a murit la îndepărtata Brusă, l-a pus înaintea fetelor şi de jalea lui a murit. Ce or fi având mamele de iubesc mai mult băieţii?

Ea, Ruxandra, se alipise de Maria; cu Ioan nu s-a înţeles. Poate era şi prea mică. Ştefănuţ, fratele cel nou, mic şi drăgălaş ca un cintezoi, îi place. Are glasul aşa de dulce şi e lipicios ca o chesea cu miere! Dă-i frate numai după tată şi o să fie domn!

Şi cu Ecaterina doamna se împăcase bine, că doar e cu câţiva ani mai mare decât ea; e bună, blândă şi stă mai mult în iatacurile femeilor. Nu-i place grădina şi nici florile, aşa cum le îndrăgise doamna Tudosca, care pe când trăia făcuse rai în jurul curţii domneşti şi la Iaşi şi la Suceava, după ce Vodă înnoise şi împodobise casele domneşti numai

în cărămidă lucie şi cu acoperiş strălucitor, în mai multe brâie colorate. Ruxandrei îi plăcuse mult la Suceava, unde era mai răcoare şi mai la deal. Iernile acolo erau aidoma celor din poveste, albe, albe, cu pomii ciocnindu-şi de Bobotează ţurţurii de gheaţă ca nişte clopoţei. Acolo erau şi jupâniţele boierilor Jumătate şi ale lui Veveriţă şi ale lui Boul. Oare aici, cum or fi iernile? La fel de frumoase? Au s-o scoată cu sania la preumblare? Şi sultana cea mare o va iubi ca Ecaterina? Mezina simţea că fără alintare şi dragoste nu poate trăi; aşa era ea făcută, poate se bizuia pe frumuseţea ei, poate aşa o îndemna inima după răsfăţul de acasă.

A doua zi, avea s-o ducă donna Lucreţia cu Simina, odată cu solia cu daruri, la înalta Sultană şi atunci are să înceapă o viaţă nouă. Se va despărţi pentru o vreme din nou de Simina şi mătuşa Marga. Nu ştia că nu are să le mai vadă niciodată.

17

— Eşti bucuroasă Simona, acuma, când a venit Ruxandra?

Glasul lui Ambrozio suna cald şi oarecum cântător. Era seara târziu, amândoi şedeau în logia dinspre Cornul de Aur. În faţa lor trupurile bărcilor şi ale corăbiilor puneau pete mari, întunecoase pe strălucirea apei peste care luna, în deplinătatea ei, arunca o scânteiere tainică, înmulţită de puzderia stelelor, ce priveau cu ochii lor îngheţaţi molcomeala ce urmase amurgului. Înnoptarea se lăsa lin. De undeva, dintr-o barcă ce trecea spre cartierul portului, se ridica un cântec copleşitor de atâta dor; vocea cântăreţului era adâncă, aidoma nopţii ce se lăsa acolo, la porţile orientului, unde triluri de ciocârlie se amestecau cu sunetele adânci ca ale clopotelor de aramă în glasurile barcagiilor:

„Cu chip de lună şi iele, perle, iasomie, Şoaptă de trandafir, chiparosul lutului meu Delicata, frageda, iubita fără seamăn Privighetoarea Nesimî, asculta graiul meu.”[32]

Apoi, barca ce purta dănţuitoarele pentru

32 Poezie de Imadeddid din Bagdad 1400

caravanseraiul sirian trecu mai departe şi liniştea acoperi cu aripile-i unduitoare locul.

Abia atunci Simina îi răspunse:

— Da, Brozio. Sunt într-un fel mulţumită că am revăzut-o, că e aşa de tânără şi de frumoasă, dar sunt neliniştită că rămâne aici. Să-ţi începi răsăritul vieţii lângă o femeie ca sultana Validé, cu firea ei, nu ştiu şi nu cred că va fi bine.

— Va trăi chiar mai presus de rangul ei.

— De asta mi-e teamă. La vârsta ei se ţes visele…

— Atunci s-au ţesut şi visele tale?

— Parte! Dar firea Ruxandrei, adunată cu firea tatălui meu şi cu nădejdile de care traiul la Éskiserai le va trezi în amândoi, să nu le fie aducătoare de nenoroc.

— Voievodul e cumpănit şi nu ar face un pas greşit. Ţie ţi-a îndeplinit dorinţa nemărturisitră, stăruitoare, şi ne cheamă în Moldova.

— Îmi era dor şi mai cu seamă mătuşii Marga. Poate din pricina ei ne cheamă. De la o vreme nu-i prieşte aici şi veştile merg repede.

— Dar tu, Simona, te bucuri?

— Cinstit, da!

— Nu te-ai simţit bine între ai mei?

— Sunt un copac ce se dezrădăcinează greu. Dar aşa a poruncit tata şi nu încăpea neascultare.

— Da. Aşa-i legea şi dreptul părinţilor.

— Şi cu tine, Brozio, n-a fost la fel?

— Într-o măsură.

— Şi tu te-ai supus unei porunci.

— Şi a ieşit bine.

— Fiindcă ai pe undeva o năzuinţă de a netezi lucrurile ce nu se mai pot întoarce. Din pricina aceasta te-ai învoit să mergi la Iaşi.

— Şi dacă aş face-o ca să te ştiu pe tine împăcată?

— Ar fi foarte frumos şi ţi-aş fi recunoscătoare, deoarece îmi plac oamenii buni.

— Vezi aici o dovadă de bunătate? Dacă ar fi de

iubire?

— Aş fi avut un copil până acuma de la tine şi nu-l am.

— Nu-i un semn acesta. Şi vreme avem destulă în faţa noastră.

— Poate da, poate nu…

— Dorina Mărgărită ar fi aşa de bucuroasă!

— Ştiu. Ea n-a avut copii şi de aceea crede că sunt cel mai minunat lucru din lume. Eu nu ştiu, dar gândesc aşa: vine o vreme când părinţii dorindu-le binele vor una, iar copiii, dorindu-şi ei binele, vor alta şi atunci?

— Aşa, de pildă cum ai dorit tu altceva.

— Se pare că amândoi am visat altceva şi n-a ţinut numai de noi, ci de cerul şi pământul pe care a trăit fiecare dintre noi. De asta mi-e teamă pentru Ruxandra: alt cer şi alt pământ îs aici şi astea la un loc alcătuiesc un alt suflet. Brozio, tu care ai trăit aici cu tinerii de seàma ta, ai auzit vreodată stihurile lui Nef î?

— Omer cel pe care l-a spânzurat sultanul Murad fiindcă şi-a îngăduit să-şi bată joc de puternicul vizir Bagram-Paşa?

— Poate! Nu ştiu cum l-a mai chemat şi nici cum a sfârşit. Dar ascultă ce am învăţat şi eu de la donna Elvira:

„Curioasă fiind nu are nevoie de poveţe dragostea
E o boală pentru om, dar nu are încotro dragostea
Nu trebuie să ne mire dacă iubirea e nebună
Căci cel mai bine cunoaşte gustul jertfei, dragostea.
Dacă ai renunţa la plete nu ai mai devasta suflete
Şi. că pletele sunt răscolite de vântul zorilor ştie dragostea
Nef! ce ar fi de nu ai mai spera la pletele frumoase
Sufletul ei de femeie veselă nu iubeşte dragostea”.

— Simona, e prima oară că îmi spui stihuri. Ce se ascunde îndărătul vorbelor? Adevărul că n-am să ajung niciodată până la inima ta?

— Nu pentru mine le-am spus, ci pentru Ruxandra.

— Nu înţeleg.

— Ultimul vers e dezlegarea tăriei şi slăbiciunii firii ei

şi din pricina asta mi-e teamă.

— Pe mine mă linişteşte ceea ce îmi spui. Va fi pe placul sultanei Validé, care niciodată nu şi-a pierdut nici cumpătul, nici puterea.

— Da. Aici! Dar dincolo, dincolo la noi? I-am văzut privirea surioarei mele: totul a încântat-o ca pe un copil. Şi palatele şi geamiile şi marea bogăţie ce o arată Constantinopolul.

— Ţie nu-ţi plac?

— Pentru ei; aici să fie şi să rămână Nu râvnesc şi nu-mi fac trebuinţă.

— Eşti greu de mulţumit şi ai altă fire decât sora ta.

— Cu toiul alta. Pentru fericirea mea n-am nevoie de măreţie, ci de trăinicie cu mult mai modestă.

— Fiecare îşi poartă cerul lui în adâncul inimii.

Şi Ambrozio întinse mâna Siminei ca să o întovărăşească în casă.

Acuma, când Lotul era orânduit pentru plecare, jupâneasa Marga nu-şi mai afla locul. Deodată i se păru prea mult răstimul petrecut la Stambul, deşi până acuma, într-un fel, nu-şi dăduse seama de zborul zilelor. Se săturase de această pribegie, prin care nădăjduise să o ajute pe Simina a se obişnui la noua ei casă şi totodată încercase, cu toată tăria de care era în stare, să supravieţuiască după ce-i murise omul care o făcuse să vadă frumuseţea vieţii, care-i dăduse credinţa în ea însăşi şi bucuria înţelegerii unor lucruri pe care înainte nici nu le luase în seamă poate. Neamul acesta, pornit de la Nemira, avea două înzestrări: unii erau închişi, molatici şi mai întotdeauna cu o plângere pe buze, fie din ceva din jur ce-i nemulţumea, fie din pricina unei sănătăţi măcinate de toate câte se abătuseră asupra Moldovei. Alţii, ca răposatul, erau numai flacără şi putere, trăind cu plăcere, dar după felul în care înţelegeau ei viaţa, muncind nu ca un boier de neam, ci ca orişicare răzăş, găsind prilej de bucurie şi desfătare şi în lucruri mari şi în cele-mici.

Nu putea uita întrecerea între el şi rotarul de la Bucium. Dar ce nu ştiuse să facă! într-o zi de vară îi venise

în minte să înalţe un chioşc, anume din lemn de mesteacăn alb, iar jos numai scândurele încrucişate de apărea ca o horbotă. Înălţase chioşcul sus la via de la Bucium, unde-i era lui drag să stea până toamna târziu, de câte ori dregătoria îi dădea răgazul trebuincios. Buciumul fusese drag vieţii lor, acolo, departe de frământata curte domnească, cu ambiţiile şi zbaterile ei. Cerul înstelat de la Bucium!

Acolo, se putea priveghea zarea şi tot cerul albastru îi era coviltir, căci îi făcuse un acoperământ de pâslă subţire ce se putea trage de o parte pe vremi însorite. Tot pământul, cu bucuriile lui, i se aşterneau atunci la picioare. Ţinea minte ca şi acum, când îl întrebase:

— De unde ştii să înfăptuieşti atâtea lucruri?

Zâmbise uşor, cu gura-i mică şi îşi netezise pe fruntea înaltă părul ce-i cobora în unghi ascuţit, pe lângă o subţire şuviţă albă ce o avea din născare.

— La curtea noastră a fost tocmit odată un tâmplar din părţile de sus ale ţării. Trăise el şi pe la Bistriţa şi învăţase a face tot felul de lucrări alese. Iar eu, cum eram la vârsta când începeam a înţelege bine rostul treburilor gospodăreşti şi cum aveam de gând să fac altcum decât tot ceea ce văzusem eu, m-am ţinut de el în anii cât a stat şi am deprins nu numai învăţătura lui, ci şi dragul de acest fel de îndeletnicire. Aşa cum de la pădurarii noştri am învăţat multe şi folositoare despre pomi. Din pricina aceasta, pe lângă gorunii, carpenii şi stejarii pădurilor mele ai să vezi mult mestecăniş, copac ce-l îndrăgesc mai mult decât pe ceilalţi, şi din scoarţa lui scot uleiul cu care oamenii mei fac pielea de iuft. Şi cu scoarţa de stejar tăbăcise la Nemira pieile de vită.

Şi nu trecuse mult până ce-i făurise un sipet de lemn de cer, împodobit cu ghirlande împrejurând frunze de stejar, aşa de frumos, încât ţoală lumea se minunase de unde l-a găsit.

Şi aici îl adusese cu sine, numai că acuma zăcea înfăşurat şi pus în chervanele jupânului Costaehi. cel ce-l cunoscuse pe vornic şi-l preţuise. În sipetul acela îşi purta

toată tinereţea ei dusă şi toată fosta ei fericire.

Câte drumuri nu făcuseră împreună! Pe unde nu răzbeau cu rădvanul mergeau călări şi nu era colţ din jurul Nemirii, întâi, apoi al laşului şi al Sucevei să nu-l fi văzut! Ce mult îi plăcuse răposatului cetatea Sucevei, după ce o refăcuse Lupu! Se pricepea şi spunea că-i tăria Ţării de Sus şi vrednic refăcută. Ce om tare fusese! Era în stare să stea în şa pe nedormite vreme îndelungată, când pleca fie în tabere, fie să-şi cerceteze pământurile, sau la vânătoare. Şi avea o mână plină în tot ce înfăptuia, de molipsea şi pe ceilalţi. Pleda cu glas voios, se întorcea cu aceeaşi voce ce-i încălzea inima. Iar dacă mergea la vreun târg de seamă, o întreba ce-i doreşte inima şi nu venea odată cu mâna goală. O dată nu-i adusese cuvânt de mustrare că nu-i poate da moştenitor, ba mai mult, trecuse pe hârtie de danie pentru ea, de când fusese în viaţă, toată averea lui, ca nu cumva neamurile să o năpăstuiască şi uricele le încredinţase lui Vasile Vodă, ca nimeni să nu poată trece peste ele.

Când venise trăsnetul neaşteptat al morţii în războiul acela pe care ea îl blestema din toată durerea inimii ei, nu liricele i-au fost mângâiere, ci credinţa străveche, că aşa i-a fost scris şi nimeni nu se poate împotrivi; dar luptase cu putere până ajunsese şi în Muntenia şi a putut să-şi liniştească sufletul făcându-i acolo datinile morţilor. Înainte de a porni la Stambul rugase pe hatmanul Gheorghe, fratele mezin, să le poarte de grijă bunurilor sale; avea să facă şi ea la rândul ei hrisov pentru Simina, măcar să se bucure cineva tânăr de munca vornicului. Atât apucase să i-ostească înainte de a pleca; dăruise lui Toderiţă casele din Păcurari şi o sfoară de vie dulce, pe o clină însorită’s Buciumului.

Numai binele ce-l putea face, era tot ceea ce lua cu ea: iar până în clipa morţii, dorul» sfâşietor ce o rodea ca o rană neînchisă.

Stambulul nu o putuse face să uite, aşa precum crezuse. Ea, ca şi nepoata ei, era fiinţa ce avea de urmat un singur drum, iar inima ei fusese făcută să ardă cu

putere, dar numai o singură dală. îi părea rău de Toderiţă, rău de Simina, că le fusese croită calea de alţii spre o zare nici caldă, nici rece, ca o apă călâie.

Privind în trecut, nu şi-ar fi schimbat soarta cu nimeni, nici cu adusă de peste munţi şi ape de cumnată, cu toată tinereţea şi neasemuita frumuseţe. Oare Ruxandra, cu ochii ei fericiţi de toate ce le vedea, cu chipul ei neîntrecut de acum, ce noroc va avea? Tot un voievod trecut cu anii ce o va acoperi cu straie scumpe şi-i va dărui o inimă amorţită? Oare în sufletul Mariei, cea care plecase la Curtea Iagellonului, văduv tomnatic, va încolţi vreodată fiorul cald al dragostei, aşa cum fusese norocul jupânesei Marga, încât ajunsese ca Nemira să vorbească spunând aidoma gândul nerostit al celuilalt?

Şi ochi ca aceia buni şi calzi, numai dăruire şi bunătate pentru toţi cei ce-l rugau la nevoie, îi va mai vedea în vreo nepoată? Setea nemaiîntâlnilă de a face bine şi bucurie celor din jur, sete ce-i schimbase şi firea ei în bine, se va mai întâlni oare? în omul ei se îmbinaseră ca la nimeni aplecările spre blândeţe ale unui cucernic şi toate darurile trebuincioase unui voinic.

Acuma, în singurătatea inimii, îşi dădea seama că toată tăria de la el i se trăsese şi dacă ajunsese până aici, tot lui şi amintirii lui i-o datora, însă puterile ei proprii scădeau şi erau măcinate, iar ea însăşi îşi apărea ca o umbră a celei ce fusese.

Numai de ar avea tăria să ajungă cu bine până în Moldova, scolând-o şi pe Şimina din împărăţie, unde, după spusele lui Costachi, oştenii îs nemulţumiţi cu înnoirile ce se făcuseră cu ei de către padişahul pe care-l omorâseră. Şi s-ar putea să fie război cu polonii ori cu veneţienii.

18

Venise ziua plecării.

Înainte, doctorul grec îi dăduse mulţime de sfaturi, atât jupânesei Marga, cât şi Siminei, pentru a şti şi cum să-i poarte de grijă pe drumul lung ce-l aveau de străbătut, dar nu numai ei, ci şi acelui neguţător anume trimis de Măria Sa Vasile Vodă să le întovărăşească la drum. Şi

acesta era pan Tadeus cel ce făcea neguţătorie între Cracovia şi Istanbul, acel Tadeus pe care vorniceasa îl întâlnise cu ani în urmă la o mănăstire din Ţara de Sus a Moldovei, pe vremea când Toderiţă se întorsese de la înalta şcoală din Cracovia. Aşa că era om cunoscut şi de mare nădejde. Numai că la Istanbul i se zicea Kir Toderakis de la Moldova.

Acesta se sfătuise cu Costachi, care se mai întâlnise apoi cu Iusuf-bei şi după sfat îndelung tăinuit, după ce primi o anumită veste, îi înmână din partea voievodului Vasile patru piei de râs şi patru de jder împreună cu două butoaie pântecoase cu vin de la Cotnari, din podgoriile domneşti.

— Cu mulţămita Măriei Sale, Vasile Vodă – spuse jupân Costachi.

— Mulţumirea Hi primesc şi am să beau în s-nâj & tea lui cât vor ţine cele două butoaie, de vrea Allah. De nu, atâta timp cât eu voi mai fi în viaţă, cu toate fierberile ce frământi Viă acu mu Istanbulul.

— Să-i spun întocmai, că s-ar putea să se işte război cu Veneţia?

Întocmai. Şi să se ue deoparte, că altcum e mare primejdie. Are şi ginere pe fiul lui Grillo. Să-l ţie acolo, de vrea să-i scape viaţa. Va fi război lung. pe măsura celui ce-l poartă necredincioşii de la soare apune între ei. Veştile de acolo se încâlcesc mereu şi tocmai de aceea sultanul va ţine seama de prilejul că republica veneţiană nu prea ar mai avea de către cine să fie ajutată şi cum râv«este de mult la Candia, ce-i ziceţi voi Creta, nu va lăsa să-i scape acest prilej.

— Nu vă va uita Măria Sa niciodată! I-aţi fost întotdeauna alături şi niciodată nu & dat greş când v-a urmat sfatul.

— Să fie sănătos în ţara lui, la Bogdan Iflak. îl ştiu de când era aici. În primejdie de moarte şi iată-l domn de peste zece ani. Şi încă un domn bogat!

— Şi măritul vostru frate, pasa de Silistra. la îndemnul domniei tale, l-a ajutat.

— De lucrul acesta să nu mai vorbeşti. Nu-i bine să se ştie.

— Adică oamenii de credinţă ai marelui vizir nu află tot?

— F Nu întotdeauna.

— Şi nu-şi pierd capul?

— Câteodată da. Să-ţi spun o întâmplare. Odată sultan Murad a poruncit marelui vizir să pregătească oastea pentru război. Marele vizir a întrebat încotro să puie steagul cu semnul de plecare? Sultanul a pus să-i taie capul pe ioc, în chip de răspuns, A numit un alt vizir, căruia i-a poruncit acelaşi lucru şi la fel, fiindcă l-a întrebat, l-a scurtat şi pe el de cap. A numit al treilea vizir şi acesta, fără să scoată un cuvânt, ar fi plecat, ar fi adunat ienicerimea şi spahiii, apoi a pus semne de plecare în cele patru părţi ale Istanbulului Sultanul a venit, a văzut şi l-a lăudat că l-a înţeles fără vorbe. De atunci nu mai e niciun mare vizir aşa de prost să vorbească prea mult, să întrebe prea mult. Ai înţeles?

— Destul, ca să mă bucur pentru domnia ta. că ai putut ajunge aici, la această frumoasă vârstă.

— Aşa a vrut Allah, care-i mai mare peste toţi sultanii lumii şi care la urmă ne va aduna în acelaşi loc, când va voi el.

— Atunci eu voi pleca odată cu chervanele lui Tadeus.

— Da. La drum şi până la fruntarii îţi dau eu douăzeci de oameni înarmaţi: turci de credinţă. Să nu ai niciun fel de neplăceri în cale. Le vei da ce socoteşti, când ajungi la Dunăre. Şi încă un sfat: ar fi bine ca leahul ce te însoţeşte să nu apară în preajma familiei domnitorului, e şi sora şi fata… sunt şi ochi care văd şi guri ce vorbesc mai mult decât trebuie… I s-a îngăduit o nuntă cu hatmanul Lituaniei, dar prietenie cu lehii, nu.

— Domniţele vor merge cu Tadeus;

— Aşa-i bine! Călătoriţi odată, dar fără mult amestec. Mi-ai spus că aveţi griji cu sora voievodului: e şi vârstnică şi bolnavă.

— Asta, aşa-i. Dar pentru domniţă a venit şi cu ea se

întoarce.

— Uite, ia prafurile astea! O vor face să ţie la drum. Sunt bune pentru orice om bolnav ori sănătos. E dintr-o buruiană uscată şi pisată cu zahăr. Se cheamă Soma şi creşte numai în anumite locuri. Se găseşte foarte greu şi foarte rar. Dă putere. Am folosit-o şi eu în ultima vreme şi am ajuns să te mai întâlnesc şi de data aceasta.

— Sunteţi prea bun, bei Iusuf!

— Acuma, drum bun şi să ajungeţi toţi cu bine la Ţara Moldovei!

— Iusuf-bei îi întinse o cutiuţă cu leacul cel neobişnuit. Costachi băgă de seamă că mâna dreaptă a beiului tremura puţin, iar vinele se desenau groase şi albastre sub pielea subţiată, gâtul îi ieşea slab din caftanul ce-l învăluia, iar gurii mici, strânse, parcă-i dispăruse buza de sus. Numai ochii castanii sub sprâncenele zburlite, cu câteva fire albe în ele, erau aceiaşi. Turcul îmbătrânise pe neaşteptate în lunile de iarnă, cât trebuise el să stea în Stambul. Şi mişcările-i ajunseseră mai greoaie, deşi fusese un bărbat tare sprinten, ca unul ce a fost crescut în viaţa ostăşească. Ce făcuse el prin războaie era uşor de închipuit, dar acuma, de când de ani de zile trăia la o parte, de nevoie nu de voie, firea lui adevărată biruise şi era numai un om ce ştia greul acestei vieţi; îşi ţinea cuvântul dat şi nu vorbea niciodată mai mult decât trebuia.

Poate că durerea e cheia înălţării sufletului, îşi spuse Costachi şi ieşi cu paşi uşori, după ce-i ură multă sănătate, spre a se mai întâlni. cu prilejul revenirii lui în Stambul.

Bătrânul portar îl duse până la uşa din afară, unde se căţărau tufe de caprifoi îmbobocit şi o iederă bătrână încolăcită peste gard îşi răspândea crengile şi pe drumeagul pustiu. Costachi plecă împletind. În acelaşi gând, pe Iusufbei cu iedera veche.

Drumul de întoarcere, după ce străbătuseră cu bine ţinuturile Greciei şi ale Bulgariei, ajunsese la Dobrogea.

Pentru pricini numai de jupân Costachi cunoscute, calea se abătuse ocolind spre valea Carasului. Au ajuns la un deal înălţat peste o mulţime de culmi şi adâncuri, peste

care se mai vedeau cotind, ca trei şerpi uriaşi, trei valuri de pământ, singura dovadă dăinuind peste veacuri ce amintea că odată a fost o mare împărăţie romană ce se spulberase ca nisipul în faţa timpului, care nu iartă niciodată pe nimeni.

Dincolo de ele, creşteau ca nişte muşuroaie uriaşe de cârtiţe preistorice mormintele regilor sciţi adormiţi pe vecie sub aceste movile, care punctau zarea şi peste care vântul îşi şuiera trist o cântare a unui pământ ce părea închinat morţii.

Apa Saidei scânteia uşor sub razele palide ale soarelui, unde se arătau casele mărunte ale unui sat. Au poposit atât cât să adape şi să se odihnească caii caravanei. Sus, pe deal, se vedea gura deschisă a unei peşteri ce pe vremuri fusese lăcaş de hoţi. Dar seraskirul de Silistra curăţase locul de a ceşti răi, aşa că acuma se putea trece liniştit mai departe.

Caravana porni spre miazănoapte, printre dealuri şi râpe, dincolo de care pe câte un tăpşan se vedeau cimitirele tătărăşti cu pietre înnegrite de ploi şi zăpezi. Apoi au intrat într-un drumeag ce se desfăşura între două dealuri de piatră, de-a lungul cărora se înşirau urmele vechilor cariere, de unde se scosese, cu sule sau mii de ani în urmă, piatra de către locuitorii acestor locuri.

Trecând mai departe, s-au oprit din nou pe un podiş înalt peste care se înalţa o movilă acoperită în mare parte de copaci sălbatici şi tufe dese de măcieş. Turcii numiseră înălţimea „Biserica omului” sau Adam Clisi şi crezând că acolo se aflau îngropate comorile regilor sciţi, nenumăraţi şeraskiii de Silistra şi Babadag puseseră oamenii să sape şi, nedescoperind nimic la faţa pământului, au încercat a o dărâma cu balimejurile şi tot numai de piatră au dat. Piatră frumos cioplită, stâlpi şi lespezi de marmură, pe care au pus să le ridice pentru a împodobi seraiurile lor. În urma acestor scotociri, jur-împrejurul movilei zăceau mulţime de frânturi de marmură.

Mai încolo apărea un tumulus înalt, în jurul căruia se aflau de asemeni bucăţi de lespezi, dintre care una mai

mare pe care Cazimir putu să descifreze, unde lespedea nu era prea acoperită de pământ sau prea înnegrită de vreme, câteva cuvinte ca „Imperatorele Cezar… tribun… consul… tatăl patriei… onoare… soldaţilor… războiul dacic au murit”.

Se bucură de a nu fi uitat latina ce o învăţase la Universitatea Iagellonă, dar locul îi păru straniu, trist şi. atât de pustiu, încât îl înfioră acest glas parcă venit din străfundul trecutului ce-i vorbea în numele acestei Dobrogi mute şi tainice, care părea a fi un pământ de pe celălalt tărâm.

Ar fi luat cu el o frântură de coloană subţire s-o ducă drept mulţumire la catedrala din Lemberg, dar s-a sfiit să se atingă de această împărăţie a morţilor, prin care trebuiseră să treacă înainte de a ajunge în valea Carasului şi de acolo la Medgidia.

Opriră caii să păşuneze pe un tăpşan mai jos, unde fusese o veche cetate părăsită poate tot din vremea împărăţiei romane ale cărei urme se întâlneau acuma în cuprinsul stăpânirii turceşti.

— Oare nimic nu poate dura B Totul să fie o părete şi viaţa o simplă sclipire înainte de a te cufunda în moarte? Şi toate râvnirile, luptele şi dorurile să preţuiască tot atât cât această iarbă fragedă pe care o pasc cu atâta plăcere caii noştri?

Simţea că trebuie să iasă cât mai repede de pe acest tnrâro mut în care numai morţii vorbeau. Aceasta să fie oare Sciţia Minor despre care le povestise magistrul lor, slăvind vitejia romană şi dând-o ca pildă învăţăceilor lui ce aveau de apărat lumea creştină împotriva barbarilor necredincioşi ce se împământeniseră şi în Europa? Şi dorul, cât şi crezul lui, noua încredere a sa în viaţă, tot atât de zadarnice aveau să fie?

După acest al doilea popas, caii ţinură întins până în apropierea Medgidiei, unde satele începură să se înmulţească ca şi puţurile ce aveau în jur pietre cu înfloriturі alese, iar cimitirele arătau ici şi colo bucăţi de coloane de marmură cu vârfurile frânte: podoabe ciudate

faţă de aşezările sărăcăcioase şi triste ale tătarilor, un fel de casebordeie, încăperi fără lumină, unde şedeau mai mult femeile.

În aceste locuri numai bărbaţii se vedeau pe uliţe. Aceleaşi legi aspre ea şi în toată împărăţia, ce aici, în aceste pustiuri, păreau şi mai aspre, deoarece nici la lucrul câmpului femeile nu aveau voie să iasă spre a-şi ajuta bărbaţii, nu prea pricepuţi în munca ogoarelor, după cum arătau ţarinele lor.

Aerul mirosea a fum iute şi înecăcios de tizic aprins, semn că era vremea în care femeile găteau. Părăseau satele în lătratul câinilor, înfuriaţi de trecerea numeroasei caravane.

Mai trecură prin alte aşezări tătărăşti, loc uitorii de corturi de unde femeile bătrâne ieşiseră afară spre a-şi coace turtele pe pirostrii joase.

Dar când au ajuns la satele turcilor citaki şi oamenii şi locurile s-au luminat.

Citakii îi aşteptau cu ouă, miere şi pâine coaptă în spuză şi se arătau a fi nu numai bucuroşi de oaspeţi, ci şi gata a-i primi fie ei şi ghiauri. Astfel, au găsit la fiecare casă câte o odaie încălzită ce avea de-a lungul pereţilor paturi pentru călători, pe care ei înşişi i-au poftit înlăuniru. ieşindu-le înaintea porţii. Aşa încât, în acest sat au putut să doarmă în linişte şi căldură până în zori. cu tot mirosul tizicului.

Apoi, odihniţi, spălaţi şi ospătaţi, au pornit dincolo de Medgidia, la ora rugăciunii de dimineaţă, pe când din minaretul giamiilor hogii strigau cu glas tărăgănat:

— Alem fenu, Haye alei felah (lume rea. numai în deşteptare e mântuirea ta). Din drum se vedeau hogii. În anterele negre şi cu sarsâcuri albe legate în jurul fesurilor. Învârtindu-se în ceardacul strâmt al minaretului.

Şi mai departe, au dat de sate de valahi unde şi-au împrospătat hrana de drum. fiind aceştia oieri pricepuţi în lucrarea laptelui. Şi aici au aflat şi ceva verdeţuri de mâncat, căci valahii ştiau să lucreze pământul. iar femeile lor munceau alături de ei. fără să se ascundă ele drumeţi.

Când au ajuns la Dunăre pentru a o trece în Ţara Românească, pentru prima oară cele două chervane. al lui Costachi Boldur şi al lui Jan Tadeus, s-au adunat laolaltă, iar turcii trimişi de Iusuf s-au întors la rosturile lor. Şi jupâneasa Marga simţindu-se mult mai bine, s-a dat jos din rădvan. Se aflau la miazănoapte de cetatea turcească a Hârşovei, în dreptul unor ziduri vechi, rămase dintr-un castru roman.

Se simţea nerăbdarea şi dorinţa tuturor a de a trece pe podul umblător, care făcea legătura între cele două maluri. Aşa încât, pentru prima oară în decursul călătoriei, Cazimir Koniepolski se afla în faţa Siminei. care o însoţea pe mătuşa sa. Polonul îşi reluase înfăţişarea de tânăr războinic, cu ochiul ager, mersul sprinten şi o aleasă purtare, de parcă nicicând nu fusese robul amărât de pe corabia turcească. Părul bălai îi bătea grumajii peste tunica albastră şi sub mustaţa-i subţire, buzele erau roşii îmbietoare. Daci vreodată un doctor făcuse minuni, apoi aceştia fuseseră cei doi de la Stambul, care parcă îl renăscuseră, sau era urmarea acelei buruieni rare din care i se dăduse să ia un leac, aidoma celui ce-l'folosea acum jupâneasa Marga.

Văzându-le că se îndepărtează de caravană, descălecă şi ceru îngăduinţa să le vorbească în turceşte.

— Sunt Cazimir Koniepolski, tatăl meu era hatman de Łódź când am părăsit ţara. Iertat să-mi fie îndrăzneala, dar Maria sa Voievodul Moldovei mi-a dat a doua viaţă, ajutându-mă să scap de robie. Am aflat că domniile voastre sunteţi rude apropiate şi iubite ale sale, aşa încât am socotit că e da datoria mea a vă înfăţişa respectuoasa mea închinăciune.

Şi cu toată priceperea le salută în chip franţuzesc, scoţându-şi cealpacul[33] de pe cap şi mătură aproape pământul cu el, aplecându-se, apoi ochii albaştri căutară

33 Cealpac — bonetă

Din Bucureştiul îndepărtat, Toderaş Cehan scria către părinţii lui :
,.Cinstiţii mei părinţi, mă închin vouă cu sănătate, cît şi iubitoarei mele jupînese Ilinca,

fără sfială spre Simina, care-l privea cu mirare.

Numai jupâneasa Marga, care nu se minuna ele nimic, îi răspunse la închinăciune cu o uşoară aplecare binevoitoare a capului.

— Ne bucurăm de cele auzite şi eu şi nepoata mea, fiică a voievodului ce mi-e frate şi soţie a lui Ambrozio Grillo veneţianul, mai ales că ne întoarcem fiecare la vetrele şi ţările noastre. Ai drum lung de făcut, pane Koniepolski!

— Voi face un popas mai mare la Iaşi spre a aştepta caravana lui pan Tadeus – mai rosti el – apoi salută şi plecă, dar înclinându-şi capul văzu cum piatra lunii de pe inelarul Siminei prinsese viaţă, ca un ochi ce clipeşte vesel cu lumini roşii şi verzi. Simina nu băgă de seamă.

Şi odată cu acea pâlpâire stranie a pietrei care primise viaţă, Simina simţi ca un fluid magnetic ce o pătrundea, dezmorţind-o de oboseala drumului lung şi greu. Avea nevoie de mişcare. Nici nu se mai sui în rădvan când intră pe puntea podului. Se aşează într-un loc ferit, rezemându-se de parmalâcul aspru şi lăsa vântul răcoros al Dunării să-i izbească faţa, trezind-o parcă dintr-un somn lung şi greu.

Lată şi sclipitoare, fremătătoare ca o fiinţă vie ce-şi încolăcea trupul printre câmpiile întinse de pe cele două maluri. Dunărea se desfăşura fermecând-o pentru prima oară.

Abia acuma îşi dădu seama că la dusul ei la Constantinopole, aproape nici n-o văzuse, at .it fusese de copleşită de tot ce i se întâmplase. Acuma. În schimb, cu fiecare bucată de drum ce o apropia de adevărata ei casă, parcă sufletul i se deschidea şi ochii-i găseau frumuseţi noi care to desfătau.

Se simţea respirând în voie. Înapoi n-avea să se mai întoarcă, orice s-ar întâmpla. Acuma ştia cum să-i spună acest lucru tatălui ei. Era de ajuns că o înstrăinase pe Ruxandra, de ajuns că o măritase pe Maria în alt cap ele lume. Ea nu va mai pleca din Moldova. Se simţi, deodată puternică şi nu numai în stare de a lua hotărâri mari, ci şi

de a le insufla şi lui Vasile Vodă. Obrajii i se roşiseră, ochii îi străluceau şi redevenise Simina de altă dată. Nici nu simţea cum, din marginea cealaltă a podului, polonul o privea cu fereală, dar cu nesaţ. Dacă ivirea ei acolo. În portul Stambulului fusese lovitură de trăsnet, acuma, cu cât o vedea mai mult, se adâncea dorul şi pornirea ce o avea pentru ea. Ştia limpede că totul îi desparte şi că ei însăşi îi era cu totul străin, dar, aşa cum avusese parte de cele două întâmplări norocoase şi crude ale vieţii lui. iar acuma era liber şi sănătos, tot aşa avea să i se ofere şi al treilea, întâmplarea neprevăzută şi sigură ce avea să-i netezească drumul spre fiica aceasta a lui Vasile Vodă. O întâmplare ce va intra în şirul firesc al celor de mai înainte ce în mintea lui păreau a se fi desfăşurat pentru a o pregăti pe cea din urmă. Dervişul îi profeţise viitorul, iar el însuşi, în acea scurtă clipă ce-l despărţise de moarte, îşi văzuse frânturi din trecut. Aceasta era dragostea nu de o clipă, ci de mai multe vieţi, fără care se simţea gol şi sărman. O privi din nou pe când îşi ţinea cu mâna dreapta vălul ce-i fugea de pe cap: piatra lunii arunca în lumina soarelui sclipiri de apă vii ce curg la vale şi de sub care un ochi părea că-l aţinteşte.

Deie Domnul, ca pacea şi sănătatea să fie cu domniile voastre. Eu sunt cu treburile pentru care am fost trimis de marele vornic Grigore Ureche, or colindător pe drumuri, or la popas în vechile mănăstiri, în care mi-am pus nădejdea să aflu hronicele ce-i trebuie.

Am început cu cea mai veche din cetatea de scaun a Bucureştilor, mănăstirea Sfântul Nicolae a lui Mircea cel Bătrân, cea de-i spune acuma, Mihai Vodă. E aceasta pe unul din cele şapte dealuri din jurul curţii domneşti şi are multe urice şi hrisoave, dar toate sunt scrise pre limba veche şi le desluşesc mai greu. Atât că aici se află şi călugări învăţaţi, care mă ajută şi că dumnealui boierul Udrişte Năsturel, fratele doamnei, e plin de bunăvoinţă faţă de mine. Şi domnia sa, ca şi domnealui marele vornic de la Moldova, este cărturar şi nu precupeţeşte nicio osteneală pentru a întemeia şi aici cărturărie temeinică şi

îndeamnă boierii a-şi da feciorii la şcoala* cea mare de la Târgovişte, ca apoi să-i poată trimite mai departe. Alături de domnia sa, am cunoscut prea bine târgul acesta de scaun. Acuma m-am învăţat şi cu timpul călduros şi secetos al curţii domneşti de la Dâmboviţa, dar mai mult îmi place Târgovişteа, fiind această aşezare mai asemănătoare cu Moldova.

Dincoace e mai risipit şi mai fără apărare, iar apa Dâmboviţei primăvara se revarsă peste maluri şi aduce mare pagubă bieţilor târgoveţi ce-şi au casele şi grădinile de-a lungul ei.

Mi-a mai plăcut aici şi mănăstirea Sărindar ce a înălţat-o Maria sa Matei Basarab, în afara Bucureştiului, ca o adevărată cetate cu ziduri grele şi înalte, unde se pot adăposti oamenii la vreme de război. Aceasta se află pe lângă hudiţa mare numită Podul Mogoşoaiei, numai că trebuie să treci întâi pe lângă o biserică făcută de ţiganii aurari, care-şi au sălaşul lor chiar lângă zidurile Sărindarului, iar bisericii lor i-au zis Zlătari. Pe acolo e mare urâciune, că-s mai mult bordeie fără curţi şi numai puţine case mai răsărite se văd, ale tăbăcarilor, cu miros greu şi multă murdărie, de parcă n-ar fi alături de o întemeiată curte domnească.

Pe aici vin pământurile boierilor Cantacuzineşti, cei ce sunt rudă cu Cantacuzinii de pe la noi.

În Ţara Românească uliţele se cheamă poduri fie că e al Beilicului, ce merge la Dunăre, ori al Târgovişteі ce duce spre cealaltă curte domnească. De-a lungul podului Beilicului, care merge drept la cetatea Giurgiului, Măria Sa, urmând pilda înaintaşilor a poruncit de s-au pus mulţime de stejari de-a lungul drumului. Într-un fel şi aici e ca pe la noi, într-alt fel, nu.

Satele-s mărunte şi se ţin sfoară de-a lungul drumurilor şi al apelor, numai că la noi se vede treaba că-s mai mulţi răzeşi decât clăcaşi, că oamenii noştri îs mai făloşi cu casele mai arătoase şi frumos împodobite şi pe afară. Am trecut, tot în căutare de hrisoave, dincolo de apa Oltului, unde sărăcia mi-a părut mult mai mare şi oamenii

mai scunzi de stat şi mai subţiratici. Acolo, în munte, am găsit un boier, cum îmi închipui eu a fi fost Mihai Basarab cel ce a domnit şi la noi în locul lui Ieremia Movilă. Se numeşte acest boier Pârâianu şi-i văr bun cu postelnicul cel mare al Măriei Sale, cu Danciu de la Mileşti. E un bărbat pe care dacă-l vezi, nu-l uiţi până la moarte. Mi-a dat să tălmăcesc un hrisov al neamului lor ce a stăpânit şi dincolo de munţi, prin ţara Făgăraşului. Nu coboară şi n-a coborât la Curte decât când a fost să ia domnia Măria Sa, fiindu-i alături în lupte. Încolo, e ca un vultur ce-şi are cuibul pe stâncă, de parcă s-ar trage din munţii Moldovei.

Eu mai am de stat multă vreme pe aici. Mă închin cu dor şi sănătate la domniile voastre părinţi. jupânească şi copil.

Toderaş

19

Sunt clipe în viaţa omului, când totul pare a ţine de un fir de păr. Aşa a fost şi cu jupâneasa Marga, atunci când au ajuns la hotarul Moldovei. Câmpia aceea nesfârşită pe care au străbătut-o în Muntenia, unde cât cuprindeai cu ochiul dai peste ogoare cu gr ine date în copt sau cu întinderi nelucrate, câmpia ale cărei semne de viaţă erau numai satele rare, resfirate de-a lungul drumului sau cumpenele înnegrite ale fântânilor ce întrebau parcă cerul şi pământul care-i rostul lor singuratic, toate acestea o surpară „ca un rău căruia nu-i dai de capăt.

Era o imagine a drumului vieţii sale de aici înainte şi clipă de clipă tăria şi puterea de viaţă parcă i se fărâmau, deşi până a trece pe malul stâng al Dunării se simţise în stare de a înfrunta şi restul de drum şi viaţa ce o aştepta. Şi cum se aflau gata de a lua calea anevoioasă ce le sta în faţă spre a ajunge la Iaşi, trebuiră să facă un popas mai lung.

Ajunseseră pe pământurile vel-postelnicului Constantin Cantacuzino, frate bun cu Toma şi Iordache Cantacuzino din Moldova, unul dintre eiiind fostul cumnat al lui Vasile Lupu.

Se afla acolo, în marginea câmpiei, un conac

singuratic cu încăperi multe şi acareturi, iar jur în jur creşteau marile întinderi semănate cu grâu, orz şi secară, unduind ca valurile în bătaia vântului.

Şi spunându-se vornicelului de pază cine se afla în caravane, le-a dat domniţelor şi neguţătorilor intrare în conac, iar pentru ceilalţi loc de găzduire în cuprinsul curţii vel-postelnicului.

Ambrozio ar fi dorit să ajungă mai repede la curtea domnească, căci laşul îi părea mai sigur decât pustietăţile unde se aflau, dar nici pe jupâniţe nu le putea lăsa să vie mai pe urmă, în starea în care se afla mătuşa Siminei. O nelinişte-l frământa de mai multă vreme: se ducea într-un necunoscut ce-l îngrijora. Şi în noaptea aceea lungă şi fără somn, pentru prima oară se gândi mai adânc la viaţa lui. Dragomanul îi hotărâse soarta şi el nu putuse decât să se supună, dar nu câştigase nici dragostea, nici sufletul Siminei, pe care o simţea numai supusă şi cuviincioasă. Dacă ar fi avut un copil, acesta ar fi legat-o mai mult. Sunt fiinţe, îi spusese doctorul grec, tare gingaşe ce trebuie cu mare băgare de seamă obişnuite de.la o viaţă la alta. Donna Simona, se vede treaba că avusese o spaimă ori o durere nemărturisită ce o fierbea, de-i otrăvise sângele şi. nu-I îngăduise să ducă prima sarcină la bun sfârşit. Poate dorul de casă, poate faptul de a nu se putea obişnui cu Istanbulul sau chiar cu el. Poate că în Moldova, totul va fi altcum, şi mina fiind ca un copăcel fraged ce trebuie să stea numai în pământul lui până prinde rădăcini puternice. Cum îl muţi, cum nu mai dă lăstare.

Dar apoi Domnul Ţârii îi va fi el pe plac? St ia că Lupul e puternic la Stambul şi poate face orice. Nu uitase vânătoarea aceea din pădurile Moldovei. Omul are vorba dulce, dar gândul e ca lama spadei. Fata nu-i seamănă la fire mai deloc şi asta-i bine şi rău. Dar, acuma când sora ei mai mică se căsătorise atât de strălucit cu lagellonul, nu-i va părea Siminei soarta ci prea modestă?

Noapte lungă, fiecare cu gândurile lui, deoarece aşa-i când oamenii nu se potrivesc: fiecare e cu singurătatea din suflet.

Văzuse Simina că de la o vreme jupâneasa Marga mânca tot mai puţin şi nimic nu-i făcea poftă; se lupta numai cu toate puterile să ajungă acasă, la Iaşi. Dacă durase până aici, numai prafurile date de Costacixi o ajutaseră, licoarea din şipul de la brâu nu-i mai potolea tuşea şi ochii săi erau tot mai trişti, mişcările tot mai încete, de parcă n-ar fi fost aceeaşi cu vorniceasa în putere care trecuse cu cinci ani în urmă spre Turcia; aceea care avusese toată tăria să ocolească până acolo unde se aflau osemintele moldovenilor căzuţi în lupta cu Matei Basarab şi să le facă pomenirile după datină.

Cinci ani numai pot clătima într-atâta un om? Şi dacă piere ea, parcă-i piere sufletul. Maria e cneaghină în Lituania, Piuxandra e la Stambul, tatăl ei are doamna de al doilea. Ambrozie e şi nu este. Niciodată gândurile lor nu s-au întâlnit, ci au mers numai alături, ca doi juncani la acelaşi jug. Asta să-i fie toată viaţa? Şi nici măcar fierbinţeala tinereţii să n-o simtă? Din câte jupânese a cunoscut, numai mătuşa aceasta a ei călcase cu dreptul în viaţă şi toate i-au mers în plin până la blestemata aceea de luptă. Acuma suferă şi rabdă ca Iov cel din Scripturi, dar nu se plânge. Doreşte numai să ajungă cât mai repede acasă. Ca s-o facă bine, ar fi în stare să dea toate podoabele ei, toate veşmintele scumpe, toate sipetele încărcate numai să-i poată prelungi viaţa. E singura fiinţă pe lume ce i-a mai rămas. Singura, şi nu vrea să o piardă, întotdeauna a fost imaginea vie a bucuriei de viaţă, a unei tării ce aducea numai lumină în jur. Şi purta în adâncul inimii o putere de dăruire pentru oameni, cum numai de la Cehani o învăţase. Doamne, cine o putea acuma ajuta? Poate numai cavalerul polon, pe care se povestea că l-ar fi întors din moarte aproape un doctor albanez şi un derviş. Acela trebuie să aibă un leac. Mâine dimineaţă va trimite după el.

Şi aşa făcu întâmplarea ca să vie Cazimir în faţa Siminei, chemat de ea, fapt ce-l bucură şi-l tulbură.

Simina, cu Ambrozie alături, l-au rugat să le spună întâi dacă-i adevărat că trecând pe lângă moarte, un

doctor albanez l-ar fi redat vieţii.

— Întocmai, domniţă! Şi nu numai atât; a făcut mai mult. Mi-a dat o iarbă rară, din insula Creta, ce are darul de a te naşte a doua oară.

— Nu înţeleg – spuse Ambrozio. Un om se naşte o singură dată.

— Arăt eu a fi fost gata să trec hotarul ce desparte vremelnicia de veşnicie?

— Asta n-o putem şti noi.

— Ba da, nobile domn. Tocmai voi, italienii, care aveţi atâtea dovezi o negaţi.

— O dovadă. Numai una ca să cred.

— Într-un răgaz, la cele două praguri, mi-am văzut viaţa dinainte şi o ţin minte de parcă acuma aş trăi-o. Şi privind pentru prima oară spre Simina, de când intrase în încăpere, ştiu că e cea din vedeniile lui; mai mult, inelul cu piatra lunii arunca ape spre el ca o chemare, ca o fluturare de pleoape.

— Încă o dovadă ca să mă credeţi. Eu pe înalta voastră doamnă n-am cunoscut-o; dar vedeţi inelul de pe mâna sa? Eu l-am recunoscut. E inelul ce mi-a sclipit la fel ca acuma şi în noaptea aceea.

Simina păli. Ştia ciudăţenia pietrei şi deodată o izbi schimbarea culorii, care nu mai arăta moar tea cu ape roşii, arunca lumini verzui şi rozalii, ca o pâlpâire de bucurie, îşi simţi gura încleştată, iar în inimă tărie.

Ambrozio râse:

— Câte inele cu piatra lunii se află pe lume! Dar poate să fie un semn. De unde ai inelul, Simina?

— E adus din Polonia. Se pare că a fost al cneagliinei Ana Movileanea.

— Ana Movileanea? Sunt din spiţa soţului său. Domnia Sa a rugat ca oamenii lui Vodă Lupul să stăruie în căutarea mea. Acum vedeţi că e o înlănţuire? glasul îi tremura şi o roşeaţă îi cuprinse obrajii.

— Toate faptele au înlănţuiri – spuse liniştit Ambrozio. De aceea v-am rugat a veni la noi. Donna Simona are pe mătuşa sa cumplit de obosită de lungul

drum; poate şi obosită de viaţă, căci e vârstnică şi singură, iar femeia singură e ca bradul singuratic în furtună. Sunteţi un şleahtnic de seamă, bănuiesc, al Coroanei Polone şi atunci îmi pot lua îngăduinţa a vă cere, dacă mai aveţi, leacul acela izbăvitor de suferinţă. Măria Sa Domnul Moldovei vă va despăgubi însutit, căci jupâneasa Marga e sora înălţimii Sale.

— Slăvitului Voievod îi sunt eu îndatorat cu viaţa mea, deoarece, aşa cum v-am spus, prin oamenii săi am fost găsit şi arvunit înainte de a fi prea târziu. Şi voi merge la Iaşi să-i dau mulţămita mea, iar leacul pe care-l mai am, vi-l voi încredinţa ca pe un talisman, căci altul nu se mai găseşte… numai o dorinţă am.

— Anume?

— Să fiu lăsat singur cu cneaghina bolnavă spre a i-l da eu, cu mâna mea, ca să înveţe cum să-l ia şi-mi pun capul chezaş că va ajunge cu bine la cetatea de scaun. Dar numai eu şi nimeni altul trebuie să i-l încredinţeze.

— Nici donna Simona să nu fie de faţă?

— Nimeni! Aşa s-a făcut prima oară şi cu mine.

— Numai de i-ar da puteri.

— Nu vă îndoiţi, nobile Grillo! şi ieşi după ce se închină adânc în faţa lor.

— Cine-i leahul acesta ciudat? se frământă Simina.

— Feciorul hatmanului de Lwov sau de Cracovia, nu ştiu bine. Pan Tadeus cunoaşte mai multe despre el.

Şi Cazâmir intră în odaia jupânesei Marga, care-l primi culcată în pat, cu perne multe sub cap. Simina şi Ambrozie ţi însoţiseră, dar după ce l-au înfăţişat, s-au tras dincolo de uşa grea, pe care au închis-o în urma lor.

Îl izbi asemănarea cu Simina, la distanţă de ani; şi înţelese cât de mult sunt legate una de cealaltă.

Ochii încercănaţi îl priveau cu luare-aminte.

— Domnia ta, tinere şleahtnic, vrei să mă ajuţi să pot ajunge cu viaţă acasă? Glasul întreba fără convingere

— Cu îngăduinţa domniei voastre, cneaghină! i – îngăduinţa mea o ai. Dar putere…

— Putere e în leacul acesta – şi scoase o cutiuţă

lunguiaţă de argint, numără nişte bobiţe mici şi verzi ce mazărea. Sunt cincizeci. Atâtea mai mi-au rămas. Luaţi acuma unul, cu un deget de apă! – şi puse cutia la îndemâna jupânesei. Acuma staţi eu ochii închişi, cu tot trupul destins. Nu spuneţi nimic. Apoi am să vă vorbesc eu.

Se aşternu tăcerea întreruptă numai de zgomotele ce răzbeau, prin ferestrele închise. Gazimir se rezemă d. pervazul ferestrei, privind în curtea dinspre vie care verde şi puternică, se răsfăţa la soare pe araci. Un paznic chiar se plimba cu o sâneaţă la spinare. Un câine pirpiriu trşni ca o săgeată la chemarea acestuia. Apoi iar tăcere. Chipul jupânesei se coloră uşor, apoi buzele şi parcă ar fi căzut într-un somn, preţ de un f îl* tar de ceas. După aceea deschise ochii limpezi, mari, liniştiţi.

— Cum vă simţiţi?

— Parcă aş fi dormit toată noaptea.

— Aşa veţi face de două ori pe zi: dimineaţa şi la prânz. Iarba din care-i făcut leacul creşte peste pietre ţâşnite din adâncul pământului; atunci când scuipă foc. Veţi avea putere să ajungeţi cu bine la Iaşi. Vă e cald?

— Da! De mult nu m-am mai simţit aşa.

— Doctorul aivaion a avut dreptate: leacul acesta aduce căldura şi mişcă sângele. Acuma eu n-am să mai vin. Am înţeles că vă va fi de folos, dar îmi cer marea îngăduinţă, ca înainte de a pleca, să mă ascultaţi. Poalt e un gând nebunesc, poate nu! Dar sunteţi o cneaghină înţeleaptă şi e bine să ştiţi ce e cu mine. Poate viitorulă spună dacă sâni sau nu îndreptăţit a vă vorbi.

Jupâneasa Mar ga închise ochii; ştia cine e; cunoştea ce avea să-i spună.

— Vorbeşte. Îmi place să ascult.

— Sâni fiu de hatman polon, de mare şlealrtnic. Am fost rob şi sân suferit multe şi poate suferinţa şi ciudăţenia Sixutei n fcie m-au Făcut mai bătrân decât vârsta mea. Era să mor şi am scăpat. Dar între robie şi slobozenie am văzul-o pe domniţa Simona şi am iubit-o din prima clipă, între viaţă şi moarte tot ea mi-a apărut de două ori, e i şi

cum, în alte daţi, ar fi fost soaţa mea. Apoi, la acest l! rum de la iad la rai, căci rai îmi pare intoan era în Polonia, a treia inirmplare face – să călătorim cu aceeaşi caravană. Un derviş mi-a dezlegat un vis şi mi-a prezis viitorul. Şi totul jye leagă. Eu îngenunchez cu sfială şi spun atâta numai: Peste noi pluteşte moartea, peste toţi cum e datul fiecăruia. Dar dacă trăiesc şi voi mai trăi, înduplecaţi-vă şi spuneţi lui Vasile Vodă să mi-o dea mie de soţie şi donmnă, ca să fie fericită pe potriva ei şi a aleselor purtări ce le are. Italianul de la Stambul e mai prejos de ea şi fericită nu-i cu el. Dacă ar fi fost bucuroasă şi liniştită, domnia ta erai de mult la Moldova. Eu voi trimite peţitori şi prin Ana Movileanea, căci neamul meu nu e mai prejos de al lagellonului ce o ţine pe domniţa Maria. Îmi veţi asculta rugămintea?

Ochii jupânesei se înnegurară, dar glasul sună blând:

— Ştiam! Aflasem! Dacă ajung cu viaţă acasă, voi vedea eu însămi ce e drept şi ce nu din spusele dervişului.

20

Caravana se despărţi în două: o parte plecă spre Iaşi, iar pan Tadeus rămase să vină cu cele două jupânese îndată ce sora domnului va putea călători.

Încetul cu încetul au putut ajunge la Iaşi, unde tocmai viţele de vie dădeau rod pe colinele de la Socpla, şi au tras la casele vornicesei cu domnia sa ceva mai în putere.

Au stat locului toţi, cu inima uşurată de a fi ajuns, fără necazuri, la capăt de drum.

Dacă Simina se bucurase în clipa în care trecuse Dunărea, acum era tăcută şi îngrijorată. Simţea cum o primejdie pluteşte în aer, şi-i era teamă să se gândească la faptul că ar putea să piardă singura fiinţă ce o avea apropiată.

Gândul strunit nu alerga spre adâncurile necunoscutului ce o înfricoşa. O groază nelămurită faţă de legile firii o făcea să caute nădejdi şi liman acolo unde mintea nu-i dădea dezlegare.

Moartea dăduse de atâtea ori ocol alor săi şi luase cu

asprime şi fără alegere, dar ea fusese mult mai tânără atunci şi nu văzuse cu ochii ei cum suflarea părăseşte corpul. Fusese ţinută departe şi ocrotită de Marga, pe care acuma o simţea pierind uşor, zi cu zi, noapte de noapte, mulţumită de a fi ajuns în casa pe care o iubise şi de unde putea să plece liniştită* în ţinutul necunoscut şi înfricoşător, în timp ce trupul ei se va adăuga pământului de la Bucium… ori al cimitirului mai vechi din latura bisericii Sfântul Nicolae. Şi acolo va fi floare şi iarbă ce va încolţi şi va vorbi vântului şi cerului o limbă pe care numai ei o vor înţelege şi mireasma-i se va adăuga văzduhului, călătorind în locurile dragi, iar dacă-i adevărată spusa din bătrâni, patruzeci de zile sufletul ei va da ocol casei, o va mângâia pe Simina în nopţile când nu va da geană de geană.

Aşa gândea fără somn şi jupâneasa Marga: poate că sufletul ei călător patruzeci de zile va reveni în ograda plină de pomi, pe care dragul ei îi sădise, în curtea grajdurilor, unde caii vor necheza a prietenie şi vor bate neliniştiţi cu copitele vrând să iasă la lărgime, va da apoi ocol ferestrelor şi se va strecura ca un fum spre acest iatac unde stă acuma şi va mai sta poate o vreme, timp în care să-l cheme pe Lupu să-i spună de acel leal: ce-i prelungise viaţa cu câteva săptămâni sau poate luni.

Dar, datoare îi era să-i vorbească de nebunia sau ferecătura în care-l băgase soarta, s-o spuie fratelui ei, căci nimeni nu ştie ce aduce ziua de mâinenebunia leahului pe care o aflase şi Simina, căci nu mai era o taină, deoarece o cunoşteau toţi cerche zii de la caravanserai.

Simţământul ciudat pe care-l avea Simina, revenită în Iaşi, nu şi-l putea lămuri. laşul îi părea el însuşi schimbat, mai mic şi mai prăfuit. Curtea domnească şi casele boiereşti parcă se afundaseră în pământ şi nu. mai grădinile, livezile, viile şi dealurile îşi păstrau frumuseţea neschimbată. Poate lor şi amintirilor le purtase dorul

Şi viaţa de la Curte era alta decât aceea din vremea Tudoscăi doamna. Era tânără, chipeşe şi blândă noua ei mamă, dar îi lipsea scânteia care o însufleţise pe răposata

fiică a vornicului Bucioc, acel ceva al pământului şi al locului ce aduna jupânesele boierilor în jurul ei. Grădina îi purta mai bine amintirea decât încăperile palatului şi vechiul grădinar îi urma cu sfinţenie dorinţele şi poruncile de altă dată.

Simina nu se mai simţea acasă decât la curtea vornicesei Marga, al cărei chip se subţia pe zi ce trecea, iar ochii-i păreau mai mari şi mai întunecaţi.

— Mătuşă, când ai să te faci bine?! – N-am să mai mă fac bine!

Ba da! Eşti tot ce am eu pe faţa pământului.

— Îl ai pe Ambrozie.

— E ca o apă ce curge pe alt făgaş.

— Pelupu.

— El are ţara, fiul şi noua doamnă.

— Surorile tale.

— Fiecare cu viaţa ei. Eu nu ştiu ce să fac cu a mea. Se adaugă o zi la alta şi atât.

— Trebuie să adaugi viaţă zilelor.

— Cum? încă nu ştiu, încă iK.m putere. Tăria mea e doar în domnia ta, mătuşă.

— Şi când nu voi mai fi?

— Nu pot să te aud vorbind astfel.

— Dar va veni o zi.

— La care nu pot şi nu vreau să mă gândesc. Simt cum îmi îngheaţă sângele în vine.

Şi iar a fost o noapte în care Simina cu greu a dat geană de geană. Nu vrusese să se aşeze la curtea domnească în cămara goală de sus. Niciodată nu-i plăcuse acolo, niţi ea n-ar fi ştiut de ce, dacă ar fi fost întrebată.

Îi era drag numai iatacul doamnei Tudeusca, dar acela ni mai semăna cu ceea ce fusese. Îi era dragă grădina din spatele curţii domneşti unde trandafirii înfloreau până dădea neaua, unde curpenii cu flori liliachii se prindeau de zidurile împrejmuitoare, iar la picioarele lor, viorelele făceau covor verde şi foşnitor.

Drag îi era tot portalul cu mari crini albi învoiţi, cu petale cărnoase ca nişte cupe vii, pe care în zorii dimineţii

sclipea roua, ca bobiţele de mărgăritar, de parcă păstrau în ele ceva din sufletul cald şi copilăros al cele. duse, femeie ce fusese parcă anume zămislită pentru a fi mamă cu inimă gingaşă şi poate prea slabă în faţa durer lor vieţii. Numai ea i-ar fi putut spune de ce a lăsat-o aii de mult să stea la mătuşa ei, ce tainã se ascundea în lipsa numelui Siminii pe inscripţia de la Trei Ierarhi şi ce tristeţi tăinuise în sufletul ei datorită firii mult pre<a plină de dor de viaţă şi de râvnire a lui Lupu.

Simina nu îndrăznise niciodată, să stea mai apropiat de vorbă cu maică-sa şi acuma îi părea rău. Trăise şi plecat; din lumea aceasta cu o sfioşenie şi resemnare pe care ab. acum le înţelegea, prin însăşi firea ei, pe care nu o putea birui. Aici, la Iaşi, o urmărea privirea ochilor căprui a Tudoscăi, parcă o vedea trecând de la un iatac la alţi 1 mereu având ceva de făcut, iar în ultima vreme îndurerat şi albită la tâmple. Aşa va fi şi ea peste câţiva ani, s. gândea Simina şi imaginea mamei ei se suprapunea e aceea a lui Toderiţă, care pentru ea era ca şi mort, căci înţelegea gândul lui Vodă, ce cu anume ştiinţă îl îndepărtase din ţară, avându-şi ochii aţintiţi asupra lui, pentru a-l pedepsi de va îndrăzni a-i sta împotrivă. Iar ea şi via>a ei erau ca nişte umbre ce nu puteau prinde contur, încât se minunau jupinesele curţii de ce nu o văd printre ei e. de ce nu are prunci şi mai cu seamă, ce o împiedic» a sta pe lângă Ecaterin a doamna. Se minunau ele şi de felul ei ele a fi şi de faptul că Ambrozio e mai mult la logofeţia domnească decât acasă, adică la curţile de la Păcurari un de la Bucium ale jupânesei văduve Marga. O căinau pe Simina şi de necazul ce o păştea din nou ştiind ce mult îşi iubea această mătuşă care, prin purtările ei, se ştiuapropia de multe jupânese moldave, ca şi de cele două cumnate Slana şi Glicheria, soaţe ale fraţilor săi, hatmanii cei mari Gavrilă şi Gheorghe. Până şi straşnicul ei nepot Gheorghieş cel iubeţ şi mereu nesătul de toate câte-s ale dragostei or risipite şi mereu înnoite venea cuviincios spre a-i asculta sfatul, pe care nu-I urma şi dojana pe care n-o primea. Ba el i se spovedise acestei mătuşi a lui, spunându-

i că toată deşuchenia lui i se trage de la aceea că îndrăgostindu-se el de Maria lui Vodă, aceasta n-a vrut a-l lua în seamă, ci a râs pe seama lui că-i vine neam apropiat, cât şi un frate, iar Măria Sa s-a ţinut semeţ că-i încă un copilandru ce are caş la gură şi Măriei Sale îi trebuie un ginere om puternic şi la vârsta în care poate avea acolo, la el acasă, frânele unei ţări în mână şi coroană veclu» pe frunte.

Aşa i-a spus jupânesei de la Nenrira când încă nu părăsise Moldova pentru Stambul şi de atunci încoace numai blăstămăţii face de i-a speriat. Dar aşa cum e, a venit" spăsit să i se închine sus, la Bucium, şi i-a spus Siminei când a văzut-o, aşa mai spre plecare:

— Ehe, domniţă şi vară bună ce-mi eşti, am văzut cum erai când ai plecat şi te văd cum te-ai întors. Nu-i lot una! Şi tot sub porunca Măriei Sale te-ai umbrit şi te-ai închis, că râvna ispitei măririlor e mai tare ca iubirea de neam în inima sa. Numai că eu mă despăgubesc cu toate câte întâlnesc şi-mi plac. Nu pur: stavilă, că de nu am ce am vrut cu inima, îmi iau cum pot, ce doresc. Da, Domnia Ta, eşti femeie şi domniţă înflorită numai pe dinafară, ca trandafiru ce are inima florii veştejită.

Şi Simina nu uită vorbele lui. De ar fi avut-o pe Marga jupâneasa sănătoasă, ar fi luat-o cu rădvanul şi s-ar fi oprit tocmai în Ţara Muntenească unde-i Toderiţă şi de acolo n-ar mai fi clintit-o nici zece hânsari ai Lupului. Ar fi putut apoi să şi moară, dar măcar ar fi înţeles o vreme ce-i traiul de nevastă lângă omul iubit şi i-ar fi fost inima cum e ciochiia ce zboară slobodă ciripind în văzduh.

Se vede că Dumnezeu după ce a pedepsit pe Adam şi Eva le-a dat apoi ca iertare dragostea ce însemnând sămânţă de viaţă e singura biruitoare peste moarte. Moartea aceasta ce-i bate iarăşi la porţile sufletului spre a i-o lua pe draga ei mătuşă ce-i fusese ca o altă mamă. Se înfiora şi se simţi singură, şi puţin nebună de a fi gândit că ar fi putut fugi în Muntenia, când ea nu ştia ce se va întâmpla cu ea la un nou prăpăd şi pustiire.

O altă nebunie acest leah a cărui poveste ajunsese şi

la urechile ei şi care, de câte ori o întâlnise, o privise ca pe un măr copt bun pentru gura însetarului şi înfomeâatului, ce era el. Numai un derviş rătăcitor putuse să-i Urnească asemenea doruri, derviş a cărui poveste făcuse drum de la Stambul la Iaşi odată cu leahul, a cărui apropiere, văzuse şi ea, schimbase apele inelului, aşa cum nu i se mai întâmplase până atunci.

Simina ar fi vrut să plângă, să-şi uşureze sufletul, dar şedea împietrită, cu inima cât un purice, ascultând tuşea ce-i sfâşia liniştea ca un glas al hâdei cu coasa, în apropierea ei de casa de la Bucium, unde fusese odinioară atât de fericită.

Măria Sa Lupu Vodă avea firea şi iscodirile lui. Ciudat şi nefiresc îi părea faptul că Simina, tânără şi sănătoasă, nu avusese prunc după cinci ani de căsnicie. Neobişnuit lucru de a-i place să stea mai mult lângă mătuşa, decât alături de tânărul ei bărbat.» Ca orice aromân, preţuia copiii mai mult decât orice în viaţa unei căsnicii, căci prin firul lor numai se păstra fiinţa neamului şi se biruia moartea şi alaiul ei hidos de prăbuşiţi şi dureri. Jupâneasa Irina dăruise cinci prunci agăi Nicolae şi toţi erau firul prin care trecea mai departe duhul tatălui lor. Toţi cinci se bucuraseră de izbânzile avute umăr la umăr şi cinstiseră cum se cuvine atât pe jupâneasa Irina, când trecuse hotarul veşniciei, cât şi pe tatăl lor, când se sfinţise biserica Stelea de la Târgovişte, unde spre slăvită pomenire o înălţase el, Lupu, pe locul unde fusese locaşul vechi, în care i se făcuse ultima slujbă agăi lui Mihai Viteazul. Fericită pomenire, fiindcă a avut cine a i-o face.

El, Lupu, dorea să rostuiască pentru totdeauna viitorul spiţei sale, în această ţară a Moldovei, pe care cu aprigă trudă şi-a dobândit scaunul. Ştie că sunt mulţi care-l urăsc, zicând că nu-i dreptul lui a domni. Alţii îl pizmuiesc dorind a fi în locui, mulţi nu-l ajung cu gândul şi găsesc că-i prea mare risipa ce o face atât la curtg cât – şi cu noile înălţări de lăcaşuri bisericeşti şi cărturăreşti, şi numărul vrăjmaşilor şi l-a înmulţit de când a venit doamna Ecaterma, cârtind că-i o străină. Le ştie pe toate făcându-

se a nu] eşti; de aceea, neamul lui trebuie să fie unit şi puternic, iar fetele să aibă copii. îl va pune pe doftorul curţii, grecul Ioachim, să-l ia la cercetări pe Ambrozie şi de-i vinovat, va şti el ce are de făcut. Dar, gândind drept, nu-i mai trebuie şi grija asta pe caş, acuma, când Marga e atâta de pierită.

— Măria Ta – i se înfăţişase doftorul – cu un chip ce nu prevestea nimic bun, iar faţa-i smeadă părea mai întunecată ca de obicei.

— Ai sfârşit cercetarea cu bine, Ioachime?

— Cum a poruncit Măria Ta. Am văzut, am vorbit, am cercetat şi era aşa cum m-am gândit dinainte, fără a cuteza să-mi spun temerea.

— Ai avut o temere, vraciule?

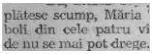
plătese scump, Măria
boli din cele patru vi
de nu se mai pot drege.

Ta. Stambulul nu e Iaşi. Acolo vinnturi. Vin, rămân şi se încuibează

— Tla Măria Ta şi nu-i bine. Păcatele tinereţelor se

— Aşa? Nu se mai poate lecui?

— Sunt boli venite cu oşteni, cu cei de pe corăbii, aduse din călătorii şi cărora li se zic boli talieneşti.

— Nu-i nicio nădejde?

— Măria Ta, bolile acestea îngrijite la vreme, atâtea că nu merg mai departe şi nu molipsesc, dar…

— Dar?

— Cine le-a avut de mai multe ori, acela nu mai e bun de sămânţă.

— Mie mi se vorbise despre o sarcină.

— Da, Măria Ta, care nu trece de două-trei luni. Apoi nimic.

— Niciodată?

— Niciodată.

— Şi boala poate trece şi la Simina?

— Nu, Măria Ta. Dar copii cu logofătul Ambrozie nu va avea niciodată.

— Ulrâtă veste îmi dai, doftore.

— Tristă, Măria Ta. Dar răul ocâată făcut nu se mai poate drege.

— Asta o să vedem noi, Ioachime.

Şi Lupu îi făcu semn să plece, rămânând singur, cu faţa înnegrită.

Departe, pe malul Cornului de Aur, Antonio Grillo se preumbla cu paşi mari prin încăpere. Îşi trecea prin minte veştile venite din toată lumea şi niciuna nu era îmbucurătoare; totuşi, întâmplările lumii nu împiedicau pe veneţieni să-şi ducă mai departe viaţa de neguţători de seamă pe toate pieţele lumii, datorită corăbiilor ei nenu-Jmarate ce purtau bogăţiile atât în toată Marea Mediterană, cât şi în alte mări şi oceane Dar îi trebuia şi mai mult, drum deschis pe uscat, unrle războiul din părţile mieilor ducate germane pe ci o parte, pe de alta răscoalele cazacilor din Ucraina polonă erau piedici ce supărau pe marii negustori, cărora le aducea oprelişti şi piedici.

După ce că drumurile în înlivaqu Europă erau nesigure, mai veneau şi luptele religioase dintre catolici şi reformaţi să încurce treburile Veneţiei, care până atunci avusese ochii aţintiţi numai asupra Constantinopolulu-i, ca duşman al creştinilor. Acuma, pe lângă măruntele, dar sângeroasele lor conflicte, se mai adăugau şi cele religioase, îngreunându-i aici munca, unde solul englez protestant îi stă ca un spin în ochi şi ca un priceput spion îi urmăreşte toate mişcările. Solul frânc. catolic şi el, dar cu neamuri apropiate în noua credinţă. Îşi vede numai de treburile lui şi tot e bine în păienjenişul de zavistii de aici.

Dar iată. că o scrisoare a cuscrului său, voievodul de Moldova, îi dezvăluia un plan al hanului tătăresc din Crim ce e gata nu numai a jefui toate caravanele pornite spre Bosfor, ci de a lovi spre Şiret, zicând că merge spre Lehia cu ceambururile şi fiind gata astfel să jefuiască tot ce întâlneşte în cale şi ameninţând drumurile de negoţ.

Pe cuvântul tătărăsc bază nu se poate pune: dacă zicea că pornesc spre răsărit, o luau sigur spre apus, dar e vorba aici de acest domn, pe care marele vizir îl vedea cu ochi buni, care plătea bir şi mai îi era şi lui neam, aşa încât se opri din mers şi reciti scrisoarea lui Lupu Voievod.

Era de mirare cât de frumos şi cât de tânăr putea să arate Măria Sa Vasile Lupu, acuma, când şi domniţa Maria se afla de un an la casa ei. Chipul său, cu faţa albă sub sprâncenele arcuite – potrivit de groase, dar negre eu abanosul – subliniind linia lungă a pleoapelor tivite de gene dese ce făceau ca pupilele să pară mai întunecate şi mai mare nasul grecesc ale cărui nări fine se deschideau peste mustaţa cu vârfuri subţiate ce ajungeau până la barba frumos rotunjită, făcând un colan chicii bogate ce strălucea bătând încă în albastru, gura cu buze roşii, pofticioase, totul respira bucuria de a trăi din plin.

Haina lungă de brocat verde, cu motive orientale din tir de aur. nasturii desmaralde înconjurate cu diamante, brâul lat de fir aurit, răsucit în chip turcesc peste mijloc, caftanul cărămiziu, cu mânicile spintecate, îmbrăcat ca o pelerină, strălucind prin florile-i aurii şi cele două rândur! de paftale ce-l închideau pe piept, imineii ascuţiţi, împodobiţi cu podoabe în formă de soare, dădeau splendoare şi fălnicie staturii înalte a bărbatului.

În mâinile-i cu degete lungi ţinea o scrisoare pe care o recitise de câteva ori. Pe chipul său nu se vedea cam ce fel de veşti ar fi primit de la Istanbul, căci de ani întregi şi de tânăr încă, Lupu îşi făcuse sieşi o şcoală aspră de a nu lăsa să se vadă de către alţii ceea ce se petrecea în sufletul lui. Din pricina aceasta, putuse trece peste griji şi dureri rămânând la vedere acelaşi om liniştit, cumpănit, puternic, de parcă anii ar fi trecut peste el fără a-l micşora întru nimic, ba mai mult, îi adânciseră o siguranţă prin care parcă îşi atrăgea soarta bună asupra-i.

Cu soarta, voievodul avea o socoteală vechea de când rămăsese orfan, de când se luptase greu să iasă în lumir. a puberii, de când moartea îi furase feciorul şi soaţa.

„Îngăduie-mi Doamne, să am tăria să mă pot lua mereu la trmtă cu ea, aşa la luptă dreaptă ori mai strâmbă, voi putea s-o mai supun şi eu, dacă Tu, în Marea Ta milostivenie, îmi vei mai ajuta”.

Îl auzise Huru grăind astfel, când a fost la sfinţirea bisericii din Bârlad pe care o ridicase, nu departe de

cetatea de pământ a lui Ştefan cel Mare, de când cu lupta de la Vaslui. Şi vornicul de Ţara de Jos la fel îl auzise grăind, căci fusese o vreme în care Lupu, boierul, se întorsese de la Stambul pe acest drum ce lega Cetatea Albă şi Chilia de Liov, trecând prin Iaşi.

De multe ori îşi repetase în barbă feciorul căpitanului Coci: „Mă iau viaţă, la trântă cu tine, câte zile şi câtă suflare voi avea. Când tu deasupra, când eu, şi aşa, de-a rândul, cât voi putea, că nimeni dintre ai noştri n-a avut tihnă în veac de veac. Ne-ai pus sub puterea turcească şi strămunii au' suferit: au fost spânzuraţi ca ghiauri, schingiuiţi ca necredincioşi, ca să li se fure avutul când şi l-au agonisit, au trebuit să se tragă ca vulturii pe creste de dealuri ferite de la drum, ori pe cline râpoase de munte. Au bătătorit drumurile. şi au intrat în oastea creştină, dar nu şi-au pătat mâinile slujind semiluna şi omorându-şi fraţii în credinţă. Au pribegit ai mei din frumoasa Grecie cea plină de chipuri de zei păgâni şi de biserici din cărămidă cu greu ridicate de ei; au pribegit până în munţii sălbatici şi pustii ai Bulgariei, unde viaţa le-a fost mai grea şi unde paşa de Silistra, atotputernic pe toată peninsula, îşi arăta mai cumplit străşnicia cu asupriri şi podvezi ce-i înjosea. Şi au trecut atunci ai mei Dunărea şi au intrat în oastea viteazului Mihai şi au murit în slujba creştinătăţii, căci n-au fost temători şi au ştiut să lupte. Eu n-am darul războinic dar, tu, Doamne, mi-ai dat iscusinţa minţii şi prin ea mă voi lupta, cât voi trăi, eu aspra asta de viaţă ce m-a chinuit din moşi strămoşi. Măcar la două-trei veleaturi să ieşim şi noi deasupra! Şi prin mine tot neamul meu cel ce n-a cunoscut nici liniştea, nici răgazul, nici binefacerile puterii".

— Lupu murmură câteva cuvinte străine ce i se pierdură în „barbă. Nu era de mirare la el faptul, atunci când ceva îl neliniştea, de a gândi şi vorbi în greceşte. Dascălii lui de la Târgovişte greci fuseseră şi nu dintre cei proşti. îi insuflaseră dragostea de cultură, dar ceea pe care o cunoşteau ei era cea elenă şi toate cărţile ce le citise erau în limba lor. Datorită cunoaşterii temeinice a acesteia

se putuse înţelege în Stambul cu dragomani de seamă, care cu toţii erau de baştină azi de la Atena, Pireu, Salonic or Moscopole, iar atât cultura lor, cât şi puterea de acolo ce trăgea. Forţa spirituală, acum cea grecească, cumpănea între trufia, fanatismul şi tradiţiile asiatice şi restul lumii din acel apus, spre care se întindea acest veşnic pus pe războaie popor seleucid. Şi mulţi dintre demnitarii de seamă ce ajutaseră împărăţia, greci fuseseră, trecuţi la credinţa profetului.

Lupu ştia că turcul trebuie măgulit, iar grecul convins dacă-i doreai prietenia şi el le îndeplinea pe amândouă, stând parcă într-un scrânciob pe care-l ţinea în cumpănă dreaptă sfetnicul său de taină mitropolitul Varlaam, bărbat deştept şi mare învăţat.

Şi acuma, la vestea cea mare, precum că Padişahul e pe cale a intra în război cu Veneţia, tot la preafericitul Varlaam va cere sfat şi încuviinţare, mai cu seamă că Simina, fata lui, nu mai putea fi soţia lui Grillo, fecior al dragomanului republicii veneţiene. Turcii pot găsi prilej de a-l învinui de necredinţă şi Ruxandra e la seraiul sultanei.

Jupân Costachi era la Măria Sa. I se poruncise a i se înfăţişa îndată ce va fi venit de la Stambul. Acuma şedea în cămara ce lângă spătăria cea mică şi spunea pe îndelete şi ce aflase de la preafericitul Patriarh şi veştile ce umblau pe la Înalta Poartă.

— Nu mai e lucru de taină, Măria Ta. Piraţii s-au năpustit chiar asupra acelei corăbii ce ducea spre Eghipet pe trei înalţi dregători, care scoşi cu cinste din slujbe, pentru că aşa le venise vremea, se îndreptau către seraiurile şi pământurile hărăzite lor de către padişah pe lângă Alexandria aşa cum le e datina. Trei paşi ce-i făcuseră cu prisosinţă datoria către răposatul Murad şi către Ibrahim.

— Să fi ştiut piraţii a cui era corabia?

— Nu cunosc adevărul, dar se prea poate să fi aflat că aceştia plecau ducându-şi toate averile cu ei şi nu lăsau ei săle. scape un asemenea noroc, mai cu seamă că se zvonise că şi-ar fi vândut caravanseraiurile ce le aveau la

Stambul şi multe prăvălii, cât şi mori de tot felul, ba şi seraiuri de preţ. În port vin mulţi oameni şi trag cu urechea prin mulţime. S-a fi aflat, Măria Ta.

— Unde-i lăcomie mare, e şi primejdie multă, Costachi.

— Este, Măria Ta, că după ce au dat năvală şi i-au biruit au fugit cu prada tocmai la insula Creta, unde-şi au vadurile şi gazdele de atât amar de ani. Erau tot arabi de ai lor intru credinţă, numai că Mahomed e Mahomed, iar banu-i ban...

— Şi ce a spus marele vizir, când a fost înştiinţat?

— S-a plâns sultanului, care s-a mâniat greu pe vene – ţicni, zicându-le gazde de hoţi şi haini faţă de împărăţia sa. Fia că şi îngăduinţa lui a alin. –, o margine dincolo de care vine pedeapsă.

— Război cu Veneţia?

— Aşa, Măria Ta.

— Şi atunci, boierul Antonache, dragomanul bailului Veneţiei?

— E în mare primejdie, Măria Ta. El şi toată spiţa lui, cât şi toţi prietenii lui.

— Vrei să spui de Ambrozio?

— Şi, Măria Ta „cât şi de domniţa.

— Dar ei se află la mine de trei ani.

— Cu atât mai mult pot urzi de aici şi nu te pol ierta nici pe Măria Ta de amestec şi). l în treburi lainice.

Înainte de a pleca eu încoace, bailul republicii fusese ridicat şi închis la Edi-Kulc. * Iusuf-bei, cel care are o minte cât trei dervişi înţelepţi şi la hanul căruia am tras, mi-a pomenit că n-ar fi în afara legii ca toţi dregătorii bailului să-şi piardă viaţa odată cu ei şi toate învoielile lor scrise să cadă în mâna turcilor, dacă nu le-au ars nici pe cele cu primejdie. Şi Mariei Tale, care ai scrisori multe către dragomani, i-ar putea căşuna, dacă mai ai vreunele care nu-s trimise în copie şi la marele vizir.

— A mai adăugat ceva în legătură cu domniţa Rurcândra, ostateea lor?

— M-a sfătuit s-o văd din partea Mariei Tale.

— Şi?

— Am fost! E bine, creşte, înfloreşte. Sultana Valide o iubeşte: fapt rar şi o face pe domniţă să spere în cele mai mari măriri pentru viitor; dar n-o mai lasă nici să meargă la casa lui Grillo şi nici pe jupâneasa Lucreţia n-o mai îngăduie să vie s-o vadă. Ba o dată a şi căinat-jp că domniţa Simina l-a luat pe fiul lui Grillo, când Măria Ta aveai putinţa s-o măriţi fără să o legi la gura tunului.

— S-o leg la gura tunului?

— Aşa a vorbit cu tâlc. Dar eu am adus Mariei Tale şi o carte de la domniţa Ruxandra, ca să înţelegi, Măria Ta, cum o duce acolo.

— Capudan-Paşa s-o fi mâniat rău, căci cinstea obrazului său a fost astfel înjosită.

— Da, Măria Ta! Căci se ţineau tari a fi stăpâni pe marea cea albastră şi iată că i-au înfruntat din nou nişte pricăjiţi de piraţi, care n-ar fi îndrăznit dacă nu ar fi fost asiguraţi de o putere care să-i apere. Prietenii Mariei Tal «au răspândit zvonul că, în curând, domniţa noastră se va despărţi de feciorul dragomanului, că Măria Ta ai fi necăjit că nu ţi-a dăruit nepoţi, iar că binecredinciosul mitropolit Varlaam ar fi cerut Mariei Tale această despărţenie, spunând că norodul Cârteşte văzând ginerele domnesc mergând aici la lăcaş de închinăciune papistăşesc.

— Aşa grăiesc acei prieteni?

— Aşa, Măria Ta, cu fericitul patriarh în frunte.

— Înseamnă că va fi război lung şi greu.

— S-ar mai fi găsit şi nişte cărţi arătând o înţelegere între craiul leşesc, Veneţia şi papă. Preafericitul patriarh se gândea că ajunge Moldovei o înrudire cu lagellonul.

— Poate. Cine ştie… Astfel padişahul va trimite iegnicerii cât mai departe de Stambul şi bine face.

— Iusuf-bei spunea că s-a fost Folosit acest prilej şi spre a-i îndepărta şi spre a-i împuţina, căci de la micşorarea numărului lor, iegnicerii stau ca pe jeratic şi se răscoală din orice prilej. Până acuma au schimbat doi padişahi, pe care i-au trimis în iadul lui Allah. Cât am fost eu acolo, au făcut răzmeriţă numai şi numai fiindcă le-au

dat pâine rece de la o zi pe alta. Au răsturnat cazanele cu mâncări şi au strigat că ei nu-s robii nimănui ci „fiii sultanului”, aşa cum le-a zis Mahomed-cueeritorul. De-abia i-a potolit numele Muftiu. Altă dată s-au mâniaţ că n-au aflat destulă carne în ea/unele cu pilaf. Numqî pentru atâta!

— Se răscoală ei, dar tăria turcească n-are scamă

— De, Măria Ta! Ţările sunt ca omul: se nasc, cresc şi apoi, într-o bună zi, mor. Dar până atuncea iegnicerii şi spahiii vor să-şi simtă puterea, s-o crească prin războaie şi s-o arate lumii, dar să înfricoşeze şi sultanii!

— Sunt cuvintele lui Iusuf-bei?

Şi ale lui şi altele de la oameni adunate.

— Bine, Costachi. Acum stai la Iaşi şi vezi de trep burile de aici o vreme.

După ce jupân Costachi părăsi încăperea, Vasile Voievod desfăcu sulul pe care Ruxandra i-l trimisese, acoperit, cu scrisul ei mărunt, frumos caligrafiat în greceşte, pe care el acuma îl privea cu un simţământ de mândrie. Îi plăcea să-şi ştie fata învăţată şi deosebită faţă de multele jupâniţe de la Curte cu care copilărise. Îşi punea mari nădejdi în ea şi într-un fel faptul de a o şti ostatecă, în locul unui fecior mult prea nevârstnic, îi dădea o greutate în ochii lui. Deşi îi era dor de ea, îi plăcea tăria cu care îndurase despărţirea ce nu-i stricase cu nimic voioşia şi marea ei putere de a face faţă împrejurărilor şi locurilor străine.

Rămase câteva clipe, cu scrisoarea Ruxandrei desfăşurată în faţă-i. Va avea el grijă ca *şcest* război cu republica Veneţiei, vestită prin oştenii ei, să nu dăuneze cu nimic nici lui, nici copilelor sale.

Sprâncenele-i negre se adunaseră parcă într-o singură linie. Va veghea şi va lua măsuri; norocul Ruxandrei că nu bănuia nimica din furtuna ce se ridica asupra capului lor. Apoi începu să citească slova-i grecească:

„Slăvite domn şi iubit al meu părinte – glăsuia scrisoarea – m-am bucurat de venirea acestui cinstit

neguţător trimis de Măria Ta cu veşti de la XUurte şi cu daruri pentru mine, ca să înţeleg că mă ţineţi mereir aproape de inimă. Şi mie mi-e dor, mai cu seamă de Măria Ta, de Ştefănuţ şi de doamna, noua mea mamă.

Dar să ştiţi, Măria Ta şi mult dorit al meu părinte, că şi Înălţimea Sa, Sultana Validé e aici ca o altă mamă! pentru mine, mai cu seamă că mă poate înţelege, vorbeşte mult cu mine şi pricep că se bucură de acest lucru.

Poate i-ar fi plăcut să aibă o fată, pe care n-a avut-o, ori aşa îi e firea.

După cum ştii, Măria Ta, am în serai alese încăperi» cu havuz în care sar ape argintii şi totul în jurul meu îi numai strălucire de marmură albă, ia, r Înălţimea Sa mă ia cu sine în plimbările cu corabia cea mică, acoperită eu perdele purpurii peste Bosfor, unde-i frumos cum nu se mai poate. Mi-a dăruit şi alese veşminte subţiri ca firul de păianjen şi altele ţesute cu steluţe de aur şi văluri albastre şi iminei bătuţi cu mărgăritare la vârfuri. Şi-mi vorbeşte de Măria Ta, ca de un bei de aur ce le eşti cu credinţă şi te închini cu alese şi nepreţuite daruri către ÏDomnia Sa, dar nu mai mi-e îngăduit de la o vreme a merge la casa din Pera a boierului italian. Şi nici soaţa domniei sale n-a mai venit la mine să mă vadă, dar mie nu mi-i urât, că m-a luat sultana Bahrum la seraiul cel mic, aflat în afara Stambulului şi acolo-i o grădină cum încă n-am văzut, cu drumurile podite cu pietre netede albe şi lucioase, cu pomi tăiaţi în felurite chipuri, aşa cum se spune că i-ar fi învăţat a face grădinarul solului Franciei. Şi acest sol, ce grăieşte ca o pasăre ciripitoare, i-a spus înaltei Sultane, când m-a văzut şi aflând că sunt creştină, că aleasă trebuie să fie ţara ce are domniţe ca mine! Iar eu am răspuns Măritei Sultane că eu semăn Mariei Tale, care eşti cel mai frumos voievod şi a râs a plăcere, ba atunci mi-a spus că a aflat de învoirea ce a cerut-o mătuşa Cheraţa şi uncheşul de a ridica lăcaş sfinţit, aşa cum ai făcut Măria Ta, tocmai în Tesalia şi sultana Bahrum le-a dat-o, ţinând acea parte de lume de puterea sa. Şi aşa bună a fost cu mine că m-a ţinut lângă sine, în încăperile seraiului din Stambul, de unde se

vedea sultanul Ibrahim ieşind cu oastea la vederea norodului, într-o zi dinaintea Bairamului, când a fost tăierea împrejur a fiului sultanului; n-am să uit cât oi trăi mulţimea scânteietoare a vizirilor şi paşilor pe caii înveşmântaţi în valtrapuri, de parcă ar fi fost o ceată de arhangheli de ai lui Allah şi după ei puzderie de spahii de se întuneca zarea. Atunci mi-a dăruit o pasăre de smalţ ce se mişcă lingură şi cântă.

Aici vremea îmi trece repede. Am învăţat să cânt pe un fel de cobză mititică, cu sunet dulce şi cum una din cântăreţele de la Curtea sultanei Validé e greacă, ca şi Înălţimea Sa, acuma îi pot ţine locul uneori şi toate cadânele spun că aceasta-i cea mai înaltă cinste.

Am şi învoirea să ies însoţită la Patriarhul nostru, unde m-am spovedit şi m-am împărtăşit, aşa cum se cuvine.

Sănătatea mea e bună, ceea ce vă doresc şi Domniilor Voastre şi mătuşii Marga, despre care se zvoneşte aici c-ar fi bolnavă rău, atâă domnia sa. cât şi boierul Grillo, soţul surorii mele iubite Simina.

Mă închin cu supunere şi dor în faţa Mariei Tale Ruxandra”.

Vasile Lupu; trrn.se sulul şi-l luă cu sine. Înţelesese că fetei lui îi place alintul şi bogăţia de la palatul sultanei şi mai cu seamă că e ca un boboc gata a înflori, dar Francia era prea departe şi ginerii lui se cuvenea a-i aduce un folos domniei, căci o vecinătate în bună înţelegere era cea mai sigură chezăşie de domnie pentru el şi Ştefănuţ.

Trebuia să se hotărască repede ce va face cu Ambrozie Grillo şi numai mitropolitul Varlaam îi va putea da dezlegarea, numai el trebuie să desfacă ceea ce unise, deşi această faptă va stârni duşmănii şi multe vorbe, dar se mai auzise de astfel de întâmplări, peste mări şi ţări. Apoi Simina avusese mare noroc şi că n-avusese copil cu el şi că scăpase sănătoasă. De iubit, nu-l iubea nicicum, înţelesese el aceasta de la capul locului, că fata-i şedea mai mult la jupâneasa Marga, de care se îngrijea ca o fiică, nu ca o nepoată. Greul va fi pentru ca nu plecarea lui Grillo. ci

sănătatea şubredă a Margăi, boala acesteia ce mergea cu paşi repezi spre drumul aspru al unei despărţiri fără întoarcere, ce-l va îndurera şi pe el, dar aici nu mai avea niciun fel de putere.

În curtea Cehanilor era zarvă. Venise un olăcar din Ţara Muntenească şi adusese veşti din partea lui Toderiţă.

22

— Te-am chemat. Simina. Vii rar la curte şi vorbeşti rar cu tatăl tău.

— Vin câr. ci sunt chemată, Măria Ta! Ştii că mătuşa Marga e tare slăbită şi nu mă îndur s-o părăsesc. Ar trebui, Măria Ta, să vii s-o vezi mai des.

— Toate la rândul lor, căci viaţa plină cu datorii şi griji, Simina.

— Aşa-i, Măria Ta!

— Da. Şi una dintre marile mele griji de acuma eşti tu.

— De ce, Doamne? Doar Măria Ta mi-a hotărât soarta.

— Şi nu eşti mulţămită?

— Nu.

— Din pricina asta stai ca o schivnică? Nu o iubeşti pe noua doamnă? Nici fratele nu-ţi iubeşti?

— Pe Ştefanul? Cum să nu! Pentru doamna Ecaterina e de ajuns că o preţuieşte domnul ţării. Mai mult nu-i trebuie. Domnia Sa e fericită.

— Şi tu nu eşti?

— Măria Ta mi-a poruncit să mă duc după omul ales de domnie. Nu mi s-a poruncit să fiu şi fericită.

— Se cunoaşte că ai stat mult pe lângă lvlarga.

— Care mi-a fost ca o mamă, Doamne! Să nu uitau.

— Şi dacă l-aş trimite pe Grillo departe, cu o însărcinare, pe un an sau doi…

— Aşa cum a fost îndepărtat Toderiţă Cehan?

Chipul lui Vasile Lupu se înroşi a mânie, atât cât se mai vedea din barbă şi mustăţi. Glasul îi deveni aspru.

— Eşti nerecunoscătoare. Te-am trimis la Constantinopol. floarea împărăţiei.

— Da. Străină între străini.

— Te-am adus în ţară, dar nici aici văd că nu-ţi afli locul.

— Nu, Măria Ta!

— Şi acum, fiindcă înţeleg că nu ţi-i drag bărbatul ce ţi l-am dat, şi nici nu ai copii cu el, am hotărât să te despart, dar am vrut să ţi-o spun dinainte. E spre binele tău.

Chipul lui Vodă se întunecă, ferindu-se a-i spune şi despre neputinţa izvorâtă din urâta boală a lui Ambrozio.

— Spre binele şi liniştea mea ar fi să pot purta de grijă mătuşii Marga, atât cât mai trăieşte, apoi pot să intru şi la mănăstire, aşa cum a făcut domniţa Lăpuşneanului.

— Îţi voi hărăzi o soartă mai bună.

— Cum va crede ivEăria Ta, că eu la Stambul nu mă mai întorc. M-am săturat să fiu madona Simona Grillo, ca să mă strige de două ori până să-mi dau seama că e vorba de mine. Numai un lucru te rog, Măria Ta.

— Vorbeşte.

— Văd că vieţile şi mulţămita noastră nu intră în cumpăna hotărârilor domneşti. E şi asta o soartă! Peste ea nu pot trece, dar fiindcă mi-ai poruncit să împart o vreme casa şi patul cu alesul Mariei Tale, aş vrea spre cinstea obrazului domnesc şi a mea, ca domniţă, să nu – i se întâmple nimic urât lui Ambrozio, chiar dacă nu-ţi va mai fi ginere. Şi aşa se va Cieveti destul în urma hotărârii – ce ai luat Măria Ta. Apoi, ar fi vremea să-l aduci înapoi la casa şi jupâneasa lui pe Toderiţă Cehan, să nu mă urască pe mine neamul Nemirilor, că din pricina mea le stă feciorul cel mare pribeag, tocmai în Ţara Muntenească. Aşa mă voi supune hotărâmi Mariei Tale.

— Toader Cehan nu-i surghiunit. Adună hrisoave pentru Letopiseţul Moldovei şi s-a îndeletnicit cu supravegherea bisericii ce am înălţat la Târgovişte, în amintir ea răposatului meu tată, căpitanul Nicolae Coci.

— Întotdeauna Toderiţă Cehan a făcut numai lucruri înălţătoare şi de seamă, după cum văd eu: e o frunte între boierii Mariei Tale. Ferice de jupâneasa aleasă de el. Şi cu

Ambrozio ce se alege?

— Va pleca împreună cu anume călugări papistaşi de la Siret, la Veneţia.

— De ce nu la Stambul?

— Ai lui sunt toţi în temniţă.

— Ah! Biata donna Lucreţia. Acuma pricep…

— Că prin această hotărâre îi scap şi viaţa lui şi a ta.

— Şi tronul Mariei Tale, tată, nu e aşa?

Micuţă, în veşmântu-i gălbui, Simina şedea dreaptă în faţa tatălui ei, fără a-şi pleca ochii şi Lupu înţelese în ea aceeaşi încăpăţânare a lui din tinereţe, ca şi aceleaşi sclipiri ale privirii hotărâte.

Fata lui se schimbase mult la fire. În aceşti cinci ani ai căsătoriei ei: avea o minte ce-i umbla repede şi poate tocmai asta o împiedicase de a fi mulţumită şi de a se fi legat de Ambrozio, poate tocmai spre norocul ei, acuma, când trebuie să o despartă de el.

Nu părea nici tristă, nici veselă, ci parcă în afara lumii în care trăia. Puţin vorbăreaţă şi retrasă, jupânesele boierilor de la Curte o crezuseră mândră şi îndepărtată prin alte credinţe şi obiceiuri aduse de la Stambul.

Dar Lupu înţelese acuma că Simina nu putea, cu toată vârsta ei fragedă, nici uita, nici schimba ceea ce-i înflorise odinioară sufletul. Că sub fruntea aceea înaltă şi bombată, pe care fluturau zulufi de păr negru, gândurile-şi ţesuseră ani la rând pânza lor de amintiri ce-i luminaseră odinioară viaţa şi că, ascultându-l pe el, plecase fără să spere nimic şi negăsind nimic să-şi umple viaţa îşi pierduse încrederea în el, ca părinte.

Şi revenind la Iaşi, unde la curtea domnească în iatacurile şi în locul Tudoscăi Doamna o găsise pe cercheză şi un copil ce-i semăna leit, iar jupânesele de curte fiind ele însele altele, fata care şi înainte şezuse mai mult la Marga, acum nu avea de ce să se prindă.

Dacă ar fi avut copii, dar mai bine că se întâmplase astfel! Feciorul hatmanului Koniepolski din şase în şase luni face întrebări ocolite despre ea. Se vede că n-o poate uita. O va trimite pe Simina la cneaghina Ana Movileanca

şi acolo se va putea căsători cu leahul, fără a mai cere învoire la Stambul, aşa cum s-ar cuveni. Şi fata lui va fi cneaghină la fel cu domniţele lui Ieremia şi ar putea fi mulţumită, numai de ar mai avea un dram de suflet, care parcă-i îngheţase în ea prin cele depărtări ce se vede că o biruiseră şi pe Marga, de tot boleşte de când a venit de acolo.

Sus, la curţile de la Bucium, venise Măria Sa să-şi vadă sora. Acolo, departe de laşul cel plin de forfotă şi griji, pe acea înălţime, simţea Lupu nu numai adierea vântului ce venea ca o învăluire pornită din răsuflarea culmilor, ci şi o adunare a sufletului sau o forţă ce-l ridica peste puterile obişnuite ale zilelor de rând.

Aici, de unde cetatea lui de scaun se vedea departe şi micşorată, iar priveliştea se întindea largă ca într-o împărăţie a liniştii, iar arborii bătrâni aveau o măreţie de iconostas pregătit de sărbătoare şi codrii, adăpost de tarpani, creşteau muţi şi verzi topindu-se în zare şi-n văzduh, unde schivnicii s-ar fi simţit în voia lor, se retrase ne câteva luni jupâneasa Marga, sora domniei sale.

Se trăsese dintre oameni simţind că se apropie clipa de a trece un prag mărunt ce o mai despărţea de o altă lume plină de taine, dar de care nu se înfricoşa, căci viaţa o obosise prin toate durerile şi neputinţele omeneşti, ce le vedea în jur. îi părea rău de Simina că o lăsa pornită pe un drum ce nu-i aducea nicio bucurie, nicio linişte şi nici măcar mulţumirea unui prunc. Plutea parcă într-o barcă fără lopeţi, în voia vântului, pe o apă încă liniştită, iar Lupu parcă era orb şi surd de nu înţelegea nimic. Trăise întotdeauna bucurându-se din plin de viaţă, trecând peste durere cu paşi mari şi apăsaţi, ba mai mult, găsind în ele o nouă putere de a păşi mai departe spre alte năzuinţe pe care nu se lăsa până nu le îndeplinea, ca într-o fi întă uriaşă cu viaţa, pe care se lupta să o aducă la cheremul poftelor lui, niciodată ostenit, niciodată /deborât.

Fiecare gând, fiecare faptă a lui este închinată numai vieţii, izvorând dintr-o poftă nestăvilită de viaţă, de parcă viaţa i-ar fi veşnică, şi nu moartea, care-i capătul tuturor

înfăptuirilor. îl simte că trăieşte cu un ochi aţintit spre Ţara Românească, cu gândul îndreptat spre Stambul şi însăşi căsnicia lui de acuma e peste bucuria tinereţii şi frumuseţii apuse, e o treaptă în drumul năzuinţelor lui. Oare Varlaam, mitropolitul, nu i-a citit în suflet şi nu vede că trebuie să-l îndemne la cumpătare, sau mărirea i-a întunecat minţile şi i-a dat o încredere oarbă în steaua lui bună? Apropierea morţii face să-l înţeleagă mai limpede ca niciodată. Acuma şedeau amândoi în pridvor tăcuţi, dar gândind amândoi la şubrezenia vieţii.

Avusese de gând să-i spună că o va despărţi pe Simina de Ambrozie, dar amândouă pricinile adevărate ar fi neliniştit mai mult sufletul surorii lui şi aşa aflată la grea şi adâncă cumpănă. Nu putea şi nu voia să vorbească despre moarte cu sora lui cea mare. Se simţea într-un fel vinovat de moartea lui Nemira într-o luptă nechibzuită pe care el, Vodă, o stârnise şi nu se pricepuse a-i ţine frânele în mâini. Dacă n-ar fi pierit Ştefan Nemira, sora lui nu s-ar fi topit din picioare! Numai Dumnezeu avea să-i fie judecător! Totuşi, de pe buze, îi scăpară cuvintele:

— Mă ierţi, soră?

Marga îşi întoarse ochii obos Hi către el; nu se mirase de întrebare.

— Cu Dumnezeu să te socoteşti, Lupule, nu cu mine, căci toţi acolo ajungem, nu uita! Eu de mult te-am iertat, numai de copil ele tale să ai grijă, ca de ochii din cap. că-s gingaşe şi nedate la greul vieţii.

Atunci Lupu se gândi s-o înveselească într-un fel, povestindu-i de leahul cel năzdrăvan, care venise cu ele de la Stambul.

— Gingaşe şi frumoase, Margo, şi eu mă lupt cât pot să le fie bine-şi plină viaţa. Se vede însă că frumuseţea lor face pe unii tineri lunatici. Am aflat despre un şleahtnic înrudit cu Potocki şi cu alte mari neamuri că ar fi rămas fermecat de Simina, numai o dată ce a văzu i-o şi nu numai atât, dar a povestit despre o prezicere ce i s-a făcut că i-ar ajunge doamnă legiuită în castelul său din

Marga zâmbi.

— L-am cunoscut, Lupule, şi-i ştiu basmul. S-a urat a-mi că de n-o ia, rămâne necăpătuit. E frumos şi pătimaş. Ţi-a plăcut?

— Tinereţea e plăcută întotdeauna, mai cu seamă când e sfinţită prin suferinţă. De-ar avea parte numai de bine!

Vodă o privi lung, înghiţindu-şi cuvintele. Margăi îi trebuia linişte. Spuse numai:

— De-i urezi de bine, de el va avea parte – iar jupâneasa Marga nici nu ştia cât de aproape era cavalerul leah de împlinirea dorinţelor lui, căci atunci s-ar fi cutremurat de puterea profeţilor.

23

În camera mare cu tavanole joase, lumina pătrundea puternic prin geamurile larg deschise spre grădină, de unde venea şi mireasmă de izmă şi trandafiri, amestecotă cu cea mai amăruie a iederii ce se căţăra peste un zăplaz din latura casei, amestecată cu volbura înfloritǎ, în care se jucau nişte vrăbii gureşe. Prin perdelele subţiri de borangie, razele soarelui străbăteau peste podele, peste patul larg în care zăcea sora cea mai mare a lui Lupu Voievod, punând o strălucire aprinsă peste icoana de argint a Maicii Domnului cu pruncul în braţe, ce parcă prindea viaţă sub această atingere.

În încăpere, aşezată pe un jilţ cioplit în lemn de nuc, Simina şedea dreaptă cu ochii larg deschişi, frământându-şi mintea cum să-i dea jupânesei vestea năstruşnică a hotărârii Măriei Sale de a o despărţi de bărbat.

Tocmai atunci bolnava se liniştise din zdruncinul ce-i fărâma plămânii şi glasul ei schimbat rupse liniştea.

— Simina, simt cum mă sfârşesc.

Aceasta se sculă şi dintr-un şip aflat pe o măsuţă, îi puse câteva picături într-o cană, dându-i-le să le bea.

— Are să treacă, mătuşă Marga! Are să treacă! De când ne-am întors, leacul acesta te-a întremat mereu.

— Acuma nu mai are putere. Şi nu mi-e de mine, că mă duc. De tine-mi pare rău! Numai de tine şi de viaţa ta.

Cine ştie ce te mai aşteaptă!

Simina tăcu o clipă, cântărind că-i mai bine a nu-i spune hotărârea lui Vodă.

— Cu cât chibzuiesc mai mult, cu atâta înţeleg că fratelui meu nu de sufletul tău îi pasă şi de fericirea ta, ci numai şi numai de ambiţia lui nemăsurată.

— Aşa-s vremurile, mătuşă! N-am ce face, decât a mă supune lor.

— Şi eu nu mai am putere să te mai pot ajuta. Iar în Ambrozio nu am nicio nădejde. Stă tot ca o pasăre pe creangă, gata să-şi ia zborul. Numai Dumnezeu să te mai aibă în paza lui.

Simina adăugă moale:

— Poate că are să-şi ia zborul. Cine mai ştie ce aduce ceasul!

— Aş vrea să te ştiu fericită, Simina.

— Greu lucru ceri, mătuşă! Eşti singura fiinţă, care m-ai iubit cu adevărat şi asta trebuie să-mi fie mulţumirea.

— Eu voi pleca, Simina. Asta-i durerea mea. Pentru tine voiam să mai trăiesc, numai pentru tine. Şi altcum ţi-am închipuit viaţa. Altcum!

Ochii Siminei se umplură deodată de lacrimi. Numai în faţa Margăi îşi pierdea tăria ce şi-o pusese ca o pavăză între ea şi restul lumii. Nu avea nevoie să fie nici plânsă, nici căinată de ceilalţi. Trebuia să fie tare, ca nimeni să nu-i înţeleagă zbuciumul.

Întoarse faţa spre fereastra deschisă, sora cerul senin, săgetat de un stol de păsări ce se pierdea în zare. Tăcu. de parcă i se încleştase gura, apoi, stăpânindu-se, se întoarse către bolnavă:

— Să mănânci ceva. Să mai prinzi puteri.

— Nu mi-e foame.

— Puţină supă, o fărâmă de pline.

— Poate mai încolo – şi tuşea începu să o scurme din nou, cu ghearele ei ascuţite.

— Am să trimit acuma după doftorul grec şi Simina dădu să se ridice.

— Nu, draga mea. Tuşea îi opri iar vorba.

Simina rămase împietrită locului, parcă ea însăşi, sfârşită de puteri, iar în urechi îi răsuna numai zgomotul făcut de tuşea seacă, neîntreruptă ca şi cum cineva i-ar fi luat capul în mâini şi i l-ar fi izbit dintr-un perete în altul. I se păru că va înnebuni şi totuşi şedeaniranită locului, fără putere, cu ochii îndreptaţi spre icoană, căreia îi cerea o minune, numai una: viaţa Margăi, în schimbul a tot ce i s-ar fi dat ca povară. Rămase aşa, neclintită.

Tuşea seacă a jupânesei Marga zgâria liniştea încăperii şi punea umbre peste obrajii traşi ai Siminei.

Simţea cum i se sfâşie sufletul, când o vedea aşezată în capul oaselor pe marginea patului, căci numai astfel mai putea birui înecul şi înăbuşirea ce-i venea dinlăuntru, şi totodată putea ostoi vremelnic zbuciumul ce-i zdruncina cu mare durere plămânii. Slăbise mult în ultima vreme şi braţele-i ieşeau subţiratice din veşmântul larg. Ochii ei mari arătau suferinţa şi o adâncă tristeţe.

Marga simţea cum se sfârşeşte şi-i era milă de Simina, milă pentru viitorul tulbure în care o vedea, singură şi fără urmă de bucurie. Viaţa-i apărea crudă şi grea: fiecare dram de bucurie trebuia plătit amarnic şi înzecit, iar tot zbuciumul acesta de a trăi, ce acuma îi părea zadarnic, unea spre moarte, dincolo de care mai putea fi ia «îi plâns şi scrâşnire.

Se tindea că nu-i creştineşte tot ceea ce simţea acuma totuşi nu-şi putea înăbuşi o adâncă revoltă în Faţa a cevt ce nu înţelegea, dar îi aducea un zbucium în toată fiinţe, să să fie totul o zădărnicie, ori o bucurie fără margini reîntâlnirii cu cei dragi, de mult plecaţi de pe aceste tărâmuri?

Oboseala adâncă o cuprinse şi ar fi vrut să aţipească o clipă, dar nici atâta nu putea, din pricina tusei ce-i rupea plymânii. Cu ochii măriţi şi încercănaţi privea spre Simimi îi făcu semn să se apropie, şi când aceasta veni şi după obiceiul ei îi sărută mâna, punând în această sărutări toată dragostea ei, jupâneasa Marga îşi aplecă buzele albite şi reci peste capul plecat, apoi cu u ultimă sforţare se întinse din nou pe perne şi se tojM în nefiinţă.

Mănăstirea Trei Ierarhi îşi desfăşura aripile-i albe în jurul bisericii ce-şi înălţa trufaşă turMe-i aurite spre ceruri. Era în ziua a doua după sărbătoarea Sfântului Ilie, dezlegătorul de ploi şi iarba era pe alocuri pârjolită de arşiţa soarelui. Călugării treceau prin curte la feluritele lor rosturi, fluturându-şi anteriele de şiac.

Brâurile de piatră sculptate ale bisericii se înşirau ca nişte rânduri vii ale unui hrisov menit să înfrunte puterea timpului, n desene ce nu semănau unul cu celălalt, dar vorbind în graiul lor despre cei ce le ciopliseră ca o dantelă, amintind în felul lor măreţia unor portaluri crescând pe malul Bosforului şi o chemare necunoscută spre o artă a unei alte lumi, cu alte izvoare. Era o măreţie amestecată cu gingăşie şi dragoste, o transfigurare izvorâtă din sufletul cioplitorilor, din proporţia liniilor şi din lumina blândă a ca o închinare mută, în faţa dumnezeirii. Dar n-are fără prosternare, cu un genunchi în pământ spre slavă.

Slavă era în totul, în fiecare brâu ce-şi desfăşura mândreţea lucitoare ca nişte bete puse la mare sărbătoare slavă în mulţimea râurilor de piatră împodobind trapul lăcaşului; în podoabele din jurul ferestrelor, în strălucirea aurie din turle şi acoperiş, apărând ca o mireasă mândră învăluită în podoaba-i de beteală, pironită acolo locului sub bolta albastră a cerului, în adăstarea mirelui de la care aştepta totul şi slava cu mărire, apărare şi bucurie, iar peste tot, în văzduh plutea rotindu-se cu aripi mari pasărea albă a nădejdilor, a tuturor viselor şi îndrăznelilor.

Privea cu ochii ferestrelor spre colinele laşului şi în lumina vie a dimineţii, ochii sclipeau a înţelegere şi pace; vorbea cu glasul clopotelor, biruind ciripitul neîntrerupt al mulţimii de grauri, ciocârlii şi sfârciogi cuibăriţi în pomii din afara zidului şi se înfrăţise astfel cu nerod ui cei mult al târgului domnesc, în care până atunci statornice, ctitoriile domneşti, biserica Sfântul Nicolaie a lui Ştefan cel Mare şi Galata lui Petru Rareş legaseră firul vii ţii oamenilor de chemările înalte ale atotputerniciei spre care

se îndreptaseră cu toţii, atât la vremi ele bucurie, cât şi la cele de restrişte.

Lui Mihai Viteazul, vremelnic domnitor peste laşl îi plăcuse Golia cu izul ei vechi de urice de piatră şi lăcudanii pentru refacerea ei.

Dar toate erau din alte vremi, iar Trei Ierarhii, creştea printre ele ca o floare nouă de crin împărătesc, ce acuma îşi desfăcuse petalele.

De când cu legendarul morar Iaşi. cel ce-l urmase în bătălii pe Ştefan cel Mare şi drept răsplată a vitejiei, pe lângă ţarinele ce i s-au dat, i-a mai rămas şi numele pentru noua aşezare domnească, de atunci târgul văzuse multe înălţări de oameni şi aşezări, dar acuma ctitoria Lupului, făcută astfel încât să nu se asemene cu niciuna din cele vechi, stârnise şi bucuria, dar într-un fel şi nedumerirea poporenilor neobişnuiţi cu astfel de zidiri.

Ei ştiau în locul brâielor cioplite, pereţii netezi pe faţa cărora atât dinlăuntru cât şi din afară stau tălmăcite

În zugrăveli meşteşugite paginile bibliei, aşa încât şi omul neştiutor de slove, că doar nu erau să fie toţi călugări şi popi, şi cel necărturar, ziceau ei, priveau şi aflau toate învăţăturile din cărţile sfinte. Şi aşa se povăţuiau privind şi se fereau de focul Ghenei, cea care înghiţea pre păcătoşi, în frunte cu turcimea acolo zugrăvită, ca abătându-se de la dreapta credinţă.

Lăcaşul acela ele închinăciune ce nu amintea nimic de moarte nedumerise norodul. Ţâşnea din el o dragoste şi o încredere în viaţă, departe de resemnarea şi umbra păcatului străbun ce atârna ca o uriaşă cruce, ce risipită în altele nesfârşite ca număr şedeau gata să se prăvălească în spinările bieţilor oameni ce încă nu erau încovoiaţi sub greutatea lor. Drumul Golgotei ce pândeşte din umbră pe fiecare muritor nu-şi arată chipul ameninţător pe niciunul din pereţi. Fiecare brâu de piatră era ca un drum al visului şi al încrederii în ziua ele azi şi mai vârtos în cea „de mâine.

Până şi stranele domneşti cât şi cea mitropolitană,

croite din marmură adusă de dincolo de Marea Neagră, călcând datina stranelor de lemn, trezeau prin trăinicia măreaţă şi albul lor simţământul de durată, îndrăzneală şi. bucurie.

Iar florile ce se puneau la altar erau albe, ca un surâs neprihănit de copil şi nu roşii ca sângele. Şi albe erau marile ouă de struţ ferecate-n legături de aur şi argint ce împodobeau marile candelabre din incintă, care odată aprinse puneau prin flacăra lumânărilor transparenţe vii peste pietre, însufleţindu-le de parcă ar fi trecut în vinele marmurei unduirile sevei pământ'tdui. Seva pământului, care uneori gemea frământându-se în adâncuri şi cutremura dealurile, ce se povestea a fi fost locuite odinioară de uriaşi, azi de mult pieriţi.

Se vede că Măriei Sale îi era mai dragă viaţa aici, pe acest pământ al Moldovei, căruia îi închinase în felul lui ce avusese mai drag; poate sufletul lui – atât pe cât ierta firea ce o avea; poate trupurile neînsufleţite acuma ale jupânesei Irina, ale doamnei Tudosca, al coconului Ioan, iar la urmă al jupânesei Marga.

Şi despărţirea de atâtea fiinţe dragi nici nu-l frânsese, nici nu-l clintise din felu-i de a trăi şi a vedea viaţa. Şedea în strana cea albă, plin de fală şi putere, cătând cu încredere spre drumeaguri, de parcă orice s-ar fi întâmplat, aşa ar fi trebuit să fie. Nu arăta nici răzvrătit, nici umilit la izbirile sorţii, ci cumpănit, de parcă pe umerii lui voinici, pe care strălucea cabaniţă domnească, nu s-ar fi proptit una din crucile Golgotei. Îşi mergea rostuit drumu-i înainte, numai că oamenii ziceau cu glas mic a nu fi a bună faptul că biserica aceasta adăpostise, în numai şapte ani, trei morţi din neamul domnesc.

— Dumnezeu n-a primit darul Măriei Sale – şopteau ei, mai cu seamă de când un călugăr anume, ce slujea la mănăstirea lui Barnowski Vodă, unde i se adusese osemintele răposatului voievod omorât de turci, o auzise pe doamna cea rămasă văduvă învinuind pe Vasile Voievod de a fi uneltit pieirea nevinovatului şi ar fi spus: „Asupra-i şi a întregii lui spiţă să cadă sângele bărbatului meu”.

Dar Moldova văzuse multe văduve jelindu-şi morţii şi cimitirile laşului primiseră nenumărate leşuri ale atâteora înalţi dregători dispăruţi prin mânii domneşti ori râvniri de primejdie, încât ce se auzea azi, se uita mâine şi mereu în miezul zvoanei era ce-i nou.

Ori nouă era hotărârea domnului de a-şi despărţi fiica cea mai mare de veneticul italian, pe unde o fi acea ţară a lui, că el din împărăţia turcească sosise.

Pe domniţa, pe care poporul o ştia prea puţin, căci nu se prea arătase în lume, nu aveau la ce să o căineze, căci viaţa fetelor de domn e ca a ostaşului trăind sub poruncă. Mai repede au căinat-o jupânesele curţii când s-a prăpădit jupâneasa Marga a lui Ştefan Cehan Nemira, căci ştiut era că i-a fost o mamă şi tare mult şi bine s-au avut una cu alta!

Iar talianul se aude că ar fi luat calea Siretului, unde este episcopie papistaşă, împreună cu nişte smeriţi călugări de credinţa lui şi ori că se opreşte acolo, ori că se duce peste hotare, că s-ar putea să i se fi dai canon de călugărire din porunca domnească pentru cine ştie ce greşeli ar fi avut la viaţa lui, aici la Moldova.

Iar Măria Sa a fost văzut împreună eu doamna şi coconul domnesc, falnici şi sănătoşi ia slujba de la Trei ierarhi, ia două săptămâni după îngroparea de la Bucium, aşa cum lăsase cu limbă de moarte jupâneasa Marga.

— L-au pus ursitoarele la sciddătoare lapte şi miere domnului – au şoptit târgoveţele găsindu-l falnic şi întru nimica schimbat la chip.

Barem doamna Fcaterina ţura ochii, mai mult decât sfintele din icoane, atât de frumoasă şi împodobită putea fi, că numai privind-o, Măria Sa se putea bucura ca de o livadă înflorită, iar doamna căta spre el ca o porumbiţă de aur şi nestemate.

Se simţea Măria Sa acolo, la Trei Ierarhi, în mijlocul curtenilor şi al norodului, ca un bărbat ce ţine cu tărie coarnele plugului pe ogorul lui. Se mai schimbaseră şi marii boieri din juru-i, veniseră cu vremea şi alţii noi, aduşi de Măria Sa din miazăzi de Dunăre şi cărora le cuvin la la

bun început numai pe greceşte. Şi aceia, ca şi Lupii, se simţeau bine în lăcaşul de piatră albă în care glasurile călugărilor smerite şi pline de teamă făceau o punte între Dumnezeire şi voievod; poate că lipsa lor de păcate să atârne mai greu în cumpenele vremii, în care orice drum «Ies se cerea iertat, numai la ţintă să ducă.

Potte că Varlaam, mitropolitul căruia se spovedea, după datină, Măria Sa, avusese multe rugăciuni de spus şi multe canoane de dat pentru ca liniştea ce se zugrăven pe aţa lui Lupu Voievod să fie o latură a sufletului său.

Dar se simţea că numai privind spre înalta catapeteasmă aurită, auzind dangătul clopotului cel mare şi stând i' U picioarele bine înfipte în strana-i înaltă, creştea din el o putere şi o flacără de viaţă a celui ce orice ar face crede mai mult în adevărul acestei lumi cu toate necazurile ei, decât în liniştea fără de sfârşit a celeia ce începe dincolo de hotarele înţelegerii cu mintea omenească.

Era bărbat mulţămit de cele făcute şi, ţesând mereu în cuget planuri noi ce-i întindeau punţi spre viitor şi umpleau golurile făcute de cutremurele pe care viaţa le poartă în ea.

O legendă veche mai spune precum că, pe vremuri uitate. În acest loc ar fi fost vatra de casă a unei zâne bune, care s-ar fi îndrăgostit de un flăcău de al locului şi ar fi rămas pe pământ pierzând nemurirea, că pe acel flăcău l-ar fi chemat Carpes ori Carp şi din spiţa lor s-ar fi umplut ţinutul de oameni vajnici şi chipeşi. Dar, că nu ar fi fost iertat nimănui să înalţe ziduri peste acel anume loc, ce trebuie „de soare luminat, de vânturi alinat, de ploaie spălat", aşa cum lăsase ca diată zi na ce dorise a-şi avea acolo odihna de veci, după ce înainte sute şi mii de ¿mi zburase în codru şi poienile din acel olat şi ferecase pe zmeul negru în adâncul pământului.

De aceea, până atunci nimeni nu cutezase a clădi pe tăpşanul cel verde. Nimeni. În afara Măriei Sale Lupul, ce nefiind om eu totul de al Moldovei nici nu ştiuse nici nu se temuse de diate trecute din gură în gură.

Poate, din această pricină, schimbase şi slavonească în românească din slujba bisericii celei noi şi nu se temea de nimic, ba avea şi o vorbă dulce chiar faţă de oamenii de rând.

Şi pomii din preajma chiliilor călugăreşti, unde se ţinea şcoala cea nouă de slovenie. Înfloreau parcă altcum, cu florile ca ciorchinele alb-rozr din acele soiuri necunoscute aduse de oamenii Măriei Sale tocmai de la marea cea caldă, unde femeile umblă în nădragi ca bărbaţii şi poartă părul împletit în zeci de cosiţe aidoma zlătăreselor ce străbat ţara cu şatrele vânzând pieplini şi tingiri, ghicind din ghioc şi zăpăcind capul bărbaţilor cu aprinse căutături ce făgăduiau uitarea tuturor necazurilor şi aflarea raiului în bucuriile trupului.

Dar vorbele şi gândurile Măriei Sale nu puteau fi toate înţelese, ci numai şi numai împlinite.

353

Aşa cum se întâmplase nu de mult. când. pe ţevi făurite de meşteri olari, adusese pe sub pământ apă pentru această parte a laşului, de se minunau oamenii la ce foloseau acele hornuri lungi îngropate, pentru care se tăiaseră uliţe şi curţi. Dar apoi le plăcuse să vadă apa cum vine pe guri anume ridicate, de unde o luai, când îţi plăcea. Ba se spunea că şi la feredeaua 1 din coasta mănăstirii s-ar folosi acea apă, aşa cum o fi prin cele părţi turceşti, pe unde a fost Măria Sa când fusese boier t înăr.

Feredea – baie publică g3 – Cer înstelat

Norodul târgului se minuna, dar şi-i plăcea toate scornelile Măriei Sale, numai cei veniţi din părţile Sucevei, şi mai departe, din Ţara de Sus, nu se dădeau bătuţi şi ţineau tot la ceea ce apucaseră din bătrâni şi la bisericile lor cu zugrăveli pe dinlăuntru şi pe dinafară, zugrăveli ce virau fiica în om de câte păcate pot săvârşi în viaţă numai cu poftele păcătoase ale trupului şi gândului, aşa că trăiau parte din ei mai mult cu gândul de a se pregăti cuviincios de moarte şi izbăvire, decât a se bucura de cele date vieţii.

Numai Simina, în toate aceste frământări ale vieţii, şedea departe, în dealul de la Bucium, pentru a împlini

datinile faţă de aceea care-i fusese ca o mamă şi fiecare lucru, fiecare drum îi aducea aminte de o vreme, în care ea crezuse în viaţă şi în bunătatea ei; acuma nu mai credea în nimic, nu aştepta nimic şi nici măcar tinereţea din ea nu putea birui amorţeala ce o cuprinsese, învălui nel-o ca într-o ceaţă deasă.

Nu-i era milă pentru sine, că mai mult pentru jupâneasa Marga, ce fusese un brad de femeie, fericita şi înflorită lung şir de ani, ca acuma să facă una cu brazda de pământ ce o acoperise şi cu adâncurile ce o sorbiseră.

— Zvonurile despre Ana Potocki-Movileanca umblau multe în Cracovia. Slujitorii ei spuneau că ar avea o taină înfricoşătoare ce-i ţine veşnică tinereţe, căci îndelungul anilor de când o slujeau nu se schimbase cu nimic, iar frumuseţea ei nu era lucru curat, ci anume împăcăciune cu cine ştie ce duh. aşa cum o fi prin ţinuturile de unde se trăgea. Duşmanii ei răspândeau vorbe, precum că ar avea leacuri necunoscute aduse de un doftor evreu şi de altul venit din străfundurile Asiei, leacuri datorate cărora puterile-i creşteau, sângele alerga mai repede în vine şi strălucirea pielii ei era la fel de orbitoare, ca în tinereţe, de parcă s-ar fi scăldat în lapte de măgăriţă.

Prietenii se bucurau de a o vedea, căci era o desfătare a ochiului: se bucurau şi s-o audă, căci era şi o desfătare a minţii şi toţi îl fericeau pe marele şleahtnic Potocki de a o fi luat de nevastă, deoarece însufleţea locul pe unde trecea.

Însăşi noua regină venită în locul răposatei austriece, franţuzoaica Maria de Gonzague, o alesese ca doamnă de onoare şi apropiată sieşi, deoarece cneaghina Ana nu numai că ştia limba frâncă, dar se pricepea a umple golul lung al orelor cu plăcute îndeletniciri, făcând să scânteieze înaintea închipuirii jocuri şi planuri desfătătoare pentru viitor. Ba, mai mult, se credea că dacă regele Ioan Cazimir, rămas văduv, dintre mai multe domniţe străine alesese a-i fi soaţă pe cea franceză, Ana Movileanca avusese partea ei de înrâurire, deoarece la castelul Potockilor, de mai mulţi ani veneau tot felul de soli francezi, poate cu ascunse

ţeluri, pe care curtea şi politica de la Paris le potrivise spre a se putea îndeplini spre binele şi slava ei, neuitând că un rege al Franţei avusese şi coroana Poloniei, ale cărei însemne le purtase.

Că regina îşi alesese ca om de credinţă pe Ana Movileanca, o moldoveancă şi nu o cneaghină polonă stârnise multe pizme, cu atât mai mult cu cât regele Ioan Cazimir se arăta a ţine la această nouă regină, ce aducea cu ea graţia şi spiritul francez la curtea din Cracovia, unde pătrunsese acuma un vânt nou. Şi odată cu regina veniseră şi menestrelii săi, aducând un suflu de poezie romantica ce însufleţea minţile.

Iar cum tot în Cracovia se afla şi hatmanul Coroanei, Koniepolski cu fiul său Cazimir, noua viaţă de care se bucura bătrânul oraş. după această a doua căsătorie a regelui, stârni şi mai mult nădejdea năstruşnică a celui din urmă, că soarta poate înfrânge cele mai grele stavile şi că acea fiică a lui Vasile Voievod lui îi va fi hărăzită, aşa cum ziua urmează după noapte.

23*

3 a A

Neguţătorii poloni veniţi din Moldova îl vesteau precum că Şi mina era rar văzută în curtea domnească, trăind mai mult retrasă, dar că niciun prunc încă n-o bucurase cu venirea lui pe lume; că logofătul cel de taină. Ambrozio. italianul stă mai mult cu Măria Sa ori la vânători. Şi deodată îi veni vestea pe care Cazimir o nădăjduia din adâncul sufletului, întâmplarea minune ce avea să-i netezească drumul spre curtea de la Iaşi: Vasile Vodă de curând dăduse carte de despărţenie Siminii de bărbatul ei legiuit care: însoţit de călugări catolici de la Siret, ar fi luat drumul pribegiei spre soare apune, la porunca Măriei Sale. Că o fi greşit Grillo cu ceva ieşind din cuvânt domnesc, ori că războiul ce urmează a avea loc între turci şi veneţieni ar fi pricina, nu se ştie!

Dar voievodul Moldovei e om ascuns şi pricinile lui trebuie să fie adânci, dacă a luat această hotărâre, cu atât mai mult cu cât fiica Măriei Sale e tare amărâtă şi cernită

după moartea unei mătuşi, la curtea căreia trăise ani lungi.

Cazimir văzu în aceste întâmplări un semn ceresc şi pentru a da mai multă greutate vorbelor sale alergă la castelul Potocki, unde îşi dezvălui sufletul Anei Mo vi –, leanca. simţind că aceasta nu numai că-l va înţelege, dar îl va şi sprijini”.

Şi aşa se şi întâmplă, încât Ana trimise ea însăşi soli anume lui Vasile Vodă, cerându-i fata pentru credinciosul slujitor al Coroanei, cavalerul Cazimir Koniepolski.

Iar pentru mai buna învoială, ar pofti chiar domnia sa împreună cu cneazul Potocki a fi naşi ai acestei cununii, pe care îl sfătuia pe Măria Sa a o lăsa să se facă în Cracovia, unde ar putea veni şi celălalt ginere. Iagellonul, cu soaţa sa. acuma numită Reghină.

Şi să nu fie Măria Sa îndoit în cuget, că această peţeală ar fi rodul unui gând trecător, deoarece de doi ani acest fecior al hatmanului Coroanei, numai la Siraina s-a gândit cu toate că nu avea niciun temei şi niciun drept, însă uneori sunt clipe în viaţa omului rare hotărăsc pentru o viaţă, aşa cum se întâmplase cu acest tânăr cavaler, acuma numai bun pentru căsnicie. Şi să fie Măria Sa liniştit, că hotărârea luată se întemeiază nu numai pe frumuseţea Siminei. ci aşa cum a înţeles ea. Ana Potocki. pe un fel de atragere mai adâncă şi de alt soi, aşa cum floarea soarelui se îndreaptă spre soare – i fără el nu poate trăi. Poporul zice acestei chemări mute, farmece; dar e cu lotul altceva, aşa cum ar fi lumina pe care o torţă o face la întuneric, limpezind drumul, aşa a fost cu tânărul Koniepolski. cel ce s-a înfăţişat şi Măriei Sale spre a-i mulţumi de izbăvirea din robie. Iar el, această viaţă, ce i-a fost redată prin omul domniei Lupului, vrea s-o închine domniţei Simina.

Şi-l mai sfătuia cneaghina, dacă crede Măria Sa. că ar avea neplăceri cu Stambulul, din pricina că încă o fată se va duce după un leah, atunci s-o trimită chipurile în ospeţie, la castelul Potocki şi carele cu zestre să-i meargă în urmă. Odată ajunsă la ea, Ana Movileanca îi va ţirie loc de mamă, până ce se va sluji cununia în religia

strămoşească, căci nici ea, Ana, nu şi-a schimbat-o, şi Simina va avea toată cinstirea de fată de domn, de la o altă fată de domn. Şi pentru o tânără femeie măritată şi despărţită, turcii nu vor avea ce să cârtească faţă de tatăl acesteia pentru noul ei pas făcut. Şi să mai ştie Măria Sa că la curtea Cracoviei se ştie de cererea lui Cazimir şi însăşi regina e de partea lui.

Cazimir trimise daruri alese în Moldova, aşteptă nerăbdător răspunsul Măriei Sale. Regina îl pofti la curte să i se înfăţişeze şi fu mulţumită ele înfăţişarea-i plăcută, arătându-şi bunăvoinţa faţă de acest tânăr cavaler ce-i amintea prin înflăcărarea lui de oamenii din partea de miazăzi a Franţei.

Ceru să-i povestească întâmplarea ciudată cu acel derviş călător ele la Stambul şi avu simţământul de a fi la tnarginea unei lumi unde cele fireşti se amestecă cu adânci neînţelesuri şi-i fu teamă, de parcă într-un fundal întunecat ar fi bătut tobele de război, chiar în preajma palatului, aici, unde toţi aceşti bărbaţi cu ciudate pieptănături parcă stau mereu cu urechea aţintită spre văzduhul, de unde ploi dese fac toamne triste şi lungi.

Cât de departe îi păru Franţa cu însoritele-i castele şi graiu-i dulce şi ciripitor! Numai acest cavaler, cu povestea lui de dragoste neobişnuită, mai atingea o coardă a sufletului său. Ce frumos ar fi putut s-o cânte menestrelii, acolo, pe marginile Loarei!

Şi pentru sine se frământa cineva plângându-şi dragostea pierdută, într-un castel pustiu, în preajma Pirineilor! Dar acestea erau acolo, în urmă. În locuri unde tinerii poartă pălării mari cu pene. mantii strălucitoare ce le vin până la genunchi şi pantaloni scurţi şi bufanţi, fiinţe fermecătoare şi uneori schimbătoare ca adierea vântului. Şi Luv.ru şi Tuileries au rămas numai nişte amintiri în urmă.

cu Impunătoarele lor clădiri şi cu aprigii seniori, dar atât de fermecători când se aflau în preajma femeilor!

Acuma, aici, regină şi singură, gândurile nu mai aveau rost să se întoarcă înapoi. Numai acest tânăr

şleahtnic i-a furat o clipă din viaţă cu amintirile. Poate menestrelii săi îi vor cânta povestirea lui, dar ea ca regină îl va ajuta. Pentru o clipă i-a redat un vis.

— Cum o cheamă pe domniţa moldavă? întrebă regina.

— Simina, majestate.

— Simina? glasul reginii se opri o clipă, apoi se auzi limpede. Mina de Koniepolski. Sună frumos. Să mi-o aduci, cavalere, la Curte să o cunosc şi eu.

Iar Maria sa Voievodul Lupu, învoindu-se dorinţei suveranei, îşi luă o piatră de pe inimă şi îşi împlini un gând ascuns al său: ca fiicele lui să nu fie mai prejos de cele ale lui Ieremia Movilă.

26

Simina se afla singură la Trei Ierarhi.

Venise să se închine la mormântul doamnei Tudosca şi al lui Ioan, dar în minte-i sunau vorbele lui Ambrozie:

— Simina, de ce nu eşti tu zugrăvită lângă părinţii tăi? Au vrut să te închine de la naştere călugăriei sau ai fost prea bolnavă de mică şi nu au mai crezut că vei trăi?

Ea nu-i răspunsese nimic, ca de obicei. Într-un târziu doar spusese: Poate. Nu ştiu.

Dar acuma, privea ca fermecată peretele pe care se vedeau chipurile întregii sale familii, aşa cum fusese pe atunci, pe când trăda şi mama şi fratele ei slab şi cu nasul lung, doborât de veşminte grele.

Şi acuma, Tudosca Doamna zăcea alături de fiul ei. În cele două cripte noi.

Dorea să se roage”.

„Cred într-unul Dumnezeu, făcătorul cerului şi al pământului, văzutelor tuturor şi nevăzutelor…” apoi se opri.

Dacă Dumnezeu i-a făcut, de ce i-a nimicit atât de repede? Şi la Bucium e un mormânt, care nici n-ar fi trebuit să fie. De ce? Ce oare nu pricepe ea din ale vieţii-şi morţii? Când trebuie sau nu trebuie să moară un om? De ce nu-şi poate găsi liniştea nici în rugăciune?

Întoarse ochii spre zidul de pe care o priveau ochii

celor care nu mai erau: şi Maria plecase, Ruxandra era şi ea la Stambul. Numai Lupu era acolo viu şi puternic, după atâtea despărţiri. Ea nu se afla nici acolo lângă ei, nici în pisania de la intrare. Ce taină se ascundea care, pe care nimeni nu avea să i-o spună, dacă şi mătuşa Marga murise cu buzele pecetluite? Şi chipurile alor ei o priveau tăcute cu buzele strânse. De aici nu avea să afle niciodată nimic. Măreţi, tăcuţi, făcând fiinţă cu nefiinţa, tăceau ctitorii şi sfinţii, privind-o cu ochi severi. La ce i-ar folosi să ştie mai mult decât a vrut Vodă să se ştie despre ea? Era trecută numai pe o veche biblie a mamei ei.

— Azi 24 în luna lui Florar s-a născut o fată, căreia i s-a dat numele de Simina.

— Anul nu era pus.

Ochii Tudoscăi blânzi şi trişti cătau în depărtări, peste ea şi totuşi, parcă-i simţea sufletul în biserica cea rece. unde licărul candelelor aprinse o mai ţinea în legătură cu viaţa din afară.

Şi întru domnul Iisus Hristos, fiul lui Dumnezeu…

fiul – cel ce în zilele lui Ponţiu Pilat a pătimit şi s-a îngropat”. Iar se opri din rugă.

Dacă dumnezeirea pătimeşte, de ce n-ar patimi şi oamenii? De ce îşi mai pun ei întrebări la care nu au dezlegare? I-a luat pe toţi cei dragi ei? Putea fi şi mai rău, dar ea încă nu s-a dedat cu suferinţa şi o roade, aşa cum nu-i dau pace neliniştile. E aidoma unei candele ce are untdelemn puţin. Nu poate arde mult că se stinge şi ea ar fi vrut să fie puternică, aşa cum e Vodă, dar pe el nu l-a luat nimeni în viaţă să-l puie ca pe un puiandru de stejar să prindă rădăcini în un anume loc, apoi iar să-l scoată, iar să-l mute. Taică-su a fost ca un cerb ce şi-a ales singur poienile cu atât mai largi, cu cât ramurile coarnelor s-au făcut mai mari şi tot spre culmi a ţintit. Îşi dădu seama că fără să vrea cată în sus spre el.

Iar ea, ea se simte neînsemnată şi nefericită. Plânse încet cu lacrimi grele. – „Şi a înviat a treia zi după scripluri…” Dar ea oare, sufletul şi bucuria ei de a trăi, când vor învia? Când? îşi rezemă capul de piatra rece şi

înţelegând că nu se poate ruga dumnezeirii, se rugă mamei ei, aidoma unui copil pierdut într-o pădure, care s-ar prinde de Zâna cea bună să o scoală la un cap de drum.

Îi trebuia lumină şi căldură, iar în biserică era întuneric şi rece.

Tocmai atunci uşile se deschiseră larg, lăsând să pătrundă până la ea lumina soarelui.

Afară se auzea tropotul cailor soliei polone!

27

— Măria Ta, călăraşul de la Ţarigrad, anume trimis, s-a înfăţişat la Curte şi roagă a fi. primit.

Vasils Lupu îl aştepta, aşa încât intrarea acestuia se făcu fără aşteptare, iar Voievodul rămase singur cu el.

Acest călăraş era Codruţ, căci însărcinările mai greii lui i se încredinţau întotdeauna.

Tocmai se întorsese de la capuchehaia de la Stambul, dar nu avea niciun fel de carte, scrisă asupra-i, aşa că orice i s-ar fi întâmplat pe drum, nu ar fi fost primejdie ca ştirile ce le aducea să fie aflate.

Codruţ îşi învăţa pe dinafară veştile ce trebuiau cu grijă trecute peste hotarele turceşti, aşa că acuma aştepta ca Măria Sa să-l întrebe. Şedea drept, falnic şi atât de luminos la chip, încât însenina locul. Şi parcă Lupului i se trezise o amintire dintr-un străfund al minţii, o amintire ce se zbătea să iasă la suprafaţă, sclipea o clipă şi se îneca iarăşi în întuneric. Şi. totuşi, chipul acestuia îi reamintea ceva de mult uitat, de mult trăit, ceea ce-i trezea o bunăvoinţă anume pentru el. Se hotărî pe loc, dacă veştile-s bune, avea să-i dea vatră de casă şi pământ dincolo de dealul Socolei.

— Vorbeşte, căpitane.

— Sunt numai călăraş de Ţarigrad, Măria Ta, nu-s căpitan.

— Căpitan am spus? glasul Voievodului suna eludai. Căpitan rămâi şi ai să treci pe la spătărie să-ţi dea însemnele.

Se mira în sinea lui de asemenea neaşteptată hotărâre, dar îi părea şi bine, citind bucuria în ochii alunii

ai ¿imului. Fusese o pornire din adânc. ul firii lui, pe care nu şi-o putuse opri, şi nu-i părea rău de acest fapt. Ce veşti mi-ai adus?

Codruţ îngenunche şi. sărută mâna domnească. Se ridică sprinten, cu ochii strălucitori:

— Măria Ta. Intri, carele cu piatra de marmură, pentru mormântul jupânesei răposate a lui Ştefan Cehan, vin pa urma mea, cale de două zile, aşa că au trecut de Focşani. Trag drept la meşterul pietrar şi aşteaptă porunca domnească.

— Asta-i bun. A neguţat-o Costacin?

— Da, Măria Ta. Apoi capucirehaia Mariei Tale mi-a încredinţat aceste vorbe de taină şi n-a vrut să-mi dea hrisov scris.

— Spune-le! Nădăjduiesc că ţi-i ţinerea de minte aidoma înfăţişării.

— După ce s-a iscat supărare între turci şi veneţieni, au fost ridicaţi şi închişi bailul Veneţiei şi dragomanul, cuscrul Mariei Voastre, pe care până la ui mă l-au tăiat. Şi au venit apoi cu întrebărivasupra capuchehaiei, că unde-i feciorul dragomanului şi de ce îl ascunde curtea domnească de la Iaşi. Aflând ei apoi că slăvită domniţă a fost despărţită mai de mult de veneţian, s-au mai liniştit şi au spus că bine ai făcut de ţi-ai. arătat credinţa faţă de împărăţie, clar s-au mâniat când au priceput că a pornit departe de a fi atins de pedeapsa lor.

— Şi?

— Apoi s-au potolit, căci era să izbucnească răzmeriţă în Stambul şi iegnicerii au început să cârtească împotriva padişahului.

— fără? Din ce pricină?

— Măria Ta, s-a prăpădit Iusuf-bei, cel cu priinţa Moldovei şi se vede, om de mare însemnătate.

— Mă mâhneşte cele ce-mi spui.

— Aşa, Doamne. Şi cu toate că părea a fi ca soarele pitit după nori, înmormântarea lui l-a dovedit într-adevăv cine a fost.

— Adică?

— Nici n-a văzut Stambulul atâţia ieniceri adunaţi spre cinstirea lui. De toate vârstele şi mai cu seamă din cei vechi. Şi toţi ca unul l-au dus la groapă cu mare jale şi în adâncă tăcere; ca un nor de grindină. Măria Ta, că la ei nu se plânge, nu se vorbeşte la mort.

— Iusuf-bei a fost o minte luminată, căpitane!

— Şi a trăit mult, Măria Ta. A trăit şi a sfătuit şi pe alţii cum să trăiască. Aşa se vorbeşte în Stambul. Numai că a ştiut să-şi ferească capul. A făcut parte din acea unitate ostăşească trecută la vatră de sultanul dinainte, şi atunci lumea spune, că el ar fi văzut în asta un semn că toată ienicerâmea e pândită de primejdia de a fi dată în lături, cu încetul, dar fără scăpare. Şi a spus-o chiar muftiului lor, că ei care fuseseră fii sultanului la întemeierea acestei oştiri ar fi ajuns ghimpe în ochii padişahilor de acuma, şi că el nu va mai fi, când cu toţii vor fi înlocuiţi cu alţi oşteni ce nu vor şti a cuceri nici slavă, nici pământuri noi. ba mai rău, venirea lor va fi începutul scăderii puterii înaltei Porţi.

— Cum a avut el îndrăzneala de a spune acestea muftiului? Să le gândească e una, să le spună, e alta.

— A avut, Măria Ta, că acuma s-au dezgropat multe. Se zice că asemenea vorbe le pot spune numai lunaticii, care sunt sub oblăduirea lui Allah şi de ei nu trebuie să se atingă nimenea. O veche legendă povesteşte că puterea aceasta a lunaticilor de a vedea în viitor le-a dat-o Fatima, fiica lui Mahomed, ai cărei urmaşi, după patruzeci de an-i stau sub puterea lunii.

— Spune mai departe.

— Şi când s-au întors cei din odele 97, 98, 99 ori poate altele la cazărmile lor, după ce i-au pus piatra cu turban pe groapă, i-au îngropat şi două iatagane iegniceşti în chip de cinstire, după aceea s-au adunat în sala cea mare de la Orta Geamie şi şi-au amintit de vorbele lui şi de unele întâmplări, din vremea sultanului care nu ţinuse seama nici de drepturile, nici de cinstea lor şi pe care l-au surghiunit înainte de a-l sugruma. Ceea ce le-a băgat în cap, că nu sultanii sunt stăpânii lor, ci ei stăpânii sultanilor.

— Primejdioase gânduri.

— Da, Măria Ta! Primejdioase, că noi suntem legaţi de ei într-un fel şi gândurile trec fruntariile fără oprelişte. Şi aşa s-au aprins ci, că abia i-a potolit muftiul, să nu mai vadă în soarta lui Iusuf-bei oglinda viitorului lor şi ruşinea de a fi rupţi de crezul vieţii în care crescuseră.

— Ruşinea?

— Da, Măria Ta. Un iegnicer trebuie să trăiască între oşteni, să moară între ei.

— Ar dori poate şi mai mult.

— Se poate, Măria Ta, că li-i mai prielnică moartea pe câmpul de bătaie decât cea liniştită acasă.

— Şi cum de s-au potolit?

— Sultanul e mereu cu ochii aţintiţi asupra ceea ce se petrece la giamia lor, la adunările lor. Sultanul ieri marele vizir care-i ochii şi urechile sultanei Validé, cea de neam grec.

— Atunci a luat măsuri.

— S-a grăbit să-i vestească de porunca la război împotriva veneţienilor, care acoperă piraţii din insula Candia, şi le-a făgăduit prăzi nemaiîntâlnite, deoarece se aude că acolo sunt ascunse mari avuţii nu numai de către arabii piraţi, ci şi de neguţătorii talieni ce au drumul pe acolo.

Şi după ce l-a tras în ţeapă pe cuscrul domnesc…

— Pe Antonache?

— Da, Măria Ta. I-au luat casa şi toate bunurile pe seama sultanului, iar jupâneasa Lucreţia a fost găsită spînzurată când au pătruns în încăperi.

— Nenorocire!

— Mare, Măria Ta, da’ mai bine decât să fi căzut pe mâna lor, că apoi era mai mare necinstirea, că aşa cum am priceput eu, nu ţin seama nici între ei de cele ce se întâmplă, dacă prind pe careva a le fi hain şi potrivnic. Una că aşa îşi adună sultanul averi noi, apoi atunci se prefac în fiare, ori mai rău ca ele.

— Nu te pripi cu gândul.

— Măria Ta, eu spun ceea ce am văzut în drumurile

mele şi înţeleg şi că-i mare primejdie a-i stârni, dar nici în ei nu mă pot încrede.

— Şi până la urmă?

— Se porneşte război greu şi lung împotriva veneţienilor şi au început a pregăti galerele cele mari, a băga la lopeţi robi noi şi în putere. Semn de pornire grabnică.

— Semn de pornire grabnică. Da! Da! Şi tu, căpitane, după ce ai să te hodineşti răgaz de două săptămâni, cât să-ţi iei noile însemne, şi – Vodă se uită la el tot cu acea privire de la început, de parcă l-ar fi adunat din alte amintiri – pentru slujba bună ce mi-ai făcut, să treci la logofeţia domnească să-ţi iei hrisoavele de stăpânire pentru ţarină cât alergi cu un cal din zori până în prânz, şi vatră de casă, pe aici, prin preajma Iaşilor să te am la îndemână.

— Măria Ta!

— Codruţ nu mai ştia ce să creadă.

— Le-ai dobândit cu prisosinţă. Ai mintea ageră. Cui semeni? Lui taică-tu sau mumii tale?

— Nu-i cunosc, Doamne. Sunt copil găsit în curtea mănăstirii Golia şi crescut de jupâneasa Sanhira a boierului Cehan.»

— Atunci să-ţi mai măresc ţarina cu încă pe atât – şi iar îi fu lui Vodă cald în inimă, fără a şti de ce şi mulţumit cu ceea ce făcuse.

— Dar peste două săptămâni ai să pleci iar la drum lung.

— Plec, Măria Ta.

— Ai, să porneşti spre miazănoapte şi ai să însoţeşti pe domniţa Simina până la Cracovia, unde e aşteptată de cneaghina Ana Movileanca în ospeţie. Şi ai să iei legătura cu cel ce-şi zice pan Tadeus, neguţător de al meu, ce va purta cu sine carele fiicei mele, ca să intre ca o domniţă ce se află la curtea cneaghinei Ana Potocki, viţă dea Voievodului Ieremia şi adânc preţuită de noua regină francă ce domneşte alături de regele Cazimir peste Coroana Poloniei. Veţi purta daruri de preţ aduse tocmai

din Ispahan, Persia şi Samarkand.

Să fie păzită domniţa mea chiar cu preţul vieţii. Auzitu-m-ai? E cernită şi amărâtă greu după pierderea surorii mele, pe care tare mult a iubit-o. Bagă de seamă! îţi încredinţez odrasla domnească, ce-i tristă şi singuratică acuma, după ce i-am desfăcut căsnicia nepotrivită. Eu nu pot merge s-o întovărăşesc. Voi trimite pe fratele meu mijlociu, hatmanul Gheorghe, cu oamenii lui şi... zici că ai fost crescut la curtea lui Cehan, rudă a răposatei mele surori? Un zâmbet şăgalnic lumină pentru o clipă faţa lui Vodă.

— Da, Măria Ta.

— Îl vei vesti să mi se înfăţişeze şi să se pregătească de drum lung. Va întovărăşi pe hatmanul Gheorghe la Cracovia. A stat prea mult locului, să mai călătorească şi sub slujbă domnească, aşa cum face feciorul lui, pe care acuma îl voi rechema de îndată la Iaşi. Ai înţeles, căpitane?

— Prea bine, Măria Ta.

Şi-i sărută a doua oară inelul cu pecete de pe mâna întoarsă.

ÎN EDITURA ALBATROS au mai apărut:

Radu Ciobanu HERALZII Mircea Duduleanu ACVILA ŞI CAPUL DE LUP

Corneliu Fotoa NOPŢILE FĂRĂ CATERINA Ştefan M. Găbrian FOTOLII ŞI BIROU AŞE Nicolae Hol ban REPORTER DE CURSA LUNGĂ Adina Keneres ÎNGEREASA CU PÂLAFÂIE VERDE Ion Lazu CURTEA INTERIOARĂ Ion Lilă PEŞTELE CEL MIC Francisc Muntean u DINCOLO DE ZIDURI Mircea Sântimbreanu UN GULLIVER ÎN ŢARA CHITICILOR Ştefan Pop Tarniţa OŞENII Gheorghe Truţă ORAŞUL C. Turturică CHEIA DE CONTACT

Stelian Zamora MARELE ÎNVINS

uecior: I-AUlt-l URSACHI Tehnoredactor: COKN EL CHISTESCO

Comanda nr. 30 2 – 92 Combinatul poligrafic „Casa Scânteii Bucureşti – Piaţa Scânteii nr. 1 Republica Socialistă România

Lei 17, 50